

Berti, Giovanni Lorenzo, 1696-1766

De theologicis disciplinis accurata synopsis Accedunt de locis theol.
libri

Bd.: 5. 1773. - XVI, 312 S.

Neapoli 1773

Th.u. 473 n-5

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10786809-6

Th. U. 473 ⁿ
(5)

<36611710090018

<36611710090018

Bayer. Staatsbibliothek

Th. U 473³

JOANNIS
BARTHELEMY BERTI

REMITÆ AUGUSTINIANI

LOGI PRÆCLARISSIMI

OPUSCULORUM XXXVII.

LOGICIS DISCIPLINIS

PERFECTAM SYNOPSIS

COMPLEMENTUM,

SIVE

SYNOPSIS THEOLOGICIS

LIBRIS X.

ac scholastica methodo conscripti

AUGUSTINIANÆ FAMILIÆ

PRÆCEPTORIS GOCELEBERRIMO.

ROMÆ MDCCLXXIII.

IN AUSTRIÆ REGIA AC

BOHEMIA, ET MICHAELIS STASI.

SEPHI DE DOMINICIS.

in Facultate ac Privilegio.

16/69/1172

0611710090018

0611710090018

Bayr. Staatsbibliothek

A D J O A N N I S
LAURENTII BERTI

FRATRIS EREMITÆ AUGUSTINIANI

THEOLOGI PRÆCLARISSIMI

LIBRORUM XXXVII.

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

ACCURATAM SYNOPSISIM

SUPPLEMENTUM,

S I V E

DE LOCIS THEOLOGICIS

LIBRI X.

Compendiaria ac scholastica methodo conscripti

AB EJUSDEM AUGUSTINIANÆ FAMILIÆ

THEOLOGO CELEBERRIMO.

T O M U S V.

NEAPOLI, MDCCLXXIII.

Sumptibus GREGORII, ET MICHAELIS STASI.

TYPIS JOSEPHI DE DOMINICIS.

Superiorum Facultate ac Privilegio.

W6/69/1172

Bayerische
Staatbibliothek
München

LECTORI BENEVOLO TYPOGRAPHUS

Ræcedentibus quatuor volumi-
nibus omnium clarissimi P.
Joannis Laurentii Berti libro-
rum de Theologicis Disciplinis
accurata Synopsis numeris omni-
bus absoluta est. Sed cum ipse
sapientissimus Auctor in Prole-
gomenis singularem quemdam tractatum de
Locis Theologicis jamdiu promississet, quem
aliis distractus opusculis numquam perfecit,
quemadmodum in ultimo Scholio iisdem Pro-
legomenis adposito in Neapolitana nostra Edi-
tione fatetur, cumque jam non solum No-
strates, sed etiam exterarum Gentium Theo-
logiæ Candidati enixe, & repetitis vicibus
Supplementum hujusmodi undique flagitarent,
expostularentque, nos, ut publicæ Juvenum
utilitati consuleremus, atque universali desi-
derio satisfaceret, quintum hunc Tomum Sy-
nopsi

nopsi nostræ adjungendum curavimus , qui libros decem complectitur de Locis Theologicis a celeberrimo Augustinianæ Familiæ Theologo elucubratos.

De hujusce Operis pretio nihil a nobis Lector expectet : censorium judicium Theologis reservamus. Illud tamen firme pronunciamus , omnia quidem compendiarie & scholastico more pertractata fuisse , & si non omnia , aliqua tamen in ea non vulgaria , non inutilia , sed perjucunda , ac forsitan peregrina adinveniri . Atque hæc profecto sunt , de quibus te , Lector amantissime , monitum volebamus . Labore hoc interim nostro fruiere , & vale.

I N D E X

LIBRORUM ET CAPITUM &c.

Quæ in hoc volumine continentur.

L I B E R P R I M U S.

C AP. I. De Locis Theologicis.	Pag. 1
CAP. II. De auctoritate S. Scripturæ, ac primo de Scripturarum diversis Canonibus.	2
Libri Protocanonici ex Veteri Testamento.	ibid.
Ex novo.	ibid.
Deuterocanonici ex Veteri	ibid.
Ex novo.	ibid.
CAP. III. De Canone, qui dicitur Esdræ.	3
CONCL. I. Numquam periere sacra Scripturæ libri.	ibid.
CONCL. II. A quo fuerit Canon Hebræorum confectus, prorsus incertum.	4
Diluuntur Objecta.	ibid.
CAP. IV. De Scripturarum integritate,	5
PROP. I. Hebraicum non falsarunt Judæi.	6
Diluuntur Objecta.	7
CAP. V. De Scripturarum auctoritate.	12
PROP. I. Revelata Religio homini prorsus est necessa- ria.	13
PROP. II. Revelata Religio in libris extat vetetis & novi Testamenti.	ibid.
Solvuntur Objecta.	15
CAP. VI. Quomodo Deus sacros Auctores inspiraverit, quæ lingua scripti sunt sacri libri, & de variis eorum sensibus.	16
CAP. VII. De versionibus Sacra Scripturæ, ac primum de Versione 700. Interpretum.	17
CONCL. I. Quidquid sit de Aristeæ libello, Versionem, quæ dicitur 70. Alexandria sub quodam Ptolomæo factam fuisse tenendum est.	18

<i>Diluuntur Objecta.</i>	Pag. 19
CONCL. II. 70. Interpretes libros omnes veteris testamenti vertisse ex Hebraico in Græcam linguam probabilior sententia est, quidquid Hodyus, Dupinus, Montsauco- nius senserint.	20
CONCL. III. Extat nunc antiquissima illa 70. Interpretum versio genuina & authentica.	21
<i>Solvuntur Objecta.</i>	ibid.
CAP. VIII. De ceteris Græcorum Versionibus.	24
CAP. IX. De latinis Versionibus S. Scripturæ, ac de vul- gata præsertim.	26
CONCL. UNICA. Versio Vulgata latina, qua modo utitur Ecclesia in rebus ad mores & fidem spectantibus, nul- la ratione a fontibus suis dissentit, & consequenter jure merito authentica declarata est a Concilio Tri- dentino.	29
<i>Diluuntur Hæreticorum Objecta.</i>	ibid.
CAP. X. De Pentateucho Samaritano, & Paraphrasi Chal- daica, de Syriaca, ceterisque Orientalibus Versio- nibus.	30

LIBER SECUNDUS.

- CAP. I.** De Auctore librorum Moysis & Josue. Pag. 32
PROP. Pentateuchum a Moyse, librum Josue ab Josue ipso fuisse conscriptos pro certo habemus. *ibid.*
Objecta diluuntur. 33
- CAP. II.** De libris Judicum, & Ruth. 37
CONCL. Judicum & Ruth libri auctorem habent incertum; Judicum tamen liber antiquior est lib. Psalm. & Reg. *ibid.*
- CAP. III.** De quatuor libris Regum. 38
CONCL. Libri quatuor Regum incertum habent auctorem. *ibid.*
- CAP. IV.** De Paralipomenis, & duobus Esdra libris. 40
CONCL. Paralipomenon auctor controversus, sicuti & II. Esdra. Primi vero Esdram fuisse auctorem probabilior est opinio. *ibid.*
 Eorum solutio, quæ contra primum Esdra librum opponuntur. 41
- CAP. V.** De libro Tobia. 42
CONCL. Prima duodecim capita libri Tobia ex Tobia Patris, reliqua duo ex Tobia filii commentariis collecta fuisse, est pene certissimum, exceptis ultimis duobus versiculis collectori tribuendis. Ceterum totus liber Canonicus est. *ibid.*
 Solvuntur Objectiones contra II. Partem. 43
- CAP. VI.** De Libro Judith. 46
CONCL. Historiam Judith sub Artaxerse Ocho Artaxesis Mnemonis filio, qui juxta Eusebium regnare cæpit A. P. Jul. 4348. M. 3618. U.C. 388. ante Chr. 366. usque ad annum Per. Jul. 4374., & consequenter post Babyloniam deportationem contigisse, sententia est ceteris anteferenda, ac prope certa. *ibid.*
Diluuntur Objecta. 48
- CONCL. II.** Liber Judith est inter Canonicos annumerandus. 49
 Solvuntur Objectiones. *ibid.*
- CAP. VII.** De Libro Esther. 52
CONCL. UNICA. Liber Esther cum omnibus soli partibus unde-

<i>undequaque Canonicus est, atque divinus.</i>	Pag. 53
<i>Solvuntur Objectiones.</i>	54
CAP. VIII. De Libro Job.	55
CONCL. I. <i>In Libro Jobi vera historia continetur.</i>	ibid.
<i>Solvuntur Objectiones.</i>	56
CONCL. II. <i>Liber Jobi vere Canonicus est.</i>	57
<i>Diluuntur Objecta.</i>	58
CAP. IX. De Libro Psalmorum.	59
CONCL. UNICA. <i>Psalterium Davidis divinitus fuit inspiratum.</i>	60
<i>Satisfit Objectionibus.</i>	61
CAP. X. De Libris Proverbiorum, & Ecclesiastis.	64
CONCL. I. <i>Ecclesiastes fuit a Salomone conscriptus.</i>	63
<i>Satisfit Objectionibus.</i>	64
CONCL. II. <i>Liber Ecclesiastis divina est auctoritatis.</i>	ib.
<i>Solvuntur Objecta.</i>	66
CAP. XI. De Cantico Canticorum, Libro Sapientia, & Ecclesiastico.	66
CONCL. I. <i>Liber Sapientia nec Salomonem, nec Philonem quemlibet habere videtur auctores. Quidquid tamen sit de his, est certe divina auctoritatis.</i>	67
<i>Solutio Objectionum.</i>	69
CONCL. II. <i>Ecclesiastici liber opus est Jesus filii Sirach, & divina inspiratione conscriptum.</i>	70
CAP. XII. De Quatuor Majoribus Prophetis, Isaia nempe, Jeremia, cui Baruch sociatur, Ezechiele, Danieele.	72
CONCL. I. <i>Isaia prophetia ab eodem Propheta divino Spiritu afflante conscripta est.</i>	73
<i>Solvuntur Objectiones.</i>	ibid.
CONCL. II. <i>Jeremiae Prophetia, Lamentationes, Oratio, & Epistola ad populum captivum sunt opus ipsius Jeremiae Spiritu S. afflante elaboratum, excepto ultimo prophetiae capite, quod quidem divinum agnoscimus, sed incerti auctoris.</i>	75
<i>Diluuntur Objecta.</i>	76
CONCL. III. <i>Liber, qui dicitur Baruch, divina est auctoritatis.</i>	ibid.
<i>Solvuntur Objectiones.</i>	77
CONCL. IV. <i>Ezechielis Prophetia Deum habuit auctorem.</i>	78
<i>Diluuntur Objecta.</i>	ibid.
CONCL. V. <i>Liber Danielis secundum omnes sui partes Daniellem habet auctorem, & divina inspiratione conscriptus</i>	plus

LIBRORUM ET CAPITUM.

	ix
<i>ptus est, ideoque Canonicus.</i>	Pag. ibid.
<i>Solvuntur Objectiones.</i>	79
<i>Solvuntur Objectiones.</i>	80
CAP. XIII. <i>Exhibens quoddam in duodecim Prophetas com- mentariolum.</i>	84
<i>Duodecim Prophetarum ordo chronologicus.</i>	ibid.
CAP. XIV. <i>De primis duobus Machabæorum Libris.</i>	85
CONCL. UNICA. <i>Primi duo Machabæorum libri divina sunt auctoritatis.</i>	ibid.
<i>Solvuntur Objecta.</i>	86
CAP. XV. <i>Contractum exhibens in novum Testamentum dis- quisitionem.</i>	93
CONCL. I. <i>Epistola ad Hebræos Pauli est, & Canoni- ca.</i>	94
<i>Solvuntur Objectiones.</i>	96
CONCL. II. <i>Epistolæ Jacobi, Judæ, 2. Petri, & 2. 3. Joan- nis Canonicae sunt.</i>	99
<i>Diluuntur Objecta.</i>	100
CONCL. III. <i>Apocalypsis Joannis inter Canonicas Scriptu- ras recipienda.</i>	102
<i>Diluuntur Objecta.</i>	103

LIBER TERTIUS.

D E Conciliis. Monitum.	Pag. ibid.
CAP. I. De Conciliorum auctoritate.	204
CONCL. Concilia ad hoc ut sint legitima, & generalia, auctoritate Pontificis Romani sunt congreganda, & ab ipso rata habenda.	107
Diluuntur Objecta.	ibid.
CAP. II. Nonnulla exhibens scita necessaria in tractatu Conciliorum.	114
Concilia Generalia reprobata.	ibid.
Concilia confirmata partim, & partim reprobata.	116
CAP. III. De Conciliorum necessitate.	127
CONCL. Concilia non absolute & simpliciter (ut ajunt Scholastici), sed tantum secundum quid sunt necessaria.	ibid.
Solvuntur Objectiones.	120
CAP. IV. De Conciliorum origine.	124
CONCL. Concilia divinam habent originem.	ibid.
Diluuntur Objecta.	125
CAP. V. De jure suffragiorum in Conciliis.	126
CONCL. Soli Episcopi in Conciliis Generalibus jure habent suo decisivum suffragium, ex privilegio autem & consuetudine Cardinales, Abbates, & Generales Ordinum, licet non sint Episcopi.	ibid.
Solvuntur Objecta.	127
CAP. VI. De Concilii Praside.	131
CONCL. Summi Pontificis jus ordinarium est prasidere in Conciliis, vel per se, vel per Legatos.	132
Solvuntur Objecta.	135
CAP. VII. De auctoritate Conciliorum.	140
CONCL. I. Concilium Generale Romani Pontificis auctoritate nec congregatum, nec confirmatum errare potest in fide.	146
CONCL. II. Concilium Generale etiam Romani Pontificis auctoritate congregatum errare potest in fide.	ibid.
CONCL. III. Concilium Provinciale non confirmatum a Summo Pontifice errare potest in fide.	147
CONCL. IV. Ex Conciliis Provincialibus etiamsi non con-	firma-

LIBRORUM ET CAPITUM .

xi

firmatis a Romano Pontifice probabile argumentum sumitur ad fidei dogmata suadenda. Pag. *ibid.*

CONCL. V. Concilium Provinciale Pontificis auctoritate *ibid.*
firmatum nequit errare in fide .

CONCL. VI. Concilium generale confirmatum auctoritate
Romani Pontificis certam fidem facit Catholicorum
dogmatum. 148

Responsiones ad Objecta . *ibid.*

CAP. VIII. De Conciliis in specie , ac primum de Nicæ-
no I. 157

CONCL. I. Nicæna prima Generalis Synodus celebrata est
anno Æræ communis 325. Imperii Constantini vigesi-
mo , Paulino & Juliano Cass. & eodem anno est ab-
soluta. *ibid.*

Diluuntur Objecta . 159

CONCL. II. Nicæna Synodus consensu Sylvestri Pontificis
a Constantino convocata fuit. 160

Diluuntur Objecta . 164

CONCL. III. Osius Cordubensis Episcopus , & Vitus , &
Vincentius Presbyteri præsidēs fuerunt in Concilio Ni-
cæno tanquam Legati Sedis Apostolicæ. 162

Solvuntur Objecta . 163

CONCL. IV. Viginti dumtaxat Canones edidit prima Ni-
cæna Synodus. 164

Solvuntur Objectiones . *ibid.*

CAP. IX. De Synodo Constantinopolitana I. Generale se-
cunda. 167

CVP. X. De Synodo Ephesina. 169

CONCL. I. A Theodosio Juniore convocatam fuisse Syno-
dum Ephesinam Celestini Papæ consensu asseruit eru-
ditissimus Augustinensis Christianus Lupus , cujus sen-
tentiam firmissime tenendam judicamus. 170

CONCL. II. Ephesinæ Synodo Cyrillus primum Alexandri-
nus Romani Pontificis nomine , dein Arcadius , & Pro-
jectus Episcopi , & Philippus Presbyter Romæ Ephe-
sum missis præfederunt. 171

Satisfit Objectionibus . 172

CAP. XI. De Synodo Chalcedonensi. 173

CONCL. I. Chalcedonense Concilium ab Imperatore Mar-
ceno S. Leonis Papæ consensu fuit convocatum. *ibid.*

Solutio Objectionum . 174

CONCL. II. Chalcedonensi Synodo Legati Leonis Papæ
præfuerunt. *ibid.*

Sels

<i>Solvuntur Objectiones.</i>	Pag. 175
CAP. XII. De quinta <i>Œcumenica Synodo.</i>	176
CONCL. I. Consensu <i>Vigilii</i> ab <i>Justiniano Imperatore</i> convocata est. V. <i>Synodus Generalis.</i>	ibid.
CONCL. II. Num <i>Vigilius</i> , vel <i>Eutychius Constantinopolitana</i> II. <i>Synodo</i> præsuerit, videtur incertum. A <i>Vigilio</i> tamen & ab universalis <i>Ecclesia Concilium</i> hoc approbatum omnino certissimum.	177
<i>Diluuntur Objectiones.</i>	179
CAP. XIII. De VI. <i>Synodo Œcumenica.</i>	180
CONCL. <i>Generalis sexta Synodus</i> a <i>Constantino Pogonato</i> consensu <i>Romani Pontificis</i> convocata est, cui & <i>Romanus Pontifex</i> per <i>Legatos</i> præsuit.	ibid.
<i>Solvuntur Objectiones.</i>	181
CAP. XIV. De <i>Septima Generali Synodo Nicæna</i> secunda.	182
CONCL. I. <i>Adriano Summo Pontifice</i> consentiente convocata est <i>Nicæna</i> 2. <i>Synodus</i> a <i>Constantino</i> & <i>Irene</i> ejus matre <i>Augustis.</i>	ibid.
CONCL. II. <i>Synodo septimæ</i> præsuit <i>Adrianus</i> per <i>Legatos</i> suos.	189
<i>Solvuntur Objectiones.</i>	ibid.
CAP. XV. De octavo <i>Generali Concilio Constantinopolitano</i> quarto.	184
CONCL. I. <i>Basilius Augustus</i> consentiente & jubente <i>Adriano</i> II. <i>Summo Pontifice</i> octavam universalem <i>Synodum</i> convocavit.	ibid.
CONCL. II. <i>Octavæ Generali Synodo</i> præsuit per <i>Legatos</i> suos <i>Pontifex Adrianus</i> II.	185
<i>Solvuntur Objectiones.</i>	ibid.
CAP. XVI. De nona <i>Generali Synodo Lateranensi</i> prima, & decima <i>Lateranensi</i> secunda.	186
CAP. XVII. De <i>Lateranensi</i> III. IV. & <i>Lugdunensi</i> I. <i>Conciliis Generalibus.</i>	188
CAP. XVIII. De <i>Lugdunensi</i> II. <i>Viennensi</i> , <i>Constantiensi</i> , <i>Basileensi</i> <i>Conciliis.</i>	192
CAP. XIX. De <i>Florentino</i> & <i>Tridentina Synodo.</i>	196
PROP. <i>Sacrosancta Tridentina Synodus</i> legitima & <i>Œcumenica</i> habenda est.	198
<i>Solvuntur Objectiones.</i>	200

LIBER QUARTUS.

CAP. I. De Essentia Ecclesiæ.	Pag. 205
CONCL. I. Ecclesiæ membra non sunt soli prædestinati.	207
Solvuntur Objectiones.	208
CONCL. II. Iusti & Peccatores sunt in Ecclesia, aut publici sint aut occulti.	209
Satisfit Objectionibus.	211
CONCL. III. Publici hæretici non sunt in Ecclesia.	213
Solvuntur Objectiones.	214
CONCL. IV. Schismatici extra Ecclesiam deputantur.	216
Solvuntur Objectiones.	217
CONCL. V. Excommunicati non sunt in Ecclesiæ unitate.	219
Solvuntur Objecta.	ibid.
CONCL. VI. Catechumeni non sunt actu in Ecclesia.	220
Diluuntur Adversariotum argumenta.	ibid.
CAP. II. De unitate Ecclesiæ.	ibid.
CONCL. I. Una est Christi Ecclesia.	221
CONCL. II. Ecclesia Romana centrum est unitatis.	ibid.
CONCL. III. Ceteræ hominum societates, quorum fides ab Ecclesiæ Romanæ fide diversa est, ab Ecclesiæ unitate certissime excluduntur.	222
Solvuntur Objectiones.	223
CAP. III. De Ecclesiæ Sanctitate.	224
CONCL. Sola Ecclesia catholicorum sancta est ea sanctitate, quæ vere & proprie Christi competit Ecclesiæ.	225
Diluuntur Objecta.	ibid.
CAP. IV. De Catholicitate Ecclesiæ.	226
CONCL. I. Catholicitas nota est & character veræ Christi Ecclesiæ.	ibid.
CONCL. II. Ecclesia Romana est catholica.	227
Solvuntur Objectiones.	ibid.
CAP. V. De Ecclesiæ Apostolicitate.	228
CONCL. Sola Ecclesia Romana est Apostolica.	ibid.
Solvuntur argumenta adversariorum.	230
CAP. VI. De visibili Ecclesia.	231
CONCL. I. Christi Ecclesia est semper visibilis.	ibid.
Solvuntur Objectiones.	Sol-

<i>Solvuntur Objecta.</i>	Pag. 232
CONCL. II. <i>Character visibilitatis soli competit Catholicorum Ecclesiae.</i>	233
CAP. VII. <i>De Ecclesiae indefectibilitate.</i>	234
CONCL. <i>Vera Christi Ecclesia numquam defecit.</i>	ibid.
<i>Diluuntur Objecta.</i>	236
CAP. VII. <i>De infallibilitate Ecclesiae.</i>	237
CONCL. <i>Peculiares totius Orbis Ecclesiae infallibilis auctoritatis omnes simul sumptae.</i>	ibid.

LIBER QUINTUS.

D E Romano Pontifice.	239
CAP. I. <i>De S. Petri Primatu supra ceteros Apostolos.</i>	ib.
CONCL. I. <i>S. Petrus Primatum a Domino accepit supra ceteros Apostolos.</i>	240
<i>Solvuntur Objectiones.</i>	242
CONCL. II. <i>Romanus Pontifex primatum habet in Ecclesia jure divino.</i>	245
<i>Responsiones ad Objecta.</i>	247
CAP. II. <i>De infallibilitate Romani Pontificis.</i>	239
CONCL. UNICA. <i>In quæstionibus juris infallibile est Romano Pontificis iudicium.</i>	ibid.
I. <i>Momentum ex Scripturis.</i>	259
II. <i>Momentum ex PP.</i>	ibid.
III. <i>Momentum ex Actis Conciliorum Generalium.</i>	251
IV. <i>Momentum ex Historia Ecclesiastica.</i>	252
<i>Responsiones ad objecta.</i>	ibid.

A P P E N D I X.

CONCL. <i>Commentitius est Liberii lapsus, & ex Siraciensibus formulis nullam approbavit.</i>	253
<i>Responsiones ad Objecta.</i>	255

LIBER SEXTUS.

D E SS. Patrum auctoritate.	Pag. 265
CAP. UNIC.	266
De auctoritate S. Augustini in rebus Theologicis.	267

APPENDIX.

C ONCL. I. In controversiis Theologicis explicandis, maxime si ad aliquam heresim referantur nonnulla, potior esse debet auctoritas illorum Patrum, qui hereses illas profligarunt.	274
C ONCL. II. In controversiis Theologicis enodandis illi Patres, qui multis & majoribus annis heresim aliquam confutarunt, ceteris sunt preferendi, qui paucioribus annis idem argumentum pertractarunt.	ibid.
C ONCL. III. S. Augustinus in dogmate de gratia & libero arbitrio, necnon de Prædestinationis Mystério ceteris Patribus est anteferendus.	275
C ONCL. IV. Augustini doctrinam de Gratia & libero arbitrio ceteris esse anteferendam ex Oraculis Romanorum Pontificum demonstratur.	278
C ONCL. IV. Integritas Augustiniana doctrinæ ex Conciliis comprobatur.	281
C ONCL. V. Augustini doctrinam de gratia & libero arbitrio sapientissimi comprobarunt Ecclesiæ Patres.	282
Solvuntur Objecta.	285

INDEX

Operum S. Augustini Hipponensis Episcopi, & Ecclesiæ
Doctōris eximii.

290

EXAMEN.

Doctrinæ P. Ludovici Molina de concordia liberi arbitrii
cum gratiæ donis R. D. Jacobo Le Bossu Ordinis S.
Ber

XVI INDEX LIBRORUM ET CAPITUM.

<i>Benedicti Doctore Parisiensi auctore.</i>	Pag. 297
CAP. I. <i>De discessione a PP. sententia.</i>	298
CAP. II. <i>De pauca reverentia, quam exhibet Molino S. Augustino in hac doctrina.</i>	299

O R A T I O.

A Clemente VIII. P. M. habita 20. Martii 1602.

In prima Congregatione de auxiliis coram ipso Pontifice celebrata. 307

LIBER SEPTIMUS.

<i>DE auctoritate Scholasticorum.</i>	308
CAP. UNIC.	309

LIBER OCTAVUS.

<i>DE auctoritate Philosophorum in rebus theologicis.</i>	ibid.
CAP. UNIC.	319

LIBER NONUS.

<i>DE auctoritate Historiæ humanæ in rebus theologicis.</i>	311
CAP. UNIC.	ibid.

LIBER DECIMUS.

<i>DE usu rationis in re theologica.</i>	312
CAP. UNIC.	ibid.

DE

D E
LOCIS THEOLOGICIS
LIBER PRIMUS.
CAPUT I.

DE LOCIS THEOLOGICIS compendiose pertractantes ab eorum definitione primo exordiendum: eorumque nomine nil aliud venire pronunciamus, quam *fontes quosdam instituendorum argumentorum sacris dogmatibus confirmandis atque tuendis*. Gaspar Juenin in primo suo Inst. Theolog. tom. hosce fontes decem esse pronuntiat, inde novem enumerat, & de novem tantum pertractat. Quare Melchioris Cani Elenchum approbantes locos Theologicos ita dispescimus, ac dicimus duos tantum esse Theologicos fontes, *Auctoritatem* nempe, & *Humanam Rationem*, quorum primus in novem veluti dividitur rivulos.

Auctoritas	{	Sacrae Scripturae
		Traditionum Christi & Apostolorum
		Ecclesiae Catholicae
		Romani Pontificis
		Conciliorum
		SS. Patrum
		Scholasticorum
		Philosophorum
		Historiae Humanæ

Primum igitur de auctoritate S. Scripturae, dein de reliquis, distinctis libris & capitibus agemus. Quare sit

CAPUT II.

De auctoritate S. Scripturae, ac primo de Scripturarum diversis Canonibus.

Sacrae Scripturae nomine vetus & novum intelligimus Testamentum, in quo Deus sua hominibus revelavit praecepta: quoniam autem certis quibusdam libris comprehenditur,

tur, hinc factum est, ut diversi eorundem texerentur Canones, seu Catalogi. Juxta quem sensum loquutus est Augustinus lib. 2. cont. Crescon. c. 31. *Salubri vigilantia Canon Ecclesiasticus constitutus est, ad quem certi Prophetarum & Apostolorum libri pertineant*. P. Tourneminus Mem. Trev. 1727. art. 1. duplicem statuit sacrorum librorum Canonem, Hebræorum unum Palæstinorum, Hebræorum alterum Hellenistarum, seu Alexandrinorum, primum ab Esdra, secundum ab ipsis Hellenistis confectum. Duobus hisce tertium adjungimus & quartum, tertium Ecclesiasticum, quartum Tridentinum appellamus. Ecclesiasticum Canonem conficimus, quia primis Ecclesiæ temporibus aliqui ex sacris libris non statim suam apud Ecclesias diversas obtinuerunt auctoritatem, sed temporis progressu Ecclesiarum consensu sunt consecrati. Tridentini vero Canonis nomine certum est, nos intelligere Indicem illum, qui in Tridentina Synodo est consecratus. Hæreticorum Canonem hic non curamus, tot sunt enim apud ipsos sacrorum librorum Indices, quot pene Hæreticorum sunt sectæ. Illud tantum adjungimus ex his sequi, sacros Scripturæ libros alios esse Protocanonicos, alios Deuterocanonicos appellari. Libri enim illi, de quorum auctoritate numquam dubitatum est, Protocanonici dicuntur; illi vero, de quibus aliquando orta est controversia, Deuterocanonici nominantur, quorum hic duplicem teximus Catalogum.

Libri Protocanonici ex Veteri Testamento.

Quinque libri Moyſis, Josue, Judicum & Ruth, quatuor libri Regum, Paralipomenon duo, Esdræ duo, Job, Psalterium, Proverbia, Ecclesiastes, Cantica, Esaias, Jeremias cum Threnis, Ezechiel, Daniel, Prophetæ 12.

Ex novo.

Matthæus, Marcus, Lucas, Joannes, Actus Apostolorum, Pauli ad Romanos, ad Corinthios 1. & 2. ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, ad Thessalonicenses 1. & 2. ad Timotheum 1. & 2. ad Titum, ad Philemonem, Petri Epistola 1. Joannis Epistola 1.

Deuterocanonici ex veteri.

Ester, Tobias, Judith, Baruch, Jeremiæ Epistola, Sapientia, Ecclesiasticus, Oratio Azariæ, Hymnus trium puerorum, Susannæ historia, Beli historia, Machabæorum primus & secundus.

Ex novo.

Marci caput ultimum, historia de Christi agonia apud Lucanum

LIB. I. CAP. III. & III.

3

cam Joannis historia de Muliere Adultera, Epistola ad Hebræos, Epistola Jacobi, Epistola Petri 2., Joannis 2. Joannis 3. Epistola Judæ, Apocalypsis.

Si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri vulgata editione habentur, pro sacris & canonicis non susceperit, Anathema sit. En Canon Concilii Tridentini. Qui plura desiderat, adeat Sixtum Senensem c. i. Biblioth. S.

C A P U T III.

De Canone, qui dicitur Esdræ.

OMnium pene Theologorum & Interpretum vulgaris est opinio, sacrorum librorum Canonem ab Esdra primo fuisse confectum. Verum licet in hoc omnes pene conveniant, circa modum discrepant tamen, quo Esdras potuerit Canonem istum conficere. Unde tres diversæ exsurgunt sententiæ: 1. docet sacros libros in Babylonica periisse deportatione, unde inferunt Esdras illos ex integro litteris mandasse. Altera a communi ceterorum fato sacrum exemplar servasse & post captivitatem transcripsisse; Tertia tandem illum recensuisse, & restituisse veteres codices ut eorum verba servaret, illis tamen non serviret. Ut vero quid nos sentiamus appareat, sequentibus duobus absolvimus quæstionibus.

C O N C L U S I O I.

Numquam periire sacre Scripturæ libri.

Dem. Si periire sacre Scripturæ libri, maxime vel in Babylonica captivitate, vel sub Antiochi prophanatione; falsum utrumque: ergo &c. Prob. min. quoad 1. partem. 1. Si quidem Sacerdotes & Levitas numquam sacris libris caruisse credendum est: quid quod aderant in Babylonica deportatione Baruch, Daniel, aliique sancti viri? Num isti sine libris sacris? Quis sibi persuadeat libros illos Mardocheum, Estherem, Tobiam, Exechielem non habuisse præ manibus? Nonne Susannam legum Mosaicarum præcepta edoctam fuisse apud Danielelem legimus, latamque in ejus accusatores ex præscripto legis sententiam? Quid plura? 2. Esd. 8. 1. legimus hæc post captivitatem contigisse: *Dixerunt Esdræ Scribe ut afferret librum legis Moyse, quam præceperat Dominus Israeli.* Attulit ergo Esdras legem coram multitudine &c. Ergo tempore Babylonicæ captivitatis sacri libri non periire.

Sed nec Antiochi tempore. Nam constat quidem Antiochum Epiphanem sacros libros incendisse, sed non omnes, siquidem cum Machabæi in Maspha cœtum indixissent, ibi coram Domino libros sacros a militum furore subductos aperuerunt 1. Machab. 11. 48. datisque ad Lacedæmones litteris, nihil se tot malis afflictos solatii, nisi in lectione sacrorum librorum capere posse, significarunt, ibid. Non ergo Antiochus sacros omnes libros absumpserat, quod erat secundo loco ostendendum.

CONCLUSIO II.

A quo fuerit Canon Hebræorum confectus, prorsus incertum.

Dem. Illud est prorsus incertum, circa quod silent Scripturæ, PP. inter se digladiantur; sed res ita se habet circa propositam quæstionem: Ergo &c. Prob. 1. pars. Nullum adduci potest Scripturarum testimonium, quod asserat, Esdram fuisse Hebræorum Canonis auctorem. Ergo Scripturæ silent circa propositam quæstionem. Ant. constabit solutione argumentorum. Prob. 2. pars facili negotio, primo ex eo, quod PP. circa modum non conveniunt, ut supra vidimus. Et reapse Clemens Alex. 1. Strom. S. Basilus M. Epist. ad Chilonem, Leontius lib. de Sect. Isidorus lib. 6. Originum, & recentiorum auctorum plurimi volunt: Esdram Spiritus Sancti afflatu deperditos Scripturæ libros renovasse, Opratus Milevitanus censet Antiochum Epiphanem sacros libros combussisse, Esdram tamen memoria iuggerente, illos rescripsisse. Sed cum Antiocho Epiphane Esdras male componitur, Alii e contra negant Scripturas Sacras deperditas fuisse, in illis tamen menda irrepsisse concedunt, quæ fuerint ab Esdra reparata. Tales sunt Tertullianus de cultu scem. lib. 1. c. 3. S. Hieronymus adversus Helvidium, S. Jo. Chrysostomus Hom. 8. in Epist. ad Hebr. His addunt Irenæum & Theodoretum, sed verba Irenæi, prout ab Eusebio Hist. Eccl. lib. 5. c. 8. referuntur, ostendunt, ipsum potius in prima fuisse jam relata sententia. Theodoretus vero & ipse primam sequutus est opinionem; ait enim præf. in Cant. Cant. *Cum libri sacri penitus intercidissent &c.* Quæ omnia cum recte non consuluerit Gaspar Juenin tom. 1. Institut. Theolog. idcirco præfatas auctoritates promiscue usurpavit.

Diluuntur Objecta.

Ob. 1. Major PP. pars asserit libros sacros intercidisse, ut constat ex prop. 2. Ergo &c.

R. Distinguo antec. & isti PP. decepti sunt auctoritate libri

LIB. II. CAP. III.

libri 4. Esdræ apocryphi, conc. Secus nego antec. Auctoritas libri 4. Esdræ c. 14. ita se habet: *Positum est ergo seculum in tenebris, & qui inhabitant in eo, sine lumine: quoniam lex tua incensa est, propter quod nemo scit, quæ a te facta sunt, vel quæ incipient opera. Si enim inveni in te gratiam, immitte in me Spiritum Sanctum, & scribam omne, quod factum est in seculo ab initio, quæ erant in lege tua scripta, ut possint homines invenire semitas &c.*

Ob. 2. Esdra dicitur *Scriba Velox in lege Domini* 1. Esd. c. 7. 6. Ergo &c.

Resp. Distinguo sensum verborum; & nomen Scribæ hic accipitur pro legis perito, conc. pro Canonis auctore, vel sacrarum litterarum instauratore, nego sens. verb. Hoc enim in loco scriba velox idem sonat ac virum legum consultissimum, ex cultum in lege Moysis, ceterisque juris Hebraici disciplinis, expertum in rebus politicis & religionis, ex Moisaicis legibus moribusque Judæorum. Porro Scribarum hoc genus auctoritatis habeat plurimum penes Judæos. In Evangelio appellantur quandoque legis Periti ac legis Doctores. Ceterum si propter hæc verba censendus est Esdras Canonis instaurator, cur potius id non tribuitur Nehemiæ, de quo legimus 2. Machab. *Congregavit de regionibus libros Regum & prophetarum & David?* Cur non Judæ Machabæo, de quo ibidem habemus c. 2. 13. *Similiter autem & Judas ea, quæ deciderant per bellum, quod nobis acciderat, congregavit omnia, & sunt apud nos?* Quæ sane nisi tanti sunt, ut vulgarem valeant infringere opinionem, dicimus tamen opinionem istam neque in sacris litteris, neque in traditione satis esse fundatam. Ceterum a quocumque facta fuerit sacrorum librorum instauratio, non sine auctoritate Synagogæ magnæ factam fuisse asseveramus.

C A P U T IV.

De Scripturarum integritate.

AN Hebræi extiterint sacrorum librorum corruptores, altera est, quæ proxime accedit, quæstio. Morinus Exerc. Bibl. 1. Pezronius Defens. de l' antiq. des tems retabl. c. 4. Vossius Sintag. de 70. Int. c. 9. Wisthon Essai pour retabl. le text. du V. T. alique pro affirmativa steterunt sententia; sed contra istos fortiter disputarunt Richardus Simonius H. C. du V. T. Bellarminus de Verb. Dei lib.

2. Le Quien Defens. du text. H. Martianay Defens. du text. H. c. 3. Walton Proleg. 7. Dupin Diss. prælim. lib. 2. c. 3. Lamy App. Bib. lib. 2. aliique. Pro prima sententia nonnulla adducuntur SS. PP. testimonia, præsertim Justini, Irenæi, & Tertulliani. Id negant secundæ sententiæ patroni, & in suæ causæ patrocinium Hieronymi & Augustini aliorumque proferunt auctoritatem. Quibus adhærendum sequens ostendit Propositio.

PROPOSITIO I.

Hebraicum Textum non falsarunt Judæi.

Not. Nos aliquos errores accidentales admittere in textu, sed illos non ex malitia, sed ex nova Masoræ inventione profectos fuisse asseveramus, præsertim ob notas Kerî Ketib.

Dem. Sane incredibilis propemodum fuit Hebræorum erga sacros libros reverentia, incredibilis Amanuensium diligentia, dum sacras litteras transcribebant. Quis ergo eos credat divinæ Revelationis corruptores? Si aliquid e sacris libris sustulissent, illud profecto Messia vaticinia debuisset respicere. At quis neget omnia quæ de Christo enunciantur, in primigenia adhuc persistere integritate? Verum nec illud affirmandum, quod impossibile fuit, ut eveniret. Quis enim sanæ mentis hoc fingat, omnes nempe Hebræos in hoc potuisse convenire, ut sacros codices corrumperent, qui in varias mundi plagas erant dispersi? Argumentum est Augustini lib. 15. de Civ. Dei c. 13. Nullus ne ex Hebræis, aut ex Christianis debuisset tam horrendum facinus detegere & execrari? Philonem apud Euseb. præp. Evang. l. 8. & Josephum c. App. lib. 1. consulamus. Afferunt isti tot seculis jam elapsis nec unum jota e sacris litteris fuisse detractum. Quid de Justino dicemus? Profecto in dialogo, quem habet contra Tryphonem, Trypho ipse ex omnium Hebræorum refert sententia, apud ipsos detestabilius fuisse aliquid in sacris litteris immutare, quam vitulum aureum colere, aut filios Dæmoniis immolare, aut prophetarum sanguinem effundere. Quid ex M. Eccl. D. Augustino proferemus? Nonne in Psalm. 40. v. 14. & in Psalm. 56. v. 9. illa profert verba? *Capituli nostri sunt (Hebræi) librarii nostri facti sunt.* Denique si Hieronymi dilemma proferatur, nullum est prorsus effugium. Afferit enim præfatus Doctor in c. 6. Isaia, quod si Hebræi sacros codices corruerunt, id profecto vel ante, vel post Christum præstare debuerunt. Primum non dicendum, quoniam nec Christus nec Apostoli ullam contra Hebræos de hoc scelere, licet de aliis, protulerunt accusationem

nem ; quinimo Christus conterraneos suos ad Scripturas remisit dicens : *Scrutamini Scripturas* Jo. 3. 29. Vide 2. ad Cor. 3. 13. & Act. Apost. 15. 21. Neque secundum, quoniam Hebræi ad Christi fidem conversi Hebraica habuerunt exemplaria, inter quos enumerat Eusebius H. E. lib. 4. c. 22. sub Adriano Imperatore Egesippum : quæ sane exemplaria textui erant conformia, ut patet ex Versione Græca Aquilæ, & ex Origenianis Exaplis. Quæ pauca dicta sufficiant ad Hebræos a tam injuriosa calumnia vindicandos. Qui plura desiderat, adeat Cardinalem Gotti, Natalem Alexandrum, Bellarminum, Juenin, aliosque.

Diluuntur Objecta.

Ob. 1. S. Justinus Martyr in Dial. cum Tryph. accusat Judæos, quod Scripturam depravarint, & quod præsertim ubi legitur in Psalm. 95. 10. *Dicite in gentibus, quia Dominus regnavit*, abraferint sequentia *a ligno*. Idem scelus exprobrant Judæis Irenæus, & Tertullianus: Ergo &c.

Resp. Communem esse Theologorum responsionem, Justinum reprehendere Judæos, non quod textum Hebræum, sed versionem 70. depravarint, quod in cap. 7. Isaïæ E. G. pro **המלך** Græce *παρθένος*, idest *Virgo* posuerint *venit*, hoc est *pueila*. Quod ex Jeremia 11. 29. abraferint illa verba: *Ecce ego quasi agnus mansuetus* &c. & hoc non in omnibus, sed in aliquibus tantum exemplaribus, & denique quod illa verba abtulerint *a ligno*, quemadmodum in argumento propositum est. Quæ verba *a ligno* cum adhuc desiderentur in Textu Hebraico, signum est ab aliquo pio Viro versioni 70. addita fuisse. Eadem est responsio relate ad Irenæum & Tertullianum, cum hoc tamen addito, quod Tertullianus quandoque loquitur de falsis & ridiculis Rabbiorum interpretamentis. Hisce tamen non obstantibus vera responsio est: 1. Paucissimos fuisse inter PP. excepto Origene & Hieronymo, qui de hac controversia rectum valerent ferre judicium, veluti minime in Hebraica litteratura versatos. 2. Hæc omnia Judæis objecisse nimio religionis zelo abreptos. 3. Non semper de Hebraicis codicibus in fonte depravatis loquutos fuisse, sed de versionibus, quas ex Hebræo ad litteram concinnare conati sunt Judæi, ut 70. Interpretum versionem rejicerent, quæ versio 70. primis Ecclesiæ seculis maxima erat apud PP. in auctoritate. Atque ita satis retunditur adversariorum argumentum relate ad Justinum.

Relate vero ad Tertullianum (de Irenæo enim satis supra)

pra) hoc addimus, ipsum non de corruptione Hebraici textus loquutum fuisse, sed de aliquibus libris, quos Judæi in Canone non admittebant, inter quos citat librum Enoch, quem prius in librorum sacrorum canone contineri judicavit, sed eum consule de Hab. Mulier. c. 3.

Ob. 2. Eusebius lib. 4. Hist. Eccl. c. 18. illis assentitur, qui Hebræos veluti corruptores reprehendebant, in iis locis præsertim, quæ Christi designant adventum. Ergo &c.

R. Eusebium id tantum asserere, quod a Justino contra Tryphonem objectum est, a majoribus nempe suis capitula sublata fuisse e Scripturis, quod de ipsa versione 70., & meo quidem judicio de versionibus Aquilæ & Symmachi non secus ac Justinus judicavit.

Ob. 3. Idem crimen Judæis objecit Hom. 5. in Matth. Chrysostomus: Ergo &c.

Resp. Hunc S. Doctorem reprehendere Aquilam, Symmachum, & Theodotionem, quos interpretationibus suis multa perperam posuisse in Christianorum odium, putavit Chrysostomus.

Ob. 4. Origenes versatissimus fuit in Hebraica litteratura, sed ipse Hom. 12. in Hierem. præsertim Judæos corruptores vocat. Ergo &c.

Resp. Concessa maj. disting. min. Et Origenes aliorum loquutus est sententia, conc. min. propria, nego min. Non ignoramus ad Origenis auctoritatem reponere aliquos, Origenem credidisse Judæos corrupisse versionem 70., idque probare ex eo, quod asserat Adamantius, pro eo quod legitur, *Peccatum Juda scriptum stylo ferreo*, Hebræos posuisse, *peccatum ejus scriptum &c.* Verior tamen est Richardi Simonii responsio, & Origenianis verbis explicandis accommodatissima. Observat enim Criticus iste. Origenem modo sua, modo aliena loquutum fuisse sententia. Ea enim ætate penes PP. aliquos, & universum populum invaluerat opinio, Judæos summa impietate Scripturas S. violasse, unde nil facilius, quod Origenes se communi quandoque adtemperaverit opinioni, eo vel magis quod versionem 70. tunc temporis solam pro authentica venerabantur Christiani. Et reapse methodum Origenianam advertens Eustachius disput. 9. contra Origenem eum contradictionis sæpe accusat, quod magis constare poterit cuicumque Origenianas auctoritates ad trutinam revocanti.

Ob. 5. In cap. 3. ad Galat. & Epist. 89. ad August. & alibi Hieronymus præ ceteris Judæos de eodem crimine accusat. Ergo &c.

R. Dist.

LIB. I. CAP. IV.

R. Dist. ant. Et aliena Hieronymus loquutus est opinio-
ne, conc. ant. propria, nego ant. & consequens. Siquidem
hunc S. Doctorem in eadem causa fuisse ac Origenem, ali-
qua sunt præter jam allata, quæ id suadent. Hieronymo
enim opposuit Ruffinus, quod non semper constans esset in
accusandis Hebræis, nec aliter in Apologia se ab inconstan-
tiæ nota expurgavit, quam exemplo aliorum PP. & præ-
sertim Origenis, asserendo illos non semper, quod crede-
rent, asseruisse, sed quod magis ad propositum esse arbitra-
rentur. Hinc est quod Morinus contrariæ sententiæ patro-
nus animadvertens in exercitationibus bibl. hanc Hierony-
mi inconstantiam fateretur libere eum in juventute versioni
70. maxime addictum fuisse, at ætate provectum & ab Ju-
dæis edoctum adeo mutasse sententiam, ut acriter 70. ver-
sionem impeteret, Hebraicumque textum, quem sæpe ve-
ritatem vocat Hebraicam, vindicaret. Accedit, quod dum
Hebræos redarguit Hieronymus, aut dubius loquitur, aut
aliorum refert opiniones. Quæ omnia magis Hieronymi ver-
bis confirmantur. Scribens enim S. D. laudato cap. ad Ga-
latas in illa verba *maledictus omnis qui pendet in ligno.*
Mibi videtur, inquit, aut veteres Hebræorum libros aliter
habuisse quam nunc habent, aut Apostolum sensum posuisse
Scripturæ, non verba, aut quod est magis estimandum, post
Christi passionem & in Hebræis & in nostris codicibus ab
aliquo Dei nomen appositum, ut infamiam nobis inureret
&c. Eadem ratione loquitur in c. 5. Mich. de urbe Ephrata,
& idem præstat in ceteris commentariis. Verum doctior fa-
ctus Hieronymus libere Hebraicum textum defendit; unde in
comm. Isai. quæ ultimis concinnavit temporibus, risu excipit
eos, qui sacros codices ab Hebræis censerent adulteratos.
Ita Richardus Sim. & Ribera in c. 3. Joelis observarunt.

Ob. 6. Apud Hebræos extant correctiones Scribarum
תבוא ספרים. Ergo plura sunt correctæ & emendata.

Resp. Nonnullos huic argumento reponere, Scribarum
emendationem ortum potius habuisse ex Thalmudistarum
deliramentis, eo quod nec Hieronymus, nec Origenes, nec
alius quicumque de istis correctionibus ante Thalmud men-
tionem fecerunt. Unde correctiones hæc negarunt Sixtus Se-
nensis, Abenezra, alique Judæi. Verum nostra sententia
est, quod si aliquæ mutationes factæ fuerunt, a Scribis,
non ab Judæis in Christianorum odium, factæ sunt vel
ab Esdra, vel Synagoga M. vel a quocumque alio, qui
sacra Biblia emendavit.

Ob. 7.

Ob. 7. Post Hieronymi tempora pauci admodum fuerunt qui linguas excolerent. Ergo Hebræis facile esse potuit sacra Biblia corrumpere.

Resp. Nego conseq. Non defuerunt enim quovis sæculo Judæi, qui ad Christianam converterentur Religionem, quique rem exploratam habuissent, nec silentio prætermisissent. Deinde non tantum quos habebant præ manibus codices depravare debuissent Hebræi, sed qui in exoticis & Christianorum præsertim bibliothecis servabantur. Quod cum nedum malitiam, sed & vires excedat, jure concludendum Hebræos sacra Biblia vitiare nedum noluisse, sed si voluissent, minime potuisse.

Ob. 8. Cum Richard. Sim. Post Babylonicam deportationem Hebraica lingua mortua erat; ergo saltem amanuensium incuria & imperitia debuerunt errores in sacris libris irrepere.

Respond. Conc. ant. nego conseq. Non enim amanuenses vel copistæ erant viri de plebe rudes & imperiti, sed legis Doctores, qui in sacris Bibliis die ac nocte meditabantur, qui veluti grande habebant & inexpiabile peccatum in sacris codicibus describendis menda committere.

Ob. 9. Reapse Hebræi sacra Biblia corruerunt, ergo &c. Prob. ant. Esai. 9. v. 6. ubi habet vulgata *Et vocabitur nomen ejus admirabilis*, posuerunt יְהִרָא *icherà vocabit pro יְהִרָא* *icharè vocabitur*, ut inde sensus esset, non parvulum vocandum esse admirabilem, sed Deum admirabilem &c. vocare debere nomen parvuli; atque hoc ut a Christo ablegaretur tam insigne vaticinium.

Resp. Multiplici ratione hoc argumentum, vel accusationem istam enervari: 1. enim si allato in loco mendum est aliquod, incuriæ scriptorum, non Judæorum malitiæ tribuendum, pendet enim ab unius puncti mutatione, idest.. tzerè in ך Cametz, ex quo verbum de passiva in activam transit constructionem. 2. Licet ista fuerit, per malitiam facta depravatio, cum ista se teneat ex parte punctorum, non litterarum, textus depravatio dici nequit, a quo absunt puncta vocalia. 3. Denique non fuisse hoc verbum a Massoretis passiva expoliatum significatione constat ex usitatissima Hebraicæ linguæ syntaxeos ratione, per quam sæpe sæpius activa verba passivam habent significationem. Ita Deuter. 25. 2. habetur יִקְרָא *caarà vocat*, & tamen vertendum

voca-

vocatur *annus* ille &c. Sic Gen. 27. 26. pro *vocatum* est nomen ejus Jacob, habetur ויקרא Vaicrà & vocavit. Exod. 25. 13. pro *Vocatumque* est nomen ejus Mara est Hebraice Carà קרא activa punctatione, & alibi passim. Ergo a pari &c.

Ob. 10. Innumera sunt loca ab Hebræis depravata, & præsertim 1. Isaia 28. pro בלעני Belahaghè aliis linguis posuerunt בלעני belahano *subannationibus*. 2. Isai. 40. 5. pro eo quod habetur in vulgata videbit omnis caro salutare Dei posuerunt omnis caro pariter. 3. Zach. 12. 10. pro videbunt ad me quem confixerunt, inseruerunt ad eum. 4. Moyfis Testimonium, quo maledictum pronunciavit, qui pender in ligno, ut Christum execrarentur, addiderunt maledictum a Deo.

Resp. Ad 1. In Hebraica lingua varias extare consonantes inter se quadam similitudine affines: E. G. כ assimilatur ב, ו, רר, תה, & נ. Qua de re nil facilius fuit librariis & amanuensibus unam ex his litteris pro alia oscitanter, non per malitiam transcribere, atque litteram Nun pro Ghimel apponere in voce בלעני quod & in aliis multis locis factum fuisse excusabile est, cum hujus generis variantia multa id omnium linguarum codicibus & exemplaribus clare deprehendantur. Ad 2. dico, mutationem textui accessisse, nulla ratione probari posse. etenim 70. & versiones aliæ sic legunt. Dein si sensum spectemus, in utroque loco futuram Dei gloriam prædici constat. Regero autem ad 3. Munsterum, Drusium & Grotium plura exemplaria observasse, in quibus scriptum erat Elai אלי pro Eldו Ad me pro ad eum. Verum etiam admisso, quod legendum sit *ad eum* reponunt laudati Critici, Eld vertendum esse in prima persona sequente relativo. Ad 4. vero nullam firmam adinveniri rationem dicimus, qua hunc Deuteronomii locum corruptum quisque sibi possit suadere, quia Chaldaeus, Symmachus, Aquila, Samaritanus, aliæque versiones Hebræo consonæ sunt, in eo solum discrepans Chaldaeus quod vertat, quia propterea peccavit coram Domino maledictus est. Deinde cum Moyses hoc in loco nullam ibidem de Christo prophetiam ediderit, sed de reis hominibus

nibus, qui in peccatorum poena suspendi in ligno debebant, locutus fuerit, merito suspendendum, adeo maledictum potuit pronunciare, quin Hebræos veluti sacrorum librorum corruptiores inculemus.

Ob. 11. Hæbrei Cainanis generationem de textu abraferunt, ut Christi generationem interpolarent, cum Lucas in suo Evangelio cap. 3. v. 36. illam inseruerit. Ergo &c.

Resp. Hanc discrepantiam inter Hebræos, Græcosque codices & Lucam diu multumque tum Interpretes, tum Chronologos exercuisse, ita ut alii aliam induerint sententiam. Sunt enim qui Græcos defendunt, & Hebræos accusant, alii e contra in 70. versione Cainan primum intrusum & ab ipsis Lucam mutatum fuisse volunt: Nonnulli existimant Lucæ Evangelio a Christianis primum adjectum & deinde in 70. translatum. Quidam denique sentiunt, Moysem Cainanis generationem data opera reticuisse, quem tamen 70. senes primum retulerint. Nostrum non est hic omnium placita expendere, eo vel magis quod de hisce peculiarem instituit quæstionem Cl. Berti in tractat. de Incarnatione: quare legatur Buzianum Compendium, & si quis non dedignabitur, etiam Spanhemium in dub. Evang. part. 1. dub. 23. Qua de re hoc tantum adjungimus, nullam Hebræis causam fuisse, cur Cainanis generationem a textu expungerent, cum illius descriptio vel prætermissio nihil conferat ad dogmatum nostrorum confirmationem, & nullum præbeat Judaicæ perfidiæ adjumentum; servata enim Hebraici textus Chronologia Christi adventus cum prophetarum oraculis apprime congruit. Verum cur Hebræi clariora alia de Messia testimonia non interpolarunt? Sed de hisce satis. Excedunt enim hæc tam multa compendiosam tractationem.

C A P U T V.

De Scripturarum Auctoritate.

DE Scripturarum canone, earumque integritate satis jam vidimus, de earum auctore nunc videndum, ut inde interamus, quænam sit sacris litteris auctoritas deferenda. Ut autem omnia clara rectaque methodo pertractentur, sequentibus propositionibus revelatæ Religionis systema veluti quodam nucleo porrigere in animo habemus, in quo studiosi adolescentes necessaria saltem prospiciant.

PRO-

P R O P O S I T I O I.

Revelata Religio homini prorsus est necessaria.

Thesis ista contra Tyndalium cap. 1. 2. 3. 4. 5. 6. & seqq. Thomam Morgan *le Philosophe* &c. p. 16. suiv. Hobbesium apud Abadie *Trait. de la verité de la Religion Chret.* P. 1. sect. 3. c. 17. Spinosam *Tract. Theolog. Polit.* c. 6. aliosque Deistas, qui rationem naturalem sufficere ad Deum colendum miserrime autumarunt, demonstratur.

Necessaria ad Deo cultum præstandum est aliqua Religio: ergo necessaria est revelatio. Prob. conseq. humana ratio nequit sola cognoscere quisnam sit Deo cultus exhibendus, quique sit ejus voluntati conformis: Ergo necesse est, ut Deus homini cultum sibi debitum revelet. Rursus humana ratio dictat Deo offerenda esse sacrificia pro peccatis, at quænam Deo accepta sint, humana ratio prorsus ignorat: Ergo &c. Ad hæc apposite Lactantius lib. 1. *Div. Institut.* *Quia fieri non potuit, ut homini per se ipsum ratio divina innotesceret, non est passus hominem Deus lumen sapientia requirentem diutius errare, ac sine ullo laboris fructu vagari per tenebras inextricabiles. Aperuit oculos ejus aliquando &c.*

Denique solo rationis ductu innumera produxerunt superstitionum portenta Philosophorum sectæ. Ergo non potest homo sola natura duce aliquid statuere in cultu Deo exhibendo. Vide Stachousium *le sens litt. de l' Ecrit. t. 2.*

P R O P O S I T I O II.

Revelata Religio in libris extat veteris & novi Testamenti.

I. Argumentum. In sacris libris divinam adinveniri revelationem ex eo primum constat, quod cum a mundi pene exordio sua habuerit ista revelatio incunabula, per varios casus & tot discrimina rerum ad nos facta tectaque pervenerit, quod non sine peculiari divini Numinis providentia fieri potuisse, certissimum est. Quot enim prophanorum auctorum scripta & volumina sane recentiora non deperierunt? Apposite Tullius de leg. lib. 2. n. 27. *Antiquitas proxime accedit ad Deos.*

II. Argumentum. Id confirmat legum & præceptorum sanctitas, quæ Deum tulisse in sacris litteris fertur; non enim ad ea ferenda tot labores & tot impensa sunt studia, quot a Græcis vel Romanis legislatoribus impensa esse traditum est. Illico, non paulatim perfectæ sunt leges istæ divina jura ceteris præferentes. Unde intolerabilis prorsus Japonis

monis jactantia H. Civ. lib. 1. c. 7. qua Hebræorum legalia præcepta cum Romanorum legibus minime comparanda audacter pronuntiat.

III. Argumentum ex illorum conditione conficitur, qui sacrorum librorum dicuntur auctores majori ex parte piscatoriæ & pastoritiæ artibus addicti, nulla imbuti litteratura homines, nec doctrina & eruditione excellentes, nec tales propterea, qui possent simplicibus fabulas venditare, & tam sublimæ doctrinæ pabulum per astutiam adinvenire, illudque palam facere, ac proprio sanguine defendere. Erant ergo homines inspirati. Unde apposite Theophilus Antioch. ad Autolic. lib. 2. p. 87. *Ipse est Dominus loquens in Isaia, ipse in Elia, ipse in ore Prophetarum.*

IV. Argumentum ex eo conflatur, quod mirabilis sit plane concordia inter sacros auctores. Sola Evangelia a variis auctoribus, diversis temporibus, tam dissitis conscripta regionibus tantæ veritatis firmissimum præbent argumentum. Non enim unus auctor ab alio substantialiter diversus, non pugnantia & contraria narrantur. Gentilium Philosophorum scripta heu quam inter se miserrime dissentiant! *Ipsi Philosophi, perbelle Augustinus de Civ. Dei lib. 18. c. 42. . . . qui non videntur laborasse in studiis suis, nisi ut invenirent quomodo vivendum esset accomodate ad beatitudinem capefendam, cur dissenserunt & a Magistris discipuli, & inter se condiscipuli, nisi quia ut homines humanis sensibus & humanis ratiocinationibus ista quæsierunt? Auctores nostri absit, ut inter se aliqua ratione dissentiant.*

V. Argumentum ex Moyse, Josue, Prophetarum & Jesu Christi ejusque discipulorum miraculis in confirmationem tantæ revelationis patratis. Quid non in Ægypto, aquæ fontium & fluminum ad Moyse imperium in sanguinem versæ, densissimæ tenebræ in meridie, Primogenita Ægypti una nocte extincta, Mare rubrum virgæ elevatione divisum, columnæ nubis & ignis portentum, manna per annos 40. in deserto, litris per aquæ venas e dura siliceeductas extincta, moenia Jericho ad Tubarum clangorem prorsus diruta, sol contra Gabaon immotus, Lazarus quadriduanus & foetens in conspectu populorum revocatus ad vitam, quinque piscibus & quinque panibus hordeaceis 5000. millia hominum saturantur, & alia plura innumera miracula. Num ista ex naturæ legibus? Quis audeat imaginari. *An vero dicet aliquis ista falsa esse miracula. M. fidei jubar inquit Augustinus De Civ. lib. 10. c. 18. nec fuisse facta,*

At, sed mendaciter scripta? Quisquis hoc dicit, si de his rebus negat omnino ullis litteris esse credendum, potest etiam dicere, nec Deos ullos curare mortalia. Vide Ditton Relig. Chret. dem. t. 2. p. 40. Blanchinium Vindic. S. Script. præf. c. 5. Houteville Relig. prouvé par les faits lib. 1. c. 10. Grotium Ver. Relig. Chr. lib. 2. §. 1. Clarke exist. de Dieu t. 3. c. 17. Jacquelotium Demonstr. de l'exist. de Dieu diss. 3. Sabbatier de veteri Italica præf. §. 2. Walton Bibl. proleg. V. n. 5. 6. Chandler Natur. & usages de mir. c. 3. Anselm. Frer. t. 8. de l'Acad. des bell. lett. Serces traité des mirac. Amsterd. 1729. Moshem. ad Cudwort. Sift. c. 5. Le Vass la Verit. Relig. lib. 2. p. 1. c. 4.

VI. Argumentum. *Cui enim melius narranti præterita credimus, verba sunt Augustini lib. 18. de Civit. D. c. 40. quam qui etiam futura prædixit, quæ præsentia iam vidimus? Ex quibus luculenter infertur, quod, cum futurorum prænuntiatio a Deo sit juxta illud Isai. 41. Annuntiate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus, quia Dii estis vos, & aliunde in sacris litteris multa fuerint de Christo præsertim prænuntiata, quæ temporum decursu evenerunt, consequens est, divinæ auctoritatis esse libros illos, qui futura prædixerunt. Vide præsertim lib. cui tit. Preuves de la Relig. de J. C. contr. les Spinosis. & les Deist. & alium cui pariter tit. l'Incredule detrompé.*

Solvuntur Objecta.

Ob. Frequentes in sacris libris adinveniuntur contradictiones & antilogiæ; Ergo eorum auctores non sunt inspirati.

Resp. disting. ant. Et istæ contradictiones adparentes sunt tantummodo, conc. sunt reales contradictiones, nego ant. & conseq. In omnium ferme prophanorum auctorum scriptis antilogiæ & contradictiones reperiuntur, quæ pro illis, quibus conscriptæ sunt temporibus tales non erant, sed omnia tunc clara & inconcussa. Annorum decursu postmodum factum esse cognovimus, ut cum ultimum fatum subierint vetera idiomata miserabili quadam morum etiam transformatione intercedente, quæ prius antiquis erant perspicua, posteris facta sint obscurissima. Tot hinc veteribus addita scholia, tot hinc innumerabiles commentatores. At quis sanæ mentis Criticus Homerum propterea, Pindarum, Plautum, Terentium, Virgilium, Horatium, Demosthenem, Ciceronem rejiciet? Eadem de scripturis sacris ferme dicenda. Quibus & adde sacras litteras ab Hæbræo oportuisse

tuisse in Christianorum commodum in varias linguas transferre, & diversorum populorum linguis adcommodare. Quid mirum inde si aliqua difficillima irreperint a SS. PP. tamen luculentur enucleata? Quæ denique a Deistis objiciuntur contradictoria nitidissime probant, sacros scriptores minime convenisse, ut mentirentur. Qua de re diversitas ista accidentalis tantummodo est, non essentialis. Vide Bossuet discours sur l'Hist. univers. reflex. 13.

Plura sunt, quæ ab Iuliano objecta sunt contra S. Scripturarum Divinitatem a S. Cyrillo Alex. confutata, & prorsus innumera, quæ protulerunt Manichæi ab Augustino solidissime prorsus enervata, qua de re vide Natal. Alex. H. E. V. T. in 4. M. Æ. Dis. xi. Compendium Buzianum lib. 20. c. 6. & de Deo.

C A P U T VI.

Quomodo Deus sacros Auctores inspiraverit, qua lingua scripti sunt sacri libri, & de variis eorum sensibus.

Vetus est Grotii & Erasmi cantiuncula (Vid. Calmet. Diss. de Sacr. lib. Insp.) Sacros auctores in scribendo a Deo inspiratos non fuisse, sed ex seipsis memoria reviviscente scripsisse, quod & Clericum ex professo sustinuisse constat ex litteris Theologorum Hollandiæ ab ipso conscriptis. Systema hoc a plurimis & præsertim a Cl. La Mothe confutatum est in lib. cui titulus Traité de l'inspirat. des livr. Sac. N. T. Theologi vero, qui usque ad seculum XVI. conscripserunt, in hac fuere sententia, ut agiographi scriptores ita divinam habuerint adstantiam, ut neque in sensibus, neque in verbis falli potuerint. Qua de re vid. Dupinum diss. prelim. sur la Bibl. Nihilominus qui inde subsequuti sunt scriptores aliqui, inter quos Melchior Canus, Cornelius a Lapide, Bonfrerius, Simonius, & Dupinus ipse Spiritum S. agiographis auctoribus minutula quæque verba dictasse negarunt, sed solum a Spiritu S. peculiarem habuisse directionem asseruerunt, ita ut ab ipso firmam, constantem, & infallibilem habuerunt voluntatem vera scribendi, & clarissimum etiam eorum mentibus lumen infunderetur, vi cujus possent nec fallere nec decipi. Ista sententia non obstantibus Lovaniensium & Duacensium an. 1587. & 1588. latis censuris conformior vila est PP. tra-

traditioni, & ad Hæreticos prosternendos aptissima, varia inspirationum genera distinguendo, quemadmodum factum fuisse novimus ab Eruditis. Calmet cit. loc. Ceterum nec fide, nec ratione cogimur asserere, singula Scripturarum Sanctarum verba Spiritu S. dictante fuisse conscripta. Sed tueri sufficit, verba & verborum conceptus Spiritum S. habuisse auctorem, quidquid Gravesonius & Arnaldus in contrariam partem tenuerint.

Ut autem de lingua, qua scripti sunt sacri libri, aliquid differamus, solum Danielelem dicimus ex libris Protocanonici veteris testamenti, Chaldaica lingua conscriptum fuisse. ceteros Hebraico idiomate fuisse exaratos. Vide Hieronymianas Præfat. Ex libris vero Deuterocanonici, Tobias, Judith Chaldaici sunt; liber Sapientiæ, & Ecclesiastici Hebraico idiomate donati, quemadmodum & primus Machabæorum, cum secundus in Græco legatur. Inter libros vero N. T. solus Matthæus Syriacus est, ceteri vero libri Græce ab Apostolis sunt editi. Vide Juenin Dis. 4. de loc. Theolog. pag. 80.

De variis Scripturarum Sanctarum sensibus pertractarunt eruditissime Bonfrerius Præloq. c. 20. Du Ham. Proleg. 3. c. 6. Sim. Hist. Crit. V. T. alique multi Theologi. Nos omnibus omissis disquisitionibus brevitati in rebus minimis consulentes dicimus, sensum Sacræ Scripturæ distingui in historicum seu litteralem & in mysticum, iste in tres alias dividitur species, nempe in Allegoricum, Tropologicum & Anagogicum. Allegoricus dicitur, quando aliquid ex veteri testamento desumptum transfertur ad novum ad aliquid de Christo & Ecclesia interpretandum. Tropologicus vero, quando e sacris litteris aliquid ad mores instruendos deducitur. Anagogicus denique quando e sacris litteris ad æternam vitam & felicitatem aliquid refertur. Ita nomen istud Jerusalem litteraliter civitatem Judææ, allegorice Christi Ecclesiam, tropologice Justi Animam, anagogice Civitatem cœlestem significat. Diversi isti sensus in prophetis præsertim adinveniuntur.

CAPUT VII.

*De versionibus Sacræ Scripturæ, ac primum
de Versione 70. Interpretum.*

Licet Daniel Huetius Dem. Ev. prop. 4. c. 12. & Cl. Balthusius in Defensione PP. c. 3. Juenin de loc. Theol. p. 86. in ea fuerint opinione, quod ante Alexandri M. ex-
Tom. V. B pe-

peditionem Græca fuerit quædam Pentateuchi versio, vel saltem a Samaritanis cusa; ut visum est Ottingero in Thes. Philolog. extra omnem tamen controversiam positum est, omnium primo S. Scripturas a 70. Interpretibus græce verfas fuisse, cujus sane versionis sequens historia perhibetur.

Alexaneriæ regiam Bibliothecam maximis incrementis donaverat Ptolomæus Philadelphus. Huic præfecerat Rex Demetrium Phalereum, cui ingentes summas ad hoc erogandas tradiderat, ac propterea dabat operam, ut omnes totius orbis codices in eam deportarentur. Hic interrogatus a Rege quam multa millia comparasset, respondit se habere circiter ducenta millia, sed brevi quingenta & amplius millia se habiturum spondit si aliarum quoque gentium, & præsertim Judæorum scripta congererentur, non hæcenus comparata, quia propria illorum lingua erant conscripta. Hisce auditis Rex Hebræos libertate donavit, scripsitque ad Eleazarum Pontificem Epistolam non sine regis muneribus illum enixe rogans de tali versione peragenda. Rescripsit Eleazarus, misitque 72. viros in Ægyptum suum legis codicem deferentes, ut possent in hac peragenda versione, quoniam peritissimi, adlaborare, quod reapse omnium plausu præstitere in insula Pharos.

Circa hujus versionis historiam plures institui solent quæstiones. 1. Num fuerit vera. 2. Quot libros S. Scripturæ verterint 70. 3. Quantæ sit auctoritatis inquiremus. Quapropter sequentibus propositionibus mentem nostram aperiemus.

C O N C L U S I O I.

Quidquid sit de Aristee libello, Versionem, quæ dicitur 70. Alexandria sub quodam Ptolomæo factam fuisse tenendum est.

Antequam huic propositioni argumenti robur accedat, varia sunt præmittenda. Ac primo quidem hæc de versione per 70. Interpretes Alexandria sub Ptolomæo Philadelpho adlaborata primum relata est historia a quodam, cui nomen Aristeeas, Ptolomæi consiliario. Ab hoc eam acceperunt Josephus lib. 12. Antiq. Philo lib. 2. de vit. Moysis, Eusebius, Irenæus, Justinus, Clemens Alexandrinus, Tertullianus, & lib. 8. de Civ. D. c. 11. M. Augustinus, qui non omnia æqualiter referunt; siquidem Aristeeas, Philo, Eusebius, Epiphanius & Augustinus ad Ptolomæi Philadelphi tempora illam referunt. E contra Irenæus lib. 3. c. 25. Clem. Alex. lib. 1. Str. sub Ptolomæo Lagi filio asserunt fuisse

fuisse peractam . Quidam denique volunt 72. senes vel 70. rotundo numero 72. cellulis fuisse inclusos , & profetasse , aliis præsertim Hieronymo præfracte negantibus . Nos ut nodum Gordianum solvamus , prorsus sustinemus , negari non posse , quod versio ista sub Ptolomeo quodam , quicumque fuerit ille , Alexandria peracta fuerit . Quod & demonstramus omissis digladiationibus , quas contra Serrarium , Bonfrerium , Vossium , Usserium , Waltonum aliosque habuerunt Scaliger , Valesius , Hodyus , Vandalus , Dupinus , Simonius , qui pro falsitate hujus historiae instituta acie dure nimis pugnarunt .

Dem. Illud tenendum est , quod universali PP. Traditione roboratur ; talis est nostra sententia : Ergo tenenda . Minor non indiget probatione . Si enim perlegantur , quas pro more suo in unum congeffit PP. auctoritates erud. Nat. Alexander diff. 8. prop. in vi. M. Ætat. res est evidentissima . Omnes enim PP. in hoc conveniunt , quod Alexandria sub Ptolomæo Græce fuerint versi S. libri , quorum dux & columnen Augustinus , cujus verba lib. 8. de C. D. c. 11. cum non retulerit ceteroquin diligentissimus Natalis , hic subjicimus : *Ptolomæus Rex Ægypti scripturas propheticas gentis Hebræorum de Judæa poposcit , & per 70. viros Hebræos , qui etiam Græcam linguam noverant , interpretandas habendasque curavit . Quapropter in illa sua peregrinatione Plato nec Jeremiam videre potuit tanto ante defunctum , nec easdem scripturas legere , quæ nondum fuerant in græcam linguam translata .*

Ad hæc Hebræorum non est spernenda confessio , qui hujus versionis veritatem nunquam ausi sunt denegare . Id reapse probant Josephus loc. cit. vetustissima Judæorum Calendaria , & Rabbiorum doctissimi Maimonides , R. Azarias cap. 8. Imrè Binàh , R. Gedalias fol. 24. Catenæ Cabalisticæ , aliique plures .

Diluuntur Objecta .

Ob. 1. In Judæa aderant tunc temporis solæ tribus Juda & Benjamin , cum essent ceteræ in captivitate : Ergo falsum est , missos fuisse 70. viros ex 12. tribubus selectos , quemadmodum refert Aristæas .

Resp. Ad hæc reponere Natalem Alexandrum cum aliis , non ita generalem fuisse decem tribuum asportationem , ut nullæ ex ipsis reliquæ in terra Israel permanerint , quod ille probat ex 1. Paralip. c. 4. & 24. Verum quidquid sit de hac peculiari hujus historiae circumstantia , nostra nil refert de his

inquirere. Ad veritatem enim propositionis tuendam evincere sufficit, historiæ substantiam salvam esse, quamvis circumstantiæ quædam dubiæ sint vel incertiæ. Quam responsionem si probe tenueris, facile hujus generis quæcumque solvuntur argumenta.

CONCLUSIO II.

70. *Interpretes libros omnes veteris testamenti vertisse ex Hebraico in Græcam linguam probabilior sententia est, quidquid Hodyus, Dupinus, Montfauconius senserint.*

Dem. Ptolomæus Philadelphus magnam sibi librorum copiam undequaque comparare vehementer exoptavit. Ergo probabilius est, omnes potius quam aliquos Hebræorum libros habuisse. Deinde illos verterunt libros 70. quos misit Eleazarus, at probabilius sane est misisse libros, qui erant in canone; Ergo &c. Ad hæc Justinus Martyr in Cohort. ad Gentes, Irenæus lib. 3. adversus Hæreses, Clemens Alexandrinus, Cyrillus Hierosolymit. Catech. 4. Eusebius lib. 8. præp. Ev. Hilarius in Ps. 2. Epiphanius lib. de pond. & mens. Chr. Hom. 4. in Gen. & S. Augustinus lib. 2. de Doct. Chr. pro hac steterunt sententia, quorum testimonia expendere apud Natalem Alex. loc. cit. Ergo &c.

Dubitandi ratio desumitur præsertim ex eo, quod Josephus lib. 2. contr. Appionem legem dumtaxat a 70. viris dicat Græce redditam fuisse; quod & Aristobulum tradidisse constat apud Eusebium lib. 13. præp. Ev. Sed ista facillimæ sunt solutionis, si dicatur, nomen legis vagum esse atque indeterminatum, nedum apud exteros, sed etiam apud sacros scriptores, quod maxime patet ex 10. Joannis, ubi Christus ait: *Nonne scriptum est in lege vestra* (nempe Ps. 81.), *quia ego dixi: Dii estis*, & 15. ubi similiter: *Ut adimpleatur*, ait Christus, *sermo, qui in lege eorum scriptus est* (idest Ps. 24.) *Quia odio habuerunt me gratis*. Similia habentur 1. ad Cor. 14. & alibi. Præterquamquod non adeo Josephi verba adversariis favent, quemadmodum sibi plaudunt adversarii. Ait enim Josephus loc. cit. *Desideravit Ptolomæus agnoscere nostras leges, & sacrarum scripturarum volumina concupivit*. Profecto, nisi fungum pro cerebro habemus, S. Scripturarum volumina solo forsitan Pentateucho continentur?

Non ignoramus profecto, S. Hieronymum in quæst. Hebraicis, in c. 3. Ezech. & in 2. Mich. in contrariam propendere sententiam. Sed cum Romæ Psalterium juxta 70.

correxerit, & Salomonis libros emendaverit, & in commentariis, quæ in Prophetas scripsit, hujus versionis mentionem fecerit, hoc tantum inde posset evinci, S. Doctorem dubium fuisse.

CONCLUSIO III.

Extat nunc antiquissima illa 70. Interpretum versio genuina & authentica.

Antequam thesis ista firmetur, quid per id *authentica* intelligamus, præmittendum videtur. Quocirca authenticum illud nos dicimus, quod suo Originali est conforme, vel saltem ab eo non discrepat essentialiter. Hujus nostræ definitionis rationem reddituri sumus, cum ad Vulgatæ nostræ authenticitatem tuendam deveniemus. Quare

Prob. Thesis. Augustini temporibus Senum 70. versio authentica agnoscebatur, ut ex lib. 18. de Civ. D. c. 43. asserit idem S. D. ubi ait: *Nam cum fuerint & alii Interpretes, qui ex Hebræa lingua in Græcam sacra illa eloquia transtulerunt, sicut Aquila, Symmachus, Theodotion, hanc tamen, quæ 70. est, tamquam sola esset, sic recepit Ecclesia, eaque utuntur Græci populi Christiani, quorum plerique, utrum alia sit aliqua, ignorant.* Ex quibus Augustini verbis tale conficitur argumentum. Vetus & recens Græcorum Ecclesia versionem istam venerata est, & adhuc firmiter legit ac tenet: Ergo authentica est. Confirmatur auctoritate Sixti Papæ V. qui probavit versionem studio Cardinalis Caraffæ anno 1582. editam ex antiquissimo Biblioth. Vatic. codice hisce verbis: *Volumus & sancimus ad Dei gloriam & Ecclesiæ utilitatem, ut vetus Græcum Testamentum juxta 70. ita recognitum, & expolitum, ab omnibus recipiatur & retineatur, quo potissimum ad latine vulgatæ editionis & veterum SS. PP. intelligentiam utantur, prohibentes ne quis de hac nova Græca editione audeat in posterum quicquam immutare.* Thesis denique argumentorum magis constabit solutione contra Usserium, qui versionem 70. interiisse prorsus credidit.

Solvuntur Objecta.

Ob. 1. De Versione 70. testatur Aristeas, quod inventa fuerit suo Originali conformis: talis non est quæ sub eorum nomine circumfertur. Ergo &c. Minor pr. Plura in novo Testamento laudantur ex veteri, quæ in ista versione desiderantur. Ergo &c. ant. abunde constabit Hieronymi auctoritate, qui Præfat. in Pentat. hæc habet de Apostolorum scriptis: *In quibus, inquit, multa de veteri testamento legimus, quæ in nostris codicibus non habentur, ut est illud, ex*

Ægypto vocavi filium meum, & quoniam Nazareus vocabitur: & videbunt in quem compunxerunt: & flumina de ventre ejus fluent aqua viva: & quæ nec oculus vidit nec auris audivit . . . & multa alia, quæ proprium σύνταγμα desiderant. Eadem repetit S. D. præfat. in lib. Paralip. præfat. in Esdram, & Nehemiam, in lib. de opt. gen. interpr. & alibi. Ergo &c.

Resp. Relate ad primum 70. Interpretes in textu Hebraico legisse **בְּנֵי** banau cum י pro **בְּנֵי** beni cum Iod, unde verterunt *Ex Ægypto vocavi filios ejus* pro *filium meum*, quemadmodum legit S. Lucas. Qua de re error iste se tenet ex parte eorum, qui codicem Hebraicum transcripserunt, in quo hujus generis sphalmata occurrere plura mirum non esse diximus supra c. 4. in responsione ad Objectionem 10. Relate vero ad secundum idem dicimus occurrere responsum: siquidem notandum est, verba illa *Quoniam Nazareus* supponi desumpta ex Isaia 11. & ex illa vocula *fons* de radice ejus &c. & cum nomen hoc Hebraice dicatur **נֶזֶר** netser, ita scriptum non reperierunt 70. sed legerunt **נֵזִיר** nezir scriptum cum zain, non cum tzade, quod significat *Nazareus*. En itaque ob unius litteræ apicem tanta dissidia. Legite Hieronymum comment. in Isai. in cap. 2. Matth. & tract. de opt. gen. interpr. Nullius ponderis est tertium: Sive enim legendum sit Zachar. 12. *Aspicient ad me pro eo quod insultaverunt vel confixerunt*, utrumque enim reddit Græcum verbum *κατωρχήσαντο*, tamen sermonem varietas spiritus unitate concordat, inquit Ep. 101. ad Pammachium præfatus S. Doctor. Quartum Testimonium, quod S. Joannes c. 7. sui Evangel. ex veteri laudat Testamento, nec apud 70. nec apud Textum Hebraicum reperitur. Marianus Victorius in Scholiis super Præf. S. Hieron. in Pentat. desumptum putat ex c. 18, Proverb. ubi habetur: *Aqua profunda ex ore viri, & torrens redundans fons sapientiæ*, pro quibus legunt 70. *Aqua profunda sermo in corde viri, flumen autem scaturit, & fons vitæ*. Verum si non sunt eadem verba, idem tamen verborum est sensus. Non enim ita versionem istam defendimus, ut nulla in ea admitti debeant levissima menda. Ultimum denique, quod Paulus Ep. 1. ad Cor. c. 2. laudat, putat S. Hieronymus desumptum ex c. 64. Isaia, sed utrumque textum quicumque legerit, videbit aperte in voculis quibusdam totam esse discrepantiam. Fatetur tamen
idem

idem S. Doctor cit. Epist. ad Pammach. Apostolum non verbum e verbo expressisse, sed παραφραστὴς eundem sensum aliis sermonibus indicasse. Sed vide Morinum lib. 1. Exerc. Bib.

Ob. 2. S. Matthæus c. 2. laudat quoddam Michææ c. 5. Testimonium hisce verbis: *Et tu Bethleem terra Juda nequaquam minima es in principibus Juda*: quod diversimode legitur in 70. versione sequentibus verbis: *Et tu Bethleem domus Ephrata modica es ut sis in millibus Juda*. Ergo in versionem 70. manifestissimus error irrepsit.

Resp. Versionem 70. concordare cum textu Hebraico, qui teste Hieronymo ita vertit: *Et tu Bethleem Ephrata parvulus & in millibus Juda*. Vid. cit. Ep. ad Pammachium. Quid inde? erravit S. Matthæus? absit. Arbitror Matthæum volentem arguere Scribarum & Sacerdotum erga divina scriptura lectionem negligentiam, sic etiam posuisse, ut ab eis dictum est, verba sunt Hieronymi in c. 5. Mich. Alii volunt Bethleem etiam Ephrata vocatam fuisse.

Ob. 3. Errores innumeri in versione 70. irrepsērunt relate ad Patriarcharum chronologiam, siquidem in versione 70. ab Adæ creatione usque ad Diluvium excurrisse dicuntur anni 2262., e contra in textu Hebraico anni ponuntur 1656. Ergo &c.

Resp. Varie inter se digladiatos esse Interpretes omnes, ut chronologiam 70. cum textu Hebraico conciliarent, sed usque adhuc inutili Marte pugnatum est. Nos vero ab omnium recedimus systemate, novamque cudimus responsionem, quam si admittere non libuerit, liberum unicuique dissentendi jus esto. Dicimus itaque, apparenter non substantialiter inter se dissidere Hebraicum textum, & 70. versionem. In Generationibus enim primorum decem Patriarcharum adnumerandis diversum scopum habuerunt Moyse & Interpretes. Isti cum sacros libros verterent apud Ægyptios, in animo habuerunt chimericam illam ante Adamum tot seculorum antiquitatem exsufflare. Illi vero satis erat scribere Adamum, cum esset annorum 130. genuisse Seth. Seth vero ætate annorum 105. genuisse Enos, & sic de ceteris, donec usque ad diluvium sic enumerando annorum summa compleretur 1656. Interpretes e contra ut sibi statuta consilia executioni mandarent, majori indigebant annorum numero, ne opponerent Ægyptii, annorum spatium 1656. tanta populorum generatione minime terram potuisse compleri, qua de re ut id facilius præstarent, annos simultaneos posuerunt, idest asseruerunt Adamum genuisse Seth ætate annorum 230. non

quod res ita se habuerit, sed centum annorum vitæ Seth in Adæ annis includendo, simili modo Seth dixerunt genuisse Enos annorum ætate 205. non 105. sed numerum centenarium ex vita Enos fecerunt addititium. Ex quibus sequitur chronologiam 70. non esse Mundi chronologiam, sed pro hac recte statuenda ad Hebraicum textum esse recurrendum. Quæ omnia ex eo confirmantur, quod tam 70., quam textus Hebraicus in totali summa annorum uniuscujusque Patriarcharum conveniant. Utrobique enim legitur Adamum vixisse annos 930. & sic in ceteris. Tota igitur in eo figitur responsio, quod Moyfes a 70. diversum habuerit scopum in Patriarcharum annis enumerandis: quod si non placet admittere, ex pene omnium Theologorum variis responsionibus, planiorem, qui invenerit, amplectatur.

Ob. 4. Hieronymus hanc 70. versionem sæpissime impro-
bavit. Ergo &c.

Resp. Negari non posse Hieronymum duriuscule quando-
que, ut suam extolleret versionem, loquutum fuisse, disputa-
tionis æstu abreptum, atque oscitantium amanuensium er-
rores reprehendisse; verum fateri etiam debemus, ætate in-
gravescente aspere quædam notata emollisse, quemadmodum
pluribus in locis suorum operum satis ostendit. Ergo ne, in-
quit Apolog. 2. adv. Ruffinum *contra 70. Interpretes aliquid
sum loquutus, quos ante annos plurimos, diligentissime emen-
datos, meæ linguæ studiosis dedi, quos quotidie in conventu
fratrum edissero, quorum Psalmos jugi meditatione decanto.*
Similia habet Apolog. 3. & Præfat. in Pentateuchum, & in
lib. Paralip.

Qui plura in hac quæstione desiderat, Natalem Alex.
adeat Sec. 2. Usserium in Syntag. Isaacum Vossium in lib.
de 70. Interpr. Joan. Morinum in Exerc. Bibl., Henricum
Vales. in Ep. ad Us, & Brianum Walt. in Prol.

C A P U T VIII.

De ceteris Græcorum Versionibus.

Post 70. Interpretum versionem octo tantum enumeran-
tur, quarum & auctores & historiam paucis perstrin-
genda censemus ad majora properantes.

Primam itaque post Christum natum versionem græco
adornavit idiomate Aquila Ponticus genere, patria Syno-
pensis, primum Ethnicus, deinde Christianus, denique Pro-
fely.

Jelytus Judæorum . R. Akhibam præceptorem habuit , ac brevi linguam edoctus Hebraicam duas edidit ex Hebræo in Græcum translationes , teste D. Hieronymo in c. 6. Jerem. , qui eum vocat diligentem & curiosum Interpretem , licet contentiosum . Floruit an. 12. Hadriani , Christi vero 129.

Secundam ex Hebræo Versionem confecit Samaritanus quidam genere , Symmachus nomine , qui cum a suis defecisset , ad Hebræos transivit , inde ad Nazaræos transeavit Princeps Ebionitarum factus , teste M. Augustino C. Cresc. lib. 2. c. 31. Quo tempore vixerit incertum . Probabilior fert sententia , versionem suam in odium Samaritanorum an. Chr. 200. sub Severo evulgasse .

Theodotion natione Ponticus , patria Synopenfis tertiam elucubravir . Tatiani Hæretici quondam auditor , deinde Marcionis sectator factus est . Qua ætate versionem suam ediderit , inter Eruditos implacabile diffidium . Illud tantum hic obiter notamus , Aquilæ , Symmachi , Theodotionis versiones miserrime deperiisse .

Quarta post Christum Græca editio Hierichuntina vocatur , quia in Hiericho anno Ch. 217. fuit inventa .

Quinta vero Nicopolitana dicitur , utpote in doliis occlusa in Civitate Nicopoli incerto auctore anno Chr. 228. inventa est .

Antequam ad ceteras progrediamur , hic brevi narratione perstringenda sunt Tetrapla , Hexapla , & Octapla Origenis , opus prorsus immensum . Tetrapla igitur nil aliud erant , nisi quatuor versiones , quarum prima versio Aquilæ , secunda Symmachi , tertia 70. Interpretum , quarta Theodotionis , quatuor diversis columnis distincta . Hexapla vero constabant sex columnis , in quarum prima & secunda erat textus Hebraicus litteris Hebraicis & Græcis descriptas , quibus Tetrapla adungebantur . Cum vero Hexaplis istis duas alias addiderit versiones Adamantius , videlicet Hierichuntinam & Nicopolitanam , Octapla confecit . Ex his sextam habes inter Græcas versionem , non quod Origenes sacras litteras ex Hebræo in Græcum verterit sermonem , sed quod Octaplis suis asteriscos , obelos , lemniscos , hypolemniscos addiderit . Obelus ¶ indicabat ea , quæ legebantur in versionem 70. Interpret. non in textu Hebræo . Asteriscus * , vel ut alii malunt .X. indicabat id , quod vel ex textu Hebræo , vel ex aliis versionibus addiderat Origenes , Lemniscus erat
linea,

linea, ejus medio punctum superimponebatur hoc modo — Hypolemniscus e contra ita erat depictus — Labor iste pene immensus fatalem exitum habuit grassantibus in Oriente Saracenorum irruptionibus. Attamen Doctissimus P. Montfauconius duobus tomis licet non in integrum reparavit. Ad quem proinde qui plura optat remittimus. Septimam S. Lucianus M. elucubravat translationem. Hanc propria ipsius Martyris manu descriptam repertam fuisse Nicomediae sub Constantino M. Imperatore apud Judeos in pariete turrito calce circumlito, in quo, ut asservaretur, posita fuerat, testis est Auctor Athanas. Synopseos. Quamquam Luciani versio emendatio versionis 70. potius dici debeat, ea tamen usos fuisse Christifideles Constantinopoli Antiochiam usque testatur S. Hieronymus in Praefat. in lib. Paral. Passus est Lucianus sub Maximino an. Chr. 311. Postremae auctor fuit Hesychius ex Monacho Episcopus. Eodem quo S. Lucianus anno martyrium subiit. Versionem 70. Interpr. emendavit, cujus editionem Ecclesias Aegypti amplexatas fuisse innuit S. Hieronymus ibid.

C A P U T IX.

*De latinis Versionibus S. Scripturae, ac de
Vulgata praesertim.*

Post Graecas S. Scripturae versiones, quae a Latinis editae sunt apposite hoc loco commemorandae, quae Augustini & Hieronymi aetate propemodum erant innumerae, ut ex lib. de Doct. Chr. 2. c. 11. & ex Praef. in Josue apertissime inferitur. Ait enim cit. loc. Augustinus: *Qui.... Scripturas ex Hebraea lingua in Graecam verterunt, numerari possunt, Latini autem Interpretes nullo modo.* Et loc. cit. Hieronymus: *Apud Latinos tot... exemplaria, quot codices.* Nilominus cum primis illis Ecclesiae temporibus una ceteras auctoritate praestaret apud Occidentales praesertim, quaeque idcirco *Itala* vocabatur, hinc aliquantisper in hujus versionis characteribus & nobilitate immorabitur, ceteris silentio praetermissis. *Itala* igitur versio in sacris Christianorum conventibus ab Augustino legebatur, & licet ab ignoto elucubrata fuisset auctore, maximo habebatur in pretio, utpote ex Graeca 70. Versione confecta. Cel. Casleyus in Cat. MSS. Bib. Lond. falso autumavit, antiquam Italam Versionem nunquam extitisse, innixus Augustini verbis lib. 2. de Doct. Chr.,

Chr., quæ cum ita se habeant : *In ipsis Interpretationibus Itala ceteris præferatur, nam est verborum tenacior &c.* Vir Doctissimus legebat : *Illam ceteris præferatur, quæ est verborum tenacior* ; sed a P. Sabatierio de Vet. Vers. Ital. solidissime confutatus, nullum protulit codicem in hujus lectionis confirmationem. Quidquid tamen de his sit, antiqua Itala usque ad Gregorii M. tempora auctoritatem obtinuit, post quæ D. Hieronymi versio ejus locum & dignitatem obtinuit. Etenim cum Hebraicæ linguæ peritiam S. Doctor sibi comparasset, id injuste Clerico negante in Art. Crit., ex Hebraico fonte novam studuit versionem adornare, Pfeifero aliisque Protestantibus apud Dupinum miserrime contradicentibus. In hac Hieronymi versione libri, qui erant in Hebræorum Canone, solummodo comprehenduntur, Tobia & Judith exceptis. De libro Psalmorum magna est controversia ; certum tamen est ab Hieronymo versos non fuisse, seu illos, quos modo legit Ecclesia, Psalmos S. Doctoris non esse. Non desunt Theologi, inter quos Morinus Exerc. Bib. & Melchior Canus De loc. Theol. lib. 2. c. 14., qui velint, Hieronymum in sua Versione elucubrandam divinitus fuisse inspiratum, sed inanem prorsus operam ludunt. Huic enim sententiæ Hieronymus ipse pluribus in locis opponitur aperte asserens, se potuisse decipi, & se reapse deceptum fuisse confirmans : qua de re legendus Dupinius loc. cit. & Calmet dissert. de Vulg. Quod maxime tamen ad operis nostri institutum confert, illud sane est, præsentem in loco exquirere, num Versio ista Vulgata, qua utitur Ecclesia, & quam adornavit Hieronymus, jure merito a Tridentino Concilio declarata sit authentica. Quocirca breviori, qua poterimus, methodo quæstionis statum aperiemus.

Cum Tridentina Synodus sess. 4. c. 2. Vulgatam declarasset authenticam illis verbis : *Vetus & Vulgata editio . . . pro authentica habeatur*, mirum profecto est, quam impudenter contra hoc Decretum clamaverint Protestantes eo insaniam deducti, ut crederent, Hebraicos fontes ceterasque tum Græcas, tum Latinas versiones hoc uno Decreto esse damnatas. Ast cum Tridentina Synodus Vulgatam declaravit authenticam, ipsamque prætulit ceteris, alias non damnavit, nec ulla inussit sane censura. Id ea cautione a Concilio factum arbitror, quod cum tunc temporis innumeræ fuissent elucubratae versiones a quibusdam privatis hominibus vel hæreticis, vel fidei saltem suspectæ, illæ saltem compescerentur, data

data tamen omnibus Hebraicos Græcosque fontes adeundi facultate.

Quæ omnia magis confirmantur, si Concilii scopum attendamus enucleando, quid per id *Authenticum* Sancta Synodus intellexerit. Apud Jurisperitos *Authenticum* illud dicitur, *quod ex se fidem facit in judicio, & supremæ est auctoritatis, ut a nullo rejici, vel in questionem vocari queat.* Ita Julian. Juriscons. Tract. de fide Instrum. Mens igitur Concilii Tridentini fuit, quod Vulgata ex se fidem faceret in quotidiano Ecclesiæ, Theologorum, Concionatorum usu, ita ut a nullo rejici, aut vocari in questionem posset: quod ut rationi fieret consentaneum, satis erat, Vulgatam Versionem nihil continere aut fidei aut moribus contrarium. Ast dum ista decrevit sacrosancta Synodus, fontium auctoritati non derogavit, ex quibus Vulgata manavit. Talem fuisse Concilii mentem, Cardinalis Pallavicinus in Histor. Concil. lib. 6. aperte scripsit, & qui Concilio interfuerunt Alphonsus Salmeron, & Vega testati sunt, quod etiam Generalis Lainez Soc. Jesu confessus est apud Mariana Append. ad Bonfr. Qua de re hisce præmissis nil aliud videndum, nisi diligenter exquirere, num jure merito a Concilio Tridentino Vulgata declarata sit authentica, idest num pura sit, atque suis fontibus conformis, quemadmodum Ludovicus de Dieu in Not. ad Ev. Eragius Præf. ad Con. transl. Grotius in annot. V. T. Walton Proleg. 10. Millius Proleg. in N. T. Græc., alique Protestantium Doctissimi confessi sunt. Quare sit

CONCLUSIO UNICA.

Versio Vulgata latina, qua modo utitur Ecclesia in rebus ad mores & fidem spectantibus, nulla ratione a fontibus suis dissentit, & consequenter jure merito authentica declarata est a Concilio Tridentino.

Dem. Ac primo quidem, illo prætermisso argumento desumpto ex Concilii Tridentini definitione, cui reponunt Heterodoxi, non probare infallibilitatem Ecclesiæ ex Scriptura, & Scripturæ infallibilitatem ex Ecclesia, negare ne audent Hæretici per octo & amplius secula, quot nempe a M. Gregorio usque ad Concilium præterierunt, Vulgatam nostram in Occidentalibus Ecclesiis viguisse, eamque solam in Homiliis, in Concionibus, in commentariis, disquisitionibus, Synodis &c. a PP. fuisse constanter & perpetuo usurpatam? Minime sane. Ergo per octo & amplius secula suis fontibus ab Ecclesia habita est conformior; merito ergo authentica.

thentica declarata est a Concilio Trid. Præterquamquod contra mores & fidem nulli sunt in hac Versione errores. Ergo &c. Ant. constabit argumentorum solutione.

Diluuntur Hæreticorum Objecta.

Ob. 1. Ante Concilium Vulgata Versio non erat authentica : Ergo neque talis habenda est post Concilii Decretum. Prob. ant. Ante Concilium innumeris scatebat erroribus : Ergo &c.

Resp. Nego ant. & ad ejus prob. disting. antec. innumeris scatebat erroribus interpretis vitio, nego antec. Ex incuria & oscitantia librariorum, conc. ant., & nego conseq. Negare sane non audemus, ante Synodum Tridentinam errores multos in Vulgatam irrepsisse, eosque non ex Interpretis, sed amanuensium ignorantia promanasse, quemadmodum & adhuc multa in Vulgata mansisse credimus. At quæcumque hujus generis vitia irrepsissent, ad castigata & sincera exemplaria erant emendanda, quemadmodum sub Pio IV. S. Pio V. Sixto V. & Clemente VIII. præstitum est. Verum quomodo declarari potuit authentica, si erat corrigenda, inquit Mastonus Hæreticus Anglicus? Bellum sane argumentum? Quis enim non videt, Concilium Versionem illam authenticam declarasse, prout extabat in accuratioribus & melioris notæ codicibus, in quibus & leviora extasse fatemur Hebraico textui non omnimode consona? At quæso quænam sacrorum Bibliorum versio esse potuit suis fontibus omnino simillima? Forsan Munsteri versio? sed non potuit ista a Zuinglianis probari. Versio forsitan Leonis Judæ, & Bibliandri? at eam Lutherani spreverunt. Castalionis editio, licet a viro Calvinista edita, nec ipsis placuit Calvinistis, imo censura notata maxime a Theodoro Beza. Quid est ergo, quod clamant Hæretici, Versionem latinam erroribus & mendis scatere?

Ob. 2. S. Hieronymus plura ut mendose translata reprehendit, quæ in Vulgata reperiuntur : Ergo &c.

Resp. S. Hieronymum quædam in Vulgata editione mutanda censuisse, quæ postea ut recta approbavit, cum melius Hebraicæ linguæ peritia codices consulisset. Præterquamquod & nos fatemur, nonnulla adhuc menda post Clementis VIII. correctionem remansisse, quod aperte legitur in Præf. ad sacra Biblia sequentibus verbis : *In hac tamen pervulgata lectione sicut nonnulla consulo mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, consulo immutata relicta sunt, tum quod ita faciendum esse ad offensionem populorum*
vi-

vitandam S. Hieronymus non semel admonuit . Menda ista majori ex parte & saltem præcipua collegit Natalis Alexander sec. 4. Diss. 39. sed tanti non sunt, ut suam valeant Vulgatæ authenticitatem auferre .

Ob. 3. Vulgatus Interpres labi potuit, & in errorem induci . Non ergo Vulgata declarari potuit authentica .

Resp. Concesso anteced. negamus consequentiam. Etenim ex quo Vulgatæ auctor, vel Auctores decipi potuerint, non sequitur, fuisse deceptos . Ecclesia non declaravit, illos non potuisse errare, non tamen fuisse deceptos aperte sancivit . Lege ad hanc Thesim prænotata . Plura essent loca adducenda ex sacris Litteris, quæ Calvinus, Chemnitius, alique Protestantes corrupta & depravata esse contendunt, sed nullus esset finis controversiæ, si omnia vellemus expendere . Qua de re qui plura desiderat, adeat Doctis. Bellarminum de Verbo Dei lib. 2. c. x. & seqq.

C A P U T X.

De Pentateucho Samaritano, & Paraphrasi Chaldaica, de Syriaca, ceterisque Orientalibus Versionibus.

CUM decem Tribus Hebraici Populi a Roboamo defecissent, Jeroboamum sibi in Regem elegerunt duabus relictis Tribubus, quæ Roboamo obtemperabant, Juda scilicet & Benjamin . Hinc duplex schisma, Religionis nempe, & Imperii . Cum autem decem Tribus in Samaria potissimum habitarent, Samaritani dicti sunt, quorum sicut fuit a duabus Tribubus diversa Religio, ita & diversum habuerunt Sacrarum Litterarum Codicem, solum nempe Moysis Pentateuchum, cujus modo duplex evulgata est versio, una Arabicis scripta characteribus, altera Syriacis seu Chaldaicis, phrasi tamen & idiomate Samaritano . Samaritanum Pentateuchum Harleus Sancius Congreg. Oratorii Gallicani ex Oriente primum attulit, & in Bibliotheca Oratoriana Parisiensi deposuit, eumque in lucem produxit Parisiis anno 1631. Joannes Morinus ejusdem Cong. Eum antiquissimum esse constat ex Eusebio Cæsareensi, S. Hieronymo, Cyrillo Alexandrino, Diodoro Tharsensi, & Procopio Gazæo . An autem quem modo habemus ille idem sit, qui a veteribus laudatur, magnum inter recentiores dissidium . Partim ex Hebræo & Græco conflatum tenent Usserius, Seldenus, Boottius, Hottingerus, Buxtorfius, alique; pro contraria tamen sen-

tentia valide pugnant Jo. Morinus, Capellus, Waltonus, alique. Quapropter, qui de Samaritano Pentateucho plura cupit addiscere, citatos poterit auctores adire.

Ut aliqua vero de Chaldaica paraphrasi proferamus, a Babylonica captivitate exordiendum censeo, in qua cum patriæ legis & linguæ obliti essent Hebræi, necesse fuit illis sacra Biblia Chaldaice exponere. Unde tres præsertim elaboratæ sunt versiones juxta triplicem Chaldaicæ linguæ Dialectum, Babylonicam nempe, Chaldaicam & Syriacam. In prima quinque librorum Moyſis, in 2. Josue, Judicum, Regum, trium prophetarum majorum cum duodecim minoribus, in tertia librorum Job, Psalterii, librorum Salomonis, Danielis, Paralipomenon, Esdræ, Esther, & Ruth interpretatio exhibetur. Primæ Paraphrasis ab Hebræis præsertim Onchelos, seu Onchelusus quidam dicitur auctor; sed de ejus ætate, maxima inter Eruditos controversia. 2. Jonathano Uzzielis filio tribuitur. 3. Josepho cuidam cæco tribuunt non tamen ante quintum Ecclesiæ seculum, utpote variis idiomatibus respersam, syriaco nempe, græco & latino. Nullius autem sunt auctoritatis in Ecclesia Paraphrases istæ majori ex parte Judaicis fabulis, & Thalmudistarum nugis refertæ. Si contra Judæos argumento, ut ajunt, ad hominem procedendum sit, laudabilis esto harum versionum usus, de quarum utilitate, fuse & abunde pertractat Lucas Brugenſis in Apologia pro Theologis Lovaniensibus de Chaldaica S. Scripturæ Paraphrasi.

Quod ad Syriacam Versionem attinet, quemadmodum certum est, antiquam esse in Ecclesia, ita incertum, vel prorsus ignotum, a quonam Versio ista prodierit auctore. Ejus utilitas non modica esse potest, non vero tanta, ut illi standum sit omnino. Vid. Ricc. Sim. & Walt. in Proleg.

Præter Chaldaicam & Syriacam aliæ extant versiones apud Orientales Christianos, Arabica nempe, Egyptia seu Coptica, Æthiopica, Persica, Armena. Harum versionum rationem reddit S. Jo. Chrysostomus Hom. 1. in Jo. dicens Æthiopes, Ægyptios, Indos, Persas, & multos alios populos habere libros sacros proprio idiomate descriptos. In genere loquendo Versiones istæ non magnæ sunt auctoritatis, quia non admodum veteres, nec admodum diligenter adornatæ. De istis fusius pertractant Auctores prænotati. Ad ipsos ergo confugiendum.

LIBER SECUNDUS.

HACTENUS de Sacra Scriptura pertractavimus ea solummodo generaliter inquirentes, quæ omnibus sacris libris communia esse deprehendimus, ut ex præmissis satis superque constat. Nunc de Sacra Scriptura in specie, seu de singulis S. Scripturæ libris brevi saltem calamo nonnulla suscipimus discutienda, ne omnia videantur Theologiæ Candidatis deesse. De auctoribus itaque sacrorum librorum præsertim agemus, eorumque Canonicitate, vel illorum saltem, quorum auctoritas aliquandiu adducta est in controversiam ab Hæreticis. Sit itaque

CAPUT I.

De Auctore librorum Moysis & Josue.

Pentateuchum Moysis non esse Hobbesius, Peirerius, & Spinoza, aliique autumarunt, contra quos Natalis Alexander, Cardinalis Gotti, Huetius, aliique ex Catholicis & ex Protestantibus innumeri, pro veritate steterunt. Circa vero librum Josue tot sunt sententiæ quot capita, alii enim istius libri Eleazarum Pontificem, Samuelem nonnulli, Isaiam aliqui faciunt auctorem. Andreas Masius, Grotius, Hobbesius post tempora Salomonis exaratum arbitrati sunt, quorum momenta antequam expendamus, nostram sequenti propositione firmare oportet sententiam.

PROPOSITIO.

Pentateuchum a Moyse, librum Josue ab Josue ipso fuisse conscriptos pro certo habemus.

DEM. I. Pars. Pentateuchus continent leges, sermones Domini, Cantica, certamina, victorias, & Historias simillimas; sed Exod. 17. 14. 34. 27. Deut. 31. 19. 2. Paralip. 34. 14. Baruch 2. 28. legitur, Deum Moyse præcepisse, ut hæc omnia litteris consignaret, & aliunde Deut. 24. 47. Exod. 24. 4. Deut. 31. 22. & alibi habetur, Moysem litteris illa consignasse, Ergo Moyses est auctor &c.

Præterea Christus Dominus Moysem Pentateuchi declaravit auctorem. Ergo &c. Prob. ant. Joan. c. 5. 46. 57. hæc protulit Christus: *Si enim crederetis Moyse, crederetis forsitan*

tan & mihi, de me enim scripsit ille. Ubi voluit Christus alludere ad ea, quæ de Messia leguntur Gen. 3. 15. 22. 18. 49. 10. Deuter. 18. 15. Ergo &c.

Uterius. Omni tempore Hebræi Moysem Pentateuchi fecerunt auctorem, quod sane est constantissimæ traditionis argumentum. Hebræis Testimonium successit Christianorum, qui certe vanam Judæorum rejecissent ostentationem, Argumentum est S. Augustini lib. 33. cont. Faustum c. 6. ubi probat, Apostolorum libros ab Apostolis esse conscriptos ex continua Ecclesiæ traditione: Quod sane argumentum ineluctabile prorsus videtur. Unde enim constat, Hippocratem, Platonem, Aristotelem, Plinium &c. auctores esse librorum, qui sub eorum nomine circumferuntur, *nisi eadem temporum sibimet succedentium contestatione continua?* inquit S. Doctor. Simili ergo ratione &c. Quæ omnia magis ex eo confirmari possunt, quod a primis Ecclesiæ incunabulis quotquot Sacrorum librorum indicem adornarunt PP. Pontifices, concilia, Pentateuchum Moyse tanquam genuino auctori inscripserant. Prætermittimus Apostolicos Canones, Melitonem Sardensem Ep. ad Ones. Origenem in Expos. Psal. 1. Cyrillum Hierosolym. in Cat. S. Athanasium Præf. in Psalm. S. Augustinum lib. 1. de Doctr. Chr. S. Hieronymum ad Paulin. aliosque, quorum testimonia videri possunt apud supra citatos Theologos. Concludendum igitur, Pentateuchum Moyse esse opus genuinum.

Prob. 2. pars. Ultimo capite libri Josue 26. ista leguntur: *Scripsit quoque (Josue) omnia verba hæc in volumine legis Domini.* Quænam ergo de Auctore libri Josue potest amplius subsistere controversia? Argumentum est Thalmudistarum in Bababatra c. 1. Deinde Ecclesiastic. c. 46. Josue dicitur Moyse successor *in Prophetis*, vel *in Prophetiis*: Ergo &c. Præterea adversarii ideo ab Josue librum istum abjudicare conati sunt, quia in eo referuntur nonnulla, quæ post Josue evenerunt: Neque ergo hujus libri auctor erit Eleazarus, qui paulo post Josue supremum diem clausisse certissimum est. Denique liber Josue antiquior est lib. 3. Reg. quod patet ex hujus lib. c. 16. 34., in quo ex libro Josue c. 6. 25. 26. translata sunt ipsissima verba: Non ergo hujus libri auctor erit Samuel, Isaias, &c. Concludendum igitur, librum Josue ab ipso Josue fuisse exaratum.

Objecta diluuntur.

Ob. 1. Potuit Moyse Scribis mandare, rerum, quæ contigerant, historiam texere: Ergo &c.

Tom. V.

C

Resp.

Resp. Imprimis concedi posse antecedens. Siquidem probandum est, Moysen reapse hanc provinciam Scribis demandasse. Deinde negamus, id Moysen præstare potuisse. Ipse enim, ut supra ostendimus, a Deo mandatum accepit scribendi. Vel ergo Moyses divinum præceptum transgressus est, quod nefas est dicere, vel ipse ille omnia gesta conscripsit. Denique, ut supra vidimus, Moyses Pentateuchi dicitur scriptor, non alius quispiam, & Paralip. 2. c. 34. 14. dicitur, quod *reperit Helcias Sacerdos librum legis Domini per manum Moysis*. Quibus omnibus adstipulatur constans Hebræorum, & Ecclesiæ Christi traditio.

Ob. 2. Ab exordio Israelitici Populi semper in Judaica Rep. Scribæ, & Historici extiterunt Diariis conscribendis destinati. Credi ergo potest, a Scribis & Historicis Pentateuchum fuisse litteris consignatum.

Resp. Hæc omnia fieri potuisse, sed reapse evenisse, quemadmodum potuerunt contingere, hoc probandum est. Allata enim superius fundamenta contrarium manifeste probant.

Ob. 3. In Deuteronomio describitur mors Moysis, ejus sepultura, luctus filiorum Israel &c. Ista non potuerunt a Moyse describi: Ergo &c.

Resp. Josephum Antiq. Judaic. lib. 4. Philonem de vita Moysis, Maimonidem lib. de Bened. Sac. c. 13. asseruisse, Moysen κατὰ πρόληψιν (per anticipationem) divino spiritu afflante ista scripsisse, & multa alia notasse, quæ longo post ejus mortem tempore contigerunt, Hebræos videlicet Manna comedisse per annos 40., usque dum tangerent fines terræ Chanaan; cum aliis paucis, quæ sane jam Jordane trajecto evenerunt. Nihilominus cum pluribus sacris Criticis minime veremur asserere, hæc omnia vel ab Josue, vel Eleazaro, vel Esdra, vel alio quocumque addita fuisse, ut tota haberetur Moysis historia, & finis Deuteronomii cum initio Josue cohæreret.

Ob. 4. Auctor Pentateuchi de Moyse, veluti de aliena persona loquitur, Moysis laudes celebrat Numer. 12. 3. Deut. 36. 10. Non ergo fuit Moyses.

Resp. His omnibus S. Gregorium satisfacisse Præfat. in Expos. lib. Job. c. 1. sequentibus verbis: *Moris Scripturæ Sacra est, ut ipsi, qui scribunt, sic de se in illa, quasi de aliis loquantur. Hinc est enim, quod Moyses ait: Erat Moyses vir mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terra. Hinc Joannes dicit: Discipulus ille, quem diligebat Jesus. Hinc Lucas ait: Quod ambularent duo ex discipulis*
in

in via, Cleophas & alius. Quem profecto alium, dum tam studiose tacuit, ut quidam dicunt, quid nisi seipsum fuisse monstravit? Scriptores igitur sacri eloquii, qui impulsu Spiritus Sancti agitantur, sic de se in illo testimonium, quasi de aliis proferunt. Spiritus ergo S. per Moyssem loquutus est de Moyse. Haftenus Gregorius, qui dum ista in Auctoribus Sacris notasse videtur, id etiam in prophanis scriptoribus, Cæsare præsertim, Cicerone &c. passim usitatum esse deprehendimus.

Ob. 5. Sic incipit liber Deuteron. *Hæc sunt verba, quæ loquutus est Moyses trans Jordanem, sed Moyses nunquam fuit trans Jordanem. Ergo Moyses non est auctor Deuteronomii.*

Resp. Non esse legitimam consequentiam. Ut enim juxta regulas logicæ directè procedat argumentum, deduci debet: *Ergo Moyses illa verba loquutus non est.* Quo in casu nimis probaretur. Hoc tamen prætermisso ita legitur in Hebræo: *Eie addebarim Ascer Dibër Moscè behever aiardèn.* Ubi vox *behever* aliquando ulteriora, citeriora aliquando significat, aliquando per *trans*, per *cis* aliquando vertitur, & melius *in transitu* dici potest, ut adnotarunt Pagninus, Buxtorfius aliique Hebraicæ linguæ peritissimi. Denique quomodocumque verti debeat reponimus, regionem illam campestrē, in qua Moyses loquutus est, trans Jordanem fuisse respectu Terræ Sanctæ, cujus comparatione Scriptura Sacra situs locorum solet consignare.

Ob. 6. Plura sunt in Pentateucho, quæ a Moyse scribi non potuerunt. Genes. 37. 14. mentio fit Civitatis *Hebron*, quæ prius *Cariatharbe* dicebatur. Gen. 14. 14. memoratur civitas *Dan*, quæ Moysis ævo *Lais* dicebatur. Gen. 11. 18. nomen *Chaldaeorum* legitur scriptum. Gen. 8. 8. *Ninive* nominatur. Denique Gen. 40. 15. legitur, *Josephum furto sublatum de terra Hebræorum.* At ubinam terra ista Hebræorum?

Resp. Ad hæc omnia suas excusationes in promptu habuisse Huetium, & qui ex eo sustulit multa, Natalem Alexandrum. Verum quid pugnat, hæc omnia vel a Scribis, vel ab Esdra, vel a quocumque alio adjici potuisse?

Ob. 7. Genes. 12. 6. narratur egressus Abrahæ de terra sua in terram Chanaan, postmodum subiungitur: *Chananeus autem tunc erat in terra.* Ex quibus videtur, auctorem hujus libri vixisse, quando jam e sedibus suis expulsi erant Chananæi.

Resp. Ista facili exsufflari negotio, si dicatur, Auctorem hujus libri posuisse: *Chananeus autem tunc erat in terra*, ut indicaret, quo tempore Abraham in terram illam migravit, Chananeos illam jam incoluisse.

Ob. 8. In Pentateucho fit mentio libri *Fœderis Domini*, libri *Bellorum Domini*, & libri *Dei*, Exod. 24. 4. 7. Num. 21. 14. Deuteron. 31. 9. Pentateuchi auctor igitur est valde recentior.

Resp. Nos probabilius cum P. Cellier Hist. des Auteurs Sac. lib. 1. c. 1. existimare, libros istos fuisse a Moyse conscriptos, aut forsitan a Pentateuchi libris minime distinctos. Si primum, illos periisse dicendum est; si secundum, adversariorum cadit argumentum. Verum a quocumque fuerint exarati libri isti, dummodo concedatur, eorum auctores Moyse fuisse coævus, evanescit argumentatio.

Ob. Ultimo. Genes. c. 36. 31. hæc habentur: *Reges autem, qui regnaverunt in Edom antequam haberent Regem filii Israel, fuerint hi*. Et 8. Reges numerantur. Sed hoc cum temporum chronotaxi, usque ad Saulem deducta non concordat: Ergo &c.

Resp. Huic argumento multos multa reposuisse. Explicant enim aliqui nomen illud *Regis* pro quocumque publicam habente auctoritatem, ita ut sensus sit, Reges illos regnasse, antequam Moyse Hebræis præesset, idque probant ex Jud. 9. 6. 21. 25. Deut. 33. 5. Sed si res ita se haberet, Reges Edom nec ipsi veri fuissent Reges. Præterquam quod ex alia parte insuperabiles occurrunt difficultates. Alii vero, cum animadvertant in 1. Paralip. 1. 43. eandem repeti chronologiam Regum & Ducum Esau, arbitrati sunt, hoc unum esse ex Eldræ, vel alicujus cujusque additamentis, quibus non adhæremus.

Ob. 1. contra 2. partem. Librum Josue varia sunt, quæ ab ipso Josue abjudicant. 1. Enim in eo fit mentio *libri justorum*. 2. Ibi legitur illa particula *usque in presentem diem*. 3. Ibi fit mentio terræ *Chabul*, quod nomen non excedit tempora Regum Israel 3. Reg. 9. 12. 4. In eodem Danitarum expeditio adversus Lesen commemoratur, quod ex Judic. 18. 29. post Josue mortem scimus contigisse. 5. Denique Josue mors describitur, aliaque plura, quam post ipsum contigerunt.

Resp. His omnibus facillimam esse solutionem. Et quidem quoad primum responsionem habes supra ad object. 8. Quoad secundum dicendum est, etiam S. Matthæum c. 27. 8. eam-

3. eandem phrasim adhibuisse, quam etiam sequenti capite, idem Evangelista repetere non est veritus; quin tamen negari posset, Evangelium Matthæi illius esse, cuius nomine inscribitur. Quamquam enim particula usque in præsentem diem indicare possit rem, de qua est sermo, longo antea tempore contigisse, non tamen semper eandem habere significationem patet ex Matthæo, & ex aliis Sacre Scripturæ locis. Ad tertium reponit Huetius, Josephi auctoritate lib. 8. Antiq. aliam esse terram Chabul in lib. Josue memoratam, a terra Chabul, cuius in 3. Reg. fit mentio. Illa enim vicus est in confinibus Ptolemaidis, ista vero regiuncula est 20. constans oppidis, quam Salomon Hiram Regi Tyri dono dedit. Ad quartum ut satisficiat Huetius reponit, unum esse ex Esdræ, vel cuiuspiam alius additamenti. Alii vero Eusebii auctoritate moti dicunt, Urbem *Lesen*, quam a Danitis expugnatam, narrat Josue, aliam esse ab Urbe *Lais*, quam 600. viri ex Tribu Dan occupasse memorantur Jud. 18. 27. En verba Eusebii 2. tom. Oper. S. Hieronymi edit. Maurinæ: *Lesen hanc filii Dan vi captam cognominaverunt Dan Laisan hanc filii Dan captam manu possederunt Sita est autem juxta Paneadem, de qua Jordanis fluvius erumpit.* Ad quintum denique vide sup. Resp. ad Ob. 3.

C A P U T II.

De libris Judicum, & Ruth.

DE horum librorum auctore obscurissimum erit inquirere, ut ex Huetio, Natali Alex. aliisque Theologis constat. Legantur præ ceteris Eruditissimi Calmet Prolegomena.

C O N C L U S I O.

Judicum & Ruth libri auctorem habent incertum; Judicum tamen liber antiquior est lib. Psalm. & Reg.

Dem. 1. pars. Ubi multæ inter se digladiantur sententiæ nullo innixæ probabiliore argumento, ibi maxima ponenda est incertitudo; atqui relate ad libros Judicum & Ruth varix inter se digladiantur sententiæ, &c. Ergo &c. Et sane quoad librum Judicum nonnulli ipsum tribuunt Samueli ea ducti ratione, quod cap. 1. 21. mentio fiat Jerusalem captæ a Jebusæis ante Davidis Regnum, quodque in hoc libro sæpius repetatur nullum sub Judicibus Regem fuisse, quod

cum Samuele videtur congruere, qui sub Saule agens politiam suæ ætatis a politia sub Judicibus quantum distaret, sincera illa narratione demonstrare volebat. Econtra qui hoc negant, insurgunt dicentes, in hoc libro occurrere nomen

נָחִי *Nahi*; cum ex libro 1. Reg. 9. 19. constet, antea prophetas vocatos fuisse Videntes. Observant insuper, mentionem in eo libro fieri de *Domo Domini*, quæ sane phrasis obtinere cœpit post Templum a Salomone ædificatum. Aliaque plura proferunt de Silo Jud. 21. 12. & de captivitate Zabulon, & Nephtali sub Theglathphalafare Jud. 18. 30. Quæ omnia sane luculenter ostendunt, nil certi posse deprehendi circa auctorem libri Judicum.

Sed & neque relate ad auctorem libri Ruth. De ipso enim ait in Proleg. Erud. Calmet: *Quisnam rogo auctor iste & cujus ætatis? Sunt qui Samuelem, sunt qui Ezechiam, qui Esdram credant. Nihil certi ea in re habemus, & quas inde adducit pro Samuele levissimas conjecturas, levissimas esse cuique oculos habenti constare poterit; Ergo &c.*

Prob. 2. pars. Ex libro Judicum plura sumpserunt Auctores Psalmorum & librorum Regum: Ergo antiquiorem auctorem habere facile constat, vel saltem ineluctabilis est ista consequentia: vel aliqua in Psalmis & libris Regum ex libro Judicum fuisse posita, vel viceversa, quo in casu minus constabit de auctore hujus libri. Confer Judic. loca cap. 5. 4. cum Psalm. 67. 9. & 96. 5. Judic. 9. 53. & 2. Reg. 2. 21.

C A P U T III.

De quatuor libris Regum.

Primi duo libri Regum apud Hebræos Samuelis nomine inscribuntur; tertius vero, & quartus **מלכים** *Melachim* seu *Reges* habent in titulo. De Auctore horum librorum inter se nimium dissentientes quoque opiniones habemus. Quæ de re cum nullius sententiæ plausibili aliqua probabilitate adharere liceat, hinc contenti sumus nostram fateri ignorantiam & obscuritatem. Unde sit

C O N C L U S I O.

Libri quatuor Regum incertum habent auctorem.

Demonstratur Prop. quoad singulos Regum libros, & 1. quoad duos præcedentes. Primi & secundi libri Regum Judæi præsertim auctores faciunt Samuelem, Nathan, & Gad, inni-

innixi testimonio 1. Paralip. 29. 29. Grotius Jeremiam, alii Davidem, Ezechiam alii. Sed quæ in hisce duobus libris leguntur allatas diversorum sententias nimium implicant atque perturbant: Ergo &c. Minor facillime ostenditur. Siquidem hisce in libris aliorum testimonia laudantur, quibusdam historiis annotationes adjiciuntur, phrasæ occurrunt, quæ auctorem coævum produnt, aliæ vero, quæ recentiorum. Hujus generis exempla desumuntur plura ex eo, quod dicat auctor 1. Reg. 3. 1. quod *in diebus illis non erat visio manifesta*, quod certe Samueli non competit: quod 13. cap. 15. Urbi *Bethel* nomen *Bethaven* appositum esse dicat, quæ nominis transmutatio Jeroboamo fuit synchrona. Insuper horum librorum auctor c. 7. 15. de Samuele tamquam jam mortuo loquitur. Alibi etiam c. 6. 18. prodit, Arcam Domini ad ætatem usque suam mansisse in agro Josue Bethsanimæ. Cap. 27. 6. narrat, Urbem Siceleg semper in potestate Regum Juda mansisse, quæ sane attingunt tempora divisionis Regni Juda a Regno Israel; atque hujus generis plura a Cl. Calmet in Proleg. rite notata, quæ cum diversarum sententiarum auctoribus nullo modo possunt componi.

Eadem argumentandi ratione quoad 3. & 4. Regum librum procedendum, res est in aperto. Licet enim aliqui Regi Ezechiae, Prophetis Jeremiae, Isaiae veluti auctoribus diversis hoc opus tribuant, aliique Esdrae concedant, nihilominus multa in eo adinveniuntur obscura, & nodum habentia inextricabilem. Siquidem ultimo 4. Regum capite captivitas Babylonica apertissime exprimitur, & quidem ut ex c. 10. adhuc perdurans. Deinde nonnulla auctor quandoque observat, & summatim repetit, quæ omnia auctoris indicia sunt minime coævi. Ulterius 3. Reg. 8. 8. sermo habetur de Arca Dei in templo adhuc manente, & cap. 12. 19. fit mentio divisionis Regni Israel a Regno Judæ adhuc subsistentis; & c. 6. 1. & 38. duo mensium nomina Sif & Bûl, quæ neque Hebraica neque Chaldaica sunt. Quæ omnia sane multis aliis prætermisiss cum citatis auctoribus concordare difficillimum censeo. Ex quibus omnibus prudentiori quodam judicio concludendum, de auctore librorum Regum certam proferri non posse sententiam. Quæ sufficiat summis, ut ajunt, labris attigisse.

CAPUT IV.

De Paralipomenis, & duobus Esdræ libris.

QUÆ Græce παραλειπούμενα, latine *Prætermissa* dicuntur, atque ita Paralipomenon libri inscribuntur, ut videlicet unusquisque sciat, in iis ea narrari, quæ in libris Regum sunt prætermissa. In ipsis omnem eruditionem Scripturarum contineri in Ep. ad Domnionem testatus est S. Hieronymus eadem ferme repetens in Prologo Galeato. Nec parvo habendi sunt pretio, qui proxime sequuntur libri Esdræ nomine inscripti, de quorum omnium auctoribus inquirendum.

C O N C L U S I O.

Paralipomenon auctor controversus, sicuti & II. Esdræ.

*Primi vero Esdram fuisse auctorem
probabilior est opinio.*

Dem. 1. Pars. Notissimum est, Paralipomenon Judæos & nostrates Esdram fecisse auctorem, quia eadem habetur styli æquabilitas hoc in libro, & quod post captivitatem scriptum esse deprehendatur ex edicto Cyri de Judæis in Jerosolymam remittendis. Saltem ista præcipua sunt. At quæso ista ne Esdram designant, aut quemvis alium? Non pauci e contra clamant Esdram non potuisse Zorobabelis genealogiam texere usque ad duodecimam generationem, quæ spatium ut minimum tercentum annorum debuit comprehendere. Atque ista de Paralipomenis dicta sufficiant, quæ poterunt clarius in Prolegomenis Calmetianis introspici.

Quod vero ad 2. Esdræ librum pertinet, scio, communiter genuinum opus Nehemiæ haberi. Verum nobis magis veritas arridet, quam conjectura. Et sane Commentarii Nehemiæ in Machabæorum secundo 11. 13. laudantur, recitataque ibi verba nusquam in libris ejus nomine insignitis occurrunt. Insuper liber Nehemiæ plura continet a Nehemia prorsus aliena. Recitat siquidem monumenta, in quibus nomina referebantur Sacerdotum, & Levitarum ad ætatem Jonathan filii Eliasib, & Darii Codomani pertinentium c. 12. 27., qui ambo utpote ad tempora Alexandri M. spectantes cxx. amplius annis Nehemiæ in Judæam adventu recentiores sunt. Præterea agit ibidem Auctor de Nehemia quasi de alieno, & longa jam ætate fatis functo, c. 12. 26. Ad hæc: In Narrationum serie multa extra sedem vagantur.

tur. Ita dedicatio mœnium extra locum aberrat c. 12. 27., aberrat & caput quintum, in quo Nehemias de rebus gestis anno 12. regiminis sui differit. Ex quibus omnibus concludi quidem potest, Nehemiam accuratas regiminis sui Ephemerides reliquisse, atque ex istis fuisse librum secundum Esdræ confarcatum.

Sed ad primum, qui Esdræ nomine inscribitur, regressum faciamus, cujus cap. 7. 14. ista leguntur: *A facie enim Regis, & septem consiliatorum ejus missus es, ut visites Judæam & Jerusalem in lege Dei tui.* Dein versu 27. subditur: *Benedictus Dominus Deus Patrum nostrorum, qui dedit hoc in corde Regis, ut glorificaret nomen Domini Et in me inclinavit misericordiam suam coram Rege & consiliatoribus ejus Et ego congregavi de Israel Principes.* Ex quibus verbis evincitur, auctorem libri illum esse, qui invenit gratiam coram Rege & septem consiliariis ejus, in quem Deus inclinavit misericordiam suam, & qui congregavit Israel; sed iste Esdras fuit; Ergo auctor hujus libri &c. Prob. min. præced. vers. 25. legitur: *Tu autem Esdra constitue Judices & Præsides,* quæ verba sane probant ad illum spectare verba ver. 27., ad quem spectat vers. 25. qui non alius ab Esdra esse dignoscitur: Ergo &c.

Eorum solutio, quæ contra primum Esdræ librum opponuntur.

Ob. 1. Scriptor Operis hujus Hierosolymis degebat, quando a Rege Persarum legati missi sunt, qui Judæos de Templi resumpto ædificio interpellarunt c. 5. 4. Sed Esdras abesse debuit, cum nisi longo post Zorobabelem tempore redierit Hierosolymam: Ergo Scriptor Operis non est Esdras. Maj. patet, quia c. 5. v. 3. ista leguntur: *In ipso autem tempore venit ad eos Thathanai, qui erat dux trans flumen, & Stharbazanai, & consiliarii eorum, sicque dixerunt eis: Quis dedit vobis consilium, ut domum hanc ædificaretis? . . . ad quod respondimus eis &c.* Ex quibus patet Scriptorem Operis unum ex illis fuisse, qui responderunt eis. Minor apud omnes constat: Ergo &c.

Resp. Hoc argumentum adeo multorum vexasse mentem, ut concessa majore duplicem distinguerent Esdræ reditum, unum cum Zorobabele, alterum vero post obtentam Templi reædificandi facultatem. Nos vero, qui ea non asserimus, quæ meram sapiunt conjecturam, negamus, majorem. Negamus nempe, Esdram unum ex illis fuisse, qui Persarum Legatis responderunt, quod sane non evincitur ex quo lega-

legatur *Respondimus*. Non enim novum atque inusitatum est, quod Scriptor E. G. Judæus, Romanus &c. ita de rebus gentis suæ quasi de propriis agat, & absens quasi præsens loquatur. Hoc familiari sermone usurpatur: *Diximus, sumus, ivimus, &c.* quæ loquendi formulæ non semper Scriptoris præsentiam rebus ab eo narratis, sed tantum sententiarum, morum, rerumque cum illis, qui præsentes fuerunt, conjunctionem significat. Et reapse quare in superioribus formulas hasce usurpat: *Venerunt ad eos, & non ad nos, dixerunt eis, & non nobis*, quod est retorsionis argumentum? Plura sunt, quæ possent objici, quæ videre poteris apud Calmetium loc. cit. præsertim de duplici censu in 1. & 2. Esdræ relato, in quo licet probemus varia diversorum systemata, arbitramur tamen, diversam transmigrationem, librariorum oscitantiam, aut nominum æquivocationem profundissimam obscuritatem litesque interminabiles induxisse.

C A P U T V.

De libro Tobia.

Liber, qui Tobias, idest *Bonum Dei* inscribitur, historiam hujus Viri continet illorum annorum spatio comprehensam, qui juxta accuratiores ab anno M. 3283. usque ad an. 3370. effluxerunt fere centum. Hujus libri primo in controversiam venit auctor, deinde ejus divinitas contra Lutheranos, Calvinistas, Protestantes totis viribus propugnanda.

C O N C L U S I O.

Prima duodecim capita libri Tobia ex Tobia Patris, reliqua duo ex Tobia filii commentariis collecta fuisse, est pene certissimum, exceptis ultimis duobus versiculis collectori tribuendis. Ceterum totus liber Canonicus est.

Dem. 1. pars. In exemplaribus hujus libri Hebraico, Græco & Syriaco, Tobias Senior usque ad c. 4. semper in prima persona loquitur: Ergo &c. Deinde ubi Vulgata c. 12. habet: *Narrate omnia mirabilia ejus*, Hebraicus & Græcus textus legunt Γάρφατε πάντα τὰ σωτηρευθέντα εἰς βιβλίον. *Scribite omnia quæ evenerunt in libro, & cap. 13. 1. καὶ τῷ βίτ ἔργαψε προσεύχων εἰς ἀγγαλιῶν*: *Et scripsit Tobit (ad differentiam Tobia Senioris, qui semper dicitur Tobias) orationem cum gaudio: Ergo &c.* Denique cum in ultimis duobus

bus versiculis mors Tobiae Junioris referatur, illi merito collectori tribuuntur : Ergo &c.

Ostenditur 2. pars . Ille Liber inter Canonicas Scripturas est adscribendus , qui inter Canonicas Scripturas relatus est ab Ecclesiae Conciliis , & PP. Res ita se habet de eo libro Tobiae : Ergo &c. Et re quidem vera , cum primum de sacris libris agi coeptum sit ætate Augustini, Concilium Hipponense & Carthagenense III. hunc librum consecrarunt . Unde Augustinus ipse librum de Doctrina Christ. exaraturus promittit, se nihil esse adducturum, quod in Scripturis sanctis non reperiat, in quo plures adducit libri Tobiae sententias . Idem probatur ex S. Irenæo, Origene, Hilario, Clemente Alexandrino, Cypriano, Basilio, Ambrosio, Polycarpo, aliisque a Serario, Natali Alex. relatis, quos brevitati consulentes prætermittimus . Vana ergo sunt Hereticorum contra hujus libri auctoritatem deliramenta .

Solvuntur Objectiones contra II. Partem .

Ob. 1. Liber Tobiae in Canone non fuit Hebræorum, eumque inter sacras Scripturas non recensuerunt plures ex PP. Ergo &c.

Resp. Nego consequent. Fatemur quidem Tobiae librum in Canone Hebræorum non fuisse, vel quia jam oclusus erat Canon, quando Tobiae liber ad Hebræorum manus venerat, vel quia Chaldaice erat exaratus. Atque hoc potissimum in causa fuit, quod, cum primis Ecclesiae temporibus novus Sacrorum librorum Catalogus non texeretur, antiquiores ex PP. Canonem Hebræorum satis authenticum sequerentur. Hinc Tobiae liber inter Canonicos relatus non est a Melitone, ab Origene, a Concilio Laodicensi, ab Epiphanio, & paucis aliis, quia sacrorum librorum causa primum agitata est anno 393. in Hipponensi Concilio . Postmodum tamen temporum decursu coepit liber Tobiae in Ecclesiis veluti sacer haberi. De quibus satis supra .

Instab. Hieronymus : Hisce omnibus aperte contradicit in Prologo Galeato, ubi ait : *Tobias & Pastor non sunt in Canone . Judith, & Tobia, & Machabæorum libros legit quidem Ecclesia, sed eos inter Canonicas Scripturas non recipit.* Ego &c.

Resp. 1. Hieronymum Præfationes sin Sacros libros literis consignasse an. 394. idest tribus annis ante Carthagenense Concilium III. cujus sanctionibus Tobiae libri auctoritas magis firmata est . 2. Verba illa *non sunt in Canone . . . Inter Canonicas Scripturas non recipit*, idem significare ac si
di-

dixisset: Ecclesia non habet veluti ex Canone Hebræorum *desumptos*, de quorum divinitate universalis tunc erat Ecclesiarum consensus. 3. Hieronymum Ep. ad Chromatium fateri, Hebræos librum Tobiae inter hagiographa numerare.

Ob. 2. Apud Josephum de Tobiae libro, & gestis altum silentium. Ergo &c.

Resp. per instantiam, de vita, & gestis Job Josephum si-
lere: Ergo ne inter apocryphas Scripturas amandandus li-
ber Job? Directe tamen reponimus, Josephum lib. Antiq.
10. aperte testari, se tantum Græce translaturum esse suæ
gentis libros Hebraica lingua conscriptos. Hinc mirum non
esse, si historiam Tobiae prætermisit, qui Chaldaice, ut di-
ximus, primum fuit elaboratus.

Ob. 3. Tobias hoc in lib. dicitur de Tribu Nephtali, &
in captivitatem ductus a Salmanasare, sed ex 4. Reg. 13.
29. constat, Tribum Nephtali a Theglatphalasare in servi-
tutem redactam fuisse; Ergo vel falsum primum, vel secun-
dum: Ergo non est liber Canonicus.

Resp. Quod licet in libro Regum dicatur, omnes filios
Nephtali ductos fuisse in captivitatem a Theglatphalasare,
non sequitur, quod omnes reapse ita fuerint translati, ut
nullus in terra sua remanserit. Siquidem & in 1. Tobiae ca-
pite legitur v. 5. Israelitas omnes ad Jeroboami vitulos con-
versos fuisse, non tamen inde credendum, solum Tobiam
se ab Idololatria abstinuisse. Ita 3. Reg. 19. 10. dicitur, so-
lum Eliam in divina fide mansisse, vers. tamen 18. legitur,
septem millia fuisse, quorum genua incurvata non sunt an-
te Baal. Et sane 2. Paralip. 43. 6. 9. habemus, Josiam Re-
gem Juda post aliquot annos a cæde Theglatphalasaris Ci-
vitates Manasse, Simeonis, Ephraim, & Nephtali ab Ido-
latriæ reliquiis repurgasse, adeo verum est, non omnes ex
Tribu Nephtali translatos fuisse.

Ob. 4. Sara ex c. 3. 7. habitasse dicitur in Rages civitate
Medorum, & ibidem narratur, Tobiam cum Saræ domum
attigisset misisse Raphael ad Gabelum in Rages; sed hæc
sunt repugnantia: Ergo &c.

Resp. Tot fuisse in hujus nodi solutione sententias, quot
Interpretes. Alii siquidem reposuerunt, duas in Medorum
Regno fuisse urbes ex eodem nomine appellatas. E contra
alii erroris Vulgatam accusant, cum Græca Versio, Syria-
ca, & Hebraica exemplaria Munsteri, & Fagii pro Rages
habeant Ecbatanis. Omissis tamen responsionibus erudito-
rum virorum, quæ ipsorum venia nobis minime arrident,

in eam sententiam imus, quæ Vulgatum interpretem laudat, ceterasque Versiones non contemnit. Dicimus itaque, recte in Vulgata legi: *Sara filia Raguelis in Rages civitate Medorum*, recteque etiam alias Versiones posuisse: *In Ecbatanis civitate Medorum*. Et ratio est, quoniam *Ecbatana* & *Rages* nomina erant unius ejusdemque civitatis, quod ex Græcis, & Hebraicis textibus facillime ostenditur; siquidem Græca exemplaria *Ecbatana* vocant etiam *Rhaga*, & Hebraica nunc *Rigou*, nunc *Ragiau*, modo *Ecbatana* dicunt. Quæ omnia magis ex Athenæo confirmantur, qui libro 12. affirmat, Parthorum Reges consuevisse æstivo tempore in Rages vitam agere, & Isidoro Caraceno apud Bochartum, qui testatur, Rages totius Regni Medorum fuisse Metropolim, quod sane Ecbatanis quammaxime convenit. Cui responsio ista non arridet, meliora seligat, si invenerit.

Ob. 5. Hoc in libro Angelus Raphael mentitur, manducat & bibit; sed ista absurda sunt: Ergo &c.

Resp. Nego ant. Angelum Tobiae comitem mentitum fuisse lib. 1. c. Edmund. Camp. p. 77. probare conatus est impudentissimus Wittakherus, ex quo Raphael se Israelitam dixerit de Tribu Nephtali, Azariam nomine, Ananiae Magni Patris filium, & in civitate Rages Gabelo necessitudinis vinculo conjunctum; sed ista facillime dissolvimus ostendendo, Raphaelem in omnibus hisce veritati consuluisse, atque id ex pluribus non spernendis rationibus. Imprimis Angeli in veteri Testamento Dei nomine nuncupabantur, absque eo quod ullus ex Protestantibus dixerit, illos esse mentitos. Deinde Tobiae Angelus Azariae formam sumplerat, merito ergo potuit de se illa omnia prædicare, quæ huic Israelitæ maxime conveniebant. Nonne Alexandri M. personam gerens, aut Cæsaris, vere se Alexandrum, & Cæsarem esse profitetur? Ad hæc *Azarias adjutorium Dei* interpretatur. Merito ergo Raphael Azarias dictus est, qui in duorum Israelitarum adjutorium venerat. Denique Angelicarum actionum mirabilis œconomia ex humanis metiri nequit, cum ordinem naturalem prætergrediatur. Spiritus Angelici a Deo mittuntur, qui est fons & origo veritatis: Ibi ergo locum non habet humana ratio, ubi divinorum mysteriorum incomprehensibilis altitudo nullum præbet experimentum.

Quod vero de Angeli potu & esu allatum est, tenuit hinc inde distractas diversarum sententias. Rabbini, Theodoretus, S. Thomas 1. p. q. 51. a. 2. & 3. ad 5. alique in Angelis aerea corpora admiserunt, quibus sane rationibus nulla addu-

adduci potest illusionis excusatio. Justinus M. in Dial. cum Tryph. ex quo legatur in Ps. 77. *Panem Angelorum manducavit homo*, male arbitratus est, Angelos in cælis manducare. In tanta opinionum varietate dicimus, Raphaelem imperfecte solummodo manducasse, idest cibum utique sumpsisse, eumque in stomachum induxisse, non ut per corporales functiones in corpoream verteret substantiam, sed ut in invisibiles subtilissimas partes dissolveret, quemadmodum solaribus radiis nivem dissolvi cognoscimus. Sed urges: Sara & Tobias arbitrati sunt, Raphaelem vere, & perfecte manducasse. Ergo decepti sunt. Utique sane arbitror, illos deceptos fuisse, sed hoc infirmitati tribuendum humanæ naturæ, non Angelo. Cetera, quæ contra hujus libri divinitatem objici solent, videre poteris apud Calmetium, Natalem Alexandrum, Criticos Sacros, aliosque.

C A P U T VI.

De Libro Judith.

ARduam ac perdifficilem aggredimur de libro Judith disputationem, in quo aut libri auctorem, aut historiam, vel denique sanctitatem inspiciamus, inextricabiles propemodum occurrunt quæstiones. Auctore libri prætermisso utpote incertissimo reliquas duas quæstiones, nempe tempus historię, & libri sanctitatem duabus thesibus absolvemus, in quibus ea producturi sumus, quæ in aliorum commentariis licet doctissimis non sunt antiquiora. Atque hac de causa omisso brevitatis scopo in difficilioribus quibusque terendis paulisper immorabimur. Quare sit

C O N C L U S I O.

Historiam Judith sub Artaxerse Ocho Artaxerxis Mnemonis filio, qui juxta Eusebium regnare cœpit A. P. Jul. 4348. M. 3618. U. C. 388. ante Chr. 366. usque ad annum Per. Jul. 4374., & consequenter post Babyloniam deportationem conigisse, sententia est ceteris anteferenda, ac prope certa.

Contra hanc Thesim pugnant Bellar. de V. Dei, Gretser. in ejus Def. Salmeron Ep. ad Tuccium, Serarius in Judith, Bonfrerius Præloq. Petavius De Doct. Temp. Usserius ad an. M. 3348. Huet. Demonstr. Evang. Newt. in Chr. Dupinus Diss. sur le Bibl. Montfaucon Verité &c. Calmet, Harduinus apud Neville, Tournemin. dans les Memoires de Tre-

VOUX

voux 1727. Historiæ Universalis Auctores, alique multi, qui ad 5. M. ætatem Historiam Judith collocant. Post Babyloniam captivitatem contigisse tamen volunt Eusebius in Chronic. Augustinus de C. D. l. 18. c. 26. Sulpitius Sev. Hist. Eccl. lib. 2. Beda lib. de 6. etate. Julius Afric. apud Suidam, Natalis Alex. Hist. Eccl. t. 5. Suurin t. 4. discours 13. alique plures, qui tamen non conveniunt in Persarum Rege assignando, sub quo Bethuliæ obsidio contigerit. Pro nostra tamen sententia hæc sunt momenta.

Dem. Præcipui characteres libri Judith nulli possunt melius aptari, quam Artaxersi Ocho: Ergo &c. Prob. ant. Præcipui characteres libri Judith sunt, hanc historiam contigisse sub Nabuchodonosore Assyriorum Rege, Holopherne duce, post Templum Judæorum solo æquatum, post captas eorum civitates, post eorum congregationem ex dispersione, & Jerusalem iterum constructam, Judith 5. 22. & sequ. Sed isti characteres nulli melius, quam Artaxersi Ocho conveniunt; Ergo &c. Minor per partes ostenditur. Julius Africanus, Syncellus, Sulpitius Severus cit. loc. Nabuchodonosoris nomen Ocho datum fuisse ex *Nebo* vel *Nabo* Chaldæorum Idolo aperte testantur. Vid. Fourmont t. 1. lib. 2. sect. 4. c. 14. Deinde mirum non est, Artaxersi Assyriorum Regis nomen per Cyrum deletis Assyriis datum fuisse. Nonne 1. Esdræ 6. 22. Persarum Rex, qui probabiliter Darius erat Hystaspis filius, Assyriorum Rex dicitur: *Convertat cor Regis Assur ad eos*? Nonne Zachariæ 10. 11. legitur: *Humiliabitur superbia Assur*, quibus sane verbis Persarum Regnum certe intelligitur, cum Zacharias post Cyrum prophetaverit? Præterea prophani Scriptores testantur apud Gibert Memoir. des Inscript. t. 1. p. 42. suivant edit. Paris. 1754. in Ochi expeditione Ægyptiaca inter sui exercitus Primores Holophernem quemdam nomine fuisse, & Vagao quemdam memorant, qui in lib. Judith, Holophernis Eunuchus dicitur. Quid clariora amplius inquirimus? Hæc aurem omnia si conferantur cum Judith memorato c. 5. res evadit manifestissima. Ibi enim ex Achiorris responsione constat, Hebræos captivitate Babylonica soluta in Jerusalem regressionem jam fecisse. Ulterius ex lib. Judith constat, omnia ad Sacerdotis nutum & imperium tunc consuevisse fieri, nulla habita Regiæ auctoritatis mentione. Quodnam fuit igitur tempus istud, in quo non Reges, sed Sacerdotes imperarunt, nisi post Babyloniam solutam captivitatem? Quæ omnia cum in aliorum Systematibus nequeant demonstrari, sequitur,

sen-

sententiam nostram prope certam esse ac ceteris jure merito antefereendam.

Diluuntur Objecta.

Ob. 1. In libro Judith dicitur c. 1. 5. Nabuchodonosor regnasse in Ninive, sed post Babylonicam deportationem Ninive everfa erat. Ergo non potest post captivitatem Babylonicam assignari tempus hujus historiae.

Resp. Ninive quidem everfam fuisse, sed post Cyrum restauratam Meerdati expeditio sub Nerone ostendit apertissime, quod ex Ammiano Marcellino oculari teste magis magisque comprobatur. Præterquamquod Clar. Viri Bochartus atque Marshamus, duas fuisse civitates Ninive unam prope Euphratem, prope Tigrim alteram, atque hanc ab Assyriis everfam solidis rationibus demonstrant.

Ob. 2. Post Hebræorum Captivitatem jam Medi Cyri successoribus serviebant; quomodo ergo post eandem captivitatem Arphaxad Rex Medorum contra Nabuchodonosor pugnare potuit? Judith c. 1.

Resp. Medos quidem Cyro, ejusque successoribus serviisse post Hebræorum captivitatem; at quid inde si aliquis Arphaxad nomine assumpta Regis dignitate ad rebellionem Medos incitavit, quemadmodum reapse evenisse Herodotus lib. 1. c. 130. Xenophon Hellen. lib. 1. p. 435. Scriptores cœvi cum Aristotele de Rep. lib. 3. testantur?

Ob. 3. Eodem cap. 1. legimus Arphaxad ædificasse Ecbatanam; sed hoc falsum est; Diodorus enim lib. 2. ante Semiramidem hanc civitatem extitisse probat, & Herodotus lib. 1. c. 98. eam a Dejoce Medorum Rege ædificatam fuisse tradit.

Resp. Quisquis ille fuerit, qui a fundamentis Ecbatanam excitavit, de hoc enim non conveniunt Historici, dicimus, verbum *ædificavit* in lib. Judith sumendum esse pro *restauravit*. Ita legitur in lib. Reg. David Jerusalem, Salomonem quinque civitates, quas illi Hiram dono dederat, Roboamum Abiam, Manasse civitates Juda ædificasse, quas solummodo illi restauraverant. Imo de Nabuchodonosor 4. Daniel. 27. dicitur, *Babylon magna, quam ego ædificavi*, quæ a multis jam annis erat condita: simili ergo ratione &c. Quæ sane omnia veritati consona esse, Græca versio plenissime ostendit.

Ob. 4. In Vulgata non legitur templum solo æquatum, deinde quod habetur in Græca, explicari potest de aliqua templi prophanatione.

Resp.

Resp. Utique in omnibus Græcis Codicibus solummodo illa extare verba, qua ratione tamen ostendi poterit admit- tenda non esse? Nec unus eo insanix devenerit. Ut autem clare dignoscatur, verba Græci textus intelligenda esse de templo solo æquato, & non aliter, paulisper in ipsis immo- remur oportet. Græca itaque versio sic habet: καὶ ὁ ναὸς τῷ θεῷ αὐτῶν ἐγενήθη εἰς ἑδάφος. Idest *Et Templum Dei sui factum est solo æquatum*. Verba illa εἰς ἑδάφος nullum alium pati- fensum, ex Græcis auctoribus facillimum est ostendere. Thu- cydides lib. 3. hæc habet. Ἦσαν δὲ κατελόντες αὐτὴν εἰς ἑδάφος πάντων ἐν τῶν θεμελίων. *Postea demolientes eam solo tenus ex omnibus fundamentis suis*. Plutarchus Εὐκλιδραποπιτάμενος τὴν πόλιν εἰς ἑδάφος κατέβαλε. *In servitutem redigens civitatem so- lo dejecit*. Josephus lib. x. Antiq. c. 11. de Excidio Templi a Nabuchodonosor eadem utitur phrasi, nempe εἰς ἑδάφος κα- τέλειν. Similia adinveniuntur apud Æschylum, Hesichium, & in Thesauris Henrici Stephani, a quibus referendis super- sedemus.

CONCLUSIO II.

Liber Judith est inter Canonicos adnumerandus.

Dem. iisdem rationibus, quibus in superioribus libri To- biæ divinitas vindicata est, utriusque enim libri eadem fors fuit. Qua de re videre poteris Patrum, quos supra citavi- mus, apud Natalem Alexandrum testimonia. Interim ad argumenta adversariorum properamus.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. Cap. ix. 13. Judith sic Deum oravit dicens: *Capia- tur laqueo oculorum suorum in me, & percuties eum ex labiis charitatis meæ*, vel ut habent Græca *ex labiis deceptionis meæ*. Quibus verbis Deum deprecata est, ut Holophernes sui accenderetur desiderio. At quis dicat, viduam istam non peccasse? & sacrum esse librum, in quo tam iniqua scele- ra describuntur? Ergo &c.

Resp. Minime Juditham peccasse, quæ mediis usa est ir- reprehensibilibus ad justum finem, occisionem nempe Holo- phernis, conducentibus. Sane media, quæ Judith adhibuit, in cap. 10. leguntur; videlicet: *Lavit corpus suum... di- scriminavit crimen capitis sui, imposuit mitram super caput suum, & induit se vestimentis jucunditatis, ... assumpsit- que dextrariola, & lilia, & innaures, & annulos, & omni- bus ornamentis suis ornavit se*. Media ista sane irreprehen- sibilia fuisse, ex contextu habemus expresse manifestum: *Cui etiam Dominus contulit splendorem. Quoniam* (en irre-
Tom. V. D pre-

prehensibilitatis ratio) quoniam omnia ista compositio non ex libidine, sed ex virtute pendebat, & ideo Dominus hanc in illam pulchritudinem ampliavit, (perinde ac si naturalis venustas non sufficeret) ut incomparabilis decore omnium oculis appareret. Optavit igitur Judith Holophernem sui amore captum inflammari, sed amore casto, licito, honesto, ac maritali.

Sed inquires: Judith certe nolebat se Holopherni copulare. Concedo. Potuit tamen licite hoc in Holopherne desiderium excitare.

Instabis. Conjugia cum alienigenis Hebræis erant illicita Deut. 7. 3. Transeat. At quænam inde consequentia? Ista profecto: Ergo Judith non poterat se Holopherni conjungere. Poterat tamen licite hoc in Holopherne desiderium excitare, licet non executioni mandandum. Dixi, transeat, quoniam allata Deuteronomii lex connubia vetabat Hebræorum cum Populis conterminis Etæis, Gergezæis, Amorrhæis, &c. qui erant per ipsos subjugandi. Et reapse Esther nupsit Assuero: Ergo &c.

Instab. Clemens Alexand. Pædagog. lib. 2. c. 2. hæc habet: *Solam Esther juste invenimus ornata*. Ergo Judith injuste.

Resp. Clementem in mulieres illas invehere, quæ quotidiano quodam fastu, atque immoderato fuce se liniebant; secus argumentum nimis probaret. Vult enim Apostolus 1. Tim. 2. 9. *Mulieres in habitu ornato*. A reprehensione igitur Clementis excludenda Judith, quæ quotidie induebat se cilicio, & ad Holophernem obtruncandum solummodo induit se vestimentis jucunditatis suæ. Ceterum Clemens Alex. Strom. lib. 4. c. 6. hæc habet: *Judith, quæ consummata fuit in mulieribus*.

Ob. 2. Judith in verbis & factis mentita est; id probant illa verba Judith exploratoribus Assyriorum c. 10. 12. *Ideo fugi a facie eorum, quoniam futurum agnovi, quod dentur vobis in depredationem, pro eo, quod contemnentes vos noluerunt ultro tradere seipsos*: Ergo &c.

Resp. Calmet eruditissimum virum, & S. Thomam apud Cl. Nicolai in hunc locum admisisse in Judith verum mendacium. Verum nos eam damnare minime audemus ob auream S. Irenæi lib. 4, c. 50. regulam, quæ sic se habet: *De quibus Scripturæ non increpant, sed simpliciter sunt posita, nos non debere fieri accusatores*. Qua de re Judith apologiam texere paucis hic studemus firmiter pronuntiando, Judith quidem

dem mentitam fuisse, sed materialiter tantum, idest credidisse licitum esse mentiri cum hostibus. Et re quidem vera antiquissima apud veteres fuit illa Platonis in lib. de Rep. sententia, oportere videlicet *aliquando mentiri vel contra hostes, vel pro patria & civibus*. Varia hujus erroris exempla, quem Augustinus validissime oppugnavit in lib. de Mend. apud Socratem, Xenoph. l. c. Plutarch. de Stoic. repugn. Quintilianum Inst. l. 8. aliosque passim adinveniuntur, quibus Philonem Hebr. de Cherub. Clementem Alexandrinum, qui tamen defendi potest, & Origenem certe apud Hier. c. Rust. adjungimus, non omissis Hilario in Ps. 14. cujus hæc sunt verba: *Est necessarium plerumque mentiri, & nonnunquam falsitas utilis est*: Chrysostomo Hom. 53. in c. 26. Gen. Theodoreto, Theophylacto, Ecumenio, & præ ceteris Cassiano coll. 27., contra quos licet non audeamus definitivam proferre sententiam, illud tamen Augustini admittimus in Levit. q. 68. *De mendacio pene omnibus videtur, quod ubi nemo læditur, pro salute mentiendum sit*. Quæ sane erat sententia S. Doctoris ætate pene universalis, de qua ait de Mend. c. 1. quod ad eam oppugnandam *est magna quæstio, latebrosa tractatio, disputatio inter doctos alternans*. Ex quibus præmissis en Judith apologia. Licet post S. Augustinum & Innocentii III. Decretum in cap. *Super eo de Usuris* extra controversiam positum sit, quodcumque mendacium quacumque circumstantia prolatum esse peccatum, nihilominus non fuit antiquis temporibus ita per se aut naturæ lumine clarum dogma, ut Cl. Virorum plures in contraria non fuerint opinione. Quomodo igitur mirari debemus, si una mulier rudi præsertim ætate licitum esse mendacium ad Patriæ liberationem opinata est? Plura sunt, quæ addi possunt, sed hæc pro Judith defensione satis dicta arbitramur.

Ob. 3. Judith cum intrasset ante faciem Holophernis, adoravit eum c. 10. 30. Hoc sane nefas: Ergo &c.

Resp. Dist. maj. Adoravit politica adoratione, conc. maj. adoratione religiosa neg. maj. Apud Persas, Assyrios, & Orientales adorationem in usu fuisse, ex Q. Curtio lib. 8. Valerio Max. lib. 8. c. 3. Ammiano Marcellino lib. 8. aliisque satis constat. Et reapse Abraham Gen. 23. 12. Esron, Jacob ibid. 33. 3. Esau, Juda & fratres ejus ibid. 42. 6. Joseph adoraverunt, quod & ab Achior erga Judith factum fuisse noscimus ex c. 13. 30. Politica itaque, & ex civili usu, non ex sacro & religioso deducta fuit Judith adoratio.

Instab. Esther c. 3. 2. Mardochæus noluit Aman adorare: Ergo &c.

Resp. Mardochæum Aman non adorasse, quia Amalecita iste cultu religioso petierat se adorari: legatur citatum c. 3.

Ob. 4. cap. 11. v. 5. *Juravit Judith dicens: vivit Nabuchodonosor Rex terra & virtus ejus &c.* Sed per solum Deum jurare licet; ergo &c.

Resp. cum Basilio in Ps. 14. *Sunt quidam sermones juramentorum quidem figuras habentes, non tamen juramenta omnino existentes, sed remedia potius persuadendi.* Quocirca ita apud veteres in usu juramentum fuisse credendum est. Vid. 1. Reg. 1. 26. 2. Reg. 25. 26. Genes. 42. 15. Verum concedatur, Judith jurasse per vitam Holophernis, quid inde? Doctis. Maldodatus in Matth. 5. 34. ostendit, hujus juramenti genus licitum esse, dummodo necessitas adsit, servetur veritas, quod etiam confirmat S. Thomas lect. 4. in Ep. ad Hebræos, qui sex assignat sufficientis necessitatis capita, nempe: *Pro pace firmanda . . . pro fama conservanda, pro fidelitate tenenda . . . pro obedientia implenda . . . pro securitate facienda, pro veritate attestanda*, inter quæ certe illud recenset *pro securitate facienda*. In verbis autem Judith veritatem adfuisse usque ad v. 6. super quæ juramentum cadit, est manifestum. In ceteris vero, quæ sequuntur, non cadit juramentum, & si quid est in illis mendax & fraudulentum, ad superiorem responsionem recurrendum.

Ob. 5. Judith Sichemitarum cædem commendat a Simeone patratam, ob quam Jacob eum maledixit, Gen. 49. 6. Ergo &c.

Resp. Ex diversis principiis maledictionem Simeonis, & ejusdem commendationem proficisci. Jacob maledixit modo vindictæ, quod contra initum fœdus susceperat Simeon. Judith commendat in Simeone zelum divinorum præceptorum. Quæ sane prorsus diversa sunt. Sed in his satis superque a brevitate digressi sumus. Vid. Thomam Ang. in c. 34. super Gen.

C A P U T VII.

De Libro Esther.

DE hujus libri auctore, & divinitate, deque Assuero Estheris marito potissimum esset hoc loco inquirendum. Verum cum dubia adhuc ac prorsus incerta ea sint ha-

hactenus, quæ relate ad primum & ultimum disquisitionis hujusce caput protulerunt inter se dissentientes eruditi Critici, nos idcirco de libro Esther inter Canonicas Scripturas reponendo differemus tantummodo. Et quidem jure: Siquidem inter SS. PP. Epiphanius, Augustinus, ille de pond. & mens. iste vero de Civit. D. l. 18. c. 36. hunc librum Esdræ opus dixerunt. Esdra recentiorem putat Eusebius Chron. l. 2. Dupinus Prol. de la Bib. Huetius Dem. Ev. prop. 4. ex Hebræorum traditione Synagogæ M. adscribunt. Denique Serarius, Calmet in Proleg. Mardocheum, & Esther hujus libri faciunt auctores. Omnes pro sua sententia invicte pugnare videntur, sed lis adhuc est sub judice. Eadem ferme ratione de Assuero Estheris marito loquendum. Siquidem licet omnes pene Critici operam omnem contulerint ad hoc, ut Assueri vel Artaxerxis istius ætatem clavo figerent traballi, tamen cogor Terentianum illud repetere.

Fecistis probe, incertior sum multo quam dudum.

Qua de re Libri Esther divinitatem vindicantes contra Protestantes insurgimus, qui ceteroquin cum Luthero solummodo septem ultima hujus libri capita a sacro Canone expugnant. Vid. Buddæum H. E. V. T. tom. 1. Grotium Præf. ad hunc lib. Fabricium Bib. Græc. 1. 2. aliosque. Verum quoniam & cum Anabaptistis hunc librum omnimode respicientibus decertandum est, omnes idcirco uno mucrone confodimus.

CONCLUSIO UNICA.

Liber Esther cum omnibus suis partibus undequaque Canonicas est, atque divinus.

Dem. Ecclesiæ Concilia & PP. Librum Esther cum omnibus suis partibus undequaque Canonicum & divinum agnoverunt: Ergo &c. Antecedens constat. Siquidem Concilium Laodicenum c. ult. Carthaginense III. can. 47. decreverunt, omnes libros ex veteri, & ex novo Testamento esse recipiendos, qui legebantur in Ecclesia; sed liber Esther in Ecclesia cum omnibus suis partibus legebatur: Ergo &c. Min. ostenditur. Hieronymus Præfat. in hunc lib. apud Cl. Nicolai testatur, Versionem Vulgatam latinam in Ecclesiis consuevisse legi, quæ certe cum omnibus suis partibus legebatur; quod adeo verum esse deprehendimus, ut Hieronymus ipse in Epist. ad Galat. citat vers. 11. c. 14. libri Esther. Ex quibus constat, recte minus quam par erat sensisse de Hieronymo Bellarminum in lib. Esth. De ceteris vero Ecclesiæ PP. non erit valde operosum hujus veritatis cognitionem as-

sequi. Idcirco legantur Origenes apud Euseb. Hist. Ec. l. 6. Cyrillus Hier. Cat. 4. Epiphanius lib. de pond. & mens. Hilarius Præf. in Psalm. Joannes Damascenus de fid. l. 4. Augustinus de Doct. Chr. lib. 2. c. 6. Innocentius I. Ep. ad Exup. Gelasius I. Syn. Rom. Eugenius IV. Instruct. Arm. Chrysostomus ad Populum Antioch. Hom. 3. aliosque plures, quorum testimonia satis prolixa collegit Natalis Alexander. Restat igitur, ut aliqua in contrarium adducta dissolvantur.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. Septem, quæ defensantur Estheris ultima capita aberant a textu Hebraico: Ergo &c.

Resp. De iis libris, qui in Hebræorum canone non fuerunt, satis in superioribus disputatum.

Ob. 2. Varia in hoc libro adinveniuntur inter se pugnantia: Ergo &c. Prob. ant. Cap. 2. dicitur Mardocheus insidias detexisse Eunuchorum anno 7.; cap. 6. ob detectas insidias nihil muneris retulisse; cap. vero 12. memoratur, Mardocheum insidias istas detexisse anno Assueri 2. eique data pro tali detectione munera: Ergo &c.

Resp. Nego ant. ad cujus probationem 1. reponimus, nos accurate caput 2. perlegisse, minimeque in eo legisse anno 7. 2. Dicimus ista quidem prima fronte contradictoria apparere, sed talia non esse accurate inspecta. Siquidem imprimis pro certo habendum est, in Vulgata præsertim versione capitum, & versiculorum factam fuisse luxationem, unde quæ in posterioribus erant conjicienda, in antecedentibus translata sunt, quod ex versionum, collatione luculentissimum est; hinc aliqui volunt somnium Mardochei initio libri esse collocandum, detectionemque insidiarum, quæ ponitur c. 12. & revera anno 7. contingit, capiti 2. esse adnectendam. Quod vero dicatur Mardocheus nihil muneris recepisse pro insidiarum detectione, de publico munere intelligendum credimus, quod ex cap. 12. ei scimus fuisse collatum.

Ob. 3. In multis Vulgatæ locis c. 3. 1. c. 12. 6. c. 16. 10. 14. Aman dicitur Agagita, Bugæus, & Macedo. Ista sunt incoherentia. Ergo &c.

Resp. Ut hæc inter se diversa nomina conciliarent, omnem operam Interpretes contulisse. Sulpitius Severus Hist. lib. 2. Amanum Persam vocat. Harduinus, Plinii auctoritate (Vid. Chron. V. T.) producit Macedones Caduenos in Lydia, Hircanos in Jonia, Aschilacos in Æolide, Myso Macedonas in Mysia, concluditque, Amanum fuisse ex Lydiis & Jonibus.

bus. Cl. tamen Tourneminius Diff. Chron. in Newton de-
prompta penitiori eruditione ostendit, Macedones ex Ama-
leceis ortum traxisse, atque ita rationem reddit duplicis no-
minis in Aman. Ad illud vero, quod *Bugæus* dicatur, Eru-
dit. Calmet in hunc locum opinatus est, illud non proprium
esse, sed appellativum nomen, veluti si aliquem Thraſonem,
vel Sycophanta diceret.

C A P U T VIII.

De Libro Job.

TRES hoc in capite occurrunt dirimendæ quæſtiones. 1.
De auctore libri Job. 2. De veritate Historiæ Jobi.
3. De hujus libri Canonicitate. Primam harum controver-
ſiarum partem malumus præterire, quam aliquid incertum
prorſus ſtatueret. Legantur in hunc locum Erud. Calmet
Prolegomena, & ex tam diverſis PP. & Criticorum ſenten-
tiis colligat, qui poteſt, hujus libri auctorem. Interim lege
Origenem contra Celf. l. 6. Gregorium M. in Job lib. 1. Sui-
dam vocab. *Job*, Huetium Dnm. Ev. prop. 4. Boſſuet diſc.
ſur l' Hiſt. Uni. §. 3. Vavaſorium Præſ. in Job, Dupinum
Diſſert. Prælim. Riccardum Simonium Critique ſur Dup. t.
3. Clericum Sentim. des Theol. d' Holland. lett. 9. Codu-
reum Præſat. in Job, P. Cellier des Auteurs Sacr. alioſque
plures. Quod vero ſpectat ad altera dirimenda quæſtionum
capita, non veram hiftoriam, ſed parabolicam narrationem
eſſe Jobi hiftoriam ſentiunt Thalmudiſtæ, Maimonides,
Anabaptiſtæ, Lutherus, aliiſque, ad quos confutandos duo
ſumus demonſtraturi, videlicet, librum Jobi veram contine-
re hiftoriam, & inter ſacros atque divinos eſſe adnumeran-
dum.

C O N C L U S I O I.

In Libro Jobi vera hiftoria continetur.

Dem. variis argument. & 1. Ex Eccleſiæ Latinæ & Græ-
cæ traditione conſtat, veram fuiſſe Jobi Perſonam. Ergo &c.
Prob. antec. Eccleſia Latina memoriam colit B. Jobi die 20.
Maji. Vid. Martyrolog. Rom. Bedæ, Uſuardi, & Adonis,
aliorumque Latinorum. Eccleſia vero Græca ejuſdem Jobi
celebrat feſtum ad 6. diem ejuſdem menſis ſequentibus ver-
bis: *Memoria Jobi Viri juſti, & multorum certaminum vi-*
ctoris. Vid. Menolog. Baſilii Porphyrogeniti. Eadem legun-
tur in Typico S. Sabæ apud Syros, & in Martyrologio,
D 4 quod

quod ex arabico latinum reddidit Simonius. 2. In Sacris literis de Jobo fit mentio, tanquam de homine justo, qui revera extiterit. Vid. Tob. 2. 12. 15. Jacob. 5. 7. Interque cetera illustrius est illud Ezechielis testimonium c. 14. 14. *Et si fuerint tres viri isti in medio ejus, Noe, Daniel, & Job.* Quis profecto neget Danielelem, & Noe veros homines fuisse? 3. Eadem est PP. Latinorum & Græcorum sententia, inter quos celebriores evaserunt Origenes Hom. 4. in Ezechiel. Eusebius lib. 1. Dem. Ev. c. 5. S. Basilus Hom. 4. de Grat. Act. S. Jo. Chrysostomus Hom. 5. ad Pop. Antioch. Tertullianus lib. de Patient. S. Cyprianus de Bono Pat. S. Hieronymus in c. 14. Ezech. S. Augustinus lib. 18. de Civit. Dei c. 47. S. Ambrosius lib. de Paradiso, demum S. Gregorius M. Præf. in lib. Job, aliique pene innumerabiles, quorum testimonia videre poteris apud Natal. Alex. t. 1. Diss. 13.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. Nomina Jobi & amicorum ejus scenica sunt: Ergo argumenta fabulosæ historiæ. Prob. ant. Jobi nomen interpretatur *Dolens*, Hus *consilium* significat: Baldad idem est ac *vetusta secreta*: Sophar idem quod *speculator*: Eliphaz idem quod *aurum Dei*. Et sic de ceteris: Ergo &c.

Resp. Hæc & alia plura nullius ponderis esse. Si enim quæ de Jobo proferuntur, scenica habenda sunt, quia nomina Personarum significationem habent accommodam argumento, fabulosa prorsus erunt, quæ in Genesi & alibi sæpe de Abraham, Isaac, Jacob, & duodecim filiis ejus enarrantur, quia nomina habuerunt rerum eventibus congruentem.

Ob. 2. Liber Jobi partim prosa, carminibus partim hexametris ac pentametris scriptus est. Ergo opus fabulantis Poetæ.

Resp. Et hæc esse ceteris futiliora. Deuteron. enim c. 32. Canticum Moyſis inseritur, Judic. 5. Canticum Debboræ, 2. Reg. 22. Canticum David, quæ metricè conscripta sunt, nec tamen fabulosa. At quænam quæso in prophanis scriptoribus non adinveniuntur metro elaborata? Quis dicat ergo aut Ovidium in exilio non fuisse pulsum, aut Cæsarem adversus Patriam Rubicone transacto arma tulisse ex eo, quod & Ovidius proprias lamentationes, & Lucanus arma plusquam civilia versibus exaraverint?

Ob. 3. Concilium Angelorum, colloquia Satanæ, quæstiones a Deo factæ, Dæmonis responsiones parabolam sapiunt: Ergo &c.

Resp. Quis dixerit veram non esse Adami historiam, He-
væ

væ lapsum per hoc, quod Gen. 3. narretur colloquium Hevæ cum Dæmone sub specie serpentis, Dei deambulatio ad auram? Quis ex hoc quod audiat, Deum descendisse ut videret peccata Sodomorum, arguat, peccatum Sodomorum, eorumque punitionem parabolicam esse? Pari ratione licet concilium Angelorum, Satanæ colloquia imaginaria fuerint Scriptoris visio, non sequitur inde, veritatem historiæ non adesse quoad cetera, sicut nec historiæ veritati officit visum Michææ Prophetæ 2. Reg. 22. in quo narratur, egressum fuisse spiritum, & stetisse coram Domino ad decipiendum Achab.

Ob. 4. Josephus historiam Jobi silentio prætermisit: Ergo &c.

Resp. Josephum Judaicæ gentis historiam describendam tantummodo iuscepisse, quod ut exequeretur, necesse non erat, Jobi mentionem facere. Verum si apud Josephum alium de Jobo silentium, non ita apud Aristeam, de quo apud Eusebium lib. 8. c. 25. Præpar. Evangel. hæc habentur: *Aristeas in sua de Judæis historia auctor est, Esauum ex Basara conjugem Jobum in Idumæa filium genuisse Eundem æquitate præstantem, ac pecore imprimis abundantem fuisse Porro Deum exploranda hominis probandaque virtutis gratia diuturnis eum gravibusque calamitatibus exercuisse, &c.*

C O N C L U S I O II.

Liber Jobi vere Canonicus est.

Dem. Ille liber Canonicus est, ex quo ceteri sacrorum librorum auctores varias deprompserunt sententias. Res ita se habet relate ad librum Job: Ergo &c. Ad minoris propositionis probationem confer Job 3. 2. cum c. Jerem. 22. 14. Job 15. 35. cum Ps. 7. 14. Job 19. cum Threnis 3. 8. 9. Job 21. 7. 8. cum Jerem. c. 12. 1. 2. Job 28. 28. cum Proverb. 17. Job 38. 41. cum Psalm. 146. 9. & alibi passim.

Deinde Liber ille Canonicus est, de cujus divinitate universalis extat SS. PP. consensus; sed talem esse Jobi librum universalis est PP. consensus: Ergo &c. Minor certa est ex Melitone in Ep. ad Onesimum, Origene in Exposit. Ps. 1. Concilio Laodiceno can. ultimo, Cyrillo Hierosol. Cat. 4. Gregorio Nazianz. can. 33. 6. Epiphanio Hæres. 5. S. Hilario Præf. in Psal. S. Hieronymo in Prol. Gal. Augustino de Doct. Chr. c. 8. 11. Concilio Carthag. 3. Innocentio I. Ep. ad Exuper. Gelasio I. in Synod. Rom. ex aliisque propemodum infinitis Ecclesiæ monumentis, de quibus apud Natal. Alex. cit. loc.

Di-

Ob. 1. Liber Jobi nobis hominem repræsentat, qui 1. maledixit diei nativitatis suæ c. 3. qui 2. suspendium optavit, & laqueum præ acerbis doloribus c. 7. 15. 16. & tamen nobis proponitur veluti summum patientiæ exemplar. Hæc sane libro Canonico minime competunt: Ergo &c.

Resp. ad 1. Animadvertisse nonnullos familiarem Orientalium sermonem magis vividum esse, igneum magis quam nostrum, res ipsos exprimere phrasibus, quæ multo infra significationis suæ vim explicandæ sunt, ut justo sensu reddantur. Verum dicimus, Jobi verba non esse juxta litteræ corticem pensanda, sed altiore in eis sensum considerandum. Non enim ex impatientis animi motu maledixit diei nativitatis suæ simpliciter sumpto, sed in ipso attendit originale peccatum, ex quo in nobis calamitates, & miseriæ derivarunt. Apposite ad hæc S. Gregorius M. lib. 4. Moral. c. 6. *Aliter maledictum profertur judicio justitiæ, aliter livore vindictæ. Maledictum quippe justitiæ judicio ipsi primo homini peccanti prolatum est, cum audivit: Maledicta terra in opere tuo. . . . Igitur si subtiliter B. Job verba pensamus, non est ejus maledictio ex persona delinquentis, sed ex rectitudine judicis.*

Ad 2. reponimus, non esse illa verba, nisi ex carnis imbecillitate, non vero ex animæ consensu prolata. Imbecillitas quidem carnis tot dolores ferre non valebat, sed mens desperatione nequaquam agebatur, quod ex c. 13. 15. luculentissimum est: *Etiamsi occiderit me, ajebat religiosus animus, in ipso sperabo.*

Ob. 2. Job cap. 9. 22. hæc profert Deo injuriosa: *Innocentem & impium ipse consumit, si flagellat, occidat semel, & non de pœnis innocentum rideat: & cap. 30. sic Deum alloquitur: Mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ adversaris mihi: Ergo &c.*

Resp. Ut quæcumque dissolvantur, quæ contra sanctissimum virum ab improbis proferuntur, pro certo habendum est, juxta mortuam litteram memoratas sententias non esse intelligendas, sed in eis absque dubio mysticam vivificantis spiritus intelligentiam esse perpendendam juxta M. Gregorij doctrinam cit. loc. Dum ergo ait Job: *Si flagellat, occidat semel*, non per odium & exprobrationem, sed ex ardenti desiderio humanæ reparationis ad Deum Patrem prophetico spiritu emissa sunt, perinde ac si diceret: Quia vita nostra quotidie premitur flagello vindictæ, ille jam veniat, qui pro nobis

nobis sine culpa moriatur, ut de innocentis poena non rideat, si ipse carne passibilis appareat. Sic & cum Deum vocat *crudelem*, credere oportet, non esse illa verba in Deum per iram aut indignationem prolata. Sicut enim in Scripturis Sanctis Deus quandoque dicitur irascens, ita humano more ab Jobo dicitur *crudelis*; crudelis quippe dicitur, qui districte feriendo non parcat, ut *crudelis* hoc loco districte feriens intelligatur. Sed de his uberrime satis apud Interpretes.

C A P U T IX.

De Libro Psalmorum.

DE Auctore libri Psalmorum varia est inter PP. sententia. Multi enim omnium Psalmorum Davidem arbitrantur auctorem ceteris negantibus. Inter primos adnumeramus Chrysostomum in Psal. 1. Ambrosium Præfat. in eundem Psal. Augustinum de Civit. Dei lib. 17. 14. Theodoretum Præfat. in Ps. Cassiodorum Prolog. in Psal. Euthymium Præf. in Ps. Philastrium Hær. 70. Inter secundos accedemus Hilarium Prolog. in Psal. Pseudo Athanasium in Synopsi 1. 2. S. Hieronymum Ep. ad Sophr. & Ep. ad Cypr. & alios sexcentos. Nos utriusque sententiæ momenta breviter allaturi sumus partium studio in re tam obscura ac difficili minime abrepti. Qui igitur Davidem totius Psalterii faciunt auctorem, animadvertunt 1. In novo testamento Psalmorum sententias sub Davide nomine commendari Matth. 22. 42. Luc. 20. 42. Marc. 12. 36. Act. 11. 25. 35. & 4. 24. 25. 2. In templi Salomonici dedicatione Cantores nullos noverant Psalmos præter Davidicos 1. Paral. 23. 5. 2. Paral. 7. 6. Post Babylonicam captivitatem dedicatio templi facta est Psalmis David, 1. Esdræ 3. 10. & 2. Esdræ 12. 35. 39. 4. Perpetuus & constans Ecclesiæ & Ecclesiasticorum Auctorum stylus Psalterium semper Davidicum appellat.

Contrariæ vero sententiæ Patroni hæc habent in adversam partem momenta. 1. Auctores Psalmorum satis esse in titulis Asaph, Idithun, Core &c. expressos. 2. Istos fuisse ab ætate Davidis remotissimos satis ex rerum notis, quæ in ipsis leguntur, dignosci. 3. Ezechiam Levitis præcepisse, ut *laudarent Dominum sermonibus David, & Asaph videntis*. 4. Salomonem Scriptura teste scripsisse quinquies mille Psalmos

mos 3. Reg. 4. 32. 5. Argumentum ex titulis desumptum satis se prodere infirmum, cum tituli ex majori parte ducantur, quod apparet in collectionibus Epistolarum Hieronymi, Augustini, Ciceronis, quorum non omnes sunt Epistolæ. 6. Alterum ex scripturis deductum claudicare dicunt, quoniam & in sacris litteris nomen Davidis tacetur, & Psalterium tantummodo indigitatur, Act. 1. 2. Luc. 24. 44. ad Ephes. 3. 19. ad Colos. 3. 19. Hæc & alia plura producunt negantes Psalterium integre fuisse a Davide conscriptum, de quibus extant clariora in Prolegomenis Calmetianis, de quibus nullum audemus proferre iudicium, relicta cuicumque opinandi libertate.

Quicumque tamen sit qui Psalmos concinnavit, certum est ex Philastrio loc. cit. Nicolaitas, Gnosticos, & Manichæos Psalterii divinitatem impugnasse, ejusque auctorem prophane ac sæcularis cantionis compositorem fuisse autumantes. Ex Epistola Concilii Antiocheni, quæ extat apud Euseb. lib. 7. hist. Eccl. c. 25. idem error Paulo Samosateno tribuitur, qui Psalmos velut neotéricos cessare fecit, & a se compositos mulieribus canendos in Ecclesiis produxit. Theodorum Mopsuestenum eadem fuisse pice tinctum constat ex actis quintæ Synodi; quorum omnium hæresis per Anabaptistas renovata est, quam sequenti propositione profligandam suscipimus.

CONCLUSIO UNICA.

Psalterium Davidis divinitus fuit inspiratum.

DEM. Ex libro Psalmorum multa deprompserunt sacrorum librorum auctores: Ergo &c. Prob. antec. Psal. 17. describitur c. 22. lib. 2. Reg. Psalmi 95. & 104. leguntur lib. 1. Paralip. c. 16. Initium Psalmi 1. ab Jeremia c. 17. descriptum est, & inde ut plura invenias confer illud Isaia 28. 18. cum Psal. 6. 6. illud Lib. 2. Reg. 22. 43. cum Ps. 15. Cap. 16. Proverb. 16. 5. cum Psal. 50. 18. Isaia 52. 10. cum Psal. 97. 1. 3. Amos 9. 2. cum Psal. 142. & in pluribus aliis V. T. locis. In Novo vero federe perlege S. Matthæum c. 13. 35. 27. 35. ejusque verba sumpta inspicias ex Psal. 77. 2. & 21. Apud Lucam similiter 24. 44. & in Epistolis S. Pauli videbis Psalmos veluti divinos commendari.

Deinde in Psalmis clarissima sunt de Christo & Ecclesia vaticinia. Sic vers. 6. & 7. Psal. 2. ad Messiam pertinere veteres Judæi palam confessi sunt, quod constat ex libro Thalmud c. 5. ex R. Selomoh Jarchi, ex Berescit Rabba, Abenezra,

nezra, David Kimchi, R. Simeone in Talcùt, ex Thryphone apud S. Iustinum, & Midrafc. Thiilim, quod & Muhamedani etiam confessi sunt teste Muhamedo. Alfirauzabadio in Lexico, quod *Oceanum* inscripsit. Vide Tertullianum lib. *adversus Judæos* c. 12. & Eusebium lib. 4. *Dem. Evang.* c. 6. In Christo Jesu pariter adimpleta esse verba illa Psal. 8. *Quid est homo quod memor es ejus?* &c. in Ep. *ad Hebræos* S. Paulus testatus est capite 2. 8. Perlege Iustinum Mart. in *Dialogo cum Tryphone*, & *Apologia* 2. pro Chr. Tertullianum loc. cit. & S. Augustinum lib. 17. *De Civ. Dei* c. 17. ex quorum auctoritate aperte deprehenditur, Psalmum 21. de Passione, & Morte Christi, nec non de vocatione gentium fuisse prænunciatum: quemadmodum & illa Psalmi 3. verba *Ego dormivi* Christi Resurrectioni aptanda esse, idem Augustinus cit. loc. cap. seq. lucidissime ostendit. Prætermittimus Psal. 15. de quo S. Petrus in *Apostolorum Act.* 2. 24. & Psal. 44. de quo S. Paulus in *Epist. ad Hebræos* 1. 8. aliaque plura Psalmorum testimonia a PP. laudata, quæ videre poteris apud Natal. Alex. t. 2. p. 695. edit. Paris.

Satisfit Objectionibus.

Ob. 1. Verba illa Psalmi 68. 40. in quibus prædicitur, Sion salvam faciendam, & ædificandas Civitates Juda, a spiritu divino esse non possunt, quoniam post Christi mortem everse sunt: Ergo &c.

Resp. Mystice intelligenda esse allata Psalmistæ verba: Ecclesia enim per Sion intelligatur, & per Civitates Juda templa illa designantur, quæ post Christi Passionem ad ejus cultum extructa sunt. Ita fere SS. PP. sed lege, quæ de multiplici Scripturarum sensu 1. libro disseruimus.

Ob. 2. Librum Psalmorum nil prophetici continere, ipsi testantur Hebræi, qui eum a propheticiis libris excludunt: Ergo &c.

Resp. Hebræos librum Psalmorum inter agiographa collocare, ac per consequens firmiter opinari a Spiritu S. fuisse dictatum. Plura in Psalmis sunt, quæ spiritu prophetico prolata esse arbitrantur; quemadmodum & de Messia suo exponere Psalmos 2. 44. & 102. certissimum est. Vid. quæ initio quæstionis protulimus.

Ob. 3. Psal. 20. Hebraicè legitur **נארי ידי ורגלי** *Caari Jaddi Veragelai*, idest ut veritè Chaldaeus Paraphrastes: *Sicut Leo manus meæ, & pedes mei*, non vero ut legit Vul.

Vulgata *foderant manus meas, & pedes meos*: Ergo falsæ sunt interpretationes illæ, quæ Christo accommodantur.

Resp. Facile potuisse Amanuensium incuria in verbo כנארי *Caari* Jod pro Vau ponere, pro quo legendum erat כנאר *Caarû foderunt*. Vide quæ primo lib. diximus ad quæstionem de integritate textus Hæbraici. Paraphrastem Chaldæum hac in re minimi facimus Hebraica perfidia laborantem.

Ob. 4. Plura in Psalmis leguntur, quæ a divino spiritu abhorrent. Veluti cum dicitur: *Veniat mors super illos, & descendant in infernum viventes...* *Dispereant & fiant sicut stercus terræ...* *Deus meus pone illos ut rotam &c.* Quibus indignationibus Psalmi pleni sunt, ut in ipsis videatur Callimachus Apollonium Rhodium, & Ovidius Ibin suum diris devovisse.

Resp. Hæc digna esse sententiarum portenta hæreticarum, quæque a Catholicis, & cordatis viris execrentur. Quis enim est, qui nesciat, Sanctos mala imprecari non optantis voto, sed prævidentis intuitu futura hominibus prænunciantes mala, ut postquam prænunciata evenerint, intelligant homines, se non fortuito hæc pati, sed certe iustissima Dei deliberatione, aut investigabili viarum suarum consilio? Vid. S. Thomam 2. 2. q. 83. a. 8. ad primum & ad secundum.

C A P U T X.

De libris Proverbiorum, & Ecclesiastis.

DE Proverbiorum libro primitus differentes paucis rem totam absolvimus. Scriptum enim a Salomone opus vulgo creditur, cum ejus nomen præfixum in titulo in contextu etiam recurat: vid. c. 25. 1. Qua in re Ecclesia Christi, & Synagoga conveniunt, Cum autem ex 3. Reg. 4. 29. constet, Salomonem tria millia Parabolarum scripsisse, hinc Eruditi conjiciunt, librum Proverbii, qui græce πᾶρὰ-βολαί inscribitur; fragmentum esse amplioris collectionis. Sunt enim hoc in libro quædam præsertim breves sententiæ inter se nullimode conjunctæ absolutum sensum singulæ præferentes. Quis vero hæc Proverbia collegerit, arduum est divinare. Nobis tamen suademus; unicum Auctorem non potuisse intermittere eadem repetere veluti priorum oblitum. Vid.

Vid. c. 14. 2. 16. 25. 18. 12. 19. 5. 9. 20. 10. 23. Qua de re posset fortasse probari R. Kimchi opinio, quæ fert, sub Ezechia pulcherrimas Salomonis, aliorumque forte Sapientum Virorum sententias collectas fuisse, quod etiam tradidit S. Hippolytus ab Anastasio Nicæno quæst. 39. in Script. citatus. De hujus libri auctoritate ambigit nemo. Solus Theodorus Mopsuestiæ Episcopus (Vide Concil. CP. IV. col. 4.) hoc scriptum a Salomone opus humana tantum sapientia autumavit, quam opinionem instauravit Auctor in specimine opinionum Theologorum quorundam Hollandorum, sed horum deliria irridere præstat potius, quam confutare. Quemadmodum & Grotium hac in re spernimus & rejicimus, qui sublestant Rabbiorum fidem sequutus censuit, collectas jussu Salomonis sententias e vetustissimis Poetis, & historicis. Nisi enim quæ verbo præfert monumentis confirmet, facillime exsufflantur. Quare ad librum Ecclesiastis properamus. Interim vide Daniel. Huet. in *Dem. Evang.* & *Natalem Alex.* t. 3. p. 136.

Circa librum Ecclesiastis varia sunt inquirenda, videlicet de ejus auctore, de tempore, quo fuit exaratus, & denique de ejus Canonicitate. Relate ad auctorem hujus libri, Grotius Præfat. in hunc lib. suspicatur ab aliquo viro docto, jussu Zorobabelis exaratum fuisse: Auctor opinionum quorundam Hollandorum testatur, non deesse, qui credant, Dialogum toto eo libro scribi inter pium Virum, & impium dogmata Sadducæorum prædicantem. Ad hæc apposite altera sequitur de tempore, quo fuit liber iste conscriptus, disputatio, quæ quoniam ab ejus auctore firmando nonnihil dependet, idcirco unica propositione utramque questionem discutiemus. Et quoniam non semper idem fuit erga divinum hoc opus obsequium, ut patet ex iis, quæ supra de Grotio & Amannensi Theologorum Hollandorum præmissimus, tum quia Theodorus Mopsuestenus persuasum habuit, Salomonem, eo, quo præstabat comparatæ sapientiæ acumine absque Spiritus S. revelatione hunc librum scripsisse, non omissa Lutheri in colloq. Convival. audacia, qui auctorem Ecclesiastis *neque ocreis neque calcaribus* indutum esse dixit, idcirco argumentorum pondere ejus divinitatem firmabimus. Quare sit

C O N C L U S I O I.

Ecclesiastes fuit a Salomone conscriptus.

Dem. Quæ in hoc libro scripta sunt, auctorem Salomonem designant: Ergo &c. Prob. ant. De auctore hujus libri

bri dicitur, quod magnus effectus sit, quod omnes sapientia præcesserit; c. 7. & c. 12. eadem repetuntur; de se testatur enim auctor, quod sapientissimus fuerit, & populum docuerit; sed ista designant Salomonem: Ergo Salomon &c.

Confirmatur ex summo veterum consensu, videlicet Melitone, Origene, Gregorio Thaumaturgo, Nysseno, Hieronymo, Augustino, Concilio Carthaginensi 3. Innocentio I. Gelasio I. Romana Synodo, & ex omnium Sacrorum Interpretum concordibus suffragiis.

Satisfit Objectionibus.

Ob. 1. Cum Grotio. In hoc libro aliquæ reperiuntur voculæ Chaldaicam sapientes Dialectum, ut in c. 12. 11. Ergo post captivitatem Babylonicam conscriptus potius videtur iste liber.

Resp. Inanem esse hanc Grotii conjecturam. 1. Enim quas ille voce veluti Chaldaicas notat, Viri linguarum peritia excellentes Hebræas esse affirmarunt. Vid. Calovium in *Antigrotio*. 2. Quis adeo in linguis peritus omnes potest accurate idiotismos perspectos habere? Nos hodie, inquit Maimonidis filius, constat, non usque adeo peritos esse, & modos ac rationes uniuscujusque linguae esse varias ac multiplices. 3. Cur non dicimus potius, voces illas cum Chaldaeis, & Arabibus Hebræos habuisse communes, quas inter linguas magnam affinitatem intercedere, notissimum est.

Ob. 2. Cap. 8. ista habentur: *Ego os Regis observo*. Sed hæc Salomoni minime conveniunt: Ergo &c.

Resp. Distinguo sensum verborum: Et nomine *Regis* Deus intelligitur: Conc. secus, nego sensum verborum, & eadem ratione distincta min. nego conseq. Nomine *Regis* itaque Deum ipsum intelligendum esse, ex ipso constat Ecclesiaste, qui c. 2. hæc eadem habet: *Quid est homo, ut possit sequi Regem factorem suum?* Ego puto, apposite Hieronymus in *Com. de illo Rege nunc dici, de quo David ait: Domine in virtute tua lætabitur Rex* &c. Responderi etiam potest verba illa imperativo modo sumenda esse, idest *Os Regis observa*, quemadmodum legitur apud 70. *ὁμὰ βασιλεὺς φύλατ- τει*, quibus consentiunt Syriaca, & Arabica.

C O N C L U S I O II.

Liber Ecclesiastis divinæ est auctoritatis.

Dem. Liber Ecclesiastis fuit in Proto canone Hebræorum, ipsumque Hebræi ut Canonicum reverentur; Ergo divinæ est auctoritatis. Huc accedunt argumenta, quæ in pri-

prima propositione allata sunt ex PP. Siquidem PP. illi, qui hujus libri auctorem faciunt Salomonem, ipsum quoque divina inspiratione donatum asseverant. Restat igitur, ut audiamus Anonymi cujusdam apud Philastrum argutationes.

Solvuntur Objecta.

Ob. 1. Liber iste creaturas negat esse bonas; ait enim: *Vanitas vanitatum & omnia vanitas: Ergo &c.*

Resp. Hoc argumentum a D. Hieronymo jam fuisse in Comm. exsufflatum hisce verbis: *Si cuncta quæ fecit Deus, sunt valde bona, quomodo omnia vanitas, & non solum vanitas, verum etiam vanitas vanitatum? Possumus igitur & nos in hunc mundum cælum, terram, & omnia, quæ in hoc circulo continentur, bona quidem per se dicere, sed ad Deum comparata esse pro nihilo Recognitans autem omnia pertransire, & mundum suo fine senescere, solumque Deum illud semper esse, quod fuerit, compellor dicere non semel, sed bis: Vanitas vanitatum & omnia vanitas. Ista Hieronymus. Ex quibus apparet omnia vana quatenus caduca appellari.*

Ob. 2. Liber iste sapit Epicureismum. Allicit enim homines ad vitam belluinam, ad voluptates, quasi iste sit unus hominis finis. Inquit siquidem c. 2. 23. *Nonne melius est comedere & bibere, & ostendere animæ suæ bona de laboribus suis?* & c. 8. *Laudavi igitur letitiam, quod non esset homini bonum sub sole nisi quod comederet & biberet, atque gauderet, & hoc solum secum auferret de labore suo.* Ergo non est divinus hujus libri Auctor.

Resp. Dist. ant. Allicit homines ad vitam belluinam &c. apparenter, conc. ant. vere & proprie, nego ant. Non desunt inter sacros interpretes, & non infimæ notæ Theologos, qui asserant, hæc, & alia plura testimonia non Salomonis esse, sed in sententia stultorum, vel impiorum hominum persona fuisse prolata. Vid. Natal. Alex. Hist. Eccl. V. T. tom. 3. p. 142. At non video, quomodo ad hæc sit confugiendum, quæ satis sibi non constant, cum aliunde harum omnium difficultatum explanationem reddere arduum minime videri possit. Primi enim testimonii sensus hic est, ut videlicet velit anxietates a corde illorum amovere, qui cum sibi opes comparaverint labore & industria, ignorentque quisnam sit hæres futurus, se implicant inutilibus desideriis; *Melius est ergo comedere, & bibere, & sua secum pace gaudere, quam divitiarum cura premi & affligi.* Similiter

dum c. 8. legimus laudari *letitiam*, & nihil melius esse comestione & potu, quibus verbis solam sui curam commendat Ecclesiastes, neglecta divinorum mysteriorum investigatione, quietem ac tranquillitatem insinuat abjecta arcanorum perscrutatione. Quamobrem non sensu Epicureorum illa testimonia sunt accipienda, aut obvio & rigoroso sensu, sed semper supposita divinorum præceptorum observatione Ecclesiastis scopo lætandum & bibendum est in gratiarum actionem & laudem Dei.

Opponitur etiam, Ecclesiastem de animæ immortalitate male sensisse, sed de his prætermittimus disputationem, quoniam a P. M. Berti de primo Homine in quæstione de Anima satis arbitror satisfactum.

Quoniam vero de Canticis Canticorum differendum restat

C A P U T XL.

De Cantico Canticorum, Libro Sapientia, & Ecclesiastico.

Canticum Canticorum, Ezechia Regi Thalmudistas, Isaia Prophetæ R. Moysem Kimchi tribuisse certissimum est, Hebræi tamen veteres & recentiores, Ecclesiæ PP. & Interpretes universi adjudicant Salomoni; idque probare videntur verba c. 3. 7. 9. præter libri inscriptionem, quæ Salomonem exhibet auctorem. Quæ in contrarium adducuntur momenta, aut nullius vel ferme nullius ponderis a Viris Cl. jam sunt confutata. Vid. Card. Gotti 3. Tom. §. 7. Natal. Alex. t. 3. p. 152. aliosque. Quod vero ejus divinitatem respicit, paucis similiter expedimus. Anabaptistæ siquidem Castalio, Grotius, & anonymi quidam Hæretici apud Theodoretum Præfat. com. & Philastrium Hæres. 131. sentiunt, librum hunc nihil divinitatis continere, utpote prophanis voluptatibus hinc inde scatentem. Hebræi tamen, qui hunc librum habent in Canone Eldrino, ut ajunt, Rabinorum Doctissimi, & Christi Ecclesia hunc habent pro sacro & canonico, ipsumque non litteraliter, sed mystice esse accipiendum. De PP. choro & Traditione nil est certius; omnium sane agmen claudit Theodoretus hisce verbis cit. loc. *Multi ex veteribus illum commentariis & interpretationibus illustrarunt, & qui deinceps non sunt interpretati, ejus tamen sententiis scripta sua decorarunt, nec solum Eusebius Palastinus, & Origenes Aegyptius, & Martyrii corona redimitus Cyprianus Carthaginensis, & his antiquiores, Apostolis-*

stolisque propinquiore; verum etiam qui etiam qui post in Ecclesiis excelluere M. ille Basilus &c. Ex quibus satis superque Cantici Canticorum divinitas comprobatur. Sed vid. citatos Auctores.

Quis autem librum Sapientiæ conscripserit, prorsus incertum. Inter varias tamen multorum opiniones duo sunt celebriores sententiæ, quarum una Salomonem, altera Philonem Alexandrinum, vel eo alium antiquiorem facit auctorem. Primam ex Catholicis nonnulli, secundam Protestantes fere omnes sustinere ex Calmetiana dissertatione compertum est. Huic altera est proxime sequens quæstio de ejus divinitate; dato enim quod a Philone fuerit liber sapientiæ elucubratus, quis profecto dicat, illum fuisse divina inspiratione suffultum? Qua de re unica propositione singula dirimemus. Quemadmodum & de auctore & divinitate libri, qui dicitur Ecclesiasticus, ea qua indigemus brevitate disseremus.

C O N C L U S I O I.

Liber Sapientiæ nec Salomonem, nec Philonem quemlibet habere videtur auctores. Quidquid tamen sit de his, est certe divinæ auctoritatis.

Dem. Quatuor Philonis nomine Scriptores insignitos apud veteres invenimus. Primum Ptolomæo Philadelpho coævum, & e numero, ut quidam ferunt, 70. Interpretum. Alterum, quem Biblium Josephus, & Eusebius appellant. Tertium, qui sub Philonis Judæi nomine celebratur. Quartum denique auctorem libri *De Anima*, de quo in libro *Juchasin*, qui sub secundo templo florebat. Sed nullus ex his Philonibus librum Sapientiæ conscripsit: Ergo &c. Non quidem primus, quia nulla de eo apud veteres est mentio, ac fortasse numquam eum inter vivos fuisse credimus. Non secundus, quia Religione Ethnicus vertendis Phœnicum historiis in Græcum operam impendit, teste Eusebio *Prepar. lib. 1.* Superest ergo Philo Judæus, de quarto enim adversariorum consensu minus solliciti sumus. Iste primo Ecclesiæ sæculo floruit, ac pro Judæis Alexandrinis ad Imperatorem Caligulam legatione functus est anno Æræ Vulgaris 40. sed eum auctorem esse libri Sapientiæ obstat 1. Judaicæ Religionis professio, quam sane usque ad vitæ exitum servavit, licet ea viveret ætate, quam pluribus annis Christi obitus præcesserat. 2. Styli discrepantiæ. 3. Silentium Veterum, ac potissimum Eusebii, Photii, Suidæ, aliorumque. 4. Loca plura ex eo libro in Evangelio, & Epistolis Apostolicis

laudata infra notanda, vel Philonis scriptis vetustiora, vel ferme coæva. 5. Denique maxima inter librum Sapientiæ, & opera Philonis discrepantia; Videlicet Sapientiæ auctor c. 7. 2. decem mensibus puerum in utero Matris claudi docet. Philo de Mundi Opif. septem. Auctor Sapientiæ c. 11. 23. dicit, hominem a Deo productum ad sui similitudinem cum immortalitate, & innocentia, & hominis corpus e terra eductum in terram reducendum. Philonis vero de Op. M. & Confus. ling. sententia est, totam Dei cum homine similitudinem ad animam ab uno Deo ab exordio creatam referri; additque, accitos a Deo in societatem construendi hominis Angelos malos, iisque auctoribus acceptam referendam esse contrariam in malum propensionem. Quæ omnia sapiunt Manichæismum. Præterquamquod Philoni minime convenire possunt verba illa cap. *Tu elegisti me Regem populo tuo, & iudicem filiorum tuorum . . . & dixisti me edificare templum in monte sancto tuo &c.* quemadmodum & illa c. 8. 14. 15. cum pluribus aliis. Dicendum ergo, Philonem hujus libri auctorem minime esse posse, & consequenter falsam esse traditionem illorum de quibus Hieronymus in Prolog. Gal. *Nonnulli scriptorum veterum hunc esse Philonis Judæi affirmant.*

Dem. 2. pars. Textus Hebraicus hujus libri non extat: Ergo a Salomone scriptus non est. Sed ais: Deperiit. Verum quis unquam dixit, Hebraicum exemplar se vidisse? Adeone potuit Hebræos latere, ut nullum in eorum Canone haberet locum? Insuper hujus libri phrasæ, stylus, & cetera omnia nil Hebraicum, Græcum vero plurimum sapiunt. In eo loci quidam recitantur ex iis libris, qui diu post Salomonem fuerunt absque ulla hæsitazione conscripti. Quid ex PP. auctoritate proferemus? In ea sane re opus est unus sit PP. consensus, & constans quidem. Hieronymus cit. loc. a Salomone hoc opus abjudicat. S. Augustini ea fuit sententia, ut auctor scripti Operis idem haberetur ac Ecclesiastici, nempe Jesus filius Sirach: de Doct. Chr. lib. 2. c. 8. brevi tamen errorem sensit, cujus palinodiam canens Retract. lib. c. 14. fatetur multo probabilius alium a Jesu filio Sirach auctorem fuisse libri Sapientiæ. Nil tamen ea de re ulterius addit. De Civ. D. tamen lib. 17. c. 20. aperte negat, Salomonis esse. Denique Salomon antiquior certe fuit Isaia, Jeremia, & Baruch. Confer igitur Sap. 3. 14. cum Isaia 56. 4. & Sap. 9. 13. cum Isaia 40. 11. Sap. 13. 11. & 14. 8. cum Jeremia 11. 3. 4. 5. & Baruch 6. 3. & sta-

statim compertum erit, ea loca non prout a Salomone citari, quod supra & de Philone monuimus. Quæ cum ita sint, quid objectionibus respondeas habes enucleatum.

Quæres num liber Sapientiae ex Salomonis scriptis potuerit colligi?

Resp. Probabilius, sed a quonam fuerit facta ista collectio Deus ostendat.

Dem. 3. pars, contra Heterodoxos. Ex libro Sapientiae plura ab Apostolis & omnium sæculorum Patribus citata sunt testimonia: Ergo &c. Antec. constat, si simul conferas Sapientiae 3. 7. cum Matth. 13. 43. Sap. 3. 8. cum 1. ad Cor. 6. 2. Sap. 4. 10. cum Ep. ad Hebr. 11. 5. Sap. 7. 26. cum 2. ad Cor. 4. 4. Sap. 15. 17. cum Ep. ad Rom. 9. 21. & alibi sæpissime. Quemadmodum & idem ex PP. poterit deprehendi, si eorum consulantur testimonia apud Nat. Alex. t. 3. H. E. V. T. pag. 539. ad satietatem usque exarata. Restat igitur, ut quasdam adversariorum argutatiunculas confutemus.

Solutio Objectionum.

Ob. 1. D. Hieronymus Præfat. in lib. Salomonis asserit, quod librum Sapientiae *Ecclesia inter Canonicas Scripturas non recipit*, sed legit *ad edificationem plebis, non ad auctoritatem Ecclesiasticorum dogmatum confirmandam*. Ergo &c.

Resp. Ecclesiae nomine in Hieronymiano textu universalem intelligi Ecclesiam, ideoque hunc præferre sensum allata verba, videlicet: cum liber Sapientiae ob signato jam Judæorum Canone auctoritatem obtinuerit temporum decursu, hinc factum est, quod non statim a primis illis exordiis probari coeperit ab omnibus Ecclesiis, sed ab aliquibus tantum. Qua de re certum esse debuit, universalem Ecclesiam ipsum inter Canonicas Scripturas non recepisse, quia ad confirmanda Ecclesiastica Dogmata necessarius erat totius Ecclesiae consensus; qui tamen paulatim cum accessisset ejus explorata divinitate inter Canonicas Scripturas receptus est. Atque hæc meo quidem iudicio ceteris sanior visa est responsio.

Ob. 1. Auctor libri Sapientiae originem Idololatriæ desumit ex inordinato amore Patrum in filios, c. enim 14. 15. hæc habet: *Acerbo enim luctu dolens Pater, cito sibi rapti filii fecit imaginem, & illum, qui tunc quasi homo mortuus fuerat, nunc tanquam Deum colere coepit, & constituit inter servos suos sacra & sacrificia*. Sed falsum est, hanc esse idololatriæ originem: Ergo &c.

Resp. Dist. maj. Et inter varias idolorum origines ista partialis censenda est causa, conc. Sola est idolorum origo,

neg. maj. similiterque distincta, min. neg. conseq. Nec lato quidem ungue a veritate recessisse dicimus Sapientiae auctorem allato in loco. Noluit enim ille omnes idololatriæ causas recensere, nec primam originem ejus rei indicare, sed exemplum quoddam exhibere crassioris illius superstitionis, quæ divinos honores fato jam functis mortalibus, atque sculptis marmore simulacris impendit. Stultum hoc Idololatriæ genus recentius est altero, quo Spiritus, Astra & elementa colebantur.

C O N C L U S I O II.

Ecclesiastici liber opus est Jesu filii Sirach, & divina inspiratione conscriptum.

Duo libri, quorum unus Sapientia, alter Ecclesiasticus inscribitur, de quadam similitudine Salomonis esse dicuntur, inquit M. Augustinus de Doct. Chr. l. 2. c. 8. Et quidem jure merito: Salomone enim recentiore esse illius auctorem certo scimus ex multis momentis; 1. Quia in eo libro laudatur Salomon, Reges posteriores & Prophetae celebrantur, virique insignes ante & post Captivitatem Babyloniam clari commendantur, summisque laudibus extollitur Simon Summus Sacerdos, paulo Machabæis vetustior. 2. Aliqua de se prodit auctor, quæ Salomoni nulla ratione conveniunt. Cum itaque Salomonis esse nequeat liber iste, verus Auctor inquirendus, quem Jesum filium Sirach esse dicimus sequentibus rationibus, quibus simul 1. propositionis pars demonstratur.

Interpres in Præfat. diserte asserit, scriptum Hebraice opus ab Avo suo Jesu hisce verbis: *Avus meus Jesus voluit & ipse scribere aliquid horum, quæ ad doctrinam & sapientiam pertinent Hortor itaque vos nam deficiunt verba Hebraica.* Ergo &c. Quod magis confirmatur ex c. 50. 29. in quo apertis verbis legitur: *Doctrinam sapientiae & disciplinæ scripsit in codice isto Jesus filius Sirach*, & ex capitis sequentis initio: *Oratio Jesu filii Sirach*: Ultraquamquod in capitis hujus decursa ita de se loquitur, ut omnia cum reliquis libri partibus congruant. Ita E. G. itinera sua ob studium sapientiae suscepta prosequitur, uti & mala a se tolerata. Denique in eam sententiam vulgo nostra ætate omnes iverunt. Neque abludunt PP. cum accuratius rem disquirendam susceperunt. Lege Eusebium in Chronico, S. Hieronymum in Daniel. 9. S. Augustinum de Doct. Chr. cit. loc. S. Atha-

Athanasium in Synopsi; & S. Epiphanium Hæres. 8. aliosque plures.

Dem. 2. Pars. Ex Testimoniis PP. omnium sæculorum, & omnium Ecclesiarum traditione iste liber semper Canonicam obtinuit auctoritatem. Ergo &c. Prob. satis uberrime antec. Traditio enim Ecclesiæ Græcæ spectatur in testimoniis Clementis Alex. Strom. lib. 1. c. 8. Eusebii Cesar. Præp. lib. 8. c. 8. S. Isidori Pleusiota Ep. 106. S. Basilii M. in Isaiam 8. S. Gregorii Nyss. Hom. 3. in Eccl. S. Cyrilli Alexandr. Orat. Ephesi hab. S. Joannis Chrysost. Hom. 13. ad pop. & Hom. 15. S. Ephrem adver. Impre. Mul. S. Anastasii Antiocheni in Hexaemer. Quæ etiam observare licet apud Origenem Hom. 9. in Ezechielem, S. Athanasium de Virginitatibus, S. Cyrillum Hieros. Catec. 6. S. Hieronymum Ep. ad Julian. aliosque, qui licet visi sint hujus libri auctoritati detrahere, nihilominus testimonia ex eo tanquam ex sacra Scriptura deduxerunt.

Ecclesiæ vero Latinæ & Occidentalis testimonia frequentia sunt & perspicua. De sententia Ecclesiæ Africanæ nihil est quod ambigamus post expressam luculenter fidem suam in Concilio 3. Carth. can. 47. Tertullianus, & S. Cyprianus, ceterique in Concilio coacti ob controversiam de Baptismo Hæreticorum opinionis suæ patrocinium potissimum quærebant ex illo Eccl. 34. 30. *Qui baptizatur a mortuo quid proficit lavatio ejus?* Hoc plane testimonium nisi ex opere Canonico petatum agnovissent adversarii, facile elusissent, quod tamen numquam ab illis factum scimus, præsertim ab Augustino de Bap. lib. 6. c. 34. qui non minori cura testimonium illud exposuit. Imo cum de Gratia & libero Arbitrio ferverent tunc temporis cum Pelagianis quæstiones, idem S. Doctor testimonia pro libero arbitrio adstruendo promebat ex Ecclesiastico. Vide de Grat. & lib. Arb. lib. 2. c. 11. Paria observavit S. Prosper, dum in Gallia contra Cassianum stylum acuebat contra Coll. n. 40. Omittimus S. Fulgentium de Remis. Pecc. lib. 1. Optatum contra Parmen. Ambrosium de Bono Mortis c. 4. S. Paulinum, Leonem M. aliosque quamplures. Accedunt Ecclesiæ Concilia. Interque alia Francofordiense, Toletanum 8. Ephesinum act. 7. denique Tridentinum. Ex quibus satis superque Hæreticorum audacia retunditur, & veritas Catholica roboratur.

CAPUT XII.

De quatuor Majoribus Prophetis, Isaia nempe, Jeremia, cui Baruch sociatur, Ezechiele, Daniele.

Primum inter prophetas locum obtinet Isajas filius Amos, non illius quidem, qui tertius est inter duodecim Prophetas, sed alterius, ut monet in 1. Isaia S. Hieronymus. Ipse vaticinatus est decem Tribubus nondum captivis, ut ex primis Prophetiae suae verbis apertissimum est, immo spatio sexaginta circiter annorum. Ipsum auctorem esse Prophetiae, quae sub ejus nomine circumfertur, adeo certum est, ut oppositum suspicari absurdum, stultum, & impium aperte videatur. Nihilominus quoniam nonnulla ausus est contra genuinitatem hujus operis effutire Auctor tract. Theol. Polit. idcirco omnia in hujus capitis calcem enucleanda relinquimus, quemadmodum & in reliquis agemus Prophetis, quorum secundus est Jeremias Helciae Sacerdotis filius in Matris utero sanctificatus. Hic vaticinari exorsus est puer, & spatio 45. annorum vaticinatus est sub Regibus Joachaz, Joachim, Jechonia, & Sedecia. Captis Hierosolymis, quorum excidium multo ante jam designaverat, in Babylonem minime transductus est, sed in Aegyptum exulavit, ibique mansit quatuor annis peccata increpans populi sui, donec lapidibus obrutus esset a popularibus ejus objurgationes ferre nolentibus. Prophetiam, quae extat, opus esse Jeremiae, quemadmodum & ipsum Lamentationum, Orationis, & Epistolae ad Populum captivum in calce libri Baruch auctorem esse, nemo denegat, cum id satis aperte constet ex cap. 25. 13. 29. 1. 51. 60. Usus tamen fuisse opera Prophetae Baruch ex cap. 36. 4. 45. 1. planum est. Jeremiae Oraculis proxime sequitur liber Baruch veluti appendix & supplementum, cujus auctor est Baruch ipse, ut ex verbis liquidum est, quae sunt in fronte praefixa: *Et haec verba libri, quae scripsit Baruch filius Neriae.*

Ezechiel de Tribu Levi filius Buzi Jeremiae fuit coaevus cum Jechonia Rege in captivitatem deportatus. Quo anno prophetaverit, ex libri exordio dignoscitur. Ejus Oracula Jeremiae vaticinia confirmant, sed *tantis obscuritatibus involuta*, ut teste Hieronymo Ep. ad Paulin. *apud Hebraeos istae partes cum exordio Geneseos ante annos 30. non legantur*, quod repetit in Prolog. ad c. 1. Comment. Ob haec in porten-

rentum Jodaico populo datus est ex c. 24. 14. Tandem ab Judice Populi interfectus dicitur, quia liberius Populi idolatriam increparet.

Daniel de Tribu Juda adolescens adhuc translatus est Babylonem a Nabuchodonosor cum Jechonia Rege Juda, ut constat ex c. 1. 1. Dan. collato cum 25. 1. Jeremiae. Floruit sub Nabuchodonosore, Evilmerodacho, Neriglissoro, Balthasare, Dario Medo Babyloniae Regibus, & Cyro Persarum Rege ex c. 1. 21. De ejus sanctitate lege Ezechielis cap. 14. 14. & Dan. 2. 46. Ejus memoria celebratur in Romano Martyrologio ad diem 21. Julii, & praeter Bedam, Usuardum, Adonem in Graeco Menologio ad 16. Kalend. Januarii. Ceterum Daniele auctorem esse illius Prophetiae, quae ejus nomen gerit in fronte, praeter Ecclesiae & Hebraeorum auctoritatem id constat apertissime ex c. 7. & 8. Verum quoniam Protestantes a Daniele Canticum trium puerorum, Susannae, Beli, & Draconis historias abjudicant; idcirco sequentibus quaestionibus singula suscipiemus enucleanda.

C O N C L U S I O I.

Isaiae prophetia ab eodem Propheta divino Spiritu afflante conscripta est.

Prob. 1. pars. Quod Isaiae tribuit Judaeorum Synagoga, Christi Ecclesia, & omnium saeculorum PP., atque ex ipsius libro eruitur, illud est certe Isaiaetribuendum. Atqui &c. Ergo &c. Minor lippis atque tonsoribus plana est & aperta. Numquam enim Hebraei de hac re dubitarunt, & in Christi Ecclesia hoc prorsus est infallibile, ut ex Justino in Dial. cum Tryph. Tertulliano in Scorpiaco, Ambrosio, Augustino, Hieronymo, aliisque infra describendis evidentissime constat.

Prob. 2. pars. In Isaiae Prophetia clarissima sunt de Christo Vaticinia. Vide citatum Justinum, Origenem lib. 1. c. Celsum, Cyrillum Alexand. Com. in c. 7. Is. Tertullianum lib. 3. adversus Marc. S. Matthaeum c. 4. & 3. Vocatio Gentium praecinitur Is. 41. Evangelii Praedicatio promittitur c. 52. Vid. ad Philip. 2. 8. Ad Hebraeos 9. 13. Ecclesiae ex gentibus congregandae Vaticinatio habetur c. 54. & 60. Lege S. Hieronymum, & Theodoretum in Comment. Atque alia plura in illa describuntur prophetia, quae ejus divinitatem clare designant, quaeque apud Natalem Alexand. Tom. 3. p. 122. fusc & uberrime collecta adinvenies: Ergo &c.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. cum Tract. Theol. Polit. Auctore: Isaiae Prophe-
ti

tia incipit a 6. capite, cujus vers. 5. legitur, Isaiam usque ad illud tempus tacuisse: Ergo &c.

Resp. Varie inter se digladiatos fuisse Interpretes, ut Isaiæ v. 5. explanarent. Suspicati sunt quidam, Prophetam sibi suum silentium vitio dedisse, quod Seraphim clamantibus Sanctus, Sanctus, Sanctus, ipse pariter laudaturus non accesserit. Maluerunt alii displicuisse Deo Isaiæ silentium quo tempore Ozias facinus illud cremandi in Templo suffitum tentavit 2. Paralip. 26. 16. cum neque verbis arrogantem castigaverit, neque eiecerit ex urbe. Sed optima est interpretatio: quod ex quo Deus gloriam suam Isaiæ conspiciendam exhibuit adpectu majestatis perculso loquendi facultatem corripuerit. Ita Moyses cum Dominum in medio rubi ardentis intuitus esset: *Obsecro Domine*, dixit Exod. 4. 10. *Non sum eloquens ab heri, & nudius tertius, & ex quo loquutus es ad servum tuum, impeditioris & tardioris lingue sum.* Alati igitur testimonii sensus est, Isaiam loqui non potuisse viso Domino, neque se potuisse populo polluto præbere intelligendum, ita ut unius Seraphim volatu indigeret, qui carbone vel lapide ignito illius linguam & os purgaret.

Ob. 2. Quæ de Hierosolymorum excidio in prioribus prædicuntur capitibus, non concordant cum annis Ozia, sub quo Isaias coepit vaticinari: Ergo &c.

Resp. Licet Hierosolymitanum excidium prædictum fuerit sub Ozia, non tamen id sequitur, quod sub Ozia debuerit evenire. Prophetice narratum est, non historice.

Ob. 3. Ex 2. Paralip. 26. constat, Isaiam res ab Ozia gestas litteris mandasse, sed in hac prophetia nihil omnino de gestis Ozia: Ergo &c.

Resp. Forsitan Ozia gesta fuerunt in alio peculiari libro ab Jeremia conscripta. Quid si liber iste deperiit?

Ob. 4. Sub Manasse fuisse Isaiam vaticinatum, constat; sed de Manasse nihil Isaias profert: Ergo &c.

Resp. Isaiam sub Manasse prophetasse, non aliunde, quam ex Rabbiorum traditione depromitur, quam falsam esse hoc in loco & commentitiam asseveramus.

Ob. Ultimo: Prophetia ista profert ordinem historiarum inversum: Ego &c.

Resp. Nos id non negare, sed stylum propheticum ab historico esse diversum norunt omnes. Prophetæ enim non litteris mandant Vaticinia sua juxta temporum seriem, sed juxta Spiritus S. inspirationem; ex quo fit, ut aliquando postrema primis præponant.

CON-

C O N C L U S I O II.

Jeremia Prophetia, Lamentationes, Oratio, & Epistola ad populum captivum sunt opus ipsius Jeremia Spiritu S. afflante elaboratum, excepto ultimo prophetiae capite, quod quidem divinum agnoscimus, sed incerti auctoris.

Prob. 1. pars. Relate ad Jeremiae prophetiam jam satis supra demonstravimus in praenotationibus ab Jeremia fuisse exaratam, solum addimus, postremum hujus prophetiae caput e duobus postremis capitibus libri 4. Regum totum fere depromptum esse, quo partim ea narrantur, quae jam supra narraverat Jeremias, partim quae post ejus obitum eveniunt. Quoniam auctore id factum sit, prorsus incertum.

Prophetiae succedunt Lamentationes, quarum quidem eundem prophetam auctorem fuisse, probant praeter titulum styli cognatio, locutiones similes in Vaticiniorum libro & in Threnis, parva Praefatio in Threnis praefixa in 70. Interpretum editione, veterum PP. & Ecclesiae auctoritas, unanimis denique omnium Interpretum consensus. Lamentationes claudit Oratio Jeremiae, quae licet a Theodoro fuerit praetermissa, tamen in Hebraico exemplari, & 70. Interpretum editione, Chaldaica paraphrasi, Syriaca, & Arabica Versione, & apud S. Hieronymum a reliquo Lamentationum opere minime divellitur. Quae in Vulgata nostra Editione librum Baruchi claudit veluti postremum illius prophetiae caput Jeremiae Epistola genuinus est ipsius Jeremiae foetus. In Versione enim Arabica & in quibusdam 70. Interpretum editionibus Lamentationibus subnectitur. Unde S. Hilarius Prologo explanationis in Psalmos ait, Vaticinia Jeremiae cum Threnis & Epistola unum constituere librum ex 22. quibus vetus Testamentum constat. Eam quidem S. Hieronymus Prooemio Commentar. in Jeremiam *Ψευδο'ypocrit* appellavit, eo quia in codice Hebraico desideraretur, sed S. Cypriani temporibus tamquam Jeremiae genuinum opus agnitam fuisse ex ipso constat Cypriano lib. de Orat. Dom.

Prob. 2. pars: Jeremiae opera praeaudata libris Canonicis accensenda esse Synagoga, & Christi Ecclesia satis ostendunt; unde inter libros Protocanonicos numeranda sunt, quod dilucide ostendit doctissimus Abrincensis Episcopus Dem. Evang. Prop. 4. Et quidem reapse iis in operibus innumera sunt ad Christum & Ecclesiam Oracula spectantia omnium fere PP. calculis comprobata, ut videre est apud Natal. Alex. t. 3. p. 230.

Ob. 1. Plura esse in Operibus Jeremiæ, quæ illorum auctoritatem videntur aliquatenus imminuere. 1. Ordo historiarum prorsus est inversus. 2. Cap. 22. Prophetiæ Jechonias vocatur *vir sterilis qui non prosperabitur*, quod aperte repugnat lib. 4. Reg. cujus postremo in capite legitur, Jechoniam fuisse ab Evilmerodacho summis honoribus affectum, & in lib. 1. Paral. c. 3. octo Jechoniæ filii recensentur, 3. In c. 34. Jeremiæ prophetiæ ista leguntur de Sedecia: *Hæc dicit Dominus ad te: non morieris in gladio, sed in pace morieris*, quod ex historia constat falsum esse, quoniam Sedecias cædem filiorum suorum spectavit, & illi postmodum effossi sunt oculi.

Resp. Cavillos istos facillime exsufflari, & ad primum jam respondimus supra ad 1. propositionem in responsione ultimæ objectionis. Ad secundum vero reponimus juxta textum Hebraicum allati c. 22. verba sic legi **הַיֵּשׁ הַזֶּה עֵרִירִי** Aisc azè ngariri, idest *Virum istum orbatum*, & apud 70. *γράφου τον ἀνδρα τόντον ἐκκλήρυκτον ἀνδρῶπον*, scilicet *Scribe virum istum execrabilem hominem, ejectum, expoliatum*. Quæ sane interpretationes minime filios ab Jechonia excludunt, sed probant ad summum, ejus posteritatem imperium minime attigisse. Ad ultimum facilis est responsio, si dicatur, Sedeciæ quidem filios violenta quidem morte sublato fuisse, at Sedeciam ipsum gladio non periisse, sed postquam oculis orbatus fuisset, in vivis relictum tranquilla & naturali morte obiisse, sicque fuisse Jeremiæ impletum Vaticinium: *Non morieris in gladio, sed in pace morieris*.

C O N C L U S I O III.

Liber, qui dicitur Baruch, divine est auctoritatis.

Contra Heterodoxos expresse pugnandum est in adstruenda hujus libri divinitate. Illi enim eum in Canone Hebræorum expresse referri non videntes, atque de eo apud aliquos ex veteribus Patribus nullam fieri mentionem observantes tanquam acanonicum rejecerunt. Verum quid Catholico opinandum sit, demonstrabimus, omissa de Auctore hujus libri quæstione, cum ex libri initio, ut supra diximus satis, designetur. Sic itaque propositionem confirmamus.

Prob. 1. Ceteri sacrorum librorum Auctores varia desumpserunt testimonia; Ergo &c. Antecedens constat, si conferas Baruch c. 1. cum Danielis c. 9. 7. Baruch c. 2. 7. cum Daniel. 9. 13. Quibus adsonant Nehemias & 2. Esdræ 9. 10. Ergo &c.

2. Liber Baruch inter Canonicos recensitus est a S. Athanasio in Ep. festali, S. Basilio lib. 4. contr. Eunomium, S. Jo. Chrysoft. oratione *quod Christus sit Deus*, S. Ambrosio lib. 1. de fid. Eusebio Cæsareensi lib. 6. demonstr. Evang. S. Cyrillo Hierosolymit. & Cyrillo Alex. lib. 10. contr. Jul. aliisque pluribus & numero & auctoritate gravissimis.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. Ex c. 1. constat Baruch, librum suum scripsisse Babylone, & ex c. 43. 6. Jeremiæ liquet, Baruchum cum Jeremia in Ægyptum fuisse asportatum. Hæc libro divino minime congruunt: Ergo &c.

Resp. Jeremia mortuo Baruchum Babylonem petisse circa initium anni quinti, ut transmigratis Babylone existentibus subveniret.

Ob. 2. C. 1. 7. legitur, Judæos misisse pecuniam ad Joachimum, ut oblationes offerrentur super altare Dei; atqui certum est, eo tempore templo destructo nec altare fuisse, nec sacerdotes: Ergo &c.

Resp. Fuisse quidem templum eversum, Civitatem destructam; verum quoniam ista ad tempus primæ deportationis referenda sunt, cumque in ea non fuerint universi Israelitæ asportati, hinc dicimus, Hebræos, qui cum aliquibus remanserant sacerdotibus, altare erexisse in loco, in quo prius fuerat templum a Salomone constitutum, super quod oblationes ferri possent.

Ob. 3. C. 1. v. 12. filium Nabuchodonosoris vocat Balthasarem, cum tamen filius ejus Evilmerodachus vocaretur: Ergo &c.

Resp. Cum Calmetio, aliisque doctissimis sacre Scripturæ Interpretibus, Evilmerodachi mentionem non fecisse Baruch, sed Balthassaris, quia iste licet natu minor a Patre odio non habebatur, quemadmodum primus, & consequenter omnes Balthasarem veluti Regni hæredem observabant.

Ob. 4. PP. citarunt etiam testimonia quædam ex libris non canonicis desumpta. Ergo licet aliqua testimonia citaverint ex libro Baruch, non inde inferri debet, illum esse canonicum.

Resp. Non tantum Baruch liber canonicus est, quia Patres multa ex eo testimonia citarunt, sed quia multa Daniel exscripsit, ut supra ostendimus. Præterquamquod PP. qui librum Baruch citarunt, vel tanquam partem Prophetiæ Jeremiæ citarunt, vel ejus auctoritates Sacram Scripturam appellarunt, quæ cum in aliis libris canonicis citandis non præ-

præstiterint, eadem non valet argumentandi ratio.

CONCLUSIO IV.

Ezechielis Prophetia Deum habuit auctorem.

Cum Ezechielem nemo neget illius Prophetiæ auctorem, quæ sub eius nomine circumfertur, idcirco contra auctorem Tractatus Theolog. Polit. ejus divinitatem sumimus comprobendam.

Dem. Ille liber Deum habet auctorem, in quo de Christo & Ecclesia præsertim clara sunt testimonia, ut perhibent sacræ litteræ: sed in libro Ezechielis &c. Ergo &c.

Minor plenissime constat conferendo c. 34. cum cap. 2. 7. ad Philipenses, & Lucæ 1. 32. 33. & c. 37. 21. seqq. cum cap. 2. ad Ephes. Lege præ ceteris Theodoretum in suis ad Ezechielem comment.

Diluuntur Objecta.

Ob. 1. Josephus lib. 10. Antiq. c. 10. scripsit, Ezechielem prædixisse futurum, ut Sedecias Babylonem non videret. In prophetia vero Ezechielis c. 17. prænunciatur Babylonem ducendus: Ergo vel ista Prophetia non est Ezechielis, vel divinæ non est auctoritatis.

Resp. Verum esse, quod Sedecias Babylonem visurus non erat, utpote oculis orbandus; dummodo fides Josepho præstanda sit, quo in casu asserendum, hanc aliam Ezechielis prophetiam intercuisse. Plura sunt, quæ objicit auctor Tract. Theol. Polit. sed ceteris fane levissima, atque nullius momenti, quæ videri possunt apud Natal. Alex. t. 3. p. 412.

CONCLUSIO V.

Liber Danielis secundum omnes sui partes Danielelem habet auctorem, & divina inspiratione conscriptus est, ideoque Canonicus.

De libro Danielis differentes in eo aliquantisper insudandum, ut ejus auctoritatem ab Heterodoxorum calumniis vindicemus. Multa quidem sunt, super quæ funem ducunt contentions. Primo igitur inquiremus de auctore libri, quem Danielelem esse negavit Porphyrius libro adversus illum edito, ut refert Sanctus Hieronymus in Proœmio Commentar. Secundo totius libri canonicitatem vindicabimus, præsertim Orationis Azariæ, Cantici trium puerorum, & historiarum Susannæ & Beli & Draconis, contra quas stylum acuerunt Julius Africanus Epist. ad Origen. & ut verbo dicam, recentiores omnes Hæretici, præsertim Anabaptistæ. Quare sit

Dem.

Dem. 1. Pars. Cap. 7. vers. 1. hæc leguntur : *Anno primo Balthassar Regis Babylonis Daniel somnium vidit & somnium scribens brevi sermone comprehendit . Item c. 8. Tu ergo visionem signa , quia post multos dies erit , & ego Daniel langui . Et cap. 12. Tu autem Daniel claude sermones & vidi ego Daniel . Ergo &c.* Huic veritati testimonium Christus perhibuit apud Matth. 24. 15. *Cum ergo videritis abominationem desolationis , quæ dicta est a Daniele Propheta &c.* quæ legitur cap. 9. 27. Danielis . Confir. 2. Ecclesiæ & PP. auctoritate , quæ hujus libri Danielelem novit auctorem , & sub Danielis nomine sacris canonibus adscripsit . Quæ omnia magis in sequentibus constabunt . Omitimus Josephi auctoritatem aliorumque , quia in re tam clara non vacat diutius immorari .

Solvuntur Objectiones .

Ob. 1. S. Isidorus Hispal. lib. 6. Orig. c. 2. hæc habet : *Ezechiel , & Daniel a viris quibusdam Sapientibus scripta esse perhibentur . Ergo &c.*

Resp. Viros Sapientes librum , quem Daniel Chaldaice scripserat , Hebraice transtulisse , ideoque vocabulum illud *scripta* pro *transcripta* sumendum esse . Id etiam de Ezechiele dicendum ; nisi reponere velimus , deceptum Isidorum ex lutulenta Rabbiorum Traditione .

Dem. 2. pars . Omnium sæculorum PP. librum Danielis cum omnibus suis partibus veluti Canonicam Scripturam citarunt : Ergo &c. Prob. ant. Irenæus contr. Hæres. lib. 4. c. 11. hæc habet : *Quem & Daniel Propheta , cum dixisset ei Cyrus Rex Persarum : quare non adoras Bel ? annuntiavit dicens : Quoniam non colo Idola .* Eadem ferme habet c. 44. Clemens Alex. Strom. lib. 4. *Illam vero (Susanna) per summam honestatem vel ad mortem usque procedens perstitit firma & constans testis pudicitie .* Tertullianus lib. de Idol. c. 18. *Statim apparuisset , Danielelem Idolis non deservisse , nec Belum , nec Draconem colere .* Cypr. lib. de Oper. Mis. *Danieli in lacu leonum ad prædam jussu Regis incluso prandium divinitus apparatur .* S. Hilarius in Psal. 52. *Daniel condemnans Presbyteros ita dicit : Non semen Abrahe .* Didymus de Spiritu S. l. 3. *Hac autem fallacia etiam in Presbyteros , qui adversus Susannam in crudelitatem se verterent , intravit .* S. Basilus in Isaiam 3. *Canitiem ostentant corporis , quemadmodum Seniores illi in Babylone .* S. Gregorius Nazianzenus orat. 27. *Quandoquidem , ut Danielis verbis utar , & egressa est iniquitas a Senioribus Babylonicis .* Quid de
Aua

Augustino, Ambrosio, Fulgentio dicemus, qui sæpe sæpius citatas adhibent Danielis historias ad fidei veritatem adstruendam? Quid de ceteris aliis? Verum quoniam multorum PP. testimonia in controversiam adducuntur ab adversariis, idcirco illa in argumentorum solutione enucleanda reservamus.

Hoc in loco prætermittendum non est, a Bellarmino, Natali Alexandro, aliisque viris doctissimis in defensionem libri Danielis adduci testimonium quoddam S. Ignatii Martyris veluti deductum ex Epistola ad Magnesianos; sed viros doctissimos hac in re deceptos esse oportet comminisci. Siquidem ex dissertatione R. Idulphi Vestenii, & ex oculari inspectione Alfonsi Nicolai testimonium illud non extat in codicibus Bibliothecæ Laurentio Mediceæ, ad quorum fidem ab Isaaco Vossio typis impressæ sunt Ignatianæ Epistolæ; hisce tamen non obstantibus circa divinitatem libri Danielis Ecclesiastica traditio remanet satis firmata, & undequaque inconcussa.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. Hieronymus, quo nemo in Scripturis sanctis peritior, Præfat. in Dan. & Procmio ad Com. Daniel. historias Susannæ, Beli, & Draconis vocat fabulas dicens: *Beli Draconisque fabulas non contineri in Hebraico*: Ergo &c.

Resp. Licet doctissimus Maldonatus Præfat. ad Daniel. pro Hieronymo causam vix dicere queat, nihilominus Hieronymi apologiam texere non dubitamus, dum Scripturarum sanctarum auctoritatem strenue valemus propugnare. Non enim tanti roboris est argumentum istud, ut vel minimum contra Danielis Prophetiam urgeat. Siquidem hæc eadem Hieronymo quondam objecit Ruffinus, qui sequentibus verbis præclarum Ecclesiæ Doctorem increpabat lib. 2. c. 4. Oper. Hieronymi: *Ille Historia de Susanna, quæ castitatis exemplum præbebat Ecclesiis Dei, ab isto abscissa est, & abjecta, atque posthabita. Trium puerorum Hymnus, qui maxime diebus solemnibus in Ecclesia Dei canitur, ab isto e loco suo erasus est*. Quibus Ruffini objurgationibus respondit Hieronymus, se illa retulisse ex Hebræorum sententia, qui in historiam Susannæ (verba sunt Hieronymi Apolog. adv. Ruff. lib. 2.) Hymnum, & fabulas Beli & Draconis acriter insurgere videbantur; Non enim quid ipse sentirem, sed quid illi contra nos dicere soleant, explicavi, inquit cit. loc. S. Doctor; quorum opinioni si non respondi in Prologo, brevitati studens, ut non præfationem, sed librum viderer scribere. Sed regeris:

ris: Quomodo historias illas nuncupat fabulas? Non hic reponimus cum Bellarmino, Natali Alexandro, Sixto Senensi, aliisque idem esse apud Hieronymum *fabulas* ac *fabulationes* juxta illud Luc. 24. 15. *Dum fabularentur, & secum quærent.* Ita enim risum movent: sed saniori judicio dicendum arbitramur, fabulas apud Hieronymum sumi pro *narrationibus*, cujus quidem responsionis hæc sunt momenta: Ut jam supra vidimus, Ruffino objurganti respondit Hieronymus, se non retulisse quid ipse sentiret, sed quid Hebræi solerent dicere. Si ergo talibus verbis se excusat, suamque aperit mentem, dum interim historias illas *fabulas* vocat, narrationes intelligit, secus magna fuisset Hieronymiano in testimonio verborum implicantia. Quod magis confirmatur sequenti ratiocinio. Qui enim historiam aliquam rigoroso sensu fabulam appellat, aperte quid sentiat, ostendit. Negat autem Hieronymus se retulisse, quid ipse sentiret. Non ergo allatas historias rigoroſe seu vere & proprie fabulas vocat. Insuper quomodo poterat se a Ruffini calumniis vindicare asserendo Beli, & Draconis historias fabulas esse? Atque hæc sane pro Hieronymo dicta sint satis.

Ob. 2. Origenes cum pluribus aliis PP. indicem texens librorum Canonicorum præcitatis Danielis historias prætermittit: Ergo &c.

Resp. Origenem, aliosque plurimos ex PP. allatas historias satis comprobasse, dum librum Danielis illi consecrarunt absque ulla restrictione. Quod si in eodem libro apocrypha nonnulla inserta fuisse existimassent, profecto illa excepissent. Atque hæc luculentissima esse ex ipso constant Origene, qui in Epistola ad Africanum asserit de historia Susannæ, quod *in Ecclesiis circumfertur*, atque de ea loquitur veluti de ceteris libris, qui recipiebantur in canone, idque clarius exprimit hom. 1. in Leviticum sequentibus verbis: *Sed tempus est nos adversus improbos Presbyteros uti S. Susannæ vocibus, quos illi quidem repudiantes historiam Susannæ de catalogo divinorum voluminum dissecarunt; nos autem & suscipimus, & contra ipsos opportune proferimus.* Ex quibus mens Origenis satis dignoscitur. Idem dicatur de historia Beli, & Draconis, quæ non minus venerat in controversiam. Ceterum quid de PP. traditione sentiendum sit, ex superioribus habemus.

Ob. 3. Prædictæ Danielis partes non reperiuntur in indice Concilii Laodicensi & Carthaginensis 3. Ergo &c.

Resp. Allata Concilia satis historias, de quibus est quæ-
Tom. V.
F
stio,

stio, approbasse, dum librum Danielis in catalogo divinorum librorum inseruerunt, atque illa eadem ratione admitterunt, qua legebatur tunc temporis in Ecclesiis, in quibus secundum omnes suas partes legebatur. Quis dicet, historiam unctionis David in Regem apocrypham esse, eo quia Concilia & PP. libris sacris non adnumerant? Nonne qui totum approbat, partes approbare censetur?

Ob. 4. Cap. 13. 45. historia Susannæ dicitur contigisse Daniele adhuc puero juniore; versu autem ultimo, mors Astyagis subjicitur, & Cyri successio; sed hæc pugnantia libro divino repugnant: Ergo &c.

Resp. In allatis, quas modo defendimus, historiis peritiorum consensu admittendas esse aliquas versiculorum luxationes. Si enim temporum ordo servatus fuisset, historia Susannæ initio libri debuisset collocari, uti olim collocata erat, id imprimis testante auctore Athanasianæ Synopseos; causam vero, ob quam ad c. 13. illam rejecerint, hanc esse puto; quia cum in Hebræo codice desideraretur, maluerunt aliqui illam ad operis calcem revocare. Qua de re versiculum 65. c. 13. dicimus, initium esse capitis sequentis, nisi cum aliquibus Hebræicæ linguæ peritissimis dicere velimus, particulam *וואו* in Hebræo, in latino & sumi pro *usque*, ut sensus sit: *Daniel factus est Magnus . . . usque dum Rex Astyages appositus est ad Patres suos, & suscepit Cyrus Perses Regnum ejus.*

Ob. 5. Eodem capite v. 4. traditur, Joachimum Susannæ sponsum divitem fuisse, domum ac pomarium habuisse, sed hæc conditioni repugnant captivitatis Babylonicæ: Ergo &c.

Resp. Hæc omnia minime transcendere conditionem captivitatis Babylonicæ, quod constat ex Jeremiæ 29. *Hæc dicit Dominus lexercituum Deus Israel omni transmigrationi, quam transtulit de Jerusalem in Babylonem: Edificate domos, & habitate, & plantate hortos, & comedite fructum eorum.* Præterquamquod multos alios legimus in captivitate & abundasse divitiis, & gratia floruisse apud barbaros Reges, & insuper publicis atque regalibus honoribus, & muneribus ornatos fuisse, quod de Tobia, Esdra, Nehemia, Mardocheo, ipsoque Daniele, ejusque sodalibus divina narrat historia.

Ob. 6. Captivis non competit auctoritas condemnandi, sed id habetur in historia Susannæ: Ergo &c.

Resp. Distinguo maj. non competit auctoritas condemnandi

di juxta proprias leges, & dependenter ab auctoritate suprema : Nego maj. & similiter distincta minore, nego consequentiam. Responsio patet.

Ob. 7. Voces ille *σχίζω σχίζω πρίω πρίω* versibus 54. & 58. c. 13. ostendunt historias hasces numquam fuisse in Hebræo, hanc enim omologiam solummodo Græca lingua præferunt: Ergo &c.

Resp. Daniele non adhibuisse ista vocabula in horum arborum nominibus, sed & aliis vocibus Hebraicis aut Chaldaicis, quibus verba *scindendi* & *secandi* corresponderent, usum fuisse; Interpretem vero arborum nomina posuisse, quæ ad verba *scindendi* & *secandi* haberent analogiam, quemadmodum pluribus in locis sacrarum Scripturarum factum novimus. Ita Gen. 2. 23. Mulier Hebraice dicitur

אִשָּׁה *Ischà* ab *אִישׁ* *Isch vir*: Latinus interpres pro *Ischà* posuit *Virago* a *Vir*, ut in verbis lusum servaret. Ita Symmachus posuit pro *Ischà* *ἀνδρῆς* ab *ἀνδρῶς*. Quæ autem fuerint a Daniele adhibita vocabula, ignorare cogimur, quia Hebraica, & Chaldaica exemplaria deperierunt.

Ob. 8. Ridiculum sane est, Habacuc ab Angelo capillis apprehensum in Lacum Leonum Babylone translatum fuisse. Deinde inverisimile est, Prophetam Habacuc adhuc in vivis fuisse. Denique incredibile, Prophetam istum in Judæa fuisse tempore captivitatis: Ergo &c.

Resp. ad primum. Exemplum hominis gravi corpore volantis, & tantillo tempore tanta terrarum spatia tranantis huic historiæ fidem minime derogare. Grandiora enim extant in sacris litteris a Deo patrata miracula, quæ ad incomprehensibilem divinam onnipotentiam sunt referenda. Hujusmodi sunt universale diluvium, incendium Sodomiticum, metamorphosis uxoris Loth, Christi Domini in montem excelsum translatio, & alia plura miracula, quæ infirmum humanæ mentis captum non minus superant & excedunt. Ad secundum reponimus, ista illos premere, qui Draconis historiam sub Cyro evenisse contendunt, non illos, qui eam consignant ad annos Darii Medi, quemadmodum probabiliori calculo sentimus. Ad tertium respondemus, non omnes Hebræos in captivitatem abductos fuisse, cum ex 4. Reg. 25. 11. Jeremiæ 39. 10. constet in Hebræorum regionibus vinitores & agricolas aliquos remansisse.

CAPUT XIII.

Exhibens quoddam in duodecim Prophetas commentariolum.

DE duodecim Prophetis acturi fusiori sermoni parcendum esse existimavimus, cum nulla veniat gravioris saltem momenti dirimenda controversia. In unum libri ab auctore incerto collecti licet diversis locis & temporibus vixerint, minores dicti sunt, quod singuli justo libro minores essent, non quod auctoritate a ceteris vincerentur. Quinimmo ultraquamquod plura in ipsis leguntur vaticinia de adventu, obitu, & resurrectione Messiae, de vocatione gentium, reprobatione Judæorum, excidio Hierosolymæ, ceremoniarum legis abrogatione; plura etiam ab interitu vindicant historiarum monumenta ad regna Judæ, Israelis, Babiloniæ, Ninives, Idumææ, Ægypti, Moab, & Ammon spectantia.

Ordo duodecim Prophetarum in exemplaribus Græcis plane differt ab eo, quo in Hebraicis recensentur. Vide Hieronymum Præf. in lib. Reg. & in 12. Proph. & in Joel. Apud Græcos quatuor majoribus Prophetis præponuntur, in Hebræo succedunt Isaia, Jeremia, & Ezechieli; Daniele enim subjiciunt libro Job, Psalmorum, & Sapientialibus. Duodecim Prophetarum nitidum elogium Jesus filius Sirach hisce verbis complexus est Eccl. 49. 12. *Et duodecim Prophetarum ossa pullulent de loco suo; nam corroboraverunt Jacob, & redemerunt se in fide virtutis.*

Duodecim Prophetarum ordo chronologicus.

Oseas vaticinatus est sub Ozia Rege Juda, & sub Joathan, Achaz, & Ezechia Regibus Juda usque ad excidium Samariæ juxta sequentem Elenchum.

Oseas	prophetavit ab Anno M. 3198.	usque ad A. M. 3283.
Amos	ab Anno M. 3215.	usque ad A. M. 3220.
Jonas	ante Annum M. 3179.	usque ad A. M. 3220.
Michæas	post Ann. M. 3245.	usque ad A. M. 3306.
Nahum	post Ann. M. 3291.	
Joel	post Ann. M. 3363.	
Sophonias	ab Anno M. 3381.	
Habacuc	circa An. M. 3394.	
Abdias	post An. M. 3414.	
Aggæus	An. M. 3484.	
Zacharias	eodem Ann. M.	
Malachias	incerto tempore.	

CAPUT XIV.

De primis duobus Machabæorum Libris.

Istimum fodere meo quidem iudicio aggressi sunt, qui de auctore primi & secundi Machabæorum libri disputarunt. Adeo enim incerta sunt, quæ a diversis proferuntur monumenta, ut ea præterire maluerimus, quam disceptanda proponere. Qui vero de his maximopere delectatur, adeat eruditissimum Calmet, & Natalem Alexandrum tom. 3. p. 553. Satis est in præsentī illorum auctoritatem tueri contra Lutheranos, Calvinistas, Anabaptistas, aliosque hujus fursuris homines, qui non potuerunt suffragia pro mortuis, invocationem Sanctorum, Templorum dedicationes denegare, quin & duos Machabaicos libros spernerent & conculcarent. Quade re omnes nervos intendimus, ut eos a flagitiosorum hominum calumniis vindicemus.

CONCLUSIO UNICA.

Primi duo Machabæorum libri divinæ sunt auctoritatis.

Dem. Divina est illorum librorum auctoritas, quæ omnium sæculorum PP. calculis est comprobata; atqui auctoritas, primi & secundi Machabæorum libri tamquam divina omnium sæculorum PP. calculis est comprobata. Ergo &c. Minor ostenditur primum ex Origene, cui debuerat veteris Ecclesiæ traditio certe innotescere. Origenes itaque in commentariis super 5. cap. Ep. ad Rom. redarguens Valentinianorum errorem, qui dicebant in veteri lege nullum ausum fuisse mori pro Deo veteris testamenti, Machabaico utens testimonio veluti canonico inquit: *Legant Machabæorum libros, ubi cum omni instantia Beata Mater cum septem filiis martyrium suscepit.* Eusebius Cæsariensis lib. 12. Ev. Præp. ostendens animas corporibus solutas nobis opem ferre ex Machabaicis libris exemplum producit Jeremiæ. Ambrosius lib. 1. offic. exemplis ducum Machabæorum astringit, sanctos quoque virtutem bellicam decere. Theophilus Alexandrinus lib. 4. Pasch. hortatur Episcopos Ægypti ad abstinentiam carniū sumpto ex hac historia exemplo septem fratrum, qui, ne illicitis vescerentur, cruciatibus corpora obtulerunt. Augustinus quoque lib. 2. de Doctr. Chr. & lib. 18. de Civ. Dei, hosce libros in canone refert Sacrarum Scripturarum. Omitimus Concilium Carthaginense III. Epistolam Innocentii Papæ ad Exuperium, Gelasii Pontificis catalogum, & de-

cretum Concilii Florentini sub Eugenio IV. in quo error Græcorum de Purgatorio damnatus est, aliaque prætermittimus Ecclesiastica monumenta, & ad argumenta adversariorum retundenda progredimur.

Solvuntur Objecta.

Ob. 1. Multa sunt in primis duobus Machabæorum libris dissonantia, falsa, & impossibilia. Ergo &c. Prob. antec. multis adductis exemplis. I. Mach. 2. dicitur, Alexandrum Macedonum primum in Græcia regnasse; at peritiores Chronologi cum Eusebio Cæsareensi multos ante Alexandrum in Græcia regnasse scribunt. II. 1. Mach. 11. Antiochus Epiphanes regnum incepisse dicitur anno 137. Regni Græcorum, quod ab Alexandro incepit. Apud Eusebium vero, aliorumque Græcorum annales ab Alexandro usque ad Regnum Antiochi numerantur anni 153. Hæc sunt dissonantia, falsa, & impossibilia: Ergo &c.

Resp. Hæc duo facillime exsufflari; & quoad primum prætermittam Grotii conjectura, qui per Græciam intelligit Syriam, & Ægyptum, quæ regiones ab Hebræis *Melacod* *Javan* dictæ sunt, reponimus, Alexandrum Macedonem primum quidem fuisse, qui universæ Græciæ imperaverit. Ad secundum vero ut satisfaciamus, duplex distinguenda est Æra Græcorum; alia enim ab Alexandro M. initium sumit, alia vero a Seleuco cognomento Nicanore, quæ Æra Seleucidarum dicta est, cujus initium ducitur ab anno M. 3692. plene exactis annis undecim a morte Alexandri. Hinc si annis 137. undecim anni addantur, cum aliis quinque, quibus Alexander tanquam Monarcha universæ Græciæ imperavit, efficiuntur anni 153. Qua posita responsione omnis evanescit difficultas.

Ob. 2. De Antiochi morte, ac mortis genere, causa, loco, ac tempore Machabæorum libri non minus sibi, quam gentium historiis contradicunt; Nam de mortis genere initio secundi libri legimus, eum lapidibus obrutum interiisse, & membratim in templo Nanæ a Sacerdotibus fuisse discerptum. E contra autem nono ejusdem capite dicitur, quod fugiens de curru ceciderit, collisique membris, & vermibus toto corpore scaturientibus inter horribiles dolores ac foetores expirasse. De loco vero mortis, exordio secundi libri in templo Nanæ dicitur interfectus, & in cap. 9. ejusdem libri in itinere jam transgressus Ecbatanam narratur interemptus. Rursus c. 6. primi libri ejus mors ad annum 149, regni Græcorum, cap. vero 11. lib. 2. referuntur Antiochi Eupa-

Eupatoris ejus filii litteræ post obitum Patris anno Græcorum 148. Denique juxta Polybium lib. 1. c. ult. cum Diodoro Siculo, Antiochus Epiphanes, cum aggressus esset Dianæ templum, & a custodibus fugatus fuisset, furiis agitated versus est in dementiam ac morte deprehensus interiit. E contra uterque Machabæorum mortis Antiochi causam rejicit in calamitates Judæis injuste illatas. Hæc autem omnia sunt profecto impossibilia: Ergo &c.

Resp. quidem per singula, & quoad genus mortis Antiochi unum idemque dicimus fuisse, diversis tamen temporis circumstantiis. Siquidem Antiochus in templum venit Naneæ, in quo non ipse, sed ejus milites membratim discerpti sunt; quare cum aufugisset Antiochus, & de curru cecidisset, collisisque membris doloribus, & vermibus torquebatur, diem supremum clausit. Primo quidem intuitu ista videntur prorsus diversa, verum animadvertendum ab adversariis censemus, non omnia in libris Machabæorum iuxta accuratam chronotaxim enarrari. Plura enim, quæ in 2. Machabæorum recensentur, in primo debuerant enarrari. Sed neque ulla est contradictionis nota libris hisce affigenda relate ad mortis locum, quod ex jam posita responsione fit manifestum. Ad tertium vero quod attinet, jam prænotavimus supra, Æram Alexandri M. diversam fuisse ab Æra Seleucidarum, quam triplicem faciunt accuratiores Chronologi, videlicet Judaicam, quæ incipit a mense Nisan, seu verno tempore, & hanc supputandi rationem Auctor primi libri adhibuit, alteram Antiochenam, quæ ab autumno, & mense Tisri ducit initium, qua usus est Auctor 2. libri Machabæorum, Tertiam Chaldaicam, quæ anno integro posterior est Judaica, sex vero mensibus Antiochena. Hisce præjactis Auctor primi libri Machabæorum consignat obitum Antiochi Epiphanis anno 149. quia utens Æra Judaica cœpit annos numerare ab Æquinoctio verno. Auctor vero libri 2. refert litteras Antiochi Eupatoris ejus filii datas post Patris obitum anno 148. quia usus est Æra Antiochena, secundum quam annus non inchoat, nisi in mense Tisri seu Æquinoctio autumnali. Ne & ultimum objectionis caput omittamus, reponimus ultimo veritatem hujus historiæ non melius desumi posse, quam ex verbis Antiochi morientis, quod & Josephus confirmat 12. Antiq. c. 13. hisce verbis Polybium redarguens: *Miror, Polybium Megalopolitam virum bonum dicere, Antiochum ideo periisse, quia voluit templum Dianæ in Perside violare;*

nam qui nullatenus egit peccatum, sed tantum cogitavit, nullo facti reatu tenetur.

Ob. 3. Lib. 1. Mach. 4. 52. dicitur, factam fuisse Templi purgationem ab Juda Machabæo ante mortem Antiochi, scilicet 25. die mensis 9. anni 148. sed liber 2. cap. 10. refert illam factam fuisse post mortem Antiochi; Ergo &c.

Resp. Auctorem 2. libri, ut jam innuimus, temporum ordinem minime servare. Licet enim purgationem templi post Antiochi mortem descriperit, non sequitur tamen contradictionem aliquam eruendam esse. Neque ex quo dicat v. 5. Purgationis celebritatem *post biennium* factam fuisse, sequitur biennium istud exordium sumere a morte Antiochi, cum sumi debeat enumeratio ab ipsius Hierosolymitani templi impiissima prophanatione.

Ob. 4. 1. Machab. 8. 16. hæc de Romanis habentur: *Et committunt uni homini Magistratum suum per singulos annos dominari universæ terre suæ, & omnes obediunt uni, & non est invidia neque zelus inter eos.* Sed hæc Romanorum historiæ repugnant: Ergo &c.

Resp. Hæc minime Romanorum historiæ repugnare. Siquidem duo licet Consules eligerentur, in more tamen apud Romanos positum erat, ut alternis diebus imperarent, ita ut recte dici posset, quod uni committeretur regendi auctoritas. Hujus consuetudinis testis est Livius lib. 2.

Ob. 5. Quod in primitiva Ecclesia non fuit Canonicum, non potuit a Concilio Tridentino Canonicum declarari; in primitiva Ecclesia libri isti non fuerunt Canonici: Ergo &c. Min. prob. ex Melitone, Origene, Concilio Laodicensi, Cyrillo Hierosolymitano, S. Hilario, Gregorio Nazianzeno, aliisque infra adducendis; Ergo &c.

Resp. Hujus generis argumenta omnium sacrorum librorum auctoritatem evertere, quam hætenus propugnavimus. Nihilominus & hoc cum ceteris enervare contendemus, ut una argumenti solutione ceterorum appareat infirmitas, Falsum igitur est in primitiva Ecclesia libros Machabæorum Canonicos non fuisse. Qui enim semel divina inspiratione conscripti sunt, omni profecto tempore tales esse debuerunt. Dum igitur universaliter profertur, libros isto primis Ecclesiæ temporibus divinos non fuisse, falsum omnimode existimamus; aliud namque est libros istos divinos non fuisse, aliud veluti divinos non fuisse agnitos, atque ab omnibus Ecclesiis deprehensos. Libri Machabæorum certissime
sem.

semper divinæ fuerunt auctoritatis, cum tamen non essent in Judæorum Canone, neque Ecclesia universa primis illis sæculis aliquid adhuc statuisse, ab aliquibus Ecclesiis particularibus, & Doctoribus veluti divini quidem agnoscebantur, illisque plurimi ad Ecclesiæ dogmata confirmanda utebantur, ut patet ex iis, quæ supra præjacta sunt; ab aliis vero quasi assensum suspendentibus ad plebis ædificationem tantummodo admittebantur. Quapropter & Canonici fuerunt primis Ecclesiæ sæculis, neque temporum decursu divinæ auctoritatis esse cœperunt, quemadmodum obganniunt adversarii.

Ob. 6. multa ex PP. & 1. ex Hieronymo in lib. Salom. dicente: *Machabæorum libros legit quidem Ecclesia*: 2. ex Gregorio, qui eos libros appellat *non Canonicos*. 3. Proferunt Concilium Laodicenum libros istos prætermisisse.

Resp. ad primum, Hieronymum non hic ad universam Ecclesiam respicere, prout est omnium Ecclesiarum & fidelium congregatio, sed peculiare aliquas Ecclesias intelligere, quod jam in antecedentibus capitibus scimus adnotasse. Ceterum si Hieronymus asserit, libros istos Ecclesiam non recipere, quid poterunt adversarii Augustino regere dicenti lib. 1. contr. Gaudentium c. 31. *Scripturam, quæ appellatur Machabæorum, non habent Judæi, sed recepta est ab Ecclesia*; & lib. 18. de Civ. D. *Machabæorum libri, quos non Judæi, sed Ecclesia pro Canonicis habet*. Quæ omnia confirmat in libro 4. de Doctr. Chr. c. 8. Cui ergo credendum? Hieronymo, an Augustino? Arbitror utrumque veritati consentire; quia Ecclesia Africana, in qua erat Augustinus, libros Machabæorum receperat, ut patet ex canone 47. Concilii 3. Carthaginensis; Ecclesia vero Romana, quam Hieronymus impense colebat, nullum adhuc de Canonicitate horum librorum tulerat judicium, & universa Ecclesia nihil decreverat. Unde liberum unicuique suæ Ecclesiæ sententiam amplexari. Ad Gregorii testimonium reponimus, vel tò *Canonicum* referendum esse ad Canonem Hebræorum, in quo certe non aderant Machabaici libri, vel ad Ecclesiæ universalis assensum. Quodcumque dicatur, difficultas evanescit. Ad tertium regerimus, in Laodicensi Synodi decretis etiam Apocalypsim desiderari; quare ergo hanc Protestantes recipiunt? Deinde Concilium Laodicenum celebratum fuit anno 373. Concilium vero Carthaginense III. an. 397. quod consecravit hosce libros. Quare ergo non credunt illos esse divinos?

Ob.

Ob. 7. Libri Machabæorum plura continent contra fidem & bonos mores. Ergo &c. Prob. ant. Lib. 2. c. 12. legitur, Judam facta collatione duodecim millia drachmas argenti Hierosolymam misisse, ut sacrificia offerrentur pro illis militibus, qui in lethali peccato occubuerant, ut constat ex eodem capite. Ulterius cap. 14. laudatur Razias, qui sibi mortem gladio conscivit, & e muro se præcipitem dedit. Sed hæc sunt contra fidem, & bonos mores: Ergo &c.

Resp. ad primum. Ægre profecto affirmari posse hos milites admissi adversus legem sacrilegii reos, superstitiosis rebus ablatis *cum pietate dormiisse*. At pie censere potuit Judas, illos ante obitum criminis sui poenituisse. Deumque veniam flagitasse. Ita omnes Theologi, & Interpretes, sed verior responsio est, non omnes milites illos, qui occubuerunt forsitan sub vestibis habuisse donaria idolorum, quod indicare videntur verba illa: *Et quia considerabat, quod hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam*. Ex quibus videtur deduci posse, sacrificia oblata fuisse pro iis, qui cum pietate dormierant, perinde ac si illi, sub quorum vestibis idolorum donaria reperia sunt, cum pietate dormitionem non acceperint, alii e contra pie sancteque defuncti sint, pro quibus ollata sunt sacrificia. Ad secundum autem prætermissa aliquorum Interpretum responsione, qui ad internam Spiritus S. motionem recurrunt, ut Raziam defendant, reponimus cum M. Augustino lib. 1. contra Gaud. quod *laudatus est iste Razias amator civitatis, ut valde bene audiens, idest bona fame, quia Pater Judæorum appellatus est, & quod continentiam tenuerit in Judaismo*. Istam vero ejus mortem mirabiliorem quam prudentiorem narravit, quemadmodum facta esset, non tanquam facienda esset, Scriptura laudavit. Istam S. Doctoris responsionem tutiorem existimamus, cui & D. Thomas ad stipulatur 2. 2. q. 64. art. 5. ad 4.

Ob. 8. Auctor 2. Machabæorum veniam petit eorum, quæ scripsit: Ergo divinitus non fuit inspiratus.

Resp. Dist. ant. veniam petit, quod errores commiserit, neg. ant. de sermone, & stylo ineleganti, qui divinitati non officit, ut Paulus testatur 2. Cor. 11. 6. *Est imperitus sermone, sed non scientia*. conc. ant., & neg. conseq.

Ob. 9. 2. Mach. 1. 19. 10. dicitur, Hebræorum transmigrationem in Persidem fuisse, quod est falsum, fuit namque Babylone, & in Chaldæorum Regionibus: Ergo &c.

Resp. Chaldæorum Regionem a multis & Latinis, & Græ-

Græcis *Perfidis* nomine appellatam fuisse, Lucano videlicet lib. 3. Mamertino Panegyri ad Julian. & S. Jo. Chrysost. Hom. 6. in Matth. Unde addit eruditissimus Calmet, huius auctoris ætate Chaldaeam Perfidem dictam fuisse.

Ob. 10. 2. Mach. 2. narratur, Jeremiam in Hierosolymitana deprædatione Arcam, & Tabernaculum abscondisse in monte Nebo, & prædixisse ignotum locum futurum, donec Israel esset congregandum. Sed ista falsitatem variis ex capitibus redolent. Siquidem Jeremias ante Hierosolymæ vastationem inclusus erat in carcere Jerem. 47. & 38. Deinde Nabuzardan Princeps Assyriorum omnia, quæ erant in templo, succendit 4. Reg. 25. Denique post reditum Hebræorum e servitute Babylonis Arca non comparuit: Ergo &c.

Resp. Hæc omnia falsitatem minime redolere, nec aliquid in contrarium adducta momenta urgere; & quidem non primum. Siquidem vel potuit Jeremias Arcam & Tabernaculum abscondere in primo Nabuchodonosoris adventu Hierosolymam, qui habetur 4. Reg. 24. 13. tunc enim liber erat. Si vero dicamus, hoc fecisse Sedecia tempore post Hierosolymam occupatam, & antequam Templum concremaretur, salvatur veritas historiæ; quoniam licet Jeremias detentus fuerit in carcere obsidionis tempore, mandante tamen Nabuchodonosore capta Hierosolyma e carcere eductus est, quo tempore potuit & Arcam & Tabernaculum in Speculca montis Nebo occultare. Nec aliquid sibi vindicat secundum aeverfariorum argumentum. Arcam enim & Tabernaculum fuisse succensa, vel translata, Scriptura non memorat. Imo cum 4. Reg. 25. 13. omnia singillatim enumerentur, quæ de templi ruinis detulerunt Chaldaei, Arcæ & Tabernaculi prætermissa mentione, signum est, Arcam in hostium manibus non venisse. Quod sane silentio minime obvolvisset Scriptura, utpote quia erat Arca velut quædam Judaicæ Religionis tessera, & cum alias fuerit a Philistæis capta, meminit statim c. 4. 17. Quæ omnia Alexandri Polyhistoris nitidissimo comprobantur testimonio apud Euseb. lib. 9. Præp. Ev. c. 39. quo legitur, Nabuchodonosorem, *quidquid in templo auri, argenti, ærisque fuit, detractum Babylonem misisse, præter Arcam & inclusas in ea tabulas. Hanc enim penes Jeremiam remansisse.* Num vero fuerit Arca adinventæ, vel adhuc delitescat, quod erat tertium argumentum, lis est inter Interpretes. Sunt enim qui credant, repertum sacrum pignus sub Nehemia, mansisse deinde

de apud Judæos usque ad subversum a Romanis Templum. Horum opinioni adhæserunt Salius ad A. M. 3609. n.85. Torriellus ad an. 3610. Menochius hoc in loco, Canus de loc. Theol. lib. 2. cap. 11. alique. Malunt alii, veterem Arcam semper in occulto fuisse, ut ad nostram usque ætatem latens maneat, sed ejus loco novam alteram Arcam fuisse collocatam. Vide Genebrardum Chronol. lib. 2. ad an. 3730. & Hegesippum lib. 1. c. 17. Recepta tamen ac magis frequens & recentiorum ac veterum calculis comprobata sententia est, Arcam in secundo Templo non fuisse. In hanc sententiam concesserunt Pseudo Epiphanius de Vit. Proph. Dorotheus in Synopsi vit. Proph. lib. 1. Serrarius in 2. Mach. q. 17. Villalpandus t. 2. p. 2. lib. 7. c. 70. Galatinus lib. 7. c. 4. Tostatus in Exod. alique plures his argumentis persuasi. Esdras, Nehemias, Macabæi, & Josephus perpetuo de Arcæ inventionem siluerunt, quod sane hac in re maximi est momenti. Illius enim meminisse non semel poterant, immo debebant, uti cum de Templi dedicatione sub Nehemia ageretur, cum de ejusdem expiatione sub Juda Machabæo, cum de restitutione sacrificiorum captivitate soluta, cum de prophanatione & direptione vasorum sacrorum sub Epiphane; cum de incendio Templi sub Tito; & omnium maxime in recensione spoliolorum Templi Hierosolymitani sub Epiphane, Pompejo, Crasso, & Tito. Quid enim magis inter spolia recenseretur debuisset, quam Arca fœderis? Nec morari nos debent, quæ ab aliquibus, Petro Comestore Histor. Jud. c. 3. præsertim referuntur de Arca a Vespasiano in Triumpho Romam delata, eaque in Arcu Titi insculpta. Quæ sane ad somnia delirantium sunt amandanda. Quibus omnibus adstipulantur PP. gravissimi, inter quos Epiphanius, Ambrosius, Rupertus Abbas, alique non pauci. Verum quid interim Machabæicis verbis in argumento adductis reponendum? Christum videlicet legem a latebris & caligine ignorantiae in lucem solemque eduxisse, occulta mysteriorum revelasse, figuras implevisse, & pro lege lapidea, quæ Arca lignea claudabatur, legem amoris tulisse in mentibus hominum scriptam, quem sensum assequuti minime sunt Judæi. Hi literæ usquaque inhærentes numquam sibi in animum induxere, veram hanc esse Arcam ex Vaticinio Jeremiæ revelandam. Atque hæc pro 3. argumento dicta sufficiant.

Ob. 11. & ultimo. Lib. 2. c. 3. 4. legimus, Templi curam Simoni de Tribu Benjamin demandatam fuisse, quod est

est contra legem Hebraicam . Assumebantur enim ad hoc Levitæ ministerium : Ergo &c.

Resp. Simonem illum , ut legitur in textu , fuisse Templi *Præpositum* non in sacris & ad divinum cultum pertinentibus , sed vel in œconomicis aut politicis . Neque abs re credendum censeo , delegatas ad custodiam Templi cohortes , ex quo factiones apud Judæos ingruere cœperunt . Sed jam statutum brevitatis ordinem prætergressi sumus : quæ de re qui plura desiderat , adeat Natalem Alexand. Erud. Calmet , & Cardinalem Gotti , aliosque . Interim ad alia properamus .

C A P U T XV.

*Contractam exhibens in novum Testamentum
disquisitionem .*

DE novo nunc loquor Testamento , quod Græcum esse non dubium est , excepto Apostolo Matthæo , qui primus in Judæa Evangelium Christi Hebraicis litteris edidit , inquit S. Hieronymus Præf. in Evang. ad Damas. Verum cum nonnulli Syriace scripsisse putent Matthæum , id de ea intellige lingua , qua illis temporibus utebantur Judæi . Anno Æræ vulgaris 49. eodem Hieronymo teste a Matthæo Evangelium elaboratum est , ad preces forsan discipulorum , aut Apostolorum jussu . Matthæo proxime sequitur Marcus Matthæi brevior juxta Augustinum . Romæ scripsit anno Chr. 43. Tertius inter Evangelistas inde sequitur Lucas Pauli comes individuus ; anno aatem 56. litteris Evangelium suum consignavit . Ultimus est Joannes , qui ab exilio redux anno 96. Æræ vulgaris Coactus ab omnibus pene tunc Asiæ Episcopis , & multarum Ecclesiarum legationibus , indicto etiam communi jejunio , precantibusque fratribus , ut ait Hieronymus de Script. Eccl. Evangelium conscripsit . Nec plura nec pauciora Evangelia esse , quam ista quatuor , Catholica fides docet ad retundendam illorum Hæreticorum audaciam , qui primis Ecclesiæ incunabilis tot venditarunt Evangelia quot Hæreses . Eruditiss. Calmet satis plenam elaboravit in Evangelia apocrypha dissertationem , ad quam juvenes remittimus brevitati consulentes .

Post quatuor Evangelia proxima sunt *Acta Apostolorum* , Lucæ opus Evangelistæ , quo ut ait S. Joannes Chrysostomus t. 5. hom. 12. docemur non tam prodigia in eo quærenda ,

renda , quam morum exempla & documenta virtutum . In hisce conscribendis id autem consilii potissimum Lucas habuisse creditur , ut confictis aliorum fraude Apostolicis actis veram hanc & genuinam ab Apostolis Petro & Paulo præsertim rerum gestarum seriem opponeret .

De Pauli Epistolis , quorum indicem initio operis dedimus , prolixius dicturi sumus , quia licet tresdecim veneratione Protestantes , illam vero ad Hebræos spernunt , & rejiciunt cum Luthero suo . Quare posita conclusione ipsam ab eorum calumniis tutabimur , in qua rectum quæstionis statum indigitabimus . Quod & præstare operæ pretium erit , dum nonnullas ex Catholicis Epistolis cum Apocalypsi ab impiis eorum dictis tueri conabimur . Quare sit

CONCLUSIO I.

Epistola ad Hebræos Pauli est , & Canonica .

Sunt aliqui , qui Epistolam Pauli ad Hebræos non asserunt esse ipsius : verba sunt Philastrii in Catal. Hæres. Hujus erroris auctorem Epiphanius in 1. adversus Hær. Marcionem fuisse scribit , cui Tatianus , teste Eusebio , in eundem errorem successit , quem stolidi Anabaptistæ & Servetani blasphemias suis comprobarunt . Lutherus vero & Calvinus atque alii ex eorum officina Pauli Epistolam ad Hebræos de Canone non excluservnt quidem , sed Pauli esse negarunt illam vocantes Apostolico spiritu indignam . Quod sane idem est ac si dicatur , illam non esse Canonicam . Quapropter ad Thesis probationem accedimus .

Demonstr. prima pars Scriptura , ratione , & PP. Testimoniis . De hac igitur Epistola fit mentio in 2. Petri Epistola 3. 13. sequentibus verbis : Carissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam , scripsit vobis , sicut & in omnibus Epistolis , loquens in eis de his , in quibus sunt quedam difficilia intellectu , quæ indocti & instabiles depravant , sicut & ceteras Scripturas , ad suam ipsorum perditionem : in quibus sane Petrum de Epistola ad Hebræos loquutum fuisse probant sequentia momenta . 1. Quod Petrus Paulum scripsisse dixerit ad illos , ad quos & ipse , nempe Hebræos ad fidem conversos , ut satis indicant verba capitis 3. 1. 2. Quod huic Epistolæ plurima intellectu difficillima interferantur , quibus pravi spiritus & abuti possunt , imo & abusi fuere , cujusmodi illud est : Impossibile est , eos qui semel sunt illuminati &c. .

Id etiam validissime probat unanimis Ecclesiarum , PP. & Interpretum consensus , quo Paulus ejus Epistolæ auctor

una voce statuitur. Apud Græcam Ecclesiam nulla unquam hac de re ambiguitas. Siquidem Clemens Alexandrinus Hypotyp. apud Euseb. lib. 6. & Stromat. lib. 2. & lib. 4. eam sub S. Pauli nomine allegat. Origenes etiam sub Pauli nomine producit lib. 3. contr. Cels. & quamvis alibi de ejus auctore dubitaverit, Pauli tamen sensa præferre fateatur, & si qua in Ecclesia sub Pauli nomine legitur, suam ab ea traditionem non esse dimittendam statuit apud Euseb. lib. 6. Hist. Eccl. *Non enim, ait, eam frustra veteres Paulo tribuerunt.* Adde Dionysium Alexandrinum, Alexandrum Alexandria Episcopum, Antiochenum Concilium, S. Athanasium, Cyrillum Hierosolymitanum, Casilium, Gregorium Nazianz. & Nyssenum, Amphilochem, Epiphanium, & omnes denique Græcos, qui uno ore hanc Epistolam Paulo adscribunt. Apud Latinam vero, quamvis Ecclesia ista de ejus auctore aliquamdiu dubitaverit, mature tamen satis cum Græcis convenire decrevit, & a 4. sæculo ad nostrum usque nullum de hoc inter utramque Ecclesiam dissidium, ut probant testimonia Hilarii, Ambrosii, Faustini Presbyteri Romani, Gaudentii Episc. Brix. Ruffini, Paulini, Innocentii Primi, aliorumque plurium. Videri possunt testimonia congesta apud Spanhemium tract. de auctore Ep. ad Hebræos p. 1. c. 6. & Tillemontium not. 72. sur S. Paul, & Millium Prolog. Ep. ad Hebr. Denique, ut rem totam absolvamus, Clementi adscribi nequit hæc Epistola, ut putavit Erasmus in cap. 13. ad Hebræos, quoniam hoc in loco hortatur auctor Hebræos, ut pro salute sua orent, ut possit citius ad eos reverti: Sic enim ait: *Amplius deprecor vos hoc facere, quo celerius vobis restituar.* Clemens vero Romanus fuit, & nunquam Urbe absuit. Neque Barnabæ adjudicari potest, ut Camerero voluit q. 2. in hanc Epistolam. Siquidem major Scriptorum pars Italiam venisse negat, quidquid in apocrypho Clementis Itinerario scriptum extet. Econtra ex hujus Epistolæ subscriptione in Græcis codicibus constat, hanc Epistolam scriptam esse ab Italia per Timotheum. *Εγγραφὴ ἀπὸ Ἰταλίας*, verba subscriptionis sunt, *διὰ Τιμοθέου*, quod etiam tenuit Chrysostomus. Somniasse puto Sixtum Senensem, qui Hæres. 8. lib. 7. probare nititur, Epistolam hanc non esse Tertulliano adscribendam. Quem habeat adversarium prorsus ignoro. Probatur modo secunda pars, quæ licet ex præcedentibus satis testata remaneat saltem quoad PP. Traditionem, quoniam Paulo sine Canonicitate adscribi non potuit,

potuit, nihilominus si aliqua sunt prætermissa hoc in loco per compendium referemus. Hujus igitur Epistolæ Canonicitatem satis superque comprobant Sacrosancta Conciliorum Decreta: maxime vero sacratissima Nicæna Synodus eam tanquam ab Apostolo Paulo scriptam inter sacra volumina recepit, & Concilium Laodicenum in catalogo retulit, & Concilium Carthaginense 3. & Arausicanum Canoni inferuere, quibus & Innocentii I. Gelasii, & Eugenii IV. decreta subscribunt. Nec certe Augustinus prætermittendus erat, qui se malle, dixit, Orientalium Ecclesiarum sequi auctoritatem, apud quas numquam fuit de hac Epistola dubitatio: *Morbo ergo, sic cum Theodoreto concludimus, Morbo ergo Arriano laborant, si adversum litteras Apostolicas furiant, & Epistolam ad Hebræos a reliquis separent.* Atque hæc adversus hujus Epistolæ hostes dicta sint satis. Nunc eorum tela sunt propulsanda.

Solvuntur Objectione.

Ob. 1. Hæc Epistola favet Novatianis, quoniam legimus c. 6. *Impossibile est, eos, qui semel sunt illuminati, iterum renovari ad pœnitentiam:* & c. 10. *Voluntarie peccantibus post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccato hostia:* Ergo &c.

Resp. Ut his satisfacias, necesse est, septem veritatis capita amplectare. 1. Illud *Impossibile* idem valere ac *difficillime*. 2. Baptismum non iterari. 3. Christum bis mortem subire non posse. 4. Graviora crimina post Baptismum admissa ægre condonari. 5. Nullum crimen veniæ incapax esse. 6. Nullas in Mosaica lege hostias esse expiandis criminibus aptas. 7. Unam denique obtinendæ peccatorum post Baptismum admissorum veniæ rationem esse Pœnitentiæ Sacramentum. Ex his præmissis veritatis regulis solum habes adversariorum argumentum. Reponi enim potest juxta Regulam 1. & quartam, & quintam cum Lyrano, Zege-ro, Ribera, Erasmo, Grotio, aliisque, per illud *Impossibile* designare Apostolum, quam difficillime contingat iis, qui gravissimorum criminum, discessionis præsertim a fide, culpam incurrerunt, scelus expiare. Quam interpretationem confirmat vetus Ecclesiæ consuetudo, qua rei capitalium criminum ad Pœnitentiam minime admittebantur. Quam severitatem cum vel primis sæculis Ecclesia leniverit Concilio Nicæno adprobante, Novato, Novatiano, & Tertulliano non valde arrisit. Vel juxta secundam dici potest, de Baptismo aquæ Apostolum esse explicandum, quem Baptis-

Baptismum iis opponit Baptismis, seu lustrationibus Judæorum, quæ sæpe adeo iterabantur, quoties admissarum for-
dium maculæ exigebant: In quam sententiam conveniunt
PP. ferme omnes, qui ex mero litteræ sono illud *Impossi-
bile* interpretantur. Quæ responsio licet non tam valide pre-
mat adversarios, altero explicando testimonio videtur con-
gruentior. Siquidem dum innuit Apostolus, quod semel pec-
cantibus non relinquitur hostia pro peccatis, hostiam vocat Ba-
ptismum, perinde ac si dixisset: Quemadmodum Christus
iterum mori non potest, ita & vos iterum ablui Baptismo,
mortis Christi symbolo, non potestis, quippe qui cum eo
aquis salubribus sepulti estis, atque in vitam quodammodo
revocati, dum una cum Christo ex iis aquis emeristis. Qui-
bus non intellectis proprio marti indulgentes Novatiani a
pœnitentia peccatores arcebant.

Ob. 2. Caput 1. hujus Epistolæ favet Arrianis: Ergo &c.
Prob. ant. Verbum vocatur *splendor gloriæ & figura sub-
stantiæ Patris*, ipsumque factum dicitur: *Tanto melior An-
gelis effectus* &c. Ergo &c.

Resp. Ista neutiquam Arriana esse. Filius enim Dei jure
splendor Patris vocatur; quemadmodum enim facis jubar
ejusdem naturæ est cum facis lumine, ita filii Patrisque na-
tura una eademque sunt. Pater gloria, filius manans ex eo
splendor, vel radius est Deus de Deo, lumen de lumine,
inquit in hunc locum Chrysostomus. Quæ non ita accipien-
da sunt, quasi Verbum sit lumen ex alio acceptum, vel
tanquam lucidi corporis accidens. Est enim lux per ipsam
sui substantiam, radius ab ipso manans Patre, luce illius
illæsa, indivisa, nulla gignentis diminutione. Quæ magis
constant ex quo vocet Paulus filium figuram substantiæ Pa-
tris, imaginem scilicet permanentem simillimam, ac sub-
stantialem juxta Chrysostomum, Augustinum, Theodore-
tum, aliosque Patres. Neque sane in rerum natura aliud
occurrit exemplum, quo aptius exprimatur plena absoluta-
que Patris cum filio consubstantialitas cum Personarum di-
scrimine, quamquam in eo exemplo difficultatis nonnihil
occurrit, cum imago, & sigillum alterius sit a re expressa
substantiæ. At frustra speramus in rebus creatis exempla ab-
solutissima rem exprimentia omnibus naturæ legibus supe-
riorem. Ex quo vero filium dicat meliorem Angelis effe-
ctum, creatum minime intelligas. Attingit enim Apostolus
hisce in verbis naturam a filio assumptam, videlicet huma-
nam, postquam de ejus divinitate supra differuerat; quæ iā-

ne humana natura melior Angelis effecta est, quando post resurrectionem cum divina hypostaticæ unionis vinculo conjuncta, in eam gloriam, qua antea caruerat, evecta est; adeoque & ille, qui natura hominum assumpta servi imaginem prætulera, post Resurrectionem gradum obtinuit Angelis & Archangelis superiorem, quibus submittere sese exuviis hominum assumptis voluit.

Ceterum præstat hoc in loco adnotare, propter hæc testimonia, quæ prima fronte Arrianis & Novatianis favere videntur, diu in Ecclesia Latina de auctoritate hujus Epistolæ dubitatum fuisse.

Ob. 3. Cap. 9. vers. 15. auctor hujus Epistolæ ab etymologia vocis **ברית** berith *foedus* discedit pro Testamento usurpans: Ergo non est Paulus auctor hujus Epistolæ.

Resp. Simili argumento probari posse, nec Barnabam, nec Clementem, nec alium quemvis auctorem esse hujus Epistolæ. Nihilo tamen minus fatemur Paulum ex Testamento *foedere* ad Testamentum proprie dictum transire. Sed hoc nihil officit. Siquidem ista conciliari possunt. Testamentum enim proprie dictum ut executioni mandetur, oportet, quemadmodum in ceteris, Testatoris mortem intercedere, alioquin Testamentum viribus & effectu caret. Opus igitur fuit, mortem Christus oppeteret, antequam nos hæredes, in quorum gratiam conditum est Testamentum, bonorum illius possessionem ac promissionum finem assequeremur. Cum vero Testamenti seu foederis nomen interdum improprie usurpetur pro fortunis, quas populo pollicitus est Deus, ea conditione, si integram Deo fidem servaret, fortasse Paulus hoc dicere voluit, opus esse intercedere Testatoris mortem, antequam locum habeat, aut expleatur Testamentum seu foedus, quia quæ nobis promisit Deus omnia nituntur merito mortis Christi, non prius implendam, quam ille ferretur in cælum. Quamobrem non multum recedere necesse est ab acceptione *Testamenti* pro foedere usurpati, & Testatoris pro Sponsore, qui præcipua pars sponsionis est. Ita conciliari possunt Eruditorum opiniones, qui fusissimas de hoc argumento in utramque partem exercitationes edidere. Vid. Codurci dissertationem in hunc loc. in Crit. Lond. & Vindicias Testamentarias Guiccardi.

Ob. 4. Caput nonum hujus Epistolæ opponitur capiti 8. lib. 3. Reg. Ergo &c. prob. ant. Primo loco habetur quod in Arca Testamenti erat *Urna aurea habens Manna, & Vir-*

ga, quæ fronduerat, & Tabula Testamenti; 2. vero loco dicitur: In Arca autem non erat aliud, nisi duæ Tabulae lapideæ, quibus verbis suffragatur Exod. 16. & Josephus Antiq. c. 6. lib. 6. & lib. 8. c. 2.

Resp. Ut ista concilientur, dicimus varia esse tempora distinguenda. Prius enim Manna ab Aarone posita fuit usque ad Arcae formationem in Tabernaculo. Post Tabulas lapideas digito Dei conscriptas Manna cum Aaronis Virga fuerunt in Arca, ad quod tempus appellat Paulus. Post Arcam vero in Templum translatam Urna Mannæ, & Aaronis Virga conditæ fuerunt in Templi Ærario, aliove loco rebus sacris convenienti. Hæc est Grotii sententia. Neque enim illam Natalis Alexandri responsionem probare possumus, qua existimat verba illa *in Arca* pro *prope Arcam* sumi debere; siquidem Tabulae lapideæ, quibus allata verba similiter conveniunt, haud dubie fuerunt in Arca. Qua in re errasse etiam arbitror Ludovicum de Dieu, Jacobum Capellum, Buxtorphium.

Ob. Ultimo. Auctor hujus Epistolæ testatur se a discipulis Domini instructum fuisse, & S. Paulus non *ab hominibus*, neque *per hominem* instructum se fuisse pronunciat: Ergo &c.

Resp. Neg. antec. Siquidem argumentum, quod conflatum est ex illis verbis: *quomodo effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? quæ cum initium accepisset enarrari per Dominum ab eis, qui audierunt, in nos confirmata est*, facile solvitur iisdem verbis, prout in Græca versione conspiciuntur, quæ sic se habent: ἀπὸ τῶν ἀκούσαντων εἰς ἡμᾶς ἐβεβαίωθη, idest *ab his, qui audierunt, in nos vel usque ad nos confirmata est*. Quæ verba si accurate pensitentur, non excludunt Dominicam in Paulo doctrinam.

C O N C L U S I O II.

Epistolæ Jacobi, Judæ, 2. Petri, 2. & 3. Joannis Canonicae sunt.

Thesis est contra Lutherum, qui cum duas tantum Canonicas Epistolas intactas reliquerit, quinque alias in propositione descriptas rejicit, conculcatque.

Demonstr. Istas Epistolas merito Canonicas appellari, & divinæ esse auctoritatis constat ex Concilio Laodicensi, ex S. Athanasio in Synopsi, ex S. Gregorio Nazianzeno in Carmine, S. Hieronymo Ep. ad Paulinum, cujus verba omnino non sunt prætermittenda. *Jacobus, Petrus, Joannes, Judas, septem Epistolas ediderunt tam mysticas, quam succinctas,*

cinctas, & breves pariter ac longas, breves in verbis, longas in sententiis, ut rarus sit, qui non in eorum lectione cecutiat. Idem tradiderunt Innocentius I. Ep. ad Exuper. S. Augustinus lib. 2. de Doct. Chr. Gelasius Pap. in Synodo Romana, alique PP. qui Canoniarum Scripturarum Canonem postmodum texuerunt. Ex quibus satis luculenter Protestantium audacia comprimitur.

Diluuntur Objecta.

Ob. 1. Epistola Jacobi pugnat cum Pauli doctrina: Ergo &c. Prob. ant. Paulus ad Romanos scribens hæc habet: *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam.* Ex quibus infert Apostolus, hominem non ex operibus, sed ex fide justificari. Econtra Auctor hujus Epistolæ statuit, hominem ex operibus justificari, non ex fide dicens: *Abraham Pater noster nonne ex operibus justificatus est?*

Resp. Paulum in Epistolis docuisse, Abrahamum non adeptum fuisse justitiam ex circumcisione, aut ex legis operibus ad Rom. 4. 3. Gal. 3. 6. Ex his colligebant Simoniani, & ex malis Christianis, nonnulli opera saluti esse inutilia. Horum errorem damnat Jacobus, ostenditque mortuam sterilemque fidem non fuisse Abrahamo; credidisse illum & fecisse, integramque Deo obedientiam ac fidem gestis omnibus exhibuisse, cujus specimen perspicuum fuit prompta animi præparatio, qua filium obtulit sacrificandum. Paulus idem non semel Abrahami nedum fidem, sed fidelitatem & obedientiam commendat ad Heb. 11. 17. 18. ac diserte docet, non auditores legis justos fieri apud Deum, sed executores Rom. 11. 13. Legendus omnino D. Augustinus de fid. & Op. c. 14. de Prædest. SS. c. 7. & Præfat. Enarrat. Psal. 31. quibus in locis Pauli & Jacobi testimonia conciliat.

Ob. 2. Contra hanc Epistolam non contemnenda adducuntur veterum testimonia. Eusebius lib. 2. Hist. Eccles. c. 23. hæc habet: *A nonnullis non recipitur (hæc Epistola), nec facile quis antiquorum meminit ejus.* D. Hieronymus in lib. de viris illustribus sic scripsit c. 3. *Jacobus frater Domini unam tantum scripsit Epistolam, quæ de septem Canonicis est, quæ & ipsa ab alio quodam sub nomine ejus asseritur, licet paulatim tempore procedente obtinuerit auctoritatem:* Ergo &c.

Resp. Quod si Eusebii verba ad trutinam revocare placeat, ex illis hoc constat, quod nos ultro lubenterque concedimus, videlicet primis Ecclesiæ temporibus de auctoritate

te harum Epistolarum fuisse a nonnullis, ut inquit Eusebius, dubitatum, quod & aliis pluribus sacris libris evenisse huc usque monstratum est; quin aliqua iis detraheretur auctoritas. Cujus responsionis vis & robur colligitur ex præcedentibus. Ad testimonium vero Hieronymi quod attinet, contra adversarios retorquetur. Siquidem S. Doctor clare & aperte absque ulla ambiguitate fatetur, ab Jacobo hanc Epistolam scriptam fuisse, a nonnullis sub diverso nomine venditam, quod non negamus, procedente tamen tempore suam in Ecclesia obtinuisse auctoritatem. Quæ omnino jugulant Protestantium catervam.

Ob. 3. contra 2. Petri eodem argumenti genere. Eusebius lib. 3. hist. Eccl. hæc habet: *Petrus Apostolus prædicationis suæ monumenta perpauca reliquit; una etenim ejus Epistola est, de qua nullus omnino dubitavit, nam de 2. multis incertum est*: & D. Hieronymus lib. de Viris Illustribus: *Secunda*, inquit, *Petri Epistola a plerisque ejus esse negatur propter styli ejus cum priori dissonantiam*: Ergo &c.

Resp. & hoc puerile esse argumentum. Cum enim Lutherus contendit, esse de 2. Petri dubitandum propter verba Eusebii & Hieronymi, non animadvertit, illos non suam, sed quorundam referre opinionem quidem incertam, ac proinde sequi, quod si propterea liceret de hac ambigere epistola, quoniam aliqui de ejus auctoritate dubitarunt, liceret quoque Christi divinitatem in controversiam adducere, quia de ea aliquando ab Apostolis nondum plene credentibus ante susceptionem Spiritus S. dubitatum est. Quare si tempore Eusebii plerisque incerta fuit, quod nondum quidquam de ea definierat Ecclesia, nunc post Ecclesiæ definitionem adeo certa est, ut nullus incredulitati locus remaneat. De styli diversitate, qua inter se duæ Petri Epistolæ dissident, Hieronymus in quæstionibus ad Hedibiam satisfacit hisce verbis: *Duæ Epistolæ, quæ feruntur Petri, stylo inter se & caractere, structuraque verborum discrepant*. Ex quo intelligimus, Petrum pro necessitate rerum diversis fuisse usum Interpretibus. Ex quibus sequitur, Hieronymianam sententiam esse, styli diversitatem diversos arguere interpretes, non auctores.

Ob. 4. contra 2. & 3. Joannis. In hisce duabus Epistolis auctor se appellat Presbyterum, non Apostolum. Unde Hieronymus de viris illustribus ait, quod harum Epistolarum auctor Joannes Presbyter, non Apostolus asseritur.

Resp. Joannem appellari Presbyterum non Apostolum,

quoniam eo usque ætatis pervenit, ut senio conficeretur, neque Hieronymi verba harum Epistolarum auctoritatem ultimode oppugnant, quoniam ex sequentibus ejusdem S. Doctoris verbis satis constat, ipsum alienam, non propriam exhibuisse sententiam. Inquit enim: *Hoc autem diximus propter superiorem opinionem, quam a plerisque retulimus traditam, duas posteriores Epistolas Joannis, non Apostoli esse, sed Presbyteri.*

Ob. ultimo Auctor Epistolæ Judæ duo maxima comprobabat absurda, videlicet Prophetiam Enoch, & altercationem Michaelis cum diabolo de corpore Moyfis, de quibus altum in Scripturis Sanctis silentium. Quomodo ergo Canonica erit Epistola ista?

Resp. Utique concedendum, hæc de Prophetia Enoch, & de altercatione Michaelis cum Diabolo desumpta fuisse testimonia ex antiquis verbis, quorum titulus erat, *Assumptio Moyfis, & Apocalypsis Henoch*. Quæ ex hisce libris citavit Apostolus, vera erant, licet uterque liber acanonicus haberetur. Etiam Paulus plura Gentilium citavit testimonia; quid inde? Lege D. Hieronymum in Comm. Epist. ad Titum.

C O N C L U S I O III.

Apocalypsis Joannis inter Canonicas Scripturas recipienda.

Contra Lutheranos divinitas hujusce libri defenditur, quem nec Apostolicum, nec Propheticum, sed similem libro 4. Esdræ iniquissime prædicant.

Dem. ex Conciliorum Sanctionibus, & omnium PP. consensu. Et quidem Apocalypsis Joannis citatur Can. ultimo Ancyranæ Concilii, Carthaginensi 3. Can. 47. Concilio Romano sub Gelasio I. Toletano 4. Can. 16. in quo præsertim plura aliorum Conciliorum & Pontificum Decreta recensentur. Ex PP. Græcis vero innumeri sunt, qui hujus libri tuentur divinitatem. Justinus in Dialog. cum Tryphone, Irenæus lib. 5. Theophilus Antiochenus, Melito Sardenfis, Dionysius Alexandrinus, Clemens Alexandrinus lib. 2. Pædagogi, Origenes Hom. 7. in Josue, Athanasius in Synopsi, Epiphanius Hæres. 51. Damascenus lib. 4. c. 18. Et ex latinis Tertullianus lib. 4. contr. Marcion. Cyprianus de exhort. Martyr. Hilarius Præfat. in Psal. Ambrosius in Psal. 40. Augustinus Tract. 36. in Jo. Innocentius I. in Ep. 3. ad Exuper. Ruffinus in Exposit. Symboli, S. Hieronymus in Epist. ad Paulin. & in Ep. ad Dardanum. Quæ omnia satis superque ostendunt de Joannis Apo-
ca-

calypsi exploratissimam Ecclesiae Traditionem.

Diluuntur objecta.

Ob. 1. cum Erasmo. Hujus revelationis mentionem nullam fecerunt Dorotheus & Anastasius, & quidam alii dubitarunt, num esset Joannis, ut Dionysius & Eusebius: Ergo &c.

Resp. Hæc esse inter leviora levissima. Siquidem excepto Eusebio, qui aperte in Chronico declarat, se minime de hujus libri auctore vel auctoritate dubitasse, quid ceteri referunt, cum satis superque ex superioribus aperte constet de PP. Traditione?

Ob. 2. In Græcis Codicibus legitur, hanc Apocalypsim Joannis Theologi esse, non Apostoli: Ergo &c.

Resp. Ostendat Erasmus, quisnam fuerit Theologus iste, si non est Joannes Evangelista, qui Theologus a pluribus PP. est nuncupatus, quod clarius constat ex tract. 36. Augustini in Joannem, qui Aquilæ hunc Apostolum comparavit, quoniam de Verbi divinitate sublimius, quam ceteri, conscripsit. Interim Deo gratias referamus, quod ad finem secundi hujus libri feliciter devenimus.

LIBER TERTIUS.

De Conciliis.

MONITUM. **D**Ebuimus certe in præcedenti libro de judice controversiarum agere, & præfenti de Traditione differere. Verum cum exacte & subtiliter hæc duo absolverit Vir incomparabilis, & doctrina summus P. M. Berti de Theolog. Disc. lib. 23. capitibus 3. 4. 5. idcirco nolimus turbido cœno purissimas nitidissimi hujus fontis aquas perturbare, ad quem remittimus lectorem, qui a doctissimo Buzio hoc in compendio contracte omnia habere poterit enucleata. Nil mirum ergo, si ad tertium Theologicum locum properamus. Hæc diximus, ut nullus esset increpationi locus.

CAPUT I.

De Conciliorum auctoritate.

Concilii nomine nil aliud venire compertum est apud omnes, quam *Ecclesiae praesulum conventum ad agendum de rebus ad Ecclesiam spectantibus*. Hæc est accurata Concilii vel Synodi notio, quidquid obganniant Lutherani praesumentes Concilium construendum Rhetorum & Laicorum turba, qui non ratione, traditione, vel scriptura, sed verbis tantummodo & clamore prævaleant. Hac posita generali prænotatione videndum, quænam sit conciliorum auctoritas. Quod ut facilius assequamur, præmittendam censemus quamdam de convocatione VIII. priorum Conciliorum Generalium historiam sequenti methodo. Primum Concilium Generale fuit Nicænum I. celebratum anno 325. convocatum a Constantino M. juxta Eusebium lib. 3. de vit. Const. 6. hisce verbis: *Deinceps igitur Concilium Generale tanquam Dei exercitus instruens in unum locum coegit, & Episcopos undique per litteras honorifice scriptas, ut eo maturarent, accivit*. Idem testati sunt Ruffinus lib. 1. c. 1. Socrates l. 1. c. 5. Theod. lib. 1. c. 7. alique.

Constantinopolitanum Primum, quod est generale secundum, convocatum fuisse a Theodosio Seniore testatur Socrates lib. 5. hist. c. 8. dicens: *Imperator nulla mora interposita Concilium Episcoporum ipsius fidem amplectentium convocat, quo fides Concilii Nicæni corroboraretur*.

III. Generale, quod est Ephesinum I. ex nutu & mandato Theodosii Junioris celebratum fuisse testatur Evagrius hist. lib. 6. c. 3. dicens: *Nestorius, neque Cyrillo, neque Cælestini antiquæ Romæ Episcopi Conciliis obsecundavit, sed suum ipsius virus nihil veritus evomuit in Ecclesiam, postulavitque ut auctoritate, ac nutu Theodosii Junioris, qui tum Orientis administravit Imperium primum Concilium Ephesinum cogeretur, quod & ita factum esse patet ex geminis litteris Imperatorum Valentini, qui Occidenti, Theodosii, qui Orienti imperabat. Quas legere licet in Collectione Severini Binii t. 1. Act. Ephesinæ Synodi c. 7. & 25. Edit. Rom. prim. part. &c.*

Quartum Concilium Generale, quod est Chalcedonense, convocarunt Valentinianus & Marcianus Imperatores, sic enim habetur Act. 1. *In nomine Domini nostri Jesu Christi*
in

in Chalcedonensi Civitate facta est Synodus ex Decreto piissimorum & fidelissimorum Imperatorum Valentiniiani & Marciani.

Quintum Generale, quod est Constantinopolitanum secundum, indictum fuisse a Juliano Imperatore testis est Evagrius lib. 4. hist. c. 37. idque amplius constat ex ejusdem Imperatoris Epist. quæ initio Concilii legitur.

Sextum Generale, quod Constantinopolitanum tertium dicitur, vel Synodus sexta in Trullo, convocavit Constantinus Pogonatus nepos Heraclii, ut patet ex Binii Ep. ipsius, quæ habentur in vestigio Concilii, altera ad Dominum Papam Romanum, altera ad Gregorium Constantinopolitanum, quibus ipsos ad Concilium evocat. Idem aperte profitentur Synodi PP. Act. 1. hisce verbis: *Conveniente quoque S. & universali Synodo, quæ secundum Imperialem sanctionem congregata est.*

Septimum Generale, quod est Nicænum 2. indictum est ab Imperatore Constantino VI. ejusque matre Irene, ut patet tum in exordiis omnium actionum, quæ 8. sunt, ubi id asseritur tum ex eorundem Augustorum Epistola ad Hadrianum Papam: *Decrevimus, inquiunt, ut fieret universale Concilium, & rogamus vestram Paternam Beatitudinem, ut det seipsam, & nullam tarditatem faciat, & ascendat huc &c.*

Octavum Generale Concilium, quod est Constantinopolitanum 4. convocatum fuisse ab Imperatore Basilio constat ex act. 1. ubi hæc leguntur: *Obsequente divina voluntati atque Decreto Basilio Deo amiceissimo Imperatore nostro, qui universalem Synodum congregans &c.*

Ex hac historiola certum esse videtur, Concilia Generalia aliquando ab Imperatoribus convocata fuisse, neque id quisquam in dubium vocat, sed cum adeo constanter prima Concilia Generalia convocata fuerint ab Imperatoribus, dubitatur a quibusdam, an non ex officio, & auctoritate sua id fecerint, an auctoritate summi Pontificis.

Qui volunt, jus convocandi Concilia esse penes Imperatorem, dicunt: Principes statutos esse a Deo ad gubernandos populos, & conservandum ordinem publicum in iis regionibus, quarum iunt domini, ex altera parte conservatio Religionis valde confert bono, & Regni tranquillitati, neque altera est tutior via ad præservandam Religionem, quam Concilia convocare: Per hæc veritas elucet, sana doctrina confirmatur usque ad fundamenta, & vincula caritatis, & communionis fraternæ inter fideles continentur.

Quæ

Quæ cum ita essent, rationabiliter tenuere omnes, i. labente Ecclesiæ sæculo jus convocandi concilia pertinuisse ad illum, cui vi dignitatis suæ incumberebat vigilare ad bonum Regni. His addendum, quod quando est de fide & moribus controversia, homines impii, & effrenes omnibus artibus utuntur vel ad evitandas condemnationes, vel ad effugiendam pœnam in ipsos pronunciatam. Ulterius tunc Ecclesia vim non habebat coactivam, sed simplicem exhortationis vocem, neque adhibere poterat, nisi pœnas medicinales & spirituales. Necessarium ergo est ad eos confugere, qui habent gladium, hoc est ad Principes, ne ullus audeat resistere Conciliis eorum auctoritate convocatis. Addunt etiam officium Imperatorum & Principum proprium videri concilia congregare, utpote qui sint custodes & protectores Ecclesiæ, adeoque debeant illius fidem, disciplinam ac pacem tueri, atque exterius curare omnia, quæ ad eam conservandam necessaria sunt. Inter hæc autem præcipuum esse Concilia congregare. Unde Eusebius lib. 1. vit. Constant. c. 37. inquit: *Constantinus M. veluti communis Episcopus ut pacem Ecclesiis redderet ac disciplinam Ecclesiasticam sanciret, Synodos convocavit.* Regerunt ulterius distinguendum esse inter consensum convocandi concilia, & jus vel auctoritatem, nam consensum quidem Summi Pontificis juxta Canones requiri admittunt, convocanda tamen ab ipso concilia omnimode negant. Nec aliquid evinci putant ex antiquissimo Canone, quo statuitur, præter sententiam Romani Pontificis non posse Concilia celebrari, quem Canonem commendat Julius I. in Ep. ad Episcopos Orientales, & illius meminerunt Socrates lib. 2. c. 5. & 13. nec non Sozomenus lib. 3. c. 9. Eundem PP. Nicænis adscribit Synodus Alexandrina ad Felicem I. quamquam inter alios Canones Nicænos genuinos non extet, & ipsum falsitatis insimulent dicentes, deductum esse hunc a quadam Epistola falso tributa Julio Papæ I. quæ continet rescriptum contra Orientales pro Athanasio. Dominus Brignonus in suis notis asserit, hanc Decretalem usse alteratam, plenam mendis, & ex differentibus fragmentis compositam. P. Labbè ulterius quoque progreditur, & libere asserit, ipsam esse ex toto falsam, & ex placito compilatam t. 3. Concil. p. 485. & 494. Videtur juxta ipsum scripta in odium Concilii Antiocheni an. 341. celebrati, quodque magis ipsius falsitatem ostendit, illud est, quod illa directæ est ad Consules Felicianum, & Titianum, qui juxta fastos consulares

Con-

Consules fuerunt an. 337. Ch. & per consequens quatuor annis ante celebrationem Concilii. Quidquid tamen sit de his.

C O N C L U S I O.

Concilia ad hoc ut sint legitima, & generalia, auctoritate Pontificis Romani sunt congreganda, & ab ipso rata habenda.

Dem. Si enim convocare Proceres Regni ad tractanda negotia politica ad illorum auctoritatem pertinet, qui gerunt potestatem civilem, profecto ad potestatem spiritualem etiam pertinet convocare Episcopos Ecclesiae ad tractanda negotia ecclesiastica. Petro enim, & non Imperatoribus, aut Principibus saecularibus Ecclesiam suam in spiritualibus regendam Christus commisit. Prob. 2. Concilium Generale ab eo indici debet, qui potestatem habet omnes cogendi. At nullus unquam Imperatorum totam Ecclesiam subjectam habuit. Econtra vero Romana Seles *latius praesidet Religionem divinam, quam dominatione terrena*, ut inquit S. Leo serm. 1. de SS. Petro & Paul. Et S. Prosper Carm. de ingrat. canit:

*Sedes Roma Petri, quae Pastoralis honoris
Facta caput mundo, quidquid non possidet armis,
Religione tenet.*

3. Concilia Provincialia jure indicuntur a Metropolitano, Nationalia a Primate vel Patriarcha, quod fatentur etiam adversarii, ut Calvin. lib. 4. Instit. c. 7. §. 8. & Illyricus Cent. 4. c. 7. coll. 534. Ergo & generalia ab universali Pastore, non ab Imperatore debent convocari.

Diluuntur Obiecta.

Ob. 1. Primum Generale Concilium Nicææ celebratum an. 325. Paulino & Juliano Cos. indictum & convocatum fuit a Constantino Imperatore, teste Euseb. auctore synchono de vit. Const. lib. 3. c. 6. ubi legitur, hunc Principem convocasse Concilium & Episcopos invitasse, ut quantocius Nicæam pervenirent. Quod etiam testantur Socrat. lib. 3. c. 8. & Sozom. lib. 1. c. 17. & Theod. lib. 1. c. 7. quorum nemo commemorat, Sylvestrum hac in convocatione habuisse partem, quod non prætermisum fuisset: Ergo &c.

Resp. in 6. Synodo Act. 11. de hoc Nicæno Concilio legimus: *Constantinum & Sylvestrum Synodum apud Nicæam congregasse*. Damasus quoque in Pontificali scribit, cum Sylvestri consensu habitum esse in Nicæa Concilium.

Ex

Ex quibus non solum propulsantur adversariorum arguta-
tiunculæ, sed etiam obiter colligimus, falsum esse, quod
nimis confidenter Pighius asseruit lib. 6. cap. 1. de Ecclesia-
stica Hierarchia, Conciliorum videlicet convocationem in-
ventum esse M. Constantini.

Ob. 2. Concilium Constantinopolitanum primum habitum
Siagrio et Eucherio Cosl. sola auctoritate Imperatoris Theo-
dosi convocatum: Ergo &c. Prob. ant. Nullus historicus
convocationem illius Concilii tribuit Damaso tunc Papæ:
Ergo &c.

Resp. Nego utrumque ant. Siquidem de primo Constan-
tinopolitano Concilio refert Theodoretus, Imperatorem non
tam illum indixisse, quam litteras Pontificis Damasi, quibus
Concilium indicebatur, ad Episcopos misisse. Sic enim scri-
bunt Episcopi congregati in illo Concilio Damaso Papæ:
*Mandato litterarum superiore anno a vestra Reverentia ad
Sanctissimum Imperatorem Theodosium missarum ad iter dum-
taxat Constantinopolim usque faciendum, nos preparavimus.*
Theodosius ergo Concilium indixit quidem, sed ex manda-
to Damasi Papæ. Unde in 6. Synodo Act. 18. PP. dicunt,
Theodosium et Damasum obstitisse Macedonio per 2. Sy-
nodum.

Ob. 3. Concilium Generale 3. sive Ephesinum primum
a Theodosio Juniore fuit convocatum, non a Pontifice:
Ergo &c. Prob. ant. & quidem validissime. Epistola hujus
Principis ad Cyrillum Patriarcham Alexandrinum, & ad
Metropolitanas data 1. part. Concil. Ephes. tom. 3. Concil.
p. 436. satis ostendit, Imperatorem jussisse, ut post proxi-
mum Pascha die Pentecoste Ephesi convenirent ad Conci-
lium celebrandum, qua motus Cælestinus Papa non solum
legatos misit, ut se menti Imperatoris conformaret, sed
ulterius in Epistola ad Imperatorem scripta hæc scripsit:
*Huic Synodo, quam esse jussistis, nostram presentiam in his
quoque mittimus & exhibemus.* Tom. 3. Concil. pag. 619.

Resp. De Ephesina Synodo Prosper in Chronico satis in-
dicat, illam convocatam fuisse Cyrilli industria & Cælesti-
ni auctoritate. Idem constat ex Evagrio lib. 1. c. 4. & ex
Ep. Cælestini ad Cyrillum, quæ habetur inter opera Cy-
rilli, necnon ex Photio in lib. de 7. Synod. Nec aliquid
officere possunt verba illa Pontificis ad Imperatorem *quam
esse jussistis*. Quoniam explicanda sunt supposito consensu,
& cooperatione Sedis Apostolicæ.

Ob.

Ob. 4. Quartum Concilium Generale, scilicet Chalcedonense, convocatum fuit a Marciano, quod ostendunt duo Imperiales Epistolæ, quæ nomine Valentiniani & Marciani scriptæ sunt Tom. 4. Concil. pag. 66. hisce in litteris Marcianus Episcopis injungit, ut conveniant proximis Calendis Septembris Nicææ in Bithynia ad Concilium celebrandum.

Resp. De Chalcedonensi Synodo patet ex Epistola Marciani ad Leonem Pp. quod Imperator indicturus Concilium rogat Pontificem, ut ipse veniat & Concilium faciat: concludit se scripturum ad omnes Episcopos, ut ad certum locum conveniant, *& quæ christianorum Religioni, atque catholica fidei prosint, sicut Sanctitas tua* (verba sunt Marciani) *secundum Ecclesiasticas regulas definivit, sua dispositione declaret.* Extat etiam inter Epistolas ad Concilium Chalcedonense pertinentes Epistola quædam Episcoporum ad Leonem Imperatorem, in qua hæc sunt verba: *In Chalcedonensi civitate multi S. Episcopi convenerunt per jussionem Romani Pontificis Leonis, qui vere caput est Episcoporum.* Denique Gelasius in Epistola ad Episcopos Dardaniæ dicit, *solam Apostolicam Sedem ut Synodus Chalcedonensis fieret sua auctoritate decrevisse.* Ubi contra Magdeburgenses musitantes cent. 5. c. 7. colum. 786. animadvertendum est per illud *solam* non excludi actionem Imperialem, sed jus dari illi, cui convenit. Verum nec illud prætermittendum censemus, nostram esse sententiam: Munus convocandi Concilia Generalia ad Romanum Pontificem pertinere, sic tamen, ut ait Bellarminus de Concil. lib. 1. c. 12. *ut possit etiam alius Pontifice consentiente Concilium indicare, quin etiam satis sit, si indictionem factam ipse postea ratam habeat atque confirmet.*

Ob. 5. Concilium quintum Generale a Justiniano indictum fuit teste Evagrio lib. 4. c. 37. & Niceph. lib. 16. & c. 27. Ulterius habemus hujus Imperatoris Epistolam, in qua declarat, se misisse Constantinopolim Metropolitam, & quod maxime notandum est, Patribus Concilii præscribit ordinem, juxta quem causæ ipsis tractandæ sunt, Tom. 5. Conc. p. 419. Vigilius Pontifex renuit invitatus assistere, & per suum judicatum doctrinam Theodori Mopsuesteni reprobavit, & ab initio reprobavit Concilii praxim in eo, quod excommunicasset mortuos. Pontifex tamen mutavit sententiam, & post sex menses a fine Concilii, quidquid in eo statutum fuerat, firmavit.

Resp.

Resp. Jam satis nos ista diluissse, cum superius cum Bellarmino ostendimus, qua ratione possit jus Pontificum recognosci. Quamobrem cum Vigilius invitatus fuerit ut assisteret, si renuit, nil obstat, quoniam postmodum Concilii decreta confirmavit. Ex quibus apparet, Pontificem tacite convocasse, implicite indixisse, suumque assensum in iis, quæ facta fuerant, præbuisse.

Ob. 6. Concilium Generale sextum a Constantino Pogonato indictum fuit, & ad Dominum Papam Agathonis Prædecessorem litteras misit tom. 6. Concl. p. 594. sed cum Dominus ex hac vita migrasset, respondit Pontifex Agatho tom. 6. Concl. p. 630. *Ad efficaciter obediendum, & prout debebat, Imperatoris mandato ipsum elegisse personas quales Imperator exigit.* Profecto qui obtemperat Imperatori, nescio quomodo indicat Concilium.

Resp. Adeo falsum esse Imperatorio jure Concilium fuisse convocatum, quin potius ex Constantini Epistola ad Dominum apparet, Imperatorem egisse prius cum Domino, deinde cum Agathone ejus successore de Concilio Constantinopolim cogendo præsidentibus Apostolicis legatis. Quod si hæc inter Pontificem & Imperatorem acta sunt, satis ex his eminet Pontificis auctoritas. Hisce adde ex Anastasio in Agathonem, quod *Pontifex suam adhibuit auctoritatem, & habita Romæ Synodo 120. Episcoporum legatos Constantinopolim misit Theodosium & Gregorium Presbyteros, Joannem Diatonum, & Constantium Hypodiatonum.* Verum quidem est, quod, priusquam Synodi acta confirmarentur, Agatho jam diem objerat, sed ejus successor Leo II. ut refert Anast. in Leon. II. hujus Synodi acta & decreta omnia B. Petri auctoritate firmavit. Quæ cum ita sint, nullum adversariis effugium.

Ob. 7. Concilium Generale 7. ab Imperatrice Irene ejusque filio Constantino convocatum fuit. Vid. tom. 7. Concl. pag. 32. Ergo &c.

Resp. Histor. Miscellan. lib. 43. & apud Cedrenum & Zonaram aperte legi, scripsisse Imperatores ad Adrianum Epistolam, communicatisque consiliis rogasse, ut Synodo ipsius auctoritate cogeretur, ad eamque de more legatos Apostolicos mitteret. Pontifex annuit, & Petrum Archipresbyterum Ecclesiæ S. Petri, & Petrum Abbatem S. Sabinae misit legatos. Sed vide responsionem ad 4. Objectionem.

Ob. 8. Constantinopolitanum 4. & octavum generale indi-

dictum fuit ab Imperatore Basilio Macedone eo tempore , quo Roma & Italia non amplius Orientali Imperatori obediebant , quod maxime patet ex historia hujus Concilii per Anastasium Bibliothecarium scripta , in qua inducitur loquens Elias quidam Presbyter , qui volens probare Concilii legitimitatem in hæc erumpit verba : *Scitis , quia in præteritis temporibus Imperatores erant , qui congregabant Synodos , & ex toto terrarum Orbe Vicarios ad dispositionem hujusmodi causarum colligebant , quorum more & Dei cultor Imperator noster universam hanc Synodum fecit . Ergo &c.*

Resp. Contra hoc argumentum eadem valent , quæ contra superiora . Adrianus confirmavit : Ergo implicite convocavit . Quod si celebratum non fuit Concilium in Italia tunc non amplius Imperatoribus Orientalibus obediente , id ita factum , quia ita volitum . 2. Quia antiquissima est Ecclesiæ consuetudo in his regionibus convocare concilia , in quibus exortæ sunt lites . 3. Quia non satis pacata erat Italia Francorum & Longobardorum incursionibus hinc inde exagitata . Quæ vero referuntur ab Elia Presbytero prolata , nihil ingerunt difficultatis . Eo etiam modo , quo anteriora Concilia ab Imperatoribus fuerunt indicta , ita pariter & hoc ultimum . At priora consentiente Romano Pontifice : Ergo & hoc etiam ultimum .

Ob. 9. Concilium Sardicense , quod fuit Synodi primæ Nicænæ appendix , ab Imperatore Constantino indictum testatur Theodoretus lib. 2. c. 4. Ergo &c.

Resp. De Sardicensi Concilio , quod a Julio I. indictum fuerit , potest intelligi ex Socrate lib. 2. c. 16. qui refert Orientales Episcopos culpam absentiae suæ a Sardicensi Concilio in Julium Pontificem Romanum contulisse eo quod nimis angustum tempus præscriptum esset . Si ergo arcta nimis temporis præscriptio in culpam Julii refunditur ; Julius ergo Concilium illud indixit .

Ob. 10. Ex Nilo S. Leo Papa primus Ep. 42. ad Theodosium Augustum supplicat Imperatorem , ut jubeat infra Italiam provinciale convocari Concilium : Ergo &c.

Resp. Duas esse fraudes in eo testimonio ; una est Nili , altera Illyrici , qui librum Nili in latinam linguam transmigrare jussit . S. enim Leo in Ep. 24. & 25. ad Theodosium disertis verbis petit Generale Concilium dicens : *Generalem Synodum jubeatis intra Italiam celebrari* . Nilus autem hanc sententiam Græce referens pro *Generalem* posuit *indixit* , idest *propriam* seu *specialem* , eum dicere debuisset

ἰδιώτης, & quia vocabulum illud Nili ἰδιώτης potuisset rectius interpretari, ut significaret Synodum *specialem*, id est speciali de causa congregatam, Illyricus ad tollendam omnem ambiguitatem ἰδιώτης vertit *Provincialem*, ut cogeremur intelligere Synodum non generalem, sed particularem a S. Leone expostulatam fuisse ab Imperatore. Sed ista fraus refellitur ex verbis Leonis jam citatis, tum etiam quia Valentinianus in Epistola ad Theodosium inter acta Concilii Chalcedonens. aperte testatur, S. Leonem voluisse intra Italiam ex toto orbe Episcopos convenire. Denique illa Epistola Theodosii, qua Concilium intra Italiam postulatur, nomine Synodi Provincialis Romæ jam convocata scripta est; habet enim: *Leo Episcopus & sancta Synodus, quæ in Urbe Romæ convenit, Theodosio semper Augusto*. Quomodo ergo petebat in Italia Synodum Provincialem, si jam ista Romæ celebrabatur?

Ob. 11. cum Magdeburgensibus. Liberius Papa, ut refert Theodoretus lib. 2. c. 16. concessit in Imperatoris potestate esse convocare concilia: Ergo &c.

Resp. Magdeburgenses mentiantur astruentes, Liberium concessisse Imperatori potestatem convocandi Synodum, id est agnovisse illam potestatem propriam esse Imperatoris, ut ipsi autumant, nam in toto illo Liberii Dialogo cum Imperatore nulla fit mentio juris convocandi Synodum, sed Liberius tantummodo petit a potentissimo Imperatore & Ariano, ac proinde sibi infesto, ut fiat Synodus, quia optime noverat invito Imperatore in Imperatoris ditionibus fieri non posse: Ergo &c.

Ob. 12. tum Carolo Molinæo in *Consilio de non recipiendis Decr. Concil. Trid.* §. 6. Hieronymus testatur lib. 2. Apol. contra Ruff. esse jus Imperatorium convocare concilia: loquens enim de quadam Synodo agit: *Dic quis Imperator hanc Synodum jusserit convocari?* Ergo &c.

Resp. Hieronymum illud asserere, non quia convocationem de jure crederet Imperatoris, sed quia revera tunc ob causas jam allatas Imperatores Synodos convocabant, licet non sine consensu Pontificum.

Ob. 13. Simul ac Imperatores in Orientis partibus esse coeperunt, statim & Generalia Concilia coacta sunt: Ergo cum Imperatoribus hoc jus natum est. Si enim absque Imperatoribus celebrari possunt, cur primis tercentum annis nulla celebrata fuerunt? Licet tunc temporis Nicolaitæ, Simoniani, Marcionitæ, Montanistæ, Gnostici, alique quam-

quamplures Hæretici in Ecclesia erupissent, & Conciliis potuissent facile opprimi ac contundi: Ergo &c.

Resp. Ante Constantinum non esse ulla Concilia Generalia celebrata, non quia deesset auctoritas, sed quia deerat opportunitas. Nec enim Christianis licebat ex multis Provinciis in unum locum convenire propter assiduas persecutiones, ut adnotavit Isidorus lib. 6. Etymol. c. 16. Quod autem spectat ad Hæreses, animadvertendum, plusquam centum hujusmodi monstra extincta fuisse a sola Apostolica Sede, licet septem Hæreses septem Generalibus Conciliis dederint occasionem. Etsi ad aliquod Schisma tollendum Concilium Generale celebratum est, Schismata plusquam viginti sine Generali Concilio sublata sunt. Augustinus lib. 4. contr. duas Pelag. Ep. c. 12. affirmat, paucas quasdam Hæreses fuisse, ad quas superandas Concilium plenarium fuerit necessarium: Ergo licet Hæreses fuerint prioribus tribus Ecclesiæ sæculis, tamen non ideo celebrata non fuerunt Concilia Generalia, quia Imperatores Christiani non erant, sed quia persecutiones vigeant, & in Hæreses aptum fulmen solus Pontifex emittere poterat.

Ob. 14. Etiam nunc Pontifices convocare non possunt Concilium, quin assensum referant Principum Christianorum, atque illud Bulla indicunt ad Principes & Metropolitans directam, qua deprecantur Principes, ut Episcopis permittant sibi subjectis convenire ad Concilium. Et Metropolitans jubent accedere, & indictionem suis suffraganeis omnibus communicare: Ergo etiam nunc non de jure Pontifices Concilium convocant, sed de Principum licentia: Ergo &c.

Resp. Hoc ita se habere ob easdemmet causas, ob quas primævis temporibus Imperatores Concilia convocabant; certum tamen est, quod si Metropolitæ & Episcopi, vel personaliter, vel quocumque alio modo ad Concilium accederent etiam invitatis Principibus Concilium hoc penes Principes forsitan non obtineret, sed legitimum esset & Ecumenicum: Ergo &c.

Ob. 15. Consensus Principum consensum Populorum repræsentat, quia in quocumque Regno Princeps totius nationis personam gerit; at consensus Populorum dat consensum totius Ecclesiæ, quæ ut respondit Philippus Pulcher ad Bullam Bonifacii VIII. non solum Ecclesiasticis constat, sed etiam Laicis: Ergo &c.

Resp. Neg. min. Si enim necessarius Princeps est ad Populum

pulum tanquam Ecclesiæ partem repræsentandum, satis & Episcopi erunt, cum ne unus quidem e Populo sit, qui alicui ex Episcopis non sit creditus, neque ullus Episcoporum, qui totius sui gregis personam non repræsentet. Ad opinionem Philippi Pulchri respondebimus infra, ubi de convocandis ad Concilia habebitur disquisitio.

C A P U T II.

Nonnulla exhibent scitu necessaria in Tractatu Conciliorum.

Conciliorum Generalium convocationem de jure esse Romani Pontificis, non absolute adeo & firmiter pronunciamus, ut dari aliqui casus non possint, in quibus ab alio quam a Romano Pontifice convocari debeant; quorum omnium claritatis gratia hic indicem exhibemus.

Primus itaque casus est, quando duo vel plures contendunt de Papatu, quorum nullus est in contestabili possessione, nec aliter quam per Concilium Generale dirimi potest contentio. Tunc enim Concilium per Cardinales convocandum est. II. Cum is, qui ex contenditibus inter se Pontificibus in possessione est, non vult Generale convocare Concilium, quo lis dirimatur. Tunc enim cum necessitas postulet, ut Ecclesia de Pontifice certo per Concilium Generale provideatur, nec convocare illud velit, qui in possessione est Pontifex, aliter istud convocari necesse est, quo in casu idem jus est penes Cardinales. III. Si Pontifex foret notorius Hæreticus, aut Apostata, adversus quem ipsum Concilium indicendum sit, quo jure tunc pariter fruerentur Cardinales. IV. Si Pontifex occultus Hæreticus esset, vel occultus Apostata, rogatusque ut Concilium Generale convocaret, atque id pertinaciter nollet, atque interim non posset nisi per Concilium Generale Ecclesiæ malis provideri, tunc illud ab aliis convocandum. V. Si Pontifex captivus sit apud Infidelis, si insanus effectus, dummodo urgeat causa convocationis Concilii, idem agendum. Iis casibus exceptis nullos alios admittimus. Ut vero cetera, quæ in sequentibus daturi sumus, majori claritate procedant, Catalogum hic texere studuimus illorum Conciliorum, quæ reprobata sunt, illorumque etiam, quæ partim approbata, & partim reprobata fuerunt.

Concilia Generalia reprobata.

Primum Generale reprobatum est Antiochenum an. 345.

& 6.

& 6. Constantii, ut ait Socrates lib. 2. c. 5. Sozom. lib. 3. c. 5. Hoc in Concilio damnatus est Athanasius.

II. Generale reprobatur est Mediolanense plusquam 300. Episcoporum an. 354. tempore ejusdem Constantii, in quo etiam oblique fides catholica damnata est Ruffino teste lib. 20. c. 10. Socr. lib. 21. c. 29.

III. Generale Ariminense Episcoporum 600. sub eodem Constantio an. 363. ut notat Hieronymus in Chron. Hoc in Concilio sublatum est de Symbolo vocabulum *ὁμοούσιον*, cujus Concilii pars quædam etiam fuit Seleuciense in Oriente. Vid. Augustinum lib. 3. contr. Max. c. 14. Hieronymum contra Luciferianos, Ambrosium Ep. 32. Ruffinum lib. 10. c. 21. Socratem lib. 2. c. 29. Basilium Ep. 52. ad Athanas.

IV. Est Ephesinum II. tempore Theodosii Junioris an. 449. in quo factione Dioscori occisus est S. Flavianus Episc. Constantinop. & legati Romani Pontificis Leonis fugati sunt, ac demum Hæresis Eutychiana confirmata est. Reprobata fuit hæc Synodus a Leone in Ep. ad Clerum & P. Constantinop. & in aliis duabus ad Theodosium & Pulcheriam, quæ sunt 22. 23. 24. 25.

V. Est Constantinopolitanum sub Leone Isaurico contra sacras Imagines, an. 730. qui fuit 13. Imperii ejusdem. Nullus Patriarcharum huic Concilio interfuit excepto S. Germano, qui tandem non consensit, & ideo e sua Sede ejectus est.

VI. Est Constantinopolitanum sub Constantino Copronymo an. 755. In eo convenerunt Episcopi 328. nullus Patriarcha excepto Pseudo-Constantinopolitano. Hoc in Concilio definitum est, evertendas Christi & SS. Imagines. Reprobatur autem fuit in septima Synodo Act. 6. Observandum, hanc Synodum falso vocari a nonnullis *Ephesinam* 3. ut a Sixto Senensi lib. 5. Bibl. Sanctæ. Causa erroris fuisse videtur. quia prophanæ huic Synodo præfatus est Theodosius Episcopus Ephesinus.

VII. Est Concilium Pisanum an. 1511. congregatum ab Imperatore, & Rege Galliarum, & aliquot Cardinalibus contra Julium II. At reprobatur paulo post in Concilio Lateranensi sub eodem Julio Sessione 2. & 3.

VIII. Concilium fuit Wittembergense, quod Lutherani Generale vocant 300. Pastorum Præsidente Luthero an. 1536. Si tamen Concilium vocandum est. Vid. Cochleum in act. Luth. & Surium in Com. rerum in orbe gestarum 1536.

Concilia confirmata partim, & partim reprobata.

I. Generale hujus generis est Sardicense Episcoporum 376. An. Dom. 351. tempore Constantii, & Julii I. ex quibus 300. Episcopi Occidentales fidem Catholicam confirmarunt, quam exponit Hilarius in lib. de Synodis, reliqui 75. Episcopi Orientales fidei Arrianæ subscripserunt. Vid. Socr. lib. 2. c. 16. Sozom. lib. 3. Hist. c. 10. & 11. & Theodoret. lib. 2. c. 7. & 8.

II. Est Concilium Sirmienſe, quod celebratum est anno 5. post Sardicense an. 356. Liberio Pontifice & Constantino Imper. In hoc Concilio duæ fidei formulæ inter se dissidentes editæ sunt. Unam composuit Græce Marcus Aretius, qui postea sub Juliano illustre pertulit martyrium, quæ quidem ea esse videtur, quam Hilarius in libro de Synodis prope extremum ut catholicam explicat. Alteram alii composuerunt latine plenam aperta Blasphemia, quam Hilarius reprehendit in libro de Synodis ab initio non procul. In eodem etiam Concilio Photini Hæresis damnata est, quam damnationem omnes Ecclesiæ probaverunt. Vid. Socr. lib. . . . c. 24. & seqq. & Sozom. lib. 4. c. 5. & 6. Vid. Epiph. Hæres. 71. qui tamen in eo lapsus videtur, quod Sardicam pro Sirmio acceperit.

III. Est Concilium Quinisextum, in quo Canones continentur Trullani, qui ideo dicuntur constructi, ut habet Tharastius in 7. Synod. act. 4. ut fierent Canones 5. & 6. Concilio, quorum ultimum sub Constantino IV. celebratum est, proindeque post annos aliquot tempore Justiniani hoc alterum celebratum, & a Balsamone vocatur Quinisextum, quia nec quintum nec sextum est, sed Canones addidit quinto & sexto. Hæc est illa Hæretica Synodus Constantinopoli a Justiniano habita tempore Sergii Papæ, & quam idem Papa reprovabit teste Beda lib. de sex. Ætat. Paulo Diacono lib. 6. c. 4. Othone Frisingensi lib. 5. c. 13. Rheginone lib. 1. & Adone Viennensi in Chronico. Hos ergo Canones dicimus partim reprobatos, quia non interfuit Papa, nec per se, nec per alios in eorum nativitate & aperte Sergius reprobavit, partim autem approbatos, quia etsi Canones illi ex se, ut alibi diximus, nullam vim habeant, tamen aliqui postea probati sunt, vel a Papa, vel a legitimis Conciliis, ut est Canon 82. de pingendis Imaginibus ab Adriano Pontifice consecratus, & 7. Synodo, ut ex actione 2. & 4. Vide tamen quæ supra diximus de hoc Concilio.

IV. Est

IV. Est Concilium Francofordiense celebratum anno 794. juxta Reginonem lib. 2. Adriano I. Pontifice, & Carolo M. Rege Francorum. Hoc ab Adriano confirmatum fuit, quoad ea, quæ definiunt Christum non esse filium Dei adoptivum, & ab eodem reprobatur quantum ad alteram partem, in qua ex errore damnatur 7. Synodus.

V. Est Concilium Constantiense inchoatum anno 1414. sub Joanne XXIII. Palmerius asserit, hoc Concilium quantum ad primas sessiones, in quibus definitum fuit Concilium esse supra Pontificem, reprobatur fuisse in Concilio Florentino & Lateranensi ultimo; approbatum vero relate ad ultimas sessiones & ea omnia, quæ probavit Martinus V. quæ ab omnibus Catholicis recipiuntur.

VI. Fuit Concilium Basileense inchoatum anno 1431. & continuatum Basileæ, ac deinde Lausannæ, usque ad annum 1449. quo tempore se submitit Nicolao V. tam Concilium, quam Felix Papa V. ab ipso Concilio in schismate creatus. Vide acta Concilii & Bullam adnexam Nicolai V. Ex hoc Concilio nihil est ratum & approbatum exceptis quibusdam dispositionibus circa beneficia Ecclesiastica, quæ a Concilio factæ fuerant, quasque pacis & unitatis gratia Nicolaus approbavit, quidquid Galli in contrarium sentiant.

C A P U T III.

De Conciliorum necessitate.

DE Conciliorum necessitate disputantes diverso prorsus incedimus a Protestantibus tramite. Illi negant Conciliorum necessitatem, quia illa cujuscunque sint generis erroribus subiacere opinati sunt, nos vero necessitatem partialem, non absolutam sustinemus, quia arbitramur, solis Romanorum Pontificum Decretis satis esse fortuito Ecclesiæ malo consultum.

C O N C L U S I O.

Concilia non absolute & simpliciter (ut ajunt Scholastici), sed tantum secundum quid sunt necessaria.

Dem. causarum enarratione, ob quas aliquando convocari debent Concilia, quæ sex sunt juxta Bellarminum lib. 1. Concil. c. 9.

I. Causa est Hæresis nova, idest numquam antea judicata.

ta. Hac de causa coacta sunt prima septem Concilia Generalia. Solet enim tanti Ecclesia facere periculum novarum Hæresum, ut plerumque putet iis resistendum agmine facto Principum Ecclesiasticorum.

II. Causa est schisma inter Romanos Pontifices. Hinc convocata sunt Concilia Pisanum & Constantiense.

III. Est resistentia communi hosti totius Ecclesiæ. Hoc modo coacta sunt Concilia ab Urbano II. Callisto II. Gregorio III. aliisque pro bello contra Saracenos.

IV. Causa est Suspicio Hæresis in Romano Pontifice, vel etiam tyrannis incorrigibilis. Atque ideo legimus celebratum Concilium Sinuessanum in Agro Neapolitano in Hæresi Marcellini. Vid. Platinam & Tom. Concil.

V. Causa est dubitatio de electione Romani Pontificis. Si enim Cardinales non possent, vel nollent Pontificem creare, aut certe omnes simul perirent, aut aliunde verum fieret dubium, ad quos pertineret electio Pontificis, eo in casu, quem methaphysicum arbitror, ad Generale Concilium spectaret decernere de electione Romani Pontificis.

VI. Est reformatio abusuum & vitiorum, quæ in Ecclesia irrepere potuerunt. Hinc videmus omnia fere Generalia Concilia Canones edidisse de reformatione.

Ex his ita concludit Bellarminus citato loco: *Quamvis Generalia Concilia non sint absolute necessaria, tamen Concilia aliqua sive generalia sive particularia omnino necessaria esse ab bonam Ecclesiæ gubernationem vix in questionem revocari posse dubito. Nam si, prosequitur Bellarminus, necesse est ut veniant scandala, ut ait Dominus Matth. 18. 7. & oportet hæreses esse, ut Apostolus ait in 1. ad Cor. c. 11. 19. certe necesse est etiam ut in Ecclesia sit certum aliquod iudicium, quo & scandala tolli, & hæreses damnari possint, alioquin brevi tempore Ecclesia periret, nam omne Regnum in se divisum desolabitur Matth. 12. 25. At qua de causa hinc deducitur, recte inquit Bellarminus, Concilii necessitas, cum Summus Pontifex iudex sit & quidem infallibilis omnium controversiarum? Post hæc Bellarmini verba antequam ad Thesis probationem deveniamus, tanquam certum præmittimus, Concilia quædam particularia absolute esse necessaria, quod & ipse Cardinalis doctissimus probat capite 11.*

Ex citatis modo superius regulis Concilia Generalia absolute necessaria non esse probamus: & quidem non ob primam causam necessario postulatur Concilii revocatio, nam si ad extinguendas septem hæreses celebrata sunt septem Con-

Concilia Generalia, plusquam centum hæreses extinctæ sunt a sola Apostolica Sede Conciliis particularibus cooperantibus, & si unum schisma sublatum est per Generale Concilium Constantiense, Schismata supra viginti sine Conciliis Generalibus sublata sunt. Quod ad secundam causam etiam referendum arbitramur.

Jam vero tertia causa duplici titulo non exigit Generale Concilium. 1. Quia non est absolute necessarium, ut communi hosti, qualis est Turca, resistatur. Si enim Ecclesia conservari potuit sub immanissimis persecutoribus Nerone E. G. Domitiano, Diocletiano &c. cur non posset etiam sub Turcarum persecutione intacta servari? Deinde quis non videt, etiam sine Generali Concilio posse bellum indici communi hosti, quemadmodum sæpe factum esse deprehendimus?

Eadem de quarta dicenda sunt; nam propter suspicionem malæ doctrinæ, aut pessimæ vitæ Pontificum numquam conveniunt, nisi Provincialia aut Nationalia Concilia. Nec sane videtur Generali Concilio opus esse. Dum enim vere Pontifex est in prima Sede, a nemine judicatur, nisi & forte ipse exigit Concilii mentem, quod æque universale & particulare esse potest.

Quinta vero causa metaphysica omnino est; quis enim credat futurum aliquando, ut Cardinales aut non velint, aut non possit creare Pontificem? Quod si accideret, nullum dubium ad quos spectaret Pontificis electio?

Quod vero ad abusuum emendationem pertinet, possunt sane mores emendari & vitia deleri, tum per leges Summi Pontificis, tum per Conciliorum Provincialium Decreta, licet id suavius fieri possit per Generalia Concilia. Ob nullam ergo ex his causis necessaria est Conciliorum Generalium convocatio.

Quæ omnia magis sequentibus confirmantur. Siquidem absolute non esse necessariam Conciliorum Generalium convocationem patet 1. ex Hæresibus, quæ tribus primis Ecclesiæ seculis exortæ sunt, Menandri scilicet, Ebionis, Cerinthi, Nicolaitarum, Valentini, Cerdonis, Marcionis, Marciani, Tatiani aliorumque, qui vel per universalem Ecclesiæ consensum, vel per Doctores satis sunt profligati, quod non solummodo factum esse deprehendimus gemente adhuc sub Ethnicis Imperatoribus Ecclesia; sed etiam post datam Ecclesiæ pacem. Sic nulla celeberrima fuit Synodus contra Vigilantium, quem Hieronymus debellavit. Origenistæ sa-

tis damnati visi sunt, postquam Romanus Pontifex alique non pauci Ecclesiæ Episcopi in eos tulere sententiam. Ait enim Hieronymus in Epist. adv. Ruff. de Origenis defensoribus: *Non valet apud eos super Origenis defensionem Episcoporum auctoritas? Quid facient epistolæ Theophili Episcopi? Quid Papæ Anastasii in toto orbe Hæreticos persequentes?* Pelagianis Synodum Œcumenicam poscentibus responsum est ab Augustino contr. du. Ep. Pelag. lib. 4. c. ultimo: *Aut vero congregatione Synodi opus erat, ut aperta perniciēs damnaretur, quasi nulla Hæresis aliquando sine Synodi congregatione damnata sit, cum potius rarissime inveniantur, propter quas damnandas necessitas talis extiterit.* Ita S. Doctor. Refellamus modo adversariorum argutationes.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. Ex ultimo allatis Augustini verbis licet appareat, quasdam tantum hæreses fuisse per Concilium profligatas, ibi tamen asseritur, ad nonnullas superandas necessarium fuisse Concilium Generale: Ergo saltem aliquando Concilia Generalia absolute sunt necessaria.

Resp. Dist. ant. & Augustinus intelligit necessitatem secundum quid, conc. secus, nego ant. & conseq. Necessitatem igitur non absolutam ab Augustino inditari patet ex hoc, quod inter quasdam Hæreses, propter quas necessitatem dicit extitisse convocandi Concilia, adnumerat Arrianam. Profecto cum Arrius plures haberet fautores Episcopos, hinc ad suavius reddendam Ecclesiæ pacem quædam fuit partialis, non absoluta necessitas convocandi contra ipsum Concilium.

Ob. 2. S. Leo, Ep. 43. ad Martianum, laudat Martianum Augustum, quod Synodum generalem a se postulatam necessariam etiam ipse judicaverit. S. Isidorus in Præf. Concil. scribit, ante Constantini tempora Christianam Ecclesiam in varias hæreses divisam fuisse, quod propter Imperatorum persecutiones non liceret Episcopis Concilia celebrare, & generalia quidem, cum ante Constantinum multa Concilia particularia fuerint celebrata. Quare innuere videntur Leo & Isidorus, Concilia Generalia simpliciter esse necessaria. Item S. Eugenius Episcopus Carthaginensis, ut testatur Victor lib. 2. de persecut. Vandalica, cum urgerentur a Rege Unnerico, ut de fide cum Arrianis conferret, respondit causam fidei communem esse toti Ecclesiæ; proinde convocandos esse Episcopos ex omnibus Ecclesiæ partibus, ac præcipue rem totam significandam Ecclesiæ

Ro-

Romanæ, quæ caput est ceterarum. Ex quibus liquet, mentem Eugenii fuisse ad explicandas fidei controversias necessaria omnino esse Generalia Concilia.

Resp. Ad primam objectionis partem censuisse Leonem necessarium Concilium Generale Chalcedonense, ut ejus auctoritate destrui posset, quod perperam egerat Ephesinum II. Ad hanc non fuisse absolutam necessitatem, sed aliqualem dumtaxat perspicuum est ex Concilii Ariminensis irritatione. Fuit enim Ariminense plenissimum & generale, & longe celebrius Ephesino II. quod tamen a Damaso Pontifice sine ullius Generalis Concilii præsidio irritatum fuit. Vid. Epistolam Damasi ad Episcopos Illyrici, & Epist. 52. Basilii ad Athanas. Eodem modo exponenda est Isidori sententia. Si enim absolute, prout objicitur, sustineri deberet, falsa omnino esset, nam & ante tempora Constantini plurimæ hæreses sublatae & extinctæ sunt, ut ostendimus supra. Ad Eugenii verba quod attinet, quid iste sibi voluerit indigitat Victor Uticensis. Scribit namque, Eugenium commemorasse Concilium Generale & transmarinas Ecclesias, non quod in Africa viri doctissimi non extarent, qui cum Arianis possent concertationes inire, sed quia existimabat, transmarinos, cum Vandalorum Regi non essent subditi, quemadmodum Africani, liberius acturos causam fidei. Unde ex hoc necessitas absoluta Generalis Concilii minime deducitur.

Ob. 3. Infallibilitas in Ecclesia necessaria Ecclesiæ absolute est, ne portæ inferi prævaleant adversus eam; hæc autem non habetur sine Conciliis. Ergo Concilia necessaria absolute sunt, & reapse cuique perpendenti sincero animo scripturarum testimonia, ubi verba hææntur de assistentia Spiritus S. ministris Evangelicis promissa, non occurrunt nisi phrasæ generales, quibus usus est Salvator, quæque omnibus Ecclesiis indefinite conveniunt. E. G. Matth. 28. *Ite docete omnes gentes: Ego vobiscum sum omnibus diebus usque &c.* Quæ sane verba frustra detorquere quis volet ad personales Petri prærogativas, ejusque successorum. Promissa ergo infallibilitas est universis Pastoribus, quod & Augustinus docet serm. 375. alias 108. de divers. dicens: *Has claves non homo unus, sed unitas accepit Ecclesia.*

Resp. Inaniter contra Pontificis Romani infallibilitatem argumentum esse consarcinatum, quam & toto corde profitemur, & in præsentî supponimus. Nihilominus, ut extracuriosum aduersariorum argutatiunculas enervemus, reponimus, quod

quod si verba illa: *Ite docete &c.* omnibus in genere dicta sunt, hæc alia: *Ego rogavi pro te Petre &c. Tu es Petrus &c. Tibi dabo claves* & similia sane Petro soli dicta esse, necesse est fateamur. Quapropter prima illa verba Conciliorum infallibilitatem probare non denegamus, (quæ tamen generalia non sunt, nisi Petrus in iis concurrat & ea confirmet) sed eorum absolutam necessitatem evincere non admittimus. Quod vero Augustinus asserat, claves non unum hominem, sed unitatem Ecclesiæ accepisse, ejusdem furfuris est argumentum. Animadvertendum siquidem est, duobus in locis claves a Christo fuisse datas: Una vice soli Petro: *Tibi dabo*: vice altera omnibus Apostolis, *quidquid ligaveritis*. Quando igitur Augustinus asserit non unum hominem, sed unitatem Ecclesiæ hæc claves accepisse, de clavibus datis Apostolis intelligendus est, quod clarius ediscitur ex Augustini contextu.

Ob. 4. Via Œcumenicorum Conciliorum ad decidendas controversias fidei est longa, angustiis & laboribus undequaque referta: Non ergo convocanda sunt nisi deficiente altera faciliore via, sed nihilominus Concilia Generalia semper celebrata sunt, ergo deficiebat faciliore via: Ergo erant absolute necessaria.

Resp. Ecclesiam propter filiorum salutem non pœnis, non laboribus, non incommodis parcere. Curat quandoque, licet absolute non sit necessarium, dilecta Christi sponsa, ut viridi ramo captivet oves sibi creditas, & dulces adhibet artes ad eas recuperandas, licet id sibi pergrave sit ac molestum.

Ob. 5. Quando aliqua definitio a tribunali infallibili statuta est, non amplius est ad trutinam revocanda, sed Pontificum Romanorum Decreta ad trutinam quandoque in Conciliis Generalibus revocata sunt: Ergo non sufficit ad Ecclesiæ pacem auctoritas Pontificia. Prob. min. Definitio Cælestini Papæ contra Nestorium a Concilio Ephesino judicata est: S. Leonis ad Flavianum Epistola contra Eutychetem examinata fuit in Concilio Chalcedonensi: Monothelismi causa jam ab Agathone in Concilio Romano definita iterum judicium passa est in 6. Concilio Generali: Ergo &c.

Resp. Argumentum laborare in falso supposito. Supponit enim hæc omnia facta fuisse, quod Papa non sit infallibilis. Nos autem in præsentī Pontificis Romani infallibilitatem supponimus, quia Christus pro Petro rogavit, ut ejus
fides

fides non deficeret; proinde si ea in Conciliis judicata sunt post Pontificias definitiones, hoc factum esse, non quia absolute necessarium esset hoc iudicium, sed quia mitiori modo, ut millies diximus, voluit Ecclesia satisfacere perduellibus, quos optabat ad veritatem reducere.

Ob. 6. Antiqua illa quaestio: Essent ne rebaptizandi ab Hæreticis baptizati, numquam finiri potuit, donec accessit sententia Concilii Generalis. Audiatur Augustinus lib. 1. c. Don. c. 18. *Hoc de baptismo pie credamus quod universa Ecclesia a sacrilegio Schismatis remota custodit, in qua tamen si aliud alii, & aliud alii adhuc de ista quaestione salva pace sentirent, donec universali Concilio unum aliquid eliquatum, sincerumque placuisset, humanae infirmitatis errorem excusaret charitas unitatis: Ergo &c.*

Resp. Ad hujus argumenti solutionem non ea adducturi sumus, quæ Bellarminus nimium irreverenter forsan in Augustinum protulit, asserens S. Ecclesiae Doctorem mentitum fuisse, vel sibi contradixisse. Reponimus tamen hunc esse Augustiniani testimonii sensum, quod licet Apostolicæ Sedi cooperantibus Provincialibus Conciliis controversiam illam finiendi auctoritas non deesset, maluerunt tamen differre in tempus aliud magis opportunum, quod numquam se obtulit, nisi cum Nicænum Concilium celebratum est. Quæ ostendunt Concilii necessitatem ad mitius controversiam dirimendam.

Inst. Stephanus Papa congregato Concilio quodam particulari iussit non rebaptizari, & excommunicandos censuit illos, qui rebaptizarent teste Eusebio lib. 7. Hist. c. 4. & August. lib. de unic. Bapt. c. 14. Ergo quaestionem Pontifex cum particulari sua Synodo finire voluit nec potuit: Ergo necessaria videntur omnino Concilia Generalia.

Resp. Stephanum quidem iussisse, ne ii rebaptizarentur, qui essent ab hæreticis baptizati, sed causam finire noluit. Siquidem non excommunicavit ut poterat, sed excommunicandos putavit rebaptizantes, imo excommunicationem comminatus est iisdem, quod satis manifeste colligitur. Ipse enim imprimis Cyprianus in Epist. ad Pompejum ait: *Sacerdotes Dei veritatem Christi, & Ecclesiae unitatem tuentes abstinendos putat, dixit abstinendos putat: Ergo excommunicandos, non excommunicatos; Et in Ep. ad Iubajanum: Nos quantum in nobis est propter hæreticos cum Collegis & Episcopis nostris non contendimus, cum quibus divinam concordiam, & Dominicam pacem tenemus.* Hæc autem vir sanctus

Etus non dixisset excommunicatus. Ulterius Hieronymus in dialogo contra Lucif. de Cypriano ait : *In communione eorum permansit, qui sententiae suae contraierant* : ac tandem Augustinus lib. 1. de Baptismo c. 7. asserit, *Stephanum & Cyprianum salva pace & charitate dissensisse*. Stephanus ergo non eo pervenit, ut causam finire vellet, sed absolutam determinationem, quam poterat ex se proferre, voluit opportuniori tempori reservare.

Ob. 7. Augustinus scribens contra Donatistas Romæ a Miltiade damnatos Epist. 43. n. 19. sic habet : *Ecce putemus, illos Episcopos, qui Romæ judicarunt, non bonos iudices fuisse* : Restabat adhuc plenarium Ecclesiæ Concilium, ubi etiam cum ipsis iudicibus causa posset agitari, & si male judicasse convicti essent, eorum sententiæ solverentur ; Augustinus ergo Concilia Generalia necessaria esse existimavit.

Resp. Augustinum hypothetice loquutum fuisse ; id patet ex illis verbis : *Ecce putemus, & si male judicasse convicti essent*. Ceterum hanc absolutam Conciliorum necessitatem Augustinum non admisisse satis constat ex Serm. 131. de Verb. Apost. in quo de Pelagiana hæresi hæc habet : *Jam de hac causa duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam, jam inde rescripta venerunt, causa finita est : utinam aliquando finiatur & error*. Ergo persuasum erat S. Doctori Concilium Generale necessarium absolute non esse ad dogmata finienda, si quando Sedes Apostolica rescribit absolute & decernit, causam dicit esse finitam.

C A P U T IV.

De Conciliorum origine.

Pighius lib. 6. de cælesti Hierarchia ausus est asserere, humanam esse Conciliorum originem, & a M. Constantino excogitatam primum, & adinventam. Necesse est igitur ut tam absurda propulsemus commenta.

C O N C L U S I O.

Concilia divinam habent originem.

Dem. Concilium Chalcedonense in Epistola ad Leonem, & VI. Synodus Acton. 17. necnon Cælestinus Papa in Epist. ad Ephesinum Concilium docent, Concilia fuisse a Christo illis verbis indicata ; *Ubi fuerint duo vel tres &c.*
Ul-

Ulterius apud omnes Theologos illud est certissimum, quod quidquid traditione vel continua Ecclesie praxi ad Apostolica tempora ascendit, illud sit vel de divina institutione immediate, vel saltem mediate: atqui Conciliorum celebratio ad Apostolos ascendit; non ergo fuit M. Constantini adinventum. Minor inconcussa est; quoniam ante Concilium Nicænum habita fuit Alexandrina Synodus sub Alexandro Antistite an. 315. Adversus Donatistas Carthagine duo Concilia celebrata sunt an. 306. & 348. In Provincia Hispaniarum Boetica Eliberitanum an. 305. Contra Paulum Samosatenum duo Antiochena Concilia an. 265. & 270. Hieropolitanum Concilium pariter habitum est sub Apollinario contra Montanum & Theodotum Coriarium an. ut nonnulli putant, 173. Romanum a Victore in causa de Paschate celebrando an. 198. Primo sæculo tria ab Apostolis celebrata sunt, & quodam suo modo Generalia, cum non adhuc esset longe lateque diffusa Christiana religio. Ex quibus satis apparet vel mediate vel immediate divina conciliorum origo.

Diluuntur Objecta.

Objicit Pighius. Isidorus in primum Canonem distinct. 17. Decreti Gratiani statuit originem Conciliorum Œcumenicorum temporibus Constantini dicens: *Ante illum flagellantibus tyrannis non erat libertas instruendi populum, & hoc locum dabat diversis hæreticorum sectis, quæ inter Christianos serpebant. Ut occurreret huic malo Constantinus, permisit Episcopis coalescere in Concilium, diversæ inde fuerunt Synodi celebrata, quarum maxima fuit Nicæna, ubi PP. alterum Symbolum juxta exemplar Apostolorum edidit: Ergo &c.*

Resp. Argumentum non concludere, cum Isidorus referat Constantinum *permisisse* Episcopis coalescere, quod innuit exercitium tantummodo conciliaris convocationis, non autem originem, & institutionem ejusdem. Præterea cum dicat: *inde fuere Synodi diversæ celebrata*, forsan Isidorus, vel memoria lapsus, vel de iis Generalibus Conciliis loquutus est, ut sentit Bouchaud, quæ a nobis Generalia dicuntur seclusis Apostolicis sub diversa ratione inspiciendis propter potestatem a Domino cuique Apostolorum collatam. Si quæ sunt alia, vel levioris sunt momenti, vel ex præmissis facillime solvuntur.

CAPUT V.

De jure suffragiorum in Conciliis.

L Utherus in lib. de Conciliis part. 2. pag. 264. Carolus Molinæus in suo Consilio de Concilio Trid. non recip. Tract. 28. Magdeburgenses Cent. 1. lib. 2. c. 9. Column. 548. præsumunt, omnem quemcumque virum eruditum suffragium habere decisivum in Concilio Generali, cum judicis debeat esse intelligere, cognoscere, & penetrare causam, voluntque pariter simul cum Brentio in Confess. Wittenberg. Concilium construendum esse ex viris tantummodo piis & electis, quia S. Christi Ecclesiam repræsentant. Contra Blaterones istos sit igitur

C O N C L U S I O.

Soli Episcopi in Conciliis Generalibus jure habent suo decisivum suffragium, ex privilegio autem & consuetudine Cardinales, Abbates, & Generales Ordinum, licet non sint Episcopi.

Dem. 1. pars. Definire in Conciliis ea, quæ sunt credenda, vel agenda, proprium est Pastorum, quoniam pascere & docere unum idemque esse discimus ex Jeremia c. 3. sed ad solos Pastores attinet pascere; ergo & docere. Item ad Ephesios 4. legimus, alios positos esse Pastores & Doctores, ubi notant Hieronymus & Augustinus Ep. 59. ad Paulin. conjunctum esse nomen Pastoris cum nomine Doctoris, quia proprium est Pastorum regere. Sed nulli alii Pastores sunt præter Episcopos: Ergo &c. Ulterius, cum tempore Victoris Papæ Concilia fuerint in Ecclesia celebrata super celebrationem Paschæ, de iis sic loquitur Eusebius lib. 5. hist. Eccl. c. 23. *Ob quam causam conventus Episcoporum, non laicorum, vel quorumcumque hominum, per singulas quasque provincias convocantur: Ergo &c.* Præterea Theodosius Junior in Epistola ad Ephesinam Synodum 1. tom. hujus concil. c. 23. ita scribit: *Illicitum est eum, qui non sit in Ordine Sanctorum Episcoporum, Ecclesiasticis immisceri tractatibus.* Pulcheria quoque Imperatrix in Epist. ad Strategum Bithyniæ, quæ habetur ante Concil. Chalcedonense, jussit ut Clerici, Monachi & Laici etiam vi repellerentur a Concilio; & in Concilio Chalcedonensi act. 1. cum ad Martinum Archimandritam acta Concilii mitterentur, ut ea

ea subscriberet, respondit, non esse suum, sed Episcoporum tantum subscribere; & in eodem Concilio cum pro Dioscuro Monachi & Laici ingressi essent, PP. clamarunt: *Mitte foras superfluos*. Soli ergo Episcopi &c.

Dem. 2. Illis competit ex privilegio & consuetudine jus suffragii decisivi in Conciliis, qui a tempore Concilii Basileensis illud semper habuerunt; sed rem ita se habere patet ex Conciliis Basileensi, Florentino, Lateranensi sub Leone X. & Tridentino, in quibus Cardinales aliqui, Abbates & Generales Ordinum suffragium habuerunt decisivum; Ergo &c.

Solvuntur Objecta.

Ob. 1. Apud Lucam act. 15. de Concilio Apostolorum legimus: *Convenerunt Apostoli & Seniores videre de verbo hoc*; & infra: *Tunc placuit Apostolis & Senioribus cum omni Ecclesia*. Ergo suffragium decisivum dederant Apostoli & Presbyteri seu Seniores: Ergo &c.

Resp. Hoc in Concilio interfuisse Apostolos tanquam iudices ad definiendum, Presbyteros autem ad consultandum, plebem vero non fuisse vocatam, sed adfuisse & consensisse audiendo solummodo, & non reclamando, quod probatur ex contextu, in quo legitur: *Convenerunt Apostoli & Seniores videre de verbo hoc*, ubi nulla mentio fit plebis: Deinde tam Apostoli, quam Seniores loquuti sunt, donec discutiebatur controversia, & cum magna disquisitio fieret, Quod vero post disputationem, in qua & Presbyteri loquebantur, soli Apostoli sententias definitivas protulerint, patet ex eo quod inde soli Petrus, Paulus, Barnabas, & Jacobus inducuntur a Luca loquentes, quodque nulli alii sententiam dixerint textus subsequens docet, siquidem post Petri sententiam mox subditur: *Tacuit omnis multitudo*, & *audiebat Paulum & Barnabam*; inde subsequitur Scriptura: *Et postquam tacuerunt* (nimirum Paulus, & Barnabas) *respondit Jacobus dicens*; mox post Jacobum subjungitur: *Tunc placuit Apostolis &c.* Itaque ruit argumentum Lutheranum. Quod autem sequitur: *Placuit Apostolis & Senioribus cum omni Ecclesia*, de consensu tacito intelligendum est, quemadmodum in Carthaginensi pariter contigisse scimus, (vide inte opera Cypriani) in quo adfuerunt etiam Presbyteri, Diaconi & Laici, sed soli Episcopi sententias dixerunt.

Ob. 2. Generale Concilium Ecclesiam universam repræsentat; Ergo ad illud homines confluere debent ex omni genere, idest Episcopi, Presbyteri, Principes, Laici &c.

Resp

Resp. 1. per instantiam. Dieta Regni totum Regnum repræsentat, ergo ad eam confluere debent omnes omnino subditi. Directe tamen repono, quod ad hoc, ut universa Ecclesia repræsentetur, satis est, si universi greges repræsententur, cum autem isti per singulos Pastores repræsententur, liquet aperte Episcopos sufficere. Unde S. Cyprianus lib. 4. Ep. 9. asserit, Ecclesiam esse in Episcopo. Quare Eusebius lib. 3. de vita Constantini Nicænum 318. Episcoporum vocat conventum orbis terrarum, & Augustinus lib. 1. de Baptism. c. 18. Nicænum ipsum totius Ecclesiæ consensum appellat.

Ob. 3. Communis causa communibus votis & viribus juvanda est; sed causa fidei communis est omnibus Christianis: Ergo &c.

Resp. Causam fidei ad omnes pertinere, sed ad Prælatos ut Doctores, ad ceteros ut discipulos, ad Episcopos ut Pastores, ad ceteros ut oves; si autem omnes deberent esse Pastores, quæ essent oves?

Ob. 4. Nicolaus I. in Ep. ad Michaellem, quæ habetur etiam distinct. 96. *Ubinam legistis, inquit, Imperatores antecessores vestros synodalibus conventibus interfuisse, nisi forte in quibusdam, ubi de fide tractatum est, quæ universalis est, quæ omnium communis, quæ non solum ad Clericos, verum etiam ad Laicos, & omnes omnino pertinet Christianos: Ergo &c.*

Resp. Nicolaus fidem dicens communem, & intervenientem narrans Imperatorem, non dicit, Imperatores Conciliis interfuisse ut iudices, sed ut eos, quibus incumbit defendere communem fidem ab Episcopis definitam edictis, legibus, & si oporteat, etiam gladio.

Ob. 5. Evenit sæpe sæpius unius Laici sententiam totius Synodi sententiæ præpositam esse, quoniam magis erat scripturæ consona; ergo debent Laici ad Concilia vocari. Prob. ant. 1. ex Gratiano dist. 36. quæst. 2. Canon. ultimo, ubi legimus: *Hieronymi auctoritate Scriptura Sacra munitam toti Concilio Generali præjudicasse.* 2. ex Panormitano in cap. *Significasti* & ex Jo. Gersone part. 1. de Exam. Doctrinarum, quorum ille dicit, *unius privati sententiam præponendam esse sententiæ Papæ, si ille privatus moveatur melioribus auctoritatibus Testamenti veteris & novi.* Iste autem docet, quemcumque hominem doctum posse & debere toti Concilio resistere, si videat illud ex malitia, vel ignorantia errare: Ergo &c.

Resp.

Resp. Dist. ant. potest unius privati sententia totius Concilii sententiæ anteponi ante definitionem Concilii, conc. ant. post Concilii definitionem subdistinguo: si non constet de legitimitate Concilii, conc. secus, nego ant. Ad illud vero ex Gratiano deductum facillimum est responsum, si dicatur mentiri Hermannum asserentem juxta Gratianum anteponi Hieronymum Concilio Generali. Non enim de generali, sed de particulari loquitur Gratianus. Deinde quæ Gratianus Hieronymo tribuit, in hujus Sancti Doctoris operibus nusquam inveniuntur. Præterea Gratianus eo loci lapsus est, cum minime pugnent inter se Concilium & Hieronymus. Siquidem Hieronymus dixerat, secundum legem veterem licuisse raptori ducere in uxorem mulierem, a se raptam, si pater ejus consentiat. Concilium vero statuit, non licere raptori raptam ducere in uxorem, quoniam lex vetus Christianos non obligat. Quod ex Panormitano addebatur & Gersone, eos loqui regeo de resistantia, quæ fieri potest a quocumque docto viro ante definitionem.

Ob. 6. cum Hermanno Humelmanno lib. 3. Proleg. c. 10. Multæ fidei causæ populo judice disputatæ sunt, ut refert Clemens Alex. lib. 1. & 2. Recognition. & clarius Ambrosius testatur Epist. 32. hisce verbis: *Iske populus judicat, cujus in corde lex divina est, non humana, lex non atramento scripta, sed spiritu Dei vivi*: Ergo &c.

Resp. Duo cum Bellarmino notanda esse, judicium scilicet publicum & privatum; Publicum, quod profertur a publico judice auctoritatem habente; Privatum, quod ex privati sententia profluit, quæ non obligat. Tale est Judicium auditorum extra Theologorum exedras in publicis disputationibus. Judicium igitur publicum in causa fidei numquam datum esse populo, datum vero privatum concedimus. Neque aliquid in contrarium evincunt Ambrosii verba, quin potius assertum nostrum validissime confirmant. Subsequitur enim Mediolanensis Antistes: *Veniant plane, si qui sunt, ad Ecclesiam, audiant cum populo, non ut quisquam judex resideat, sed unusquisque de suo affectu habeat examen & eligat, quam sequatur*: Ergo Ambrosius denegat populo judicium publicum & auctoritatem.

Ob. 7. In Concilio Nicæno interfuerunt 318. PP. veluti judices, atqui non omnes fuerunt Episcopi: Ergo &c. Prob. min. Enim vero Vitus & Vincentius Romani legati erant simplices Presbyteri. Ulterius subscriptiones, quæ habentur in Concilio, non sunt 318. Episcoporum. Hulsebius

de vita Constant. lib. 3. c. 8. asserit Episcopos interfuisse 250. & non aspernabilem numerum Presbyterorum, Diaconorum & Acolythorum. Eustathius teste Theodoreto lib. 1. Hist. Eccl. c. 8. docet Episcopos Nicænos fuisse 270. Qui sane testes sunt magnificiendi utpote oculati: Ergo &c.

Resp. Nos concedere Legatos Pontificios fuisse simplices Presbyteros, sed ex extraordinario Pontificis privilegio, cuius personam gerebant, iudicasse. Quod vero subscriptiones 318. non habeantur, hoc probat, eas deperiisse cum suis primigeniis originalibus. Videbimus dein infra subscriptiones infallibilem regulam non esse ad iudicandum vel de numero, vel de ordine, vel de qualitate Patrum. Quod spectat ad Eusebium & Eustathium credendum, Synchronos hosce corruptos fuisse. Communior enim & solemnior sententia est, Episcopos Nicænos fuisse 318. Ita Socrates lib. 1. c. 5. Theodoretus lib. 1. c. 3. Athanas. in sua ad Jovinianum Imperatorem Epistola, Epiphanius hæres. 69. Rufinus lib. 1. c. 1. Denique Synchroni sunt Eusebius & Eustathius, attamen quomodo concordant, si unus 250. alter 270. Episcopos fuisse pronuntiat? Uterque eos vidit? quænam ergo evidentior corruptionis nota?

Ob. 8. Dominus Bouchaud in Encyclopedia universali cusa Parisiis refert plures Scriptores docere, Athanasium tunc Ecclesiæ Alexandrinæ Diaconum sub Alexandro Patriarcha Concilio intervenisse, improbumque rerum pondus sustinuisse, & Vitum & Vincentium simplices Presbyteros Sylvestri Papæ personam ibidem repræsentasse. Ergo Presbyteri & Diaconi in Conciliis sederunt & iudicarunt.

Resp. Adeo falsum est, Athanasium rerum pondus sustinuisse in sensu præsentia, & solos Vitum & Vincentium Pontificis personam gessisse, ut de Osio scribat Athanasius ipse in Epistola ad Solitarios, quod Nicæni Concilii Princeps fuerit. Ceterum quidquid sit de his, hoc firmum esse arbitramur, decisionem suffragii decisivi jure suo nec Vitum, nec Vincentium, nec Athanasium habuisse.

Ob. 9. In Actis Concilii Aquilejensis celebrati an. 381. legitur, S. Valerianum Aquilejensem primum in eo Concilio habuisse locum, & Ambrosium Concilii ejusdem fuisse animam, qui interrogans Attalum Presbyterum, eum sciscitatus est, utrum Concilio Nicæno subscripserit, qui cum Palladii Arrianorumque partibus faveret, siluit; Proindeque Ambrosius institit dicens: *Attalus Presbyter licet Arrianus sit,*

fit, tamen habet auctoritatem loquendi, profiteatur utrum subscripserit in tractatu Concilii sub Episcopo Agrippino, an, non? Tom. 2. Concil. p. 979. Ex quibus satis edocemur, simplices Presbyteros auctoritatem habuisse loquendi in Conciliis & actis subscribendi: Ergo &c.

Resp. Valerianum in Concilio primo sedentem non esse Presbyterum simplicem, Ambrosium Concilii animam non esse Ambrosium Concilii Præsidentem, & Attalum loquentem non esse judicem, nec verba Ambrosii jus dare suffragii Presbyteris in Concilio; asserit enim Presbyterum auctoritatem habere loquendi. Nec aliquid urget, quod illum percunctatus sit, num subscripserit in tractatu Concilii sub Episcopo suo Agrippino. Hoc enim idem fuit ac perquirere num Episcopo suo consenserit.

C A P U T VI.

De Concilii Præsidente.

UNum esse debere, qui Conciliis præsideat, luculentissimum est. Cum enim nil aliud sit Concilium, quam Confessio Ecclesiæ universalis, necessarium absolute est, ut aliquis voces colligat, & decisiones Concilii pronunciet. Christus caput totius Ecclesiæ in quacumque Ecclesia particulari ab Episcopo repræsentatur, sed modo quæritur, quis debeat esse caput, quando omnes Episcopi congregati sunt. Pensanda sunt aliquantisper verba Concilii Chalcedonensis in Epistola Synodali ad Leonem Papam. Si enim, inquiunt Chalcedonenses PP. *ubi sunt duo aut tres congregati in nomine ejus, ibi se Christus in medio eorum fore perhibuit, quantam circa 25. Sacerdotes familiaritatem potuit demonstrare, qui & patriæ & labori suæ confessionis notitiam prætulere? Quibus tu quidem sicut membris caput præeras, in his, qui tuum tenebant ordinem, benevolentiam præferens; Imperatores vero fideles ad ordinandum decentissime prædebant, sicut Zorobabel & Jesus Ecclesiæ tanquam Jerusalemæ edificationem circa dogmata renovare adnitentes. Quod testimonium demonstrat, PP. Chalcedonenses duplicem distinguere præsidentiam in Conciliis, Pontificum unam, Imperatorum alteram. Ac reapse cum Princeps armatus sit gladio, & vi polleat coactiva, ibi præsidet, ut omnia fiant juxta leges & canones, quorum ipse protector est. Ceterum, ut hic loquamur tantummodo de præsidentia hierarchica,*

chica, sane per illa verba: *sicut membris caput praeerat in his qui tuum tenebant ordinem* satis apparet, ad Romani Pontificis jus illam spectare. Profecto inconcussum omnino est, quod, quando Pontifex personaliter adhsit Concilio, omnes Canonistae recognoscunt indefectibiliter ius quod habet Pontifex praesidendi, quatenus Episcopus est primae sedis, centrum unitatis catholicae, & caput universalis Ecclesiae. At non pari modo conveniunt morosi quidam hanc praerogativam prioribus saltem saeculis habuisse etiam Legatos, & plures ex istis non altius colligunt originem istius juris, quam a Concilio Chalcedonensi, & ex illis alii putant etiam in Concilio Niceno Legatos Pontificios praeseditse. Inter hos ultimos primum tenet locum De Marca, qui in suo celebri tractatu de concordia Sacerdotii & Imperii lib. 5. c. 3. 4. 5. 6. 7. reducit quaestionem de praeminentia Papae in Conciliis ad tria capita principalia, scilicet ad praerogativam sedendi, ad jus colligendi voces, & ad ratificationem actorum. Dominus Bouchaud duas tantum priores admittit praerogativas, tertiam prout contrariam libertati suffragii respuit. Dominus Vigor quaecumque ex parte priorem rejicit sententiam, adstruitque praesidendi jus esse Patriarchale & deficiente Papa, Alexandrini Patriarchae fuisse praesidentiam, istoque deficiente fuisse Antiocheni, & sic semper ex ordine. Lutherani & Calvinistae & hic commemorandi sunt, qui Imperatoris esse propriam, clamant, hanc praesidendi auctoritatem, adeo ut si Imperator nec per se, nec per legatos ad Concilium accedere voluerit, Concilium ipsum teneatur sibi Praesidem eligere. Contra omnes tamen quoscumque sic nostram explanamus sententiam.

C O N C L U S I O.

Summi Pontificis jus ordinarium est praesidere in Conciliis, vel per se, vel per legatos.

Dem. Conciliis generalibus praesidere actus est potestatis Ecclesiasticae, & illius potestatis, quae inter ceteras suprema est in Ecclesia, atqui haec est summi Pontificis: Ergo &c. Confirmatur ex eo quod Concilia vocant Pontificem Patrem, & ipse vocat Episcopos in Conciliis congregatos aliquando filios, ut refert praesertim Theodoretus lib. 5. hist. c. 15. ubi Damasus respondens Episcopis Concilii secundi Generalis sic incipit: *Quod Apostolica Sedi debitam reverentiam exhibetis, vobis ipsis magno honori est, filii honoratissimi.*

simi. Item Antiocheni PP. ad Julium: Domino beatissimo, & honorabili Patri Julio &c. & Concilium Chalcedonense in Epistola ad Leonem: Rogamus tuis decretis nostrum honora iudicium, ut firmitas tua filiis quod decet adimpleat. At quis quæso ambigit, an patres filiis præsidere debeant, vel filii Patribus? Ulterius in Concilio Apostolico act. 15. Petrus præsedit, ut testatur Hieronymus in Epist. ad Augustinum, quæ est 11. inter Epistolas Augustini. Idemque ex eo colligitur, quod Petrus primus surrexit, primus loquutus est, primus quæstionem definiit, & omnes, ut Hieronymus dixit, sententiam ejus sequuti sunt: Ergo &c.

Prob. 2. pars, scilicet per Legatos quoque præsidentiam esse Pontificis, & ex actis probatur octo generalium Conciliorum Orientalium.

Concilio 1. Nicæno nomine & vice Sylvestri Papæ præsedit Hosius Episcopus Cordubensis cum Vito, & Vincentio Presbyteris. De Hosio enim scribit Athanasius in Epistola ad Solitarios, quod Nicæni Concilii Princeps fuerit. Id autem honoris supra Orientales Patriarchas non habuisset Occidentalis Episcopus, nisi Sedis Apostolicæ vices egisset. Photius lib. de 7. Synodis Hosio adjungit Vitum & Vincentium tanquam Sylvestri Legatos hist. lib. 1. c. 5. ait: *Urbis vero illius, penes quam imperium est (Romæ scilicet) Episcopus ingravescente ætate præpeditus absuit, sed ejus Presbyteri, qui aderant ejus locum supplere.* Similia habet Theodoretus hist. lib. 1. c. 7.

Concilio 2. Generali, quod est Ephesinum 1. præfuit Cyrillus Episcopus Alexandrinus nomine Cælestini Papæ, ut testatur Evagrius hist. lib. 1. c. 4. dicens: *Cyrillo locum Cælestini Episcopatum antiquæ Romæ gerentis obtinente.* Idem patet ex Epistola Cælestini ad Cyrillum: *Quamobrem nostræ sedis auctoritate adscita, nostraque vice & loco cum potestate usus, ejusmodi non absque exquisita severitate sententiam exequeris; nempe ut nisi &c.*

Concilio Chalcedonensi, & Generali 4. præsedit Leo Magnus, ut patet ex ipsius ad Synodum Chalcedonensem Epistola, in qua hæc habentur: *In his fratribus, qui ab Apostolica Sede directi sunt, me Synodo fraternitas vestra existimet præsidere.* Unde vicissim ad Leonem Synodus: *Quibus tu quidem sicut membris caput præeras, in his qui tuas vices obibant.*

Sextæ Generali Synodo præfuisse Agathonem Papam per Petrum & Georgium Presbyteros & Joannem Diaconum

paret tum ex omnibus actionibus, in quibus primi nominantur, loquuntur, subscribunt, tum ex sermone PP. ad Imperatorem, in quo de sua definitione dixerunt: *Per Agathonem Petrus loquebatur.*

Generali autem septimæ Synodo, idest Nicænæ 2. præfuit Adrianus Papa I. per suos Legatos Petrum Archipresbyterum S. Petri, & Petrum Abbatem S. Sabbæ, qui act. 1. 5. 7. dicuntur tenere locum Sedis Apostolicæ, & ante omnes Orientis Episcopos subscribunt hisce verbis: *Petrus vices agens Adriani Papæ veteris Romæ definiens subscripsit &c.*

Generali octavo Concilio nomine Adriani Papæ II. præfuerunt Donatus & Stephanus Episcopi & Marinus Diaconus. Prior hisce verbis Concilio subscripsit: *Ego Donatus Dei gratia Episcopus Ostiensis locum obtinens Domini mei Adriani universalis Papæ huic S. & universali Synodo præfidens omnia, quæ superius leguntur, promulgavi & manu propria subscripsi.*

At quid de Concilio Generali 2. & 5. quibus certum nec per se, nec per Legatos Romanum Pontificem præfuisse.

Resp. Secundum Concilium in se, ut Constantinopoli celebratum est, non fuisse Generale, cum nullus illic adfuerit Episcopus Occidentalis, aut aliquis Occidentalis Ecclesiæ Legatus, sed Generale habitum fuisse postea accedente consensu Concilii Occidentalis, quod circa idem tempus Romæ coegerat Damasus. Concilium autem Generale quintum Constantinopoli similiter celebratum non habuit Pontificem Præfidem, licet illius Concilii PP. Vigilium Constantinopoli degentem invitassent hisce verbis. *Ideo petimus*, inquit in Epistola, quam ad Pontificem scripsit Eutychius Constantinopolitanus Patriarcha, *ut præfidente nobis vestra Beatitudine communi tractatu eadem capitula in medio proponenda &c.* Sed Concilii precibus non annuit Vigilius responditque: *Ajunt PP. Synodi act. 2. non posse una nobiscum convenire, eo quod plurimi quidem hic sunt Orientales Episcopi &c.* Hisce tamen non obstantibus, etsi Concilio Vigilius non præfederit, jus tamen præsidendi in ipso agnoverunt, si eum Episcopi Orientales, ut præfidere dignaretur, rogaverunt. Concludendum igitur ex his, quod, si jus præsidendi etiam per Legatos suos obtinuit Pontifex Romanus, tempore, quo omnia ad Imperatorum nutum gerebantur, hoc jus

jus præsidendi in Conciliis ad Papam pertineat. Audiamus modo, quid blaterent adversarii.

Solvuntur Objecta.

Ob. 1. cum Brentio: Concilio 1. Generali certum non est, Hosium Cordubensem præsedisse: Ergo &c. prob. ant. Siquidem Magdeburgenses cum Luthero docent præsedisse Eustathium Antiochenum, Calvinus Athanasium, & alii Imperatorem: Ergo &c.

Resp. Mentiri Brentium. Imprimis enim Constantinus Imperator post omnes Episcopos subscripsit, deinde Constantinus non ausus est sedere, nisi in humiliori sella & annuentibus Episcopis, ut colligitur ex Theodoretis lib. 1. c. 7. & Eusebio lib. 3. de vit. Const. Præterea Constantinus in ipso Concilio professus est se debere ab Episcopis judicari, eisque subjectum esse, ut scribit Ruffinus. Imo Athanasius in Epist. ad Solit. refert, Hosium scripsisse Constantino: *Ne nobis in hoc genere præcipe, sed ea potius a nobis, si tibi Deus Imperium commisit, nobis ea, quæ sunt Ecclesiæ, concredidit.* Et non procul a fine: *Quis enim videns eum in decernendo Principem se facere Episcoporum, & præsidere judiciis Ecclesiasticis, non merito dicat, illum eam ipsam abominationem desolationis esse, quæ a Daniele prædicta est?* Mentiuntur pariter Magdeburgenses & Lutherus, qui ex eo informant argumentum, quod in subscriptione Eustathius primus non invenitur, nec secundus, nec tertius, sed inter alios inferius positus, quia cum esset in Concilio Alexander Alexandrinus Episcopus Antiocheno major & dignior, nulla ratione poterat præcedere, nec juvat regere, Eustathium fuisse Concilii oratorem pro Imperatore laudando, & a dextris Imperatoris sedisse. Si enim cum Bellarmino conjicere licet, sedium ordines tria Rhombi latera constituebant, in quorum superiori sedebat Imperator medius inter Hosium & Alexandrum Alexandrinum, nec non Vitum & Vincentium, deinde in latere dextro sedebat Eustathius Antiochenus, in sinistro Macarius Hierosolymitanus. Quod si hæc a Bellarmino prolata minus placeant, reponi potest. Eustathium sedisse digniori loco ob senectutem & sanctitatem, non vero ob præsidentiam: Sella enim præsidentiae signum non est, ut jam ostendimus exemplo Constantini. Mentitur præterea Calvinus pariter ac solemniter mentitur cum in medium profert Athanasii præsidentiam nullo innixus fundamento, eo vel magis, quod Athanasius ipse, ut supra retulimus, testatur in Epistola

ad Solitarios, Hosium Concilii Principem fuisse, atque Athanasii subscriptio inter acta Concilii nullimode adinveniat.

Ob. 2. Pontifex interveniens Concilio, vel per se, vel per Legatos, primumque honorem occupans est Concilii præsides; sed hæc eadem, vel per se, vel per Legatos obtinuit: Ergo &c. Prob. min. In prima Synodo Constantinus præsedet: in 2. Damasus Papa partem nullam habuit, & omnia a Theodosio Imperatore absoluta sunt: tertiæ Synodo Theodosius Junior misit Candidianum Comitem legatum suum, ut patet ex Epist. Imperiali ad Synodum Ephesinam, quæ habetur tom. 1. hujus Concilii c. 32. Quartæ interfuit Marcianus, & sedit primo loco. In quinta non fuit Vigilius, atque ut res tota absolvatur, addendum est quod in Concilio 2. Ephesino milites introducti sunt, & jubente Imperiali Legato omnia ad ejus nutum peracta sunt; Ergo Imperatores pariter & Pontifices Conciliis præfuerunt, vel per se, vel per Legatos; Ergo jus præfidentiae saltem est inter utrosque commune.

Resp. Imperatores præsedisse Conciliis, vel sellam occupando, vel exterioribus consulendo, vel turbulentias impediendo jam satis usque concessimus, & ultro, citroque concedimus. Verum nunquam ostendere adversarii poterunt, eos præsedisse ut judices Ecclesiasticos, quemadmodum vel Papa, vel ejus Legati præfederunt, nec aliquid urgent, quæ allata sunt. Et sane de primo & secundo jam supra satis diximus: relate vero ad tertium Concilium tantum abest, quod Candidianus præfederit, quin potius litteras ab Imperatore accepit tom. 1. hujus Conc. c. 32. in quibus Imperator testatur, se misisse Candidianum, non ut iste se mesceret Ecclesiasticis quæstionibus, sed ad Synodi defensionem. Quod vero respicit quintam Synodum, non est cur eadem superius adducta in Thesis probatione repetamus.

Ob. 3. In veteri Testamento præcipui judices etiam in rebus spiritualibus fuere Principes sive Reges, ut patet de Moyse, Josue, Davide, Salomone, Ezechia, Josia, aliisque. Accedit Deum commisisse Principibus custodiam legis divinæ juxta Paulum ad Rom. 13. *Si male egeris time, non enim sine causa gladium portat*: Ergo Principum est judicare de lege Dei.

Resp. Negando propositionem. Et quod ad Moysem pertinet animadverto, Moysem non solum Principem, sed etiam

etiam Sacerdotem fuisse, ut patet ex Psalm. 98. *Moyſes & Aaron in Sacerdotibus ejus*. Joſue vero Davidem, Salomonem, aliosque Reges & Prophetas extitiſſe concedimus, qui ſe Eccleſiaſticis rebus miſcuerunt, ſed quia id Deus ipsis aliquando extraordinarie commiſit, quæ ad Sacerdotes ex officio ſpectabant. Hoc modo Salomon amovit Abiathar a Sacerdotio, & Sadoc conſtituit pro eo 3. Reg. c. 2. verum id non ut Rex præſtitit, ſed tanquam propheta, ut imple-
retur ſermo Domini quem loquutus eſt ſuper Domum Heli in Sylo. Verum hujus generis quæcumque ſint alia, extraordinaria eſſe patet ex Deuter. c. 17. in quo præcipitur, circa legis dubia conſulendos eſſe Sacerdotes. Et revera optimi Iſraelitarum Reges aut numquam ſacerdotalibus ſe negotiis immiſcuerunt, aut ſi ad ſacra poteſtatem regiam extendere voluerunt, a Deo graviter percuſſi ſunt, ut de Oſia legitur 2. Paral. 26. Ad Paulinum teſtimonium enucleandum dicimus, Reges eſſe cuſtodes legis divinæ, non enim ſine cauſa gladium portant, non tamen legis interpretes eſſe. Si-
quidem munus eſt legibus & edictis jubere, ut ea fides teneatur, quam Sacerdotes tenendam docent, & hæreticos ab Eccleſia damnatos temporalibus pœnis affligere, ut Auguſtinus docet in Episto-
lis 48 50. & 116. & Imperatores Conſtantinus, Theodoſius, Marcianus, alique laudabiliter præſtiterunt. Sed quid hæc cum præſidentia Concilii? Vid. P. Berti de Theolog. Diſc. lib. 10. c. 16.

Ob. 4. Ex operibus Vigilii Episcopi Tridentini habetur, Athanaſium cum Arrio diſputaſſe præſidente Probo judice homine Laico, & nondum Chriſtiano, quem Imperator Conſtantinus deputaverat: Ergo &c.

Reſp. Numquam hanc fuiſſe habitam diſputationem, ſed Vigilium per modum dialogi illam compoſuiſſe contra Arrianos ſcribens, ut ipſe fatetur lib. 5. contra Eutychem, quod etiam evincitur ex diverſa temporum ſerie. Qui enim diſputant ſunt Sabellius, Arrius & Photinus ex una parte, ex altera vero Athanaſius tunc Episcopus, ut patet ex Episto-
la Imperatoris, quæ initio diſputationis fingitur miſſa ad Probum; at Sabellius obiit, antequam ullus ex aliis tribus orbi innoſceret, ut patet ex Eusebio lib. 7. Arrius obiit tempore Conſtantini, antequam Conſtantius regnare inciperet, ut patet ex Socrati lib. 1. c. 25. Cum ergo diſputantes ſimul non potuerint coexiſtere, evidentiffime ſequitur, totam hanc diſputationem Vigilii ingenio fuiſſe con-
textam.

Instab. Licet dialogus fictitius sit habendus, apparet tamen, Vigilium existimasse hominem laicum potuisse præsidere Concilio: Ergo &c.

Resp. Vigilium hac de causa dialogum suum composuisse, ut ostenderet, tantam esse vim catholicæ veritatis, ut etiam sub iudice non Christiano vincere posset. Sed Vid. Clar. Bert. loc. cit.

Ob. 5. Zonaras in vit. Constant. testatur, quod volente Helena pertrahere Constantinum filium a fide Christi ad Iudaismum, Sylvestrum cum Iudæis disputasse coram quibusdam Senatoribus tanquam iudicibus ex mandato Constantini: Ergo &c.

Resp. Veteres omnes Helenam veluti Christianissimam commendare: Ipsos Magdeburgenses Cent. 4. col. 694. hanc narrationem veluti fabellam irridere, ipsamque veluti quoddam Zonaræ commentum traducere.

Ob. 6. Optatus Milevitanus & Augustinus multoties scribunt, Donatistas in causa Cæciliani ab Imperatore iudices postulasse, Imperatorem eis dedisse Romanum Episcopum cum aliis quibusdam Episcopis, sed istis recusatis ab Imperatore alios iudices in Gallia accepisse, quibus denuo rejectis Imperatorem tandem per semptipsum eos iudicasse: Ergo &c.

Resp. Hæreticos ita argumentantes suorum prædecessorum impudentiam præferre. Vel enim Augustinum & Optatum non legerunt, vel vaferrime prætermiserunt. Augustinus enim Epist. 48. scribit, hinc merito reprehendi Donatistas, quod apud Imperatorem accusaverint Cæcilianum, cum potius eum apud Episcopos transmarinos convincere debuissent, additque ibidem Imperatorem ordinatius egisse, qui Donatistas ad se venientes remisit ad iudicium Miltiadis Papæ. Optatus autem lib. 1. contra Parmenianum refert, Imperatorem sic exclamasse: *Oh rabida furoris audacia! sicut in causis Gentilium fieri solet, appellationem interposuerunt.* Quæ sane quomodo adversarios juvent, non videmus.

Ob. 7. Sozomenus lib. 4. c. 5. & Epiphanius Hæres. 17. scribunt, Photinum petiisse & impetrasse ab Imperatore iudices, coram quibus causam suam ageret: Ergo &c. Rursus ex brevic. collat. eruitur, Augustinum disputasse cum Donatistis apud Tribunal & notarium Marcellinum, quem sententiam tulisse contra Donatistas idem Augustinus testatur: Ergo &c.

Resp. Ex Doctrina Augustini patet, collationem illam cum Donatistis extraordinariam fuisse, & quadam necessitate su-

fosceptam. Nam, ut scribit Augustinus lib. 3. contra Julianum c. 1. cum Pelagiani vellent idipsum renovare, Augustinus respondit, Catholicos eam collationem modo extraordinario cum Donatistis necessario habuisse, eo quod illi totam Africam infestarent, nec possent aliter reprimi, nec ad Concilium cogi, nisi per temporales potestates, quemadmodum factum est. Uterius non ita judicavit Marcellinus, ut ab ejus sententia Ecclesia penderet, sed ut reprimeret Donatistarum audaciam: judicium enim ille protulit, ut victos declararet hæreticos, ita ut illi, quid reponerent, non haberent; quemadmodum evenisse scimus disputante Augustino cum Auxentio Arriano arbitro Laurentio Ep. Aug. 174. & 178. Eadem dicenda de disputatione Photini Hæresarchæ & similibus.

Ob. 8. Ex Theodoretto lib. 5. c. 23. habemus, quod cum Romanus Pontifex nollet, Flavianum esse Episcopum Antiochenum, Theodosius aliter judicavit & jussit. Ergo &c.

Resp. Quod cum in Ecclesia Antiochena duo essent electi Episcopi Meletius & Paulinus, proindeque Ecclesia illa schismate scinderetur, decretum fuit, ut ambo simul sederent, cum hoc tamen, quod alterutro mortuo unicus remaneret Episcopus, atque id jurejurando firmatum est. Paulo post mortuo Meletio vivente adhuc Paulino, Flavianus eligitur. At quid inde? Jure Pseudoepiscopus habitus est a Romano Pontifice, & nonnisi per summam improbitatem & injustitiam potuit Flavianus ad Antiochenam Sedem evehi. Unde merito Ambrosius Ep. 78. ad Theophil. Alex. *De hac re, ait, scribit Sanctitas tua, Flavianum ad Imperialium rescriptorum suffragia remeavisse. Frustra ergo tantorum Sacerdotum fusus labor, iterum ad hujus seculi judicia revertendum: & infra: Sane referendum arbitramur ad S. fratrem nostrum Romanæ Sacerdotem Ecclesiæ; Ergo &c.* Præterquamquod ex quo Imperator Flavianum Episcopum Antiochenum esse voluerit, colligitur ne inde, Imperatoris esse capitis personam portare in Ecclesia? Denique & illud ex historia certo scimus, Occidentis & Ægypti Episcopos cum Flaviano communicare noluisse, donec Pontifex Romanus illi delictum condonare dignatus est, & Legatos ejus Episcopos, Presbyteros ac Diaconos Antiochenos Romanam missos admisit, audivit, & acceptavit. Quod sane probat Orientalium Ecclesiarum sententiam fuisse non communicandum cum Episcopo, qui Romano Pontifici non consentit.

CAPUT VII.

De auctoritate Conciliorum .

DE Conciliorum auctoritate hoc capite disputationem aggredientes, ita omnia complexa simul pertractanda sumimus, ut nihil relate ad Concilia in genere desideretur, & uno capite absoluta censeantur. Ut itaque quis possit de auctoritate Conciliorum dignoscere, quam Lutherus & Calvinus tantopere infectati sunt, de eorum legitimitate nonnullas necessarium ducimus notiones præmittere: Quare

Not. 1. Legitimum non est Concilium, ad quod non convocantur totius Ecclesiæ Episcopi. Et quidem merito; Episcopi enim a Deo positi sunt in Ecclesia veluti Pastores atque Doctores, quibus Paulus dixit: *Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus S. posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Act. 20. 28.* Sunt ergo & iudices positi iis in rebus, quæ ad Ecclesiam pascendam, docendam & regendam pertinent: Habent ergo potestatem jure divino judicandi in conciliis de rebus istiusmodi, & suffragium ferendi. Unde sequitur manifeste omnes debere ad Concilium vocari, nec ullum, qui venire voluerit, excludi posse; ac proinde legitimum non erit Concilium, si vel non omnes Episcopi vocati fuerint, vel si cum vocati advenerint, non fuerint admissi.

Quæres. Quomodo Concilia pleraque priorum sæculorum fuerint legitima, cum ab ea vel nullos, vel ferme nullus Episcoporum Occidentalium adfuerit?

Resp. Vel Episcopi Occidentales repræsentabantur per Legatos Apostolicæ Sedis, vel vocati noluerunt accedere, quo in casu vere legitima habenda sunt illa Concilia.

Not. 2. Quot Episcopi requirantur, ut Ecclesiam universalem repræsentent, determinari non possit, quia imprimis non requiri, ut omnes totius orbis Episcopi Concilio Generali intersint, certissimum est, cum universalis Ecclesia per Episcopos a Provinciis designatos repræsentari possit, qui omnium totius Provinciæ Ecclesiarum sententiam ad Concilium Generale deferant. Id perspicuum est ex Synodo 6. act. 4. ex Epistolis Agathonis Papæ, & Synodi Roman. ad Constantinum Imperatorem, quæ suggestiones dicuntur, eo quod Agathonis & Concilii Romani sententiam suggerant & declarent. Reaspe Pontifex in illis tarditatem suam

suam excusat, eo quod Concilium ex Provinciis tam longe
 distitis citius congregare non potuerit. Inde vero sic loqui-
 tur: *Personas de nostræ humilitatis ordine præmittimus diri-
 gere ad vestra a Deo protegendæ fortitudinis vestigia, quæ
 omnium nostrum, idest universorum per septentrionales & oc-
 ciduas Regiones Episcoporum suggestionem, in qua & Apo-
 stolica nostræ fidei confessionem prælibavimus, offerre debeant.*
 Hæc autem suggestio pro sufficienti instructione habita fuit
 de consensu totius Occidentis: unde in Epigraphe ipsius,
 cum in edit. Romana Concil. tum in collect. Binii & Ju-
 rii ista leguntur: *Epistola Agathonis & Romanæ Synodi 125.*
Episcoporum. Atque omnium primus Agatho ita subscribit:
*Agatho Episcopus sanctæ Dei Catholica atque Apostolica Ec-
 clesiæ urbis Romæ huic suggestioni cum generalitate totius
 Apostolicæ Sedis Concilii pro rectitudine Apostolicæ confes-
 sionis factæ, sicut superius continetur, consensi & subscripsi.*
 Tum subscribuntur & alii Episcopi, inter quos aliqui non
 tantum suo, sed & Ecclesiæ ac Synodi suæ nomine hoc
 modo: *Adeodatus Episcopus Lucorum tum suo nomine tum
 Synodi substitutæ per Gallias: Wilphridius Episcopus Ebo-
 racensis Legatus Synodi Britannia, similiter pro Synodo Bri-
 tannica: Item Felix Episcopus Arelatensis Legatus Synodi
 per Provincias Galliarum: Taurinus Diaconus Ecclesiæ To-
 lonensis, Legatus Synodi per Galliarum Provincias: Mansue-
 tus Episcopus Mediolanensis, & Valentinus Aquensis Eccle-
 siæ Episcopus suo omnes, atque Ecclesiarum suarum nomine
 actis subscribunt.* Ceterum dum ejusmodi Synodi Provincia-
 les prius celebratæ non essent, si quando dubium foret, an
 qui convenerunt ad Generale Concilium, ad illud repræsen-
 tandum sufficerent, expectandus super eo foret unanimis
 Ecclesiæ consensus, qui dum non haberetur, Concilium
 istud Generale esse nondum constaret.

Not. 3. Concilium non est legitimum, cum Episcopis
 non relinquitur libertas examinandi & decidendi de contro-
 versis Ecclesiæ. Ubi enim libertas non est, ibi Episcopi
 non quod sentiunt, sed quod vi aut metu ab ipsis extor-
 quetur, pronunciant. *Quæ enim per tormenta contra priorem
 sententiam extorta sunt, eæ, jam non metuentium, sed co-
 gentium voluntates habendæ sunt.* Inquit Athanasius ad Sc-
 lit. de Liberio vi coacto damnationi Athanasianæ subscri-
 bere. Porro illegitimum esse concilium, quod liberum non
 est, jam ante dixerat Liberius in responsione ad Eusebium
 Eunuchum, qui cum litteris & muneribus ad eum missus
 fuerat

fuerat ab Imperatore, ut contra Athanasium subscriberet. Si omnino, ait, Imperator curam suam pro Ecclesiastica pace interponere querit, aut si scripta a nobis pro Athanasio deleri jubet, deleantur quoque ea, quæ contra illum scripta sunt, fiatque deinde Ecclesiastica Synodus longe a Palatio, ubi nec Imperator præsto est, nec Comes se ingerit, nec iudex minatur Timor Dei ad omnia sufficit, & Apostolorum institutio.

De Conciliis non liberis Gregorius Nazianzenus verba facit in Epistola ad Procopium inferius suo loco adducenda, ibique de Conciliis instituit sermonem, quæ sub Constantio celebrabantur, qualia fuere Seleuciense, Ariminense, Tyrium, Mediolanense, Sirmienſe &c. in quibus omnia agebantur per vim illatam a Constantio, Arrianis omnia concedebantur, negabantur omnia Catholicis, quorum suffragia, vel non audiebantur, vel spernebantur audita. Hæc in Concilio Mediolanensi præsertim evenerunt, ac rursus in Ariminensi Synodo, quod etsi initio dum liberum fuit Generale ac legitimum sit habitum, in fine tamen, ubi libertas Episcopis per Constantium ablata, & vis quædam illata est, in illegitimum desiit. Totum Concilium, inquit Athanas. lib. de Synod. suis calculis Nicenam Synodum approbavit, & eam ad omnia sufficere judicavit, Ursacium vero & Valentem, Germinium, Auxentium, Cajum, Demophilum hæreticos pronuntiavit, & contra eos submotos ab Ecclesia, ut non vere Christianos, litteras scripserunt missis legatis decem ad Constantium, qui sententiam Synodi ad eum perferrent. Verum a Constantio detenti sunt Legati, atque ad subscribendum Arrianorum perfidiæ, & cum illis communicandum compulsi. Ita dimissis Legatis. inquit Severus lib. 2. Præfecto Tauro mandatum dat, ut Synodum non ante laxaret, quam conscriptæ fidei consentire se omnes profiterentur, ac si qui pertinacius resisterent, dummodo is numerus intra 15. esset, in exilium pellerentur paulatim plerique nostrum partim imbecillitate ingenii, partim tædio peregrinationis evicti dedere se adversariis, & qui minis & terriculis non cesserant, Taurus Præfectus precibus aggreditur, ac lacrymans obtestatur. Hoc vero modo Concilium dimissum bono initio fædo exitu est consummatum. Idem patet ex 2. Ephesina Synodo, de qua ita scribit ad Theodosium Augustum S. Leo Ep. 24. Concilium Episcoporum, quod propter Flavianum in Ephesina civitate fieri præcepit & ipsi fidei probatur obesse, & omnes Ecclesias vulnera-

nerare. Hæc autem ideo culpa processit, eo quod non pura conscientia, & recto iudicio secundum consuetudinem ii qui collecti sunt de fide protulerunt. In ipso autem iudicio non omnes qui convenerunt interfuisse cognovimus, nam alios reiectos, alios didicimus intromissos, qui pro supradictis Sacerdotis arbitrio impiis subscriptionibus captivas manus dederunt.

Not. 4. Concilium Generale per Legatos Summi Pontificis celebratum firmam certamque non habet auctoritatem, quoadusque a Pontifice non confirmetur. Desiderans enim hanc confirmationem caret illo, pro cuius fide rogavit Christus, & ad quem fidei summa referenda est. Id sentit Cæjetanus de auctor. Papæ, id etiam Cardinalis Turrecremata lib. 3. c. 6. 8. & 38. quibus ostendit, omnia retro antiqua Concilia a Summis Pontificibus confirmationem dogmatum petiisse. Præterea Nicæna Synodus in Epistola ad Sylvestrum Papam: *Quidquid, ait, constituimus, præstolamur, ut vestri oris consortio confirmetur.* Quibus Sylvester rescripsit dicens: *Confirmo figoque ad Doctrinam vestram reclamantes de unitate Trinitatis: & paulo infra: Vera sunt quæ in vestrum nostrumque manavere mysterium.* Idem docent PP. Concilii Chalcedonensis in Epist. ad Leonem, idemque ostendit Leo ipse rescripto Epistolæ suæ, quæ est ordine 59. Adde quod Ecclesia ante Pontificis confirmationem numquam firmum habuit & ratum, quod a Legatis in Concilio præsidentibus definitum est. Hinc Marcianus Augustus voluit a Leone Concilii Chalcedonensis confirmationem: Hinc Leo Marciano commendavit Epist. 57. ut sui approbatio ad omnes Ecclesias perferretur. Præterea cum Pontifex suæ fidei soliditatem in Legatos non transferat, Legati in Concilio errare possunt. Non enim pro Legatis Petri, sed pro Petro rogavit Christus. At contra viri docti sentiunt, Concilium Generale legitime congregatum solidam certamque habere auctoritatem, priusquam a Summo Pontifice confirmetur, atque hinc innituntur momentis. 1. Quia huiusmodi Concilium per Legatos Pontificis celebratum universalem repræsentat Ecclesiam, ac proinde errare nequit, sicuti nec Ecclesia universalis. Ecclesiam vero repræsentare universalem a Martino V. definitum est in fine Concilii Constantiensis. 2. Concilium Generale legitime congregatum, in Spiritu Sancto congregatum est; quare habet Spiritum Dei adstantem, cuius præsentia freti possent Concilii PP. dicere ut in Act. 13. *Visum est Spiritui S. &*

novis. Quod confirmatur testimonio Julii dist. 17. cod. Reg. ad Orientales Episcopos inquentis : *Regula vestra nullas habet vires, quoniam Romanæ Ecclesiæ Legatus non interfuit* ; ubi ergo Legatus interest, videtur Concilium plenissimam habere auctoritatem.

Ad hanc quæstionem explicandam asserimus 1. Experientia constare Pontificis Legatos non solere ad Concilium accedere, nisi prius instructos de Ecclesiæ Romanæ fide circa ea, quæ sunt in Concilio definienda, quamquam id vero absolute non sit necessarium. Legati enim ad Concilium Tridentinum non instructi accessere, cum quæstiones differendæ essent propemodum infinitæ. 2. Posset Concilium Legatis, vel Legati Concilio repugnare, & tunc cum universalis repræsentata non esset Ecclesia, Concilium præfatum auctoritatem non haberet. Ut ergo cognoscatur Concilium in Spiritu S. congregatum opus est, ut judicet infallibilis cathedra. De Legatis corruptis exempla habemus in Concilio sub Michaeli Imperatore celebrato, ubi Rodoaldus & Zacharias Michaeli & Photio consenserunt adversus Nicolai instructionem atque mandata, ut videre est in Epistola Nicolai ad Patriarchas Metropolitans, ac reliquos Episcopos.

Quid vero si Legati sine Apostolicæ Sedis instructione ad Synodum accessere? Nec urget, Ecclesiam errare non posse. Hoc enim admittendum, si intelligas omnes omnino fideles hæreticos simul fieri nequaquam posse, non autem si de Concilio non confirmato accipias. Nec urget pariter, quod in Spiritu S. congregatum sit Concilium Generale, in quo sunt Pontificii Legati. Concilium enim ut Spiritui Sancto consentiat, debet & cum Pontifice concordare. Quoadusque ergo istius infallibile oraculum non auditur, semper incerta erit Concilii firmitas. Quod vero de Julio addebatur, nullius est roboris. Siquidem Concilium non solum a Pontifice debet confirmari, sed & Legati adesse debent. Julius ergo scribit, nec Pontificem, nec Legatos Concilium illud habuisse.

Not. 5. Concilium Summi Pontificis auctoritate firmatum, ejusque definitiones nonnulli putant ad Sacras Scripturas pertinere. 1. Quia Sacra Scriptura vocatur, quæ Spiritu S. afflante scripta est. 2. Quia Augustinus Summorum Pontificum Epistolas Decretales canonicas scripturas esse dicit, ut refert Gratianus dist. 19. c. 1. *Canonicis* ; si ergo Decretales Epistolæ sacra Scripturæ sunt, & Concilii De-

Decreta ad sacram Scripturam pertinere existimabuntur. 3. Innocentius de celebratione Missarum eandem sententiam videtur amplecti, dicens, Scripturam sacram asserere, quod injuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre: quæ sane verba vel Pontificis, vel Concilii sunt. 4. Fides Catholica nihil credit, nisi quod est a Deo revelatum, & proinde si Concilii Decretis credimus, illa sunt a Deo revelata, quod idem est ac esse Scripturas Canonicas. Verum & his reponimus, duplex discrimen esse inter sacros auctores, & Summum Pontificem, Patresque Concilii. Unum, quod auctores sacri ex proxima Dei revelatione, vel inspiratione scribunt Catholica dogmata, nec exteris egent ad scribendum incitamentis, aut humana ratiocinatione, qua ex Scripturis argumententur, disquirant, colligant: Econtra Concilia humana via incedunt, atque tunc recte se habent, quando ex Scripturis, vel ex traditione disquirunt & colligunt. Non enim PP. Concilii Spiritum S. habent adstantem, sicuti Apostoli & Prophetæ habuerunt scribentes, dico scribentes; nam & Apostoli in Synodo Hierosolymitana congregati non statim revelatum habuere, quid esset in fidei causa decernendum, sed facta est prius, ut Lucas ait act. 15. *magna conquisitio*. Alterum discrimen est, quod Scriptoribus sacris Dei spiritus adest in singulis etiam minimis rebus, & Patribus Synodi spiritus veritatis non est præsens, nisi in rebus solum ad salutem necessariis. Hinc quisquam forsan argumentabitur: Ergo ne Concilii Hierosolymitani decreta utpote facta magna conquisitione Scriptura sacra non erunt? Ergo ne cum nobis non constet, an Pontifex, vel Concilia omnem adhibuerint diligentiam, de eorum firmitate dubitabimus? Verum facilis est responsio si dicatur, quod quemadmodum verba Pilati ad Canonem pertinent, non quia Pilatus dixit, sed quia scripsit Evangelista, sic & Hierosolymitani Concilii definitiones sacram Scripturam esse, quia Lucas scripsit. Perpendendum deinde, Deum suaviter omnia disponere, simulque prospicere & finem & media, proindeque cum promiserit, non defecturam fidem Petri, Concilia, quæ a Petri successoribus confirmata sunt, firma in fide putabimus, quia Deus media ad hujusmodi firmitatem conducentia jam certe tradiderit.

Ad id vero quod secundo loco opponebatur superius, ex Gratiano respondemus, Gratianum Augustini sententiam non esse assequutum. Ait enim S. P. *In Canonis Scripturis Ecclesiarum Catholicarum quamplurimum auctoritatem sequa-*

mur, inter quas (scilicet Ecclesias) sane illæ sunt, quæ Apostolicas Sedes habere, aut Epistolas accipere meruerunt. Tertiæ vero rationi occurrimus asserendo leges Pontificias & Conciliares, quandoque sacras appellari, ut a legibus Principum discriminentur, atque hoc sensu eas vocavit Innocentius sacram Scripturam. Sic divina lex vocatur Canonica, humana vero Civilis. Id notarunt Cardinalis Hostiensis, Andreas Barbatius Siculus cum aliis Jurisperitis, & Innocentius IV. cap. Cum de diversis de Privileg. in 6. non obscure jus Canonicum divinum vocat, civile autem humanum, & legem Canonica sacram ac Divinam appellat Justinianus in Auth. §. Si vero. Ad 4. reponimus, Ecclesiam in fidei definitionibus consulere non sacras litteras tantum, verum etiam Apostolorum instituta, & PP. traditionem, non semper ergo articuli fidei in pura statuuntur revelatione. Hisce præjactis quid de Conciliorum auctoritate sentiendum sit, sequentibus ostendendam propositionibus.

C O N C L U S I O I.

Concilium Generale Romani Pontificis auctoritate nec congregatum, nec confirmatum errare potest in fide.

Dem. Concilium Ariminense & Constantinopolitanum sub Leone Imperatore celebratum erraverunt, licet primum sexcentorum esset Episcoporum, alterum tercentorum: Ergo Concilium Generale &c. Confirmatur ex definitione Damasi in Epist. ad Stephanum Archiepiscopum, & ex tribus Africanis Conciliis, quæ in Epist. ad eundem Damasum hoc ipsum confessa sunt. Hoc idem tradidit 7. Synodus 6. act. & 8. act. 1. & 7. nec non Synodus Romana sub Symmacho dist. 96. & Concilium Lateranense sub Leone X. sess. 11. Ergo &c.

C O N C L U S I O II.

Concilium Generale etiam Romani Pontificis auctoritate congregatum errare potest in fide.

Dem. Concilium Ephesinum secundum, ut jam vidimus, Legatis Leonis repugnantibus ferme generaliter subscripsit hæresi Dioscori: Ergo &c. Confirmant propositionem Nicolaus Papa ad Michaellem Imperatorem, Synodus 8. act. 7. Eugenius IV. in Decr. super unionem Jacobitarum, in quo post damnatam Ephesinam secundam Synodum sub Leone congregatam ait: *Suscepit S. Romana Ecclesia omnes universales Synodos auctoritate Romani Pontificis legitime congre-*

gregatas, celebratas, & confirmatas, nota, non dixit *congregatas* solum, sed *celebratas & confirmatas*. Ergo &c. Præterea nullum Concilium ratum est, quod non sit a Pontifice confirmatum, ut Julius, Damasus, Pelagius, alii-que tradiderunt, sed quamvis Concilium auctoritate Pontificis congregatum sit, si non confirmatum & auctoritate Apostolica fuerit roboratum, errare non potest in fide.

C O N C L U S I O III.

Concilium Provinciale non confirmatum a Summo Pontifice errare potest in fide.

Dem. Concilium Mediolanense erravit, ut videre est lib. 10. Hist. Eccl. c. 20. & Antiochenum 90. Episcoporum, ut lib. 4. Hist. Trip. c. 9. Item Seleucianum ejusd. Hist. c. 24. aliaque plura Concilia.

C O N C L U S I O IV.

Ex Conciliis Provincialibus etiamsi non confirmatis a Romano Pontifice probabile argumentum sumitur ad fidei dogmata suadenda.

Dem. Ex his namque Conciliis vix quinque aut sex reperiuntur, quæ erraverint, eaque nota sunt: si ergo Concilia raro deficiunt, probabile argumentum præbent ad fidei dogmata suadenda, ac certe nisi peculiariter sint reprobata, implicito quodam consensu videntur comprobari. Non enim verisimile est, quod si errorem continerent, vellet Ecclesia eorum errorem diu ferre & dissimulare, cum error, cui non resistitur, approbetur. Nec obijciatur Illiberitanum Concilium, ex parte enim qua erravit, a Catholicis reprobatum est, quemadmodum ubi recte decrevit, approbatum.

C O N C L U S I O V.

Concilium Provinciale Pontificis auctoritate firmatum nequit errare in fide.

Dem. Multi ex Hæreticis in Provincialibus Synodis damnati sunt, quorum damnatio certissima est, & infallibiliter credenda: Ergo Concilium Provinciale &c. Prob. ant. Priscillianus damnatus est in Concilio Toletano 1. confirmato a Leone II. Helvidius in Concilio Thellensi, Pelagius in Conciliis Milevitano, & Carthaginensi, quamquam Pelagium in Synodo Ephesina damnatum etiam tradat Gregorius de Hæreticis cap. *fraternitatis*, quæ tamen sententia non extat hodie in actis præfatæ Synodi. Deinde firmiter credendum est, Deum Ecclesiæ suæ consuluisse, nec semper pro quacumque hæresi expedire, ut Generale Concilium convocetur: Ergo Concilia Provincialia a Papa confirmata

DE LOCIS THEOLOGICIS
non errabunt, eorumque Decreta firma erunt, atque inconcussa.

C O N C L U S I O VI.

Concilium Generale confirmatum auctoritate Romani Pontificis certam fidem facit Catholicorum dogmatum.

Hæc Conclusio est de fide, contraria hæretica, quia alioquin universæ a Conciliis damnatæ hæreses ambiguum præferrent errorem, Symbolum quoque Nicænum erit incertum. Deinde si Concilium hujusmodi errare posset in fide, nulla profecto certa via esset ad explorandum in fidei controversiis Catholicum dogma, nullus vivus esset iudex, nullusque modus veritatis cognoscendæ, cum jam supponendum sit contra Novatores spiritum privatum, sacramque Scripturam de se non sufficere ad judicandam, ut videri potest apud Clar. Bertium in loco, quem paulo ante hunc librum citavimus.

Probatur ulterius ex eo, quod si auctoritas Concilii hujusmodi denegetur, magna sacrarum Scripturarum pars sit quoque amittenda. Si enim Lutherus Epistolam ad Hebræos, Jacobi Epistolam, Apocalypsim Joannis &c. a sacrorum librorum albo expungat, quisnam definire poterit & judicare? Scriptura? ista canonicitatem librorum non prædicat: spiritus privatus? iste etiam inter Novatores pugnat & dissidiosus, ut videre est ex Luthero & Zuinglio, quorum primus consecrationis verba vult proprie esse accipienda, secundus vero figurate: Ergo &c.

Responsiones ad Objecta.

Ob. 1. Pontifices & Pharisei collegerunt Concilium, cujus sententia impia fuit, utpote deicidium decernens; Non ergo Synodi Sacerdotalis judicium probandum est. Sicut enim Princeps Sacerdotum, & omne Concilium quærebant falsum testimonium contra Jesum Matth. 26. & omnes Principes Sacerdotum & Seniores populi adversus Jesum Concilium inierunt Matth. 27. ita & Episcopi ac Pontifices nostri contrariam Jesu Christi sententiam ferre possunt.

Resp. Negando consequentiam. Nam Sacerdotum veterum acta Christo quidem fuerunt adversa, sententia vero, quæ iis verbis Joannis *expedit ut unus homo moriatur pro populo* continetur, non solum verissima, sed etiam humano generi utilissima fuit: quod adeo verum est, ut Evangelista verba illa prophetica fuisse testatus sit. Caiphas enim,
qui

qui ut Summus Pontifex Concilio præsidebat, & cui omnes ferme consenserunt, a semetipso non dixit, ut idem Joannes testatur, sed cum esset Pontifex anni illius prophetavit. Qua de re fieri certe potest, ut nostrorum Pontificum vita & Episcoporum mores forte non sint secundum Christum, sed eorum judicia a Summo Pontifice comprobata & vera erunt, & utilia Christifidelibus. Non ignoro alios reponere, vel Hebræorum Ecclesiæ promissam non fuisse infallibilitatem, vel jam tempore Christi cessasse. Nihilominus prior responsio spernenda minime videtur.

Ob. 2. Si infallibile est Concilium, certe ex aliquo divino pacto infallibilitas ista debet proficisci; at nullibi de hoc pacto signum, vel si aliquod est, ea ratione interpretandum, qua illud Levi interpretamur apud Malachiam c. 2. ubi legimus: *Lex veritatis fuit in ore ejus, & iniquitas non est inventa in labiis ejus, & in pace & æquitate ambulavit mecum, & multos avertit ab iniquitate. Labia enim Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est. Vos autem recessistis de via, & scandalizastis plurimos in lege, irritum fecistis pactum Levi, dicit Dominus exercituum: & inferius: Obsecro Domine custodias pactum custodientibus mandata tua: In quæ verba Hieronymus: Ergo quod pollicetur Dominus, statim futurum est, sed in eos sua promissa complet, qui custodiunt mandata illius. Constat ergo pactum retinendæ veritatis cum Sacerdotibus initum per posteriorum culpas irritari: Ergo Episcopi quoque, si mandata Dei non servant, & sunt, vel supponi possunt prævaricatores, infallibiles in Concilio non erunt.*

Resp. Mentiri adversarios dum asserunt, nullum adesse pactum Christum inter & Ecclesiæ Pastores, est enim primum cum Petro: *Petre rogavi pro te, ut non deficiat fides tua; Matth. 16. Luc. 22.* Promisit item Apostolis spiritum veritatis Jo. 14. 15. 16. Promisit tandem & aliis pastoribus, quos posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, ut ait Apostolus, quam sane Ecclesiam regere non possent, nisi in unum aliquando congregati scite intelligerent, quæ utilia sint, quæ pascua venefica. Quæ vero ex veteri testamento producta sunt, ad rem parum facere videntur. Siquidem Judaica temporaria fuit, & materialis servorum legem continebat, circa Christi adventum labefactari cœpit, nec ullam habere potest in hoc cum Christi Ecclesia similitudinem, de qua Isai. 54. dictum est: *Feriam domui Israel &*

domui Juda fœdus novum non secundum pactum, quod pepigi cum patribus vestris, quod irritum fecerunt. Et Jerem. 32. Feriam ei pactum sempiternum, & timorem meum dabo in corde eorum, ut non recedant a me. Præterquamquod Christus ipse Matth. ultimo: Ego vobiscum sum omnibus diebus usque in consummationem sæculi: & Jo. 14. Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, qui maneat vobiscum in æternum spiritum veritatis. Denique Matth. 16. Super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam. Comminationes igitur Prophetarum Ecclesiam nostram non labefactant, ut Hieronymus ipse testatur in Isaia c. 3. Quid ergo sibi vult? inquit, cumque adversus antiquos Sacerdotes dicta sint, ea in nostros torquet omnia, nempe in figura contingebant illis, scripta sunt autem propter utilitatem nostram. Hieronymus itaque ad singulas Ecclesias, privatosque Pontifices & Sacerdotes verba refert Prophetarum, sed non de Sacerdotum loquitur Concilio, nec de omnibus simul Ecclesiæ pastoribus.

Ob. 3. Auctoritas Conciliorum probatur potissimum illo Matth. 18. Si duo ex vobis vel tres consenserint super terram, de omni re quamcumque petierint fiet illis a Patre meo. Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum; Sed hoc testimonium nimis probat: Ergo nihil. Probat namque Provincialium Synodorum certa esse & æque infallibilia judicia etiam Pontifice non approbante: Ergo &c. Ulterius in eo testimonio iis tantum Conciliis se affuturum promisit Christus, quæ in nomine ipsius convenirent; prius ergo probandum, PP. in Christi nomine convenisse, nam possent Episcopi in Christum conspirare, ut non semel factum est.

Resp. Conciliorum auctoritatem aliis, non huic testimonio innixam existimare permultos. In eo enim unitatis consensus commendatur, non Concilii congregatio. Verum hoc admissio, quemadmodum nunquam Principis nomine Dieta aggregatur, nisi cum ejus, vel delegati auctoritas illam indicit, & indictam confirmat; sic Ecclesiasticum Concilium non erit in Christi nomine congregatum, nisi Christo convocante & confirmante in persona Vicarii sui; Non ergo nimis probat argumentum, cum Concilia Provincialia a Christi Vicario non convocentur. Quod si quandoque Provinciales Synodi a Pontifice confirmantur, istas jam tacite indixisse quodammodo videtur Pontifex. Quod vero sequitur in argumentatione frivolas, frigidiusculas sapit Calvini

vinum ejusque sectatorum cavillationes; cum enim a Pontifice Concilia indicuntur, satis constat ea in Christi nomine fuisse congregata.

Ob. 4. Concilium Ariminense sexcentorum Episcoporum erravit cum Arrio, Ephesinum II. cum Dioscoro, Constantinopolitanum tercentorum præsulum cum Leone Imperatore: Ergo Concilia generalia errare &c.

Resp. Nego consequentiam. Ariminense siquidem Concilium invito Liberio Papa hæreticorum opera coactum est, ut patet in Epistola Damasi ad Africanos Episcopos in hist. Eccles. & in 15. dist. c. *Sancta Romana*. Ephesinum II. licet auctore Leone congregatum, Dioscori tum minis tum favoribus corruptum est, Pontificis Legatis, & quibusdam alii piissimis viris repugnantibus, & se subducentibus. Inde nusquam fuit confirmatum, sed damnatum potius a Leone, & Synodo Chalcedonensi. Constantinopolitanum repugnante Pontifice coactum est, & reprobaturum postea in 7. Generali Synodo tercentorum sexaginta septem PP. qui apud Nicæam convenerunt. Si ergo hæc Concilia vel a Papa non fuerunt indicta, nec ab eodem confirmata, ruit argumentum.

Ob. 5. Synodus, quæ Trullana dicitur, in multis peccavit, ut videre est Can. 2. 3. 13. 55. 67. Ergo errare in fide & moribus Concilia possunt.

Resp. Num Trullani Canones Ecclesiasticam habeant auctoritatem, controvertunt Critici. Multi eos defendunt, & multi rejiciunt. Primi hisce momentis ducuntur: 1. Quod Gratianus nomine sextæ Synodi hos canones perpetuo citaverit, videlicet distinct. 26. cap. *Placuit*, & cap. *Quoniam*, distinct. 31. c. *Quoniam*, distinct. 32. cap. *Si quis*, dist. 93. cap. *Finalis*, & alibi sæpissime. 2. Quod 6. Synodus Ecclesiasticam habeat auctoritatem, ut omnibus patet. 3. Quod Innocentius III. de ætate & qualitate ordinandorum dixerit, quod in 6. Synodo constitutum est, ut si quis eorum, qui ad Clerum accedunt, nuptiali jure voluerit mulieri copulari, hoc ante Subdiaconatus ordinem faciat. Constat vero hunc esse Canonem 6. inter Trullanos. 4. Quod Adrianus Papa hos Canones & Synodum, a qua sunt editi, probat & recipit, ut cernere est in dist. 16. c. 6. 5. Quod 7. Synodi act. 3. legatur, Tharasium dixisse: 6. Synodi recte & divine decreta edita, traditosque canones recipio; & Act. 4. Petrum dixisse; habeo codicem sextæ sacræ Synodi canones continentem; Sanctissimum autem Patriarcham Tharasium

subjecisse : *Quæ est hæc ignorantia , qua plerique laborant circa hos canones , scandalum est dubitare , num sint sextæ Synodi .* Et actione sexta Epiphanium , qui loco Synodi respondere Iconomachis dixisse : *Sacra sexta Synodus , posteaquam sententiam suam de una voluntate Christi sub Constantino pronunciasset , iterum unanimiter omnes divina voluntate post quatuor aut quinque annos congregati 102. canones ediderunt .* Accedit his quod 7. Synodus act. 5. & 6. & Nicolaus in Epistola ad Michael. Imper. Concilium Florentin. sess. 5. horum canonum auctoritate utuntur .

Nobis vero arridet contraria opinio cum Melchiore Cano de loc. Theolog. lib. 5. c. ult. 1. Quia Synodus sexta sub Constantino congregata , & a Leone II. comprobata nullos edidit canones . Illa vero , quæ sub Justiniano Imperatore postea coacta est , quomodo sexta Synodus appellari debuit ? 2. Justinianus apud Constantinopolim bis coegit Synodum prius sub Sergio Papa , postea sub Joanne septimo , & de priore Beda de nat. rer. c. 67. ait : *Justinianus Romanæ Ecclesiæ Pontificem Sergium , quia erraticæ suæ Synodo , quam Constantinopoli fecerat , favere & subscribere nolisset , iussit Constantinopolim deportari , qui tamen ob culpam perfidiæ regni gloria postea privatus exul in Pontum secessit .* Et Platina in vita Sergii : *Justinianus , inquit , Synodum habuit , in qua nonnulla probata sunt orthodoxæ fidei nequaquam congruentia .* Eadem quoque Sergii Apocrisiarius , qui Constantinopoli erat , subscriptione sua stolide nimium confirmavit , verum cum postea Romam delata a Sergio exploderentur , ira percitus Justinianus Zachariam misit , qui Sergium ad se vinctum traheret . De posteriore autem a Joanne coacta Synodo ita scribit idem Platina in vita Joann. VII. *Justinianus eadem stultitia vexatus , qua fuerat ante amissum imperium , Sergio Pontifici duos Metropolitanos Romam misit , qui Joannem adhortarentur , ut habita Synodo , quæ de homousio crederent Orientales , etiam eadem Occidentales affirmarent propositis libellis , in quibus ei subscribendum erat .* Tamen re infecta , qui missi fuerant , ad Imperatorem reversi sunt . 3. dist. 16. c. *Quoniam* causa hosce canones construendi dicitur ex eo proficisci , quoniam sexta Synodus nullos condidit Canones . Verum a quo convocati sunt PP. isti ? forsitan a solo Justiniano : a quo approbati ? ab eodem Imperatore : Ergo ne Justinianus Pontificiam usurpat auctoritatem ? Alia plura sunt apud Claris. Canum , quæ plura desiderantes legere possunt . Interim ut adversariorum argumentis satisfaci-

tisfaciatmus, animadvertimus: 1. Gratianum non semel errare, adeo ut dist. 34. dicat, *quod is, qui non habet uxorem, & pro uxore concubinam habet, non repellatur a communione*. Qua in re illi certe minime subscribendum putamus. 2. Innocentium a Gratiano deceptum fuisse, quod & aliis Sanctissimis viris contigisse scimus, & præsertim D. Thomæ, dum Gratiani auctoritate contenti nil aliud inquisiverunt. 3. Adrianum Trullanos Canones minime recepisse, verbaque in objectione adducta non in Epistola Adriani ad Tharasium, sed Tharasii ad Adrianum reperiri; qua in re pariter erravit Gratianus. 4. Non sequi omnes Trullanos approbatos fuisse Canones, licet Nicolaus & Synodus 7. unum vel alterum approbaverit.

Ob. 6. Concilium Constantiense definivit Concilium esse supra Pontificem, Florentinum vero sess. 4. & 5. Lateranense sub Leone I. sect. ult. contrarium dogmatizarunt: Ergo &c.

Resp. Concilium Constantiense Generale non fuisse, quando ista decrevit, propter schisma trium Pontificum Joannis nempe XXIII. Gregorii XII. & Benedicti XIII.

Dices: Martinus V. approbavit omnia & singula decreta hujus Concilii ad fidem spectantia: Ergo &c.

Resp. Martinum V. acta hujus Concilii approbasse juxta petitionem Oratoris Regis Poloniæ. At Orator Polonus id tantum petierat a Pontifice, ut ea approbaret, quæ contra hæreticos Concilium decreverat.

Ob. 7. Concilium Basileense definiit, esse hæreticum, qui negaret Concilium esse supra Pontificem, aut assereret Pontificem posse Concilium de uno in alium locum, vel de tempore ad tempus transferre: Ergo erravit &c.

Resp. Concilium Basileense juxta Nicolai V. definitionem nec verum, nec Generale fuisse Concilium, nec legitime congregatum juxta declarationem Leonis X. in Concilio Lateranensi sess. II.

Ob. 8. Isidorus dist. 50. c. Domino: *Quotiescumque*, ait, *in gestis Conciliorum discors sententia invenitur, illius sententia Concilii magis teneatur, cujus antiquior & potior extat auctoritas*: Ergo Isidorus censet variare posse Conciliorum decreta.

Resp. Isidorum non loqui de emendatione fidei, sed legum, quæ ad res vel gestas, vel gerendas referuntur.

Ob. 9. Vel Concilium est infallibile cum sine capite est, vel interveniente capitis auctoritate, si primum, aliquando
erra;

erravit, ut ipsi Catholici fatentur: si secundum, frustraneum est, cum Romanus Pontifex sine Concilio rite de fide pronunciet: Ergo Concilia vel incerta, vel superflua. Quæ a Gregorio Nazianzeno videntur comprobari in Ep. ad Procopium, quæ est num. 102. ubi legitur: *Quodcumque Episcoporum Concilium fugio, propterea quod hætenus nullius omnino Synodi finem aliqua utilitate præditum, & unde res male habentes non magis exacerbata, quam curata fuerint, videre licuit.* Addendum cum Ecolampadio argumentum ex Concilio Romano sub Nicolao deductum, quoniam in eo Berengarius coactus est adjurare in verba falsissima. Quod Concilium ab errore liberare nequiverunt nec Roffensis lib. 3. contra Ecolamp. c. 12. nec Cajetanus in libel. de Cœna Dom.

Resp. Concilia, quæ Pontificiam adnexam habent auctoritatem, sunt ea, quæ defendimus, nec ea sunt superflua. 1. Quia Papa fidei controversias sapienter definire debet, advocando scilicet consiliarios Episcopos, quemadmodum in Concilio Hierosolymitano factum esse deprehendimus, in quo magna conquisitione Petrus sententiam dixit, Jacobi Hierosolymorum Episcopus eam testimoniis Prophetarum comprobavit. 2. Concilium plausibilem facit populo fidem propter acceptissima multorum testimonia & judicia. Quod ad Gregorium Nazianzenum attinet, de Synodis Provincialibus loquutum esse ejus verba legenti est apertissimum. Denique ut Ecolampadii objectio retundatur, Concilii verba referenda sunt, & expendenda. Inquit Berengarius: *Profiteor non solum Sacramentum, sed verum etiam corpus Christi manibus Sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri.* Hæc Berengario a Synodo præscripta fuit Confessionis formula. Certe similia prolata sunt a Dionysio c. 3. lib. de Eccles. a Chrysosthomo in Matth. 83. ut refert Thomas Valdensis in lib. de Sacramental. tit. 4. c. 42. Verum cum hujusmodi expressiones suspicionem ingerant prolatae ab Hæretico, hinc damnari poterant, quia licet Christi corpus manducetur, tamen Ecclesia canit: *Non confractus, non divisus, integer accipitur.* Nihilominus pro certo illud habendum est, quæstionem fuisse non utrum Christi corpus tereretur, sed an signum, quod frangitur, sit nudum signum, an vero contineat Christi corpus, & quia Berengarius primum adstruebat, ideo Concilium formam abjurætionis constituens voluit Christi corpus absolute atque omnimoda ratione esse exprimendum, adeo ut verborum sen-

sensus esset iste: Non teritur & frangitur nudum signum, sed signum habens realiter conjunctum Christi corpus, frangitur scilicet & teritur Christi corpus, non tamen in se, sed in signo, cui realiter conjungitur, sed in hujusmodi difficultate non amplius immorandum.

Ob. 10. Cum Protestantium ministro Jurieu Pastor. 13. cujus systema hic longe lateque exponimus. Augustinus ex professo tractans de Ecclesia ejusque auctoritate talis est, ut ipsius testimonium de infallibilitate Concilii Generalis debeat esse decisivum, & irrefragabile. Non enim credendum, hæc tantum Ecclesiæ Doctorem latuisse. Augustinus igitur. 1. declarat, non teneri Catholicos neque ulla ratione obstringi judicio Concilii Generalis. 2. Aperte asserit, ejus decisiones corrigi posse & reformari: Ergo Augustinus opinatus est Concilia Generalia infallibilia non esse. Et reapse in hypothese quod Concilia sint infallibilia, justum & necessarium videtur in disceptationibus circa fidem eorum ininiti auctoritati. Cum res ita se habeat, qua ergo de causa numquam Augustinus adhibuit Concilii Nicæni auctoritatem decertans cum Arrianis, aut qua de causa contra Maximinum discipulum & sectatorem Arrii disputans illius Synodi respuit decreta? Ita enim loquitur 2. lib. alias 3. contr. Maxim. c. 14. *Nec ego Nicænum, nec tu debes Ariminense tanquam præjudicaturus proferre concilium, nec ego hujus auctoritate, nec tu illius detineris.* Ex quibus verbis inferendum, aut Augustinum jus veritatis prodidisse, cum posset argumentum palmare adhibere, aut fuisse sibi persuasum, Concilii Nicæni definitiones fallibiles esse. Dilemma sane exactum & premens relate ad primam argumenti partem; quod vero ad secundam pertinet ita proceditur. Judicium infallibile irreformabile est natura sua; at Augustinus asseruit, Concilia reformari posse: Ergo &c. Minor abunde ostenditur. Donatistæ summopere extollebant Cypriani & suorum Conciliorum auctoritatem pro sententia roboranda de invaliditate Baptismatis ab hæretico collati. At quomodo hisce occurrit Augustinus? S. Doctor reposuit, definitiones irreformabiles non inveniri, nisi in sacris litteris; Episcoporum Epistolas reformationi subjectas esse, & ipsa quoque Concilia plenaria posse corrigi, per alia posteriora, quando longo usu, quod ignorabatur, adiscitur. Et ipsa Concilia, ita contr. Donatist. c. 3. *quæ per singulas regiones, vel Provincias fiunt, plenariorum Conciliorum auctoritati, quæ fiunt ex universo orbe Christiano, sine ullis am-*
bagi-

bagibus cedere, ipsaque plenaria saepe priora posterioribus emendari, cum aliquo experimento rerum aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat. Hisce frustra reponi potest, S. Doctoris verba intelligenda esse relate ad quaestiones facti & disciplinae, non dogmatis; Augustinus enim loquitur de iis rebus, quae aliquo experimento aperiuntur, quod sane vel facti, vel dogmatis quaestionibus aequaliter convenit. Præterquamquod disputabat S. Doctor contra Donatistas de validitate, vel invaliditate Baptismatis per hæreticum collati; quaestio igitur versabatur circa fidei articulum. Atque hoc argumentum est ab Jurio conflatum, in quo aliquantisper exspatiati sumus, ut impactam Augustino calumniam omnium oculis subjiceremus.

Resp. Mirum profecto esse Jurieu tantæ frontis fuisse, ut assereret, Augustinum negasse infallibilitatem Conciliorum Generalium. Quicumque enim vel a limine salutaverit S. Doctoris scripta contra Donatistas, facile poterit intelligere oppositum. Audiamus ergo Augustinum. Prioribus Ecclesiae saeculis, inquit S. Doctor, & ante Donati schisma obscuritas istius quaestionis, idest de rebaptizatione, utrinque habuit illustres viros, & Episcopos celebres, quin inter ipsos turbaretur pax & communio Ecclesiastica. Ita lib. 1. de Bapt. contra Donat. c. 7. Concilia, quæ ad hoc celebrata sunt, adinvicem contraria fuere, sed causa mutavit aspectum, postquam Concilium Œcumenicum definivit, & decrevit omnes dubitationes e medio tollens, qualis sit sententia veritatis, donec plenario totius orbis Concilio, quod saluberrime sentiebatur, etiam remotis dubitationibus firmaretur. Ubi supra lib. 3. c. 4. Legi quidquid de Cypriano scripsit, & profiteor, quod profecto irem ad eandem sententiam, nisi me ad diligentiorum considerationem revocaret tanta auctoritas. Ibidem lib. 2. c. 4. Nos non auderemus tanta libertate definire de validitate Baptismatis per hæreticum collati, si nos non praeccederet definitio universalis Ecclesiae. Cyprianus subscripsisset & ipse certe huic doctrinae articulo, si illo tempore habuisset tantam definitionem contra id quod sentiebat. Nec nos ipsi tale aliquid auderemus asserere, nisi universæ Ecclesiae concordissima auctoritate firmati, cui sine dubio cederet, si jam illo tempore quaestionis hujus veritas eliquata & declarata per plenarium Concilium solidaretur. Nemo nostrum se putet majorem Cypriano, quia nos hodie credimus validum esse baptisma collatum per hæreticum. Si Sanctus ille Doctor hanc veritatem catholicam,
quam

quam nos profitemur, non cognovit, est, quia Ecclesia tunc non pronunciaverat super hoc, & definitio, quæ ab ipsa tandem processit, nobis hodie regula est, quia universalis Concilii admonitus firmitate videt aliquid, quod ille non vidit, quia plenarium hæc de re Concilium nondum habebat Ecclesia. Ibid. lib. 4. c. 6. Perpendant igitur heretici singula relata verba, & de injusta Jurii in Augustinum insimulatione suadeantur, animadvertantque, hæreticorum debellatores vel Theologorum, vel Controversistarum more cum adversariis decertare. Si primo modo pugnent, non aliunde quam ex Theologici fontibus argumenta depromant. Si secundo modo decertent, in aliquibus conveniunt cum adversariis, ut inde eos magis premant & urgeant. Augustinus itaque contra Maximum disputans controversia erat. Quoniam cum adhibuisset in suis contra Donatistas disputationibus Concilii Generalis auctoritatem, ut vidimus, potuisset pariter Nicænum proferre Concilium contra Maximum Arrianæ doctrinæ Patronum; at cum opponeret iste Nicæno Concilium Ariminense, satius duxit celeberrimus controversista Nicæni auctoritatem prætermittere, ne se inutilibus quæstionibus criticis immisceret, & solis sacris litteris cum hæretico decertare. Prudenter ergo sapienterque cum Maximino convenit Augustinus, probandam verbi divinitatem solis sacris litteris pugnandum esse, cum esset hæc via cæteris hoc in casu expeditior. Cæterum Augustinus hanc hæretico exhibens judicii viam non docuit auctoritatem Concilii Nicæni esse reformabilem, quoniam huic obiter jam dixerat vocabulum *ἐκκλησία* esse vocem consecratam: *Hoc est illud ἐκκλησία*, verba sunt August. lib. 2. contr. Maxim. c. 4. tom. 8. p. 764. quod in Concilio Nicæno adversus hæreticos Arrianos a Catholicis PP. veritatis auctoritate, & auctoritatis veritate firmatum est.

Eadem facilitate secundum solvitur ex Augustino deductum argumentum per aliud ineluctabile principium, quod semper præ oculis habendum. Nos hic loca illa non rescribemus, quæ jam superius retulimus, & in quibus Augustinus Conciliorum Generalium sustinet infallibilitatem. At quo sensu interim dixit S. Doctor Concilia Generalia corrigi posse & reformari per alia posteriora? In promptu communis responsio, Augustini scopum fuisse Donatistis ostendere Concilium fallibile esse in electione suarum peculiarium sententiarum, quas vult Concilium ac præcipit amplectendas, quin illis aliquid de fide proponat. Cum enim Dona-

tistæ uterentur auctoritate Cypriani, suorumque Conciliorum, Augustinus ostendit, parvi faciendam esse auctoritatem illam, perinde ac si diceret: Decisiones Conciliorum Generalium reformari possunt quando agitur de doctrina, circa quam non exigitur fides Catholicorum sub anathematis pœna, qua ergo de causa victoriam canitis Donatistæ ex auctoritate Cypriani & Conciliorum ejusdem? Ita serme omnes Theologi; sed verior ac solidior responsio est, explicandum esse Augustinum non de nomine, sed de re & de forma interiori, juxta quam Concilia celebrata sunt. Concilia quamplura enumerantur, quæ Generalia videntur quoad formam exteriorem, qua gaudent, sed internum habent vitium, quod illorum sauciat validitatem. Hujusmodi Concilia Generalia putanda non sunt, nomen enim habent, non autem rem, cujusmodi fuit Ephesinum 2. & Ariminense. Sane hujus fursuris Concilia reformari possunt a Conciliis vere Œcumenicis. Atque hæc est Augustini mens, quam expiscari studuimus. Sed de his dictum sit satis.

C A P U T VIII.

De Conciliis in specie, ac primum de Nicæno I.

ANno Christi 325. ut dictum est supra, convocata fuit Nicæna Synodus Œcumenicarum prima ab Imperatore Constantino, Sylvestro tamen Romano Pontifice consentiente. Locus Concilii Nicæa fuit non urbs Thraciæ, sed Bithyniæ Metropolis. Præsides hujus Concilii fuerunt Hosius Cordubensis Episcopus, Vitus seu Vito, & Vincentius Presbyteri vice & nomine Sylvestri Papæ, cujus legatione perhonorifice fungebantur. Episcopi 318. interfuerunt, ut jam supra monuimus & confirmavimus. Nonnulli huic Synodo adfuerunt Ethnici Philosophi, ut ingenii vim & robur ostentarent, quorum unus dicitur per Spiridionem ad fidem fuisse conversum. Interim quæ circa hanc primam Generalem Synodum tractari solent, sequentibus propositionibus aperiemus.

C O N C L U S I O I.

Nicæna prima Generalis Synodus celebrata est anno Æræ communis 325. Imperii Constantini vigesimo, Paulino & Juliano Coss. & eodem anno est absoluta.

Dem. 1. pars, auctoritate primum Concilii Chalcedonensis act.

act. 2. ubi dicitur: *Consulatu Paulini & Juliani virorum clarissimorum consulum, anno post Alexandrum 636. Mensis secundum Græcos Desii die 19. qui est 13. Kalendarum Juliarum in Nicæa Metropoli Provincia Bithyniæ. Idem patet ex Eusebio lib. 3. de vita Constant. c. 14. ubi testatur ipse Historiæ Ecclesiasticæ Pater Concilium Nicænum celebratum ipsis Constantini Vicennialibus. Inquit enim: Quibus ad exitum perductis, actis scilicet hujus Concilii, secundam istam victoriam Imperator se contra Ecclesiæ hostem Licinium consecutum affirmavit, & propterea festum triumphale ad Dei honorem illustrandum egit. Eodem tempore vicesimus ejus regni annus completus est, in quo Conventus celebres etiam apud reliquas gentes agitabantur: & cap. 47. lib. 4. Nicænus Conventus anno Imperii vigesimo aperte dicitur constitutus. Prætermittimus Socratem, qui lib. 1. c. 9. ex annalium commentariis satis constare significat, Paulino & Juliano Consulibus Nicænam Synodum celebratam fuisse, & Dionysium Exiguum, qui pene eadem habet in Canonum epigraphæ Nicænorum.*

Eodem vero Constantini vigesimo anno hoc Concilium absolutum fuisse, ex Eusebio, qui Nicænæ Synodo adfuit, & ex cæteris Scriptoribus aperte deprehendimus, præsertim ex Canonum collectione, quæ vulgo Cresconiana appellatur, in qua factum esse Concilium legitur a die 13. Kalendas Julias usque ad 8. Kalendas Septembris Paulino & Juliano Coss., cum nec sub diversis habita legatur Synodus ista Coss.

Diluuntur Objecta.

Ob. 1. Sub Julio Pontifice Synodum Nicænam coactam fuisse ex Sozomeno constat, qui lib. 1. c. 16. testatur, Julium Episcopum Romanum ab hoc Concilio præpeditum abfuisse, & ex ipsomet Julio, sive ex ejus Epistola ad Synodum Antiochenam a S. Athanasio relata, nec non ex Photio, qui libro de Synodo sub Sylvestro & Julio hanc Synodum collocat: Ergo &c.

Resp. ad Sozomeni auctoritatem mendum in nomine Julii irreplisse, quod est manifestissimum. Ad sedem enim Romanam evectus est Julius undecim exactis annis a Synodo Nicæna, ut idem Sozomenus monuit. Hinc non imperire saltem conjicit Dominus De Marca pro ἰσχυρὸς in textu Græco legendum esse πόλις Ῥωμαίων ἐπισκοπὸς, idest *Urbis Romanorum Episcopus*, quam sane lectionem tenendam esse valide in H. E. sæcul. 4. confirmat doctissimus Natalis Ale-

xander t. 7. p. 448. Epistola Julii ab Athanasio relata Legatos Concilii Nicæni vocat Presbyteros *nostros*, non quod a Julio fuerint isti tanquam Legati designati, sed quia Romanæ Ecclesiæ inserviebant. Photii autem verba mentientis animum præferunt. Siquidem si asserit, Nicænam Synodum sub Sylvestro inceptam & sub Julio absolutam fuisse, certe debuit illa per annos duodecim perdurare, quod nemo unquam asseruit. Deinde inter Sylvestrum & Julium Pontificiam Sedem obtinuit Marcus, quare ergo Marci Pontificatum prætermisit?

Ob. 2. Photius in Biblioth. Cod. 88. ex Gelasio Cyziceno refert, indictam esse Synodum Nicænam anno 16. Imperii Constantini, eamque durasse usque ad annum ejusdem 21. cum semestri, adeo ut PP. per sex annos confederint. Econtra ex auctore Anonymo apud Metaphrastem sex menses durasse novimus ultra triennium, quod constare dicitur ex Alexandro Actorum Synodi scriptore: Ergo &c.

Resp. Nullam Gelasio Cyziceno fidem habendam esse, quem in multis errasse compertum est. Appellat enim Rufinum Aquilejensem Presbyterum Romanum, eumque dicit, Concilio Nicæno interfuisse, quæ duo falsissima sunt. Insuper Francorum meminit, quod nomen temporibus Constantini ignotum fuit. Deinde Concilii tempore Athanasium tantummodo Diaconum, Archidiaconum vocat. Denique Arrianos contra Spiritum S. blasphemias evomuisse tempore Nicænæ Synodi autumat. Eadem ratione prorsus excipienda Metaphrastis auctoritas, cum melioris notæ Auctores illum falsi convincant, ut superius demonstratum est.

C O N C L U S I O II.

Nicæna Synodus consensu Sylvestri Pontificis a Constantino convocata fuit.

Dem. 1. pars: nempe a Constantino hanc Synodum convocata fuisse; 1. ex Eusebio lib. 3. de vit. Constantini, cujus verba supra retulimus, cum de Conciliorum convocatione ageremus; deinde ex Socrate, qui lib. 1. c. 5. hæc habet: *Cum igitur Imperator videret, his duabus contentione tempestatibus Ecclesiam jactari, Generale Concilium convocat, atque Episcopos undique per Epistolas accersit, ut Nicænam urbem Bithyniæ se conferant.* Theodoretus pariter lib. I. H. E. c. 7. Celebre illud, inquit, *Nicænum Concilium cogit.* Idem testatur Sozomenus lib. 1. hist. c. 16. hisce verbis: *Constantinus indicit Concilium Nicææ urbis Bithyniæ, scribitque*

bitque ad omnes Ecclesiarum Præsides, ut ad diem constitutum adsint. Eadem refert Nicephorus lib. 8. hist. dicens: Imperator malum id ad summum ex crescere cernens decantatissimam illam in Bithynia Nicænam Synodum promulgat, & litteris locorum omnium Episcopos ad constitutam diem eo evocat. Plura sunt, quæ hisce jungi possunt validissimi ponderis monumenta, quæ brevitatis gratia prætermittimus. Hujusmodi sunt Epistola Synodica Concilii ad Ecclesiam Alexandrinam, quæ videri potest apud Theodoretum lib. 1. hist. c. 11. Ephesina Synodus collat. 1. relat. ad Theodosium & Valentinianum Imper. de abdicatione Nestorii. Epiphanium etiam Hæres. 69. & Justiniani Imperatoris verba in collat. 1. Concilii V. Generalis non memoramus, utpote quia de his pleni sunt omnium pene Theologorum libri, quare ad secundæ partis probationem properamus.

Prob. 2. pars: & quidem Ruffini testimonio lib. 1. Hist. Eccl. c. 1. qui hæc habet: Sermo usque ad aures Religiosi Principis, quippe qui omni studio & diligentia curaret, quæ nostra sunt, pervenit. Tum ille ex Sacerdotum sententia apud urbem Nicæam Episcopale Concilium convocat, ubique Arrium trecentis decem & octo Episcopis residentibus adesse jubet. Profecto si ex Sacerdotum sententia, maxime ex sententia Sylvestri Sacerdotis maximi. Nec moramur Launoji interpretationem, qui horum Sacerdotum nomine Alexandrum intelligit Alexandrinum Episcopum, satis enim Launojum erroris convincimus sextæ Generalis Synodi auctoritate, quæ act. 18. in serm. Prosphonetico hæc habet: Arrius divisor & partitor Trinitatis insurgebat, & continuo Constantinus semper Augustus, & Sylvester laudabilis magnam atque insignem in Nicæa Synodum congregabant. Quæ verba licet Launojo concedamus non a Concilio, sed in Concilio dicta fuisse, asserimus tamen Concilium, ex quo illa probaverit nemine reclamante, sua fecisse: Ergo &c.

Diluuntur Objecta.

Ob. 1. In Octava Œcumenica Synodo act. 5. legitur, Vicarios Orientalium sedium dixisse: Scitis, quia in præteritis temporibus Imperatores erant qui congregabant Synodos, & ex toto terrarum orbe Vicarios ad dispositionem hujusmodi causarum colligebant, quorum more & Dei cultor Imperator noster universalem hanc Synodum non in abstruso, neque in clandestino, sed evidenter ac manifeste fecit: Ergo Nicæna Sinodus absque Sylvestri consensu a Constantino convocata
Tom. V. L fuit,

fuit, quod etiam de aliis Synodis dici potest.

Resp. Distinguendo verba Concilii, Imperatores congregabant Synodos auctoritate præsidi, conc. auctoritate regiminis, vel summo jure, neg. sensum verborum. Indixerunt igitur Romani Imperatores aliquando Synodos, ut Ecclesiæ subvenirent, eique opitularentur, ut Conciliaria tuerent decreta, eisque firmitatis & executionis pondus adicerent. Quod sane patet ex verbis S. Leonis ad Leonem Imperatorem Ep. 81. in quibus, *Debet, inquit, incunctanter advertere, Regiam potestatem tibi non solum ad mundi regimen, sed etiam maxime ad Ecclesiæ præsidium esse collatam, ut ausus nefarios comprimendo ea quæ sunt bene statuta defendat, & veram pacem iis quæ sunt turbata restituat.* Nec ob aliam rationem arbitror Imperatoris expostulasse pro Ecclesiæ præsidium, nisi quia primis illis temporibus debebant Imperatores urbem aliquam ad Concilii celebrationem assignare, cum adhuc temporale dominium Ecclesiæ non exerceret. Deinde Imperatorum expensis nutriebantur, & ab una in aliam Provinciam vehebantur Episcopi. Deinde Imperatorum legibus quicumque prohibebantur conventus, ut patet ex Codice Theodosiano tit. *De Episcopo & Clericis.* Aliqua ergo de causa Imperatores convocabant Concilia, non quod hoc jure fruerentur. Ultimo jam satis superque ostensum est in superioribus, Romanos Pontifices fuisse, qui approbarunt Concilia: Ergo & eadem implicate convocarunt.

C O N C L U S I O III.

Osius Cordubensis Episcopus, & Vitus & Vincentius Presbyteri præsides fuerunt in Concilio Nicæno tanquam Legati Sedis Apostolicæ.

Demonstratur amplissimis PP. & scriptorum monumentis, & primo ex Athanasio, qui in sua Apologia hæc habet de Osió: *In qua Synodo ille non dux & antesignamus fuit? Quam non ille recta tuendo in suam sententiam pertraxit?* Et in Epistola ad Solit. sic inducit loquentes Arrianos de Osió: *Hic est Princeps Synodorum, & si quid scribit, ubique auditur; hic formulam fidei in Nicæna Synodo concepit.* Deinde ex Photio, qui cod. 88. Refert, inquit, auctor (Cyzicenum intellige) *Osium Cordubæ Episcopum, & Bitonem atque Vincentium Romanos Sacerdotes Sylvestri Romani Pontificis Legatos adfuisse.* Huc usque dictis favet etiam Socrates, qui lib. 1. c. 9. Aderat, inquit, in hoc Concilio *Osius Episcopus Cordubæ, Vitus & Vincentius Presbyteri:*

teri: Alexander Episcopus Ægypti, Eustathius magna Antiochia &c. ex quibus inferitur, Osium cum Vito & Vincentio præsedisse, ex quo omnium Episcoporum eos primos nominet, quod clarius confirmat c. 5. ubi ait: Et quamquam urbis illius (Romæ) penes quem imperium est, Episcopus ingravescente ætate præpeditus absuit, ejus tamen Presbyteri, qui aderant, ejus locum suppleverunt. Prætermittimus Epitomen Canonum Hadriani Summi Pontificis, Hincmari Rhemensis Archiepiscopi, Gregorii VII. aliorumque testimonia contenti sola Leonis IX. auctoritate in Epistola ad Michaellem Patriarcham Constantin. quæ propositioni nostræ robur addit firmissimum. De Concilio enim Nicæno inquit Leo: Cui præfuerant Victor & Vincentius Romani Presbyteri.

Solvuntur Objecta.

Ob. 1. Cum Launojo, qui plura simul congeffit contra prædictos Pontificis Romani Legatos, quæ & nos in compendium singulis redactis hic perensemus. 1. Igitur constat quidem, inquit Launojus, præfatos Legatos in Concilio fuisse, illi tamen præfuisse minime evincitur. 2. Licet concedatur, Osium præsedisse, falsum tamen est, Pontificis Romani vices gessisse. 3. Eustathius Antiochenus Patriarcha Concilio præfuit, quod probant Proclus in litteris Synodic. ad Orient. apud Facundum Hermian. lib. 8. c. 1. a quo Eustathius in Concilio dicitur *Primus existens*, & Felix III. Ep. 5. ad Zenonem Imper. qui Patriarcham Antiochenum *Præsidentem* 318. PP. appellat. 4. Ex Epistola Synodica Nicæni Concilii ad Ecclesiam Alexandrinam, Alexandrum Episcopum constat *rebus decisis* in Concilio *præfuisse*. 5. Sozomenus lib. 1. Hist. c. 16. & Theodoretus lib. 1. c. 6. Vitum quidem & Vincentium memorant, Osium Cordubensem vero prætermittunt.

Resp. Horum omnium facillimam esse solutionem. Et quidem ad primum reponimus: Ex jam adductis tot historicorum monumentis constare, Osium, Vitum & Vincentium Pontificis Romani locum supplevisse, primas sedes occupasse, & præfuisse. Ista profecto non ad solam præsentiam referri possunt. In Concilio nomine Sylvestri illos fuisse quis audeat denegare? At si Romanus Pontifex Nicæno Concilio interfuisset, nonne præsedisset etiam? Ergo &c. Eadem ratione solvitur secundum argumentum. Tertium vero veluti mendacio oblitum improbamus, nec aliquid eruitur in contrarium ex verbis Procli, Felicis III. & Fa-

cundi Hermianensis. Siquidem scriptores isti primas partes doctrinae & eloquentiae, non auctoritatis Eustathio detulerunt. Frequentissime quidem legitur apud nonnullos scriptores verbum *praesidere* de multis indiscriminatim usurpatum, sed id ad significandum primarum Sedium Episcopos. Ita Cedrenus in Hist. compendio: *Præerant ei, inquit, Sylvester Papa Romani locum tenentes Vitus & Vincentius Presbyteri, Metrophanes Byzantii, Alexander Alexandria, Eustathius Antiochia, & Macarius Hierosolymorum Episcopi*. Sic Nilus Metropolita Rhodius in libello de Synodis de Nicæno loquens hæc habet: *Præerant Synodo Sylvester Romæ, Alexander Constantinopolis, Alexander Alexandria, Eustathius Antiochia, & Macarius Hierosolymorum Episcopi*. Nil ergo mirum, quod eadem de Eustathio a Proclo aliisque conscribantur. Ad 4. Cum maximæ fuerit Alexander auctoritatis apud Nicænos PP. cumque apud ipsos detulerit suæ incommoda Ecclesiæ, quæ ab Arrianis & Meletianis affligebatur, idcirco dictum est in Epistola Synodica, rebus decisus præfuisse. Ceterum Alexandrum Concilii Præsidem non vocari in Græco textu luculentissime ostendit Sirmondus in editione Theodoretii. Ad ultimum vero respondendum, innumeros auctores Osium Cordubensem inter Legatos Romani Pontificis percensere, a Sozomeno & Theodoretis prætermitti quidem non denegari.

C O N C L U S I O IV.

Viginti dumtaxat Canones edidit prima Nicæna Synodus.

Dem. Contra Cardinalem Baronium aliosque: Et 1. quidem, quia omnes versiones viginti tantummodo Canones commemorant. 2. Theodoretus lib. 1. Hist. Eccl. c. 8. hæc habet: *Episcopi rursus in Concilium convenientes de administratione Ecclesiastica leges seu Canones viginti conscripsere*. 3. Eadem habent Gelasius Cizycenus lib. 2. c. 31. Hincmarus Rhemensis in Epistola ad Hincmarum Laudunensem Nepotem suum. Denique plures vel pauciores fuisse, nullo potest argumento demonstrari, quod patebit ex solutione argumentorum.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. D. Hieronymus Præf. in librum Judith testatur, hunc librum a Nicæna Synodo relatum fuisse in Catalogo Scripturarum Sanctarum: Ergo existebat vel existere debuit Canon iste ab Hieronymo citatus. 2. S. Ambrosius Canonem alium Nicænae Synodi citat de Bigamis non ordinandis,

dis, quod modo inter 20. non adnumeratur. 3. Concilii 3. Charragin. Africani PP. alium Nicænum Canonem citant de sacrificio, nonnisi ab jejuno offerendo. 4. Atticus Episcopus Constantinopolitanus apud Gratianum dist. 37. c. 1. testatur in Concilio Nicæno Canonem fuisse constitutum de modo conscribendæ Epistolæ formatæ. Ergo Canones Nicæni plures quam viginti esse debent.

Resp. ad singula & ad primum. Ætate S. Hieronymi adhuc integra vilebantur acta & tractatus Concilii Nicæni, in quibus & aderant PP. disputationes & dogmata; cum autem & liber Judith tanquam divina Scriptura laudatus fuerit illis in disputationibus, idcirco Hieronymus librum Judith in Canone Sanctarum Scripturarum existimavit accensendum, eo vel magis quod S. Doctor laudat quidem Concilium, illius vero Canones non memorat. Et reapse Ep. 118. ad Chromat. ait: *Judith librum legit quidem Ecclesia, sed inter Canonicas Scripturas non recipit*. Ista sane Hieronymus non protulisset, si Canonem Nicænum hac in re novisset editum. Ad secundum: Eadem responsio. Non enim Ambrosius ullum citat Canonem. Ad tertium. Nego PP. Africanos Canonem Nicænum citasse de sacrificio ab jejuno offerendo, quod ex sola causæ expositione fit manifestum. Cum duo Numidiæ Episcopi Episcopum inaugurare præsumpsissent, productus est Canon Nicænus quartus de ordinatione Episcoporum decernens, ut saltem a tribus aliis consentientibus qui venire non possent, fieret Episcopi Ordinatio. Quamobrem verba illa *fratres suggestionem nostram admittite, de fide enim Nicæni tractatus audivimus*; respiciunt ordinationem Episcoporum, quæ vero sequuntur: *Verum & de sacrificiis inhibendis post prandium, ut a jejunis, sicut dignum est, offeratur, & tunc, & nunc confirmatum est*, pertinent ad Canonem ejus Charchaginenſis Synodi, unde verba illa *& tunc* referuntur ad hujus Concilii Canonem 29. jam sancitum, non ad Nicænum Concilium. Ad ultimum autem facilis responsio est, nos nihil movere Gratiani auctoritatem. Quis enim nesciat Gratianum spurios Canones a genuinis non satis accurate discrevisse?

Ob. 2. Multa adhuc sunt, quæ majorem approbant Canonum Nicænorum numerum; & 1. quidem S. Athanasius in Epist. ad Marcum Papam 70. inquit esse Nicænæ Synodi capitula. 2. Innocentius I. Ep. 23. ad Synodum Toletanam irregularitatem incurrere ex Nicæno Concilio eos di-

cit, qui vel milites, vel caufidici, vel curiales fuerint; sed iste Canon inter illos viginti frustra disquiritur. 3. S. Gregorius Turonensis lib. 9. c. 33. laudat Canonem Nicænum quemdam anathematizantem virum profitendæ Religionis prætextu uxorem relinquentem; sed iste Canon in numero vicennario non adinvenitur. 4. S. Augustinus Ep. 110. hæc habet: *Adhuc in corpore posito B. memoria Patre & Episcopo meo sene Valerio, Episcopus ordinatus sum, & sedi cum illo, quod Concilio Nicæno prohibitum fuisse nesciebam, nec ipse sciebat.* Qui Canon inter 20. vulgatos certe non extat. 5. Franciscus Turrianus 80. Nicænos Canones ex Arabico in Latinum vertit, quibus omnes Orientis sectæ utuntur: Ergo &c.

Resp. ad 1. Epistolam S. Athanasii ad Marcum Papam supposititiam esse ex omnium eruditorum consensu, qui præfertim animadverterunt, eo anno datam nuncupari, quo in Galliis exulabat Athanasius, ex quo inferunt critici, non potuisse Athanasium cum Ægyptiis Episcopis ad Marcum Papam scribere. Ad 2. Cum munia, quæ Innocentius recenset, ut plurimum Idololatriæ vitio polluerentur, hinc Innocentium citasse dicimus partim decimum, partim duodecimum Canonem Nicænæ Synodi, quibus lapsos ad Clerum admitti prohibetur. Ad 3. Deceptum fuisse S. Episcopum; ab ipso enim citatus Canon Concilii Gangrensis decimus septimus est contra Eustathium editus, qui nuptias averfabatur, & matrimonium consummatum Religionis causa solvi posse propugnabat. Ad 4. Concilium Nicænum Canone 8. statuisse, Novatianos Episcopos illis in civitatibus, quibus Catholici aderant Episcopi, solum Episcopalis nominis honorem debuisse obtinere: *Ne, inquit Concilium, in una civitate duo Episcopi probentur existere.* Ad ultimum Turriani Canones apocryphos esse pronunciamus, & communem errorem esse Orientalium Ecclesiarum, quoniam vetus Orientalis Ecclesia solum viginti Canones agnovit, ut constat ex exemplaribus ad vi. Synodum Carthaginensem missis a S. Cyrillo Alexandrino, & ab Attico Constantino-politano. Qui autem hosce Canones perlegere voluerit, adeat Gasparum Juenin diss. 4. De loc. Theol.

CAPUT IX.

De Synodo Constantinopolitana 1. Generali secunda.

Varia sunt de hac Synodo a Theologis pertractata, quæ omnia hic percernere brevitatis ratio non postulat. Quapropter ea tantum disceptanda suscipiemus, quæ Theologiæ candidatis sunt omnimode necessaria. Ac 1. quidem si perquiratur, a quo fuerit hæc Synodus convocata, non adeo facile solvitur quæstio, cum nonnulli a Theodosio & Damaso convocatam asserant, alii vero Romanum Pontificem ab hac excludant convocatione, inter quos Natalis Alexander diss. 36. in sæc. 4. contra Cardinalem Baronium & Binium. Nos itaque in tam perplexa controversia utriusque sententiæ momenta exponemus, ut quæ majus visa fuerint robur præferre, ex uniuscujusque judicio pendeat & arbitrio. Qui itaque propugnant a solo Imperatore Theodosio Constantinopolitanam Synodum convocatam fuisse, hisce innituntur rationibus. I. Socrates lib. 5. H. E. c. 8. hæc habet: *Post hæc Imperator nihil cunctatus suæ fidei Episcoporum Concilium convocat.* II. Sozomenus lib. 7. c. 7. de Theodosio eadem profert. Inquit enim: *Nec multo post Episcoporum communionis suæ Synodum convocavit.* III. Idem probatur Theodoretæ auctoritate, qui lib. 5. Hist. Eccl. c. 7. *Theodosius, inquit, Episcopos dumtaxat Imperii sui Constantinopolim jussit convenire.* IV. His omnibus suffragantur Epistola Synodica istius Concilii ad Theodosium, qua PP. Synodi se a Theodosio convocatos testantur, & auctor Anonymus vitæ S. Pauli Constantinopolitani Episcopi, qui inter cetera expressis verbis de Imperatore sic loquitur: *Convocat igitur Concilium Pius Imperator &c.* Sed hisce respondent contrariæ sententiæ Patroni: Hæc omnia nihil probare, siquidem convocavit reapse Episcopos Orientis ad Concilium Theodosius Imperator; verum animadvertendum, hanc non fuisse Generalem convocationem. Generalis convocatio facta est, quando Damasus Papa, qui Romæ Concilium coegerat Episcoporum Occidentalium, ad eum locum Orientales quoque Episcopos invitavit, ut eo modo Concilium celebraretur plenissimum, sed quia PP. Orientales justis de causis Romam petere nequiverunt, excepit Damasus eorum excusationem, & animis ac sententiis duæ illæ Synodi conjunctæ sunt, ac si una & eadem fuissent. Quamobrem

obrem asserentes historici hanc Synodum ab Imperatore Theodosio convocatam fuisse ad convocationem appellant Orientalium, qui Generale Concilium non constituerunt, nisi quando a Romano Pontifice Romam invitati, & excusationem postulantes Damasi consensu Constantinopoli Concilium abolverunt. Unde & historicorum auctoritate Damasi convocationem & ipsi probant Baronius & Binius. I. In Synodo 6. *Ecumen. act. 18.* hæc leguntur: *Macedonius Spiritus negabat deitatem, eumque conservum prædicabat, sed M. Theodosius Imperator, & Damasus fidei adamant obstitit.* II. In Codice antiquissimo Bibliothecæ Vaticanæ, & in alio S. Mariæ Majoris hæc pariter habentur: *Sententiam de damnatione Macedonii & Eunomii Damasus confirmari præcepit etiam in sancta secunda Synodo, quæ præcepto & auctoritate ejus apud Constantinopolim celebrata est.* III. Nilus Rhodiorum Metropolita in synoptica enarratione Conciliorum Generalium: *Præerant, inquit, Synodo Damasus Romæ, Nectarius Constantinopolis.* IV. Damasus in Epist. ad Illyricos testatus est nullius momenti decreta esse, quæ vel per se, vel per Legatos non approbasset, hisce verbis apud Theodoretum lib. 2. *Histor. Eccl. c. 22.* *Neque enim præjudicium aliquod nasci potuit ex numero eorum, qui apud Ariminum convenerunt, cum constet, neque Romanum Episcopum, cujus ante omnes fuit expetenda sententia hujusmodi statutis consensum aliquem commodasse.* Verum ex altera parte his reponunt adversarii: Nihil evincere primum momentum, cum aliud sit convocare Synodum, aliud errori alicui obistere. Singuli Episcopi errori obstitit, nec tamen Synodum convocarunt, sed convocati sunt. Nihil secundum, quoniam dubia sane est apud eruditos illorum codicum fides, quibus omnes veteres historici calculum suum non adjunxerunt. Nec aliquid tertium, cum apud Natalem Alexandrum eadem sit, nihili & Nili auctoritas, cum iste pluries in Historia Ecclesiastica juxta sanæ mentis eruditos hallucinatus sit. Nec denique ultimum, cum ex Damasi auctoritate hoc solum ostendatur, ad Conciliorum auctoritatem necessariam esse Pontificis Romani approbationem, & Decretorum confirmationem; an vero Constantinopolitanam Synodum Damasus convocaverit, hoc est quod adhuc probandum remanet.

Atque his adductis pro utraque parte rationibus, altera esset enodanda quæstio de Concilii Constantinopolitani præfide. Verum cum ex Ecclesiasticis monumentis nihil solidi

in medium proferri possit, illam sane meliore iudice dignam iudicamus. Multa collegit citato superius loco Natalis Alexander ex Socrate, Sozomeno, Photio, aliisque historicis, ut probabilius tamen Timotheo Alexandrino huius Concilii praesidentiam tribueret. Re tamen accurate perspecta fateri cogimur, testimonia illorum scriptorum nimis generalia esse, ac de se indeterminata, & consequenter in dubitatione permanendum, donec clarior in Ecclesiastica historia affulgeat dies. Qui tamen veritatis voluerit periculum facere, citatum praclarissimum Theologum adire poterit.

Quot Canones hoc Concilium ediderit, incertum arbitror. Gaspar Juenin *De Conciliis* septem enumerat. Natalis Alexander probabilius dicit se tenere, tres tantum Canones editos fuisse; cui sane opinioni calculum nostrum adjicimus. Est enim haec sententia numero & auctoritate scriptorum validior; sed hisce praetermissis, quae apud citatos Theologos videri possunt, ad alia properamus.

C A P U T X.

De Synodo Ephesina.

CONTRA Nestorii haeresim indictum fuit Ephesinum Concilium, quod fuit Generale tertium, Theodosii Junioris tertiodécimo, & Valentiniani tertii Augusti consulatu tertio, anno Domini 430. Caelestini Pontificis 4. & Nestorii Episcopi anno 2. Synodi locus fuit Ephesina civitas caput totius Dioeceseos Asiaticae, unde in litteris ad PP. missis agebat Theodosius Augustus: *Deputavimus Ephesiorum civitatem, terra marique accessu percommodam, ibique diversantibus necessaria suppeditantem affatim e nativis apportatisque fructibus.* Quis hanc Synodum convocaverit primo erit disputandum. Natalis Alexander dissert. 7. in saec. 5. firme pronunciat Ephesinam Synodum indictam fuisse a Theodosio Juniore, non a Caelestino I. Pontifice Maximo, reprehenditque Lovaniensem Doctorem & Augustiniani Ordinis decus Christianum Lupum, quod adversam tenuerit cum Bellarmino sententiam. At pace dicam Sorbonici Doctoris praclarissimi, cur opinio Christiani Lupi esset impetenda, non certe videmus. Siquidem tractoriae convocationis litterae quidem per Augustum datae sunt, at id sine consensu Romani Pontificis factum fuisse doctissimus Alexander non ostendit, nec ostendere poterit. Qua de re ceteris
præ-

prætermiſſis, quæ infra tractanda erunt, Chriſtiani Lupi ſententiam ſequenti propoſitione comprobamus.

C O N C L U S I O I.

A Theodoſio Juniore convocata fuiſſe Synodum Ephelinam Cæleſtini Papæ conſenſu aſſeruit eruditiffimus Auguſtinenſis Chriſtianus Lupus, cujus ſententiam firmiſſime tenendam judicamus.

Dem. Act. 3. hujus Concilii legitur, Apoſtolicos Legatos hæc pronuntiaſſe: *Synodo in Epheliſorum metropoli congregata ex decreto amabiliſſimorum Deo, & Chriſti amantiſſimum Imperatorum S. Papa noſter Cæleſtinus Epicoſpus noſ ipſius præſentiam ſupplentes ad hanc Synodum miſit, quam quidem Synodum convenire juſſerunt humaniſſimi Chriſtianiſſimique Imperatores.* Ex quibus tale conficitur argumentum. Cæleſtinus Pontifex Legatos miſit, qui Concilio præſent; Ergo Cæleſtinus Synodi convectionem approbavit. At reponit Natalis: *Non ſunt hæc ad Romani Pontificis nutum?* Nego. Siquidem ſunt quidem expreſſe ad nutum Imperatoris; at quotieſcumque Cæleſtinus Synodi convectionem approbavit, implicate ſunt etiam ad nutum Pontificis. Rurſus S. Proſper in Chronico ita ſcribit: *Nectorii impietati novum errorem Eccleſiis inducere molientis præcipuam Cyrilli Alexandrini Epicoſpi induſtriam, & Papæ Cæleſtini repugnante auctoritatem.* Ad quæ Proſperi verba ſubjungit Natalis, hic non ſcribi, Cæleſtinum convocante Synodum Ephelinam. Concedo non convocante; probet tamen clariſſimus Vir, Synodum convocata non fuiſſe conſenſu Cæleſtini. At in verbis Proſperi immorandum. Proſper enim duo diſtinguit, Cyrilli ſcilicet induſtriam, & Cæleſtini auctoritatem. Verum quomodo potuit Cæleſtinus ſuam exercere in Nectorium auctoritatem, niſi aſſentiendo Concilii convectioni? Cyrillus quomodo ſuam exhiberet induſtriam, niſi ut convocaretur?

Atque hæc omnia confirmantur Epicoſtola Cæleſtini ad Ephelinam Synodum, in qua aſſerit, ſe miſiſſe Legatos, ut ea illi exequerentur, quæ antea ab ipſo fuerant ſtatuta: & ex interlocutione S. Cyrilli Act. 3. ubi S. Alexandrinus Epicoſpus de Pontificiis Legatis hæc habet: *Quare cum ea, quæ a Cæleſtino Sanctiſſimoque Deo dilectiſſimo Epicoſpo decreta jam fuerant, exequuti ſint, conſequens eſt ut eorum, quæ heſterno hodiernoque die acta ſunt, commentarii ſuperioribus actibus attexantur.* Denique Gelafius I. in prima ſua

sua Synodo Romana testatus est, Nestorium damnatum fuisse consensu Cælestini. Cælestinus ergo Concilio consenserat.

Quæ in contrarium a Natali producta sunt, facillime exsufflantur. Sive enim tractoriæ Divales objiciantur, sive actorum series inspiciatur, vel denique Joannis Antiocheni, aut Cælestini, aut cujuscumque alius testimonia expendantur, numquam ostendi poterit, Romanum Pontificem Synodi convocationi non consensisse; & licet præclara multa de Theodosio dicantur, supponunt ipsa Cælestini approbationem, quam ex variis monumentis eruimus, ut supra adnotatum est.

C O N C L U S I O II.

Ephesine Synodo Cyrillus primum Alexandrinus Romani Pontificis nomine, dein Arcadius, & Projectus Episcopi, & Philippus Presbyter Romæ Epbesum missi præfederunt.

Dem. Et i. quidem ex act. i. Concilii Ephesini, in qua hæc leguntur: *Considentibus in sanctissima Ecclesia, quæ appellatur Maria, religiosissimis & sanctissimis Episcopis Cyrillo Alexandria, qui & Cælestini quoque sanctissimi Romanæ Ecclesiæ Archiepiscopi locum obtinebat, & Juvenali Hierosolymorum &c. Confirmatur Epistola Cælestini ad Clerum Constantinopol., in qua S. Pontifex scripsit: Et quia nostra in tanto negotio propemodum præsentia necessaria videbatur, vicem nostram propter marina & terrena spatia ipsi sancto fratri meo Cyrillo delegavimus, ne morbus iste longitudinis occasione grassetur.* Eadem leguntur apud Marcellinum Comitem in Chronico, Evagrium lib. i. Hist. Eccl. c. 4. & Photium in lib. de Synodis. Cyrillum insuper Concilii Præsidem agnoverunt Pulcheria Augusta in Sacra Archimandritis missa, Julianus Coensis in Epistola ad Leonem Imperatorem & Episcopi Armeniæ in Epist. ad eundem Principem, quibus accensenda est Gregorii VII. in Apolog. & Nicephori Calixti auctoritas lib. 14. H. E. c. 34.

Probanda nunc remanet altera propositionis pars de Pontificiis Legatis in Synodo post Cyrillum Præfidentibus, de quibus sic loquutum legimus Cælestinum in Epist. ad Ephes. Synodum: *Direximus pro nostra sollicitudine sanctos fratres, & consacerdotes nostros unanimes nobis & probatissimos viros Arcadium & Projectum Episcopos, & Philippum Presbyterum nostrum, qui iis, quæ aguntur, intersint, & quæ a nobis antea statuta sunt, exequantur, quibus præstandum a nobis*

nobis non dubitamus assensum, quando id, quod agitur, videatur pro universalis Ecclesiae securitate decretum. Idem constat ex ejusdem Pontificis Epistola ad Theodosium Imperatorem, in qua hæc præcise leguntur alibi etiam citata verba: huic Synodo, quam esse iussistis, nostram præsentiam in his, quos misimus, exhibemus. Ex quibus verbis licet Natalis Alexander evincere præsertim studeat, Concilium ab Imperatore absque Pontificis Romani assensu convocatum fuisse, id tamen irritum præstitit conatu. Quomodo allata Cælestini verba intelligi debeant, satis percipere quisque potest ex iis, quæ supra diximus in respons. ad 1. object. concl. 2. c. 7. Insuper Legatorum præfidentiam evincimus ex actibus hujus Synodi, & præsertim ex act. 3. in qua loquens Cyrillus de Cælestini Legatis se inter illos non connumerat, necnon & ex relatione Concilii Ephesini ad Cælestinum P. M. quæ extat post act. 5. aliisque pluribus Ecclesiasticæ Historiæ monumentis.

Satisfit Objectionibus.

Ob. 1. Ex Episcoporum subscriptionibus patet, Cyrillum ante Pontificios Legatos subscripsisse: Ergo &c.

Resp. Perturbatum esse subscriptionum ordinem: Et reapse Juvenalis Hierosolymorum Episcopus interdum ante, interdum inter Pontificios Legatos subscripsisse legitur, quod de Flaviano Philippensium Episcopo idem factum esse comperimus.

Ob. 2. Ephesini PP. in relatione ad Imperatores per septem Legatos missa Cyrillum vocant Concilii Caput, Præses & Princeps: Ergo &c.

Resp. Laudatos PP. Cyrillum Concilii Caput, Præsidem, & Principem vocasse, quoniam plus ceteris Alexandrinus Episcopus laboravit aut in doctrinæ luce, aut in Nestorii confutatione.

Nonnulla modo de Canonibus hujus Concilii superessent addenda, verum cum apud omnes constet, sex tantum in Ephesina Synodo editos fuisse, idcirco a superfluis consulto abstinemus.

C A P U T XI.

De Synodo Chalcedonensi.

CUM Eusebius Doryleensis, alique per Ephesinum Latrocinium afflicti Episcopi, ac præsertim Leo Pontifex novam Synodum ab Imperatore Marciano prudentia & Romana fide clarissimo expostulassent, responsum meruere Constantinopoli datum x. Kalend. Septembris an. Chr. 450. Qua de re indicta & convocata est Synodus in Kalendas Septembris Consulatu Marriani Augusti & Clodii Adelphii, anno Domini 451. duodecimo Leonis Papæ, quarto ante captam urbem a Genserico Wandalorum Rege. Quæ circa hoc quartum Generale Concilium disputari solent, duobus sequentibus propositionibus absolvenda suscipimus hunc in modum.

C O N C L U S I O I.

Chalcedonense Concilium ab Imperatore Marciano S. Leonis Papæ consensu fuit convocatum.

Dem. Et quidem plenissime ex ipsa Marciani Epistola ad S. Leonem, quam sic legimus: *Supereſt, ut, ſi placuerit tuæ Beatitudini in has partes advenire, & Synodum celebrare, hoc facere Religionis affectu dignetur, nostris utique deſideriis veſtra Sanctitas ſatisfaciet, & ſacra religioni quæ utilia ſunt, decernet. Si vero oneroſum eſt, ut tu ad has partes advenias, hoc ipſum nobis propriis litteris tua Sanctitas manifeſtet, quatenus in omnem Orientem & in ipſam Thraciam & Illyricum ſacra noſtræ litteræ dirigantur, ut ad quemdam definitum locum, ubi nobis placuerit, omnes ſanctiſſimi Episcopi debeant convenire, & quæ Chriſtianorum Religioni, atque Catholicæ fidei proſint, ſicut tua Sanctitas ſecundum Eccleſiaſticas regulas definiarit, ſua diſpoſitione declarent. Quæ & confirmantur Epistola 43. S. Leonis ad Imperatorem data, in qua Popoſceram, inquit, a gloriſſima clementia veſtra, ut Synodum, quam ad reparandam Orientalis Eccleſiæ pacem etiam a nobis petitam, neceſſariam judicatis, aliquantiſper differri ad tempus opportuniuſ jubere- tis, ut liberioribus ab omni perturbatione animis, hi quoque Episcopi, quos hoſtilitatis metus detinet, convenirent. Sed quia pro ſtudio humanis negotiis divina præponitis, & rationabiliter ac religioſe regni veſtri viribus creditis proſuturum, ſi nulla ſit in Sacerdotum ſenſibus diſſonantia, nulla ſit in*

Euseb.

Evangelii prædicatione discordia : Ego etiam vestris dispositionibus non renitor optans, ut in omnium cordibus Catholica fides, quæ non potest nisi una esse, firmetur. Post hæc prætermitti nequit ejusdem S. Leonis Epistola 61. ad PP. Chalcedonenses, in qua hæc habet inter cetera : *Fraterna universitas & omnium fidelium corda cognoscant, me non solum per fratres, qui vicem meam exequuti sunt, sed etiam per approbationem gestorum Synodaliū, propriam vobiscum uniisse sententiam : in sola videlicet causa fidei, propter quam Generale Concilium, & ex præcepto Christianorum Principum, & ex consensu Apostolicæ Sedis placuit congregari. Quæ omnia cum per se clara sint & manifesta, hinc Liberati Diaconi, Justiniani Imperatoris, aliorumque multorum testimonia prætermittimus, & ad ea, quæ in contrarium sentire aliquis potuit, eliminanda progredimur.*

Solutio Objectionum.

Ob. Gelasius in Epist. ad Episcopos Dardaniæ asserit, solam Apostolicam Sedem decrevisse ut Synodus Chalcedonensis fieret : Ergo &c.

Resp. a Gelasio scribi, solam Apostolicam Sedem decrevisse celebrationem Synodi Chalcedonensis non per oppositionem ad Imperatoris mandatum, sed per oppositionem ad reliquas Sedes. Et reapse Gelasius ipse in Synodo Romana Chalcedonense Concilium mediante Marciano Augusto celebratum apertissime asseruit. Multa alia obijciuntur apud Natalem Alexandrum, sed quoniam facillimæ sunt solutionis, idcirco prætermittenda.

C O N C L U S I O II.

Chalcedonensi Synodo Legati Leonis Papæ præferunt.

Dem. Auctoritate S. Leonis, qui in Epistola 49. ad Marcianum Augustum hæc habet : *Credebamus, Clementiam vestram id desiderio nostro posse præstare, ut presenti necessitate respecta differri ad opportunius tempus Sacerdotalem Synodum juberetis, ut evocatis de cunctis Provinciis Sacerdotibus, vere posset esse universale Concilium. Sed quia vos amore Catholicæ fidei congregationem nunc fieri voluistis, ne devoto viderer obviare arbitrio, fratrem & Coepiscopum meum Paschasium de ea Provincia, quæ videtur esse securior, evocatum, qui vicem præsentiae meæ possit implere, direxi Bonifacio fratre, & Compresbytero meo sociato, & his, quos antea miseramus, adjunctis consortem illis fratrem quoque meum Julianum addentes Episcopum Quia vero quidam*

dam de fratribus, quod sine dolore non dicimus, contra turbines falsitatis non valere catholicam tenere constantiam, prædictum fratrem & Coepiscopum meum vice mea Synodo convenit præsidere. Ejusdem ferme ponderis sunt, quæ Epistola 47. ad Synodum leguntur. Quæ vero primis tribus actionibus hujus Synodi gesta sunt, clare evidenterque adeo Pontificiorum Legatorum præsidentiam exhibent, ut eorum expressa nomina exhibeant. Quibus omnibus & Facundi Hermianensis, aliorumque accedit auctoritas, adeo ut de Leonis Pontificis Legatorum præsidentia irrefragabile sit judicium.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. Anatolius Constantinopolitanus Episcopus in causa Bassiani & Stephani sententiam dixit act. 12. ante Sedis Apostolicæ Legatos: Ergo & præsidentiam habuit.

Resp. Peculiarem illam fuisse causam ad disciplinam spectantem, quæ cum esset Anatolio ceteris notior, idcirco Pontificii Legati id oneris Anatolio detulerunt, ut in ea libere judicaret.

Instab. Sardiana Synodus in Epist. ad Leonem Imper. duos hujus Synodi Præsides agnoscit, Leonem scilicet, & Anatolium: Ergo &c.

Resp. Apud Sardianam Synodum verbum *Præsidere* non sumi pro eo, quod proprie significat, sed pro *judicare*. Et reapse non tantum Synodo præfuisse dicitur Leo & Anatolius, sed & *summi Sacerdotes, qui eis concordantes fuerunt.*

Instab. Tarasius Constantinopolitanus act. 1. Synod. 7. Anatolium vocavit Synodi Chalcedonensis primum Exarchum: Ergo &c.

Resp. Tarasium vocasse Anatolium primum Exarchum non relate ad Pontificios Legatos, sed relate ad ceteros Concilii Episcopos.

Instab. Photius lib. de 7. Synodis aperte testatur, Anatolium Præsidem Concilii ante Legatos Leonis declaratum fuisse: Ergo &c.

Resp. Multa esse Ecclesiasticæ historiæ monumenta, ex quibus supra evidenter Pontificiorum Legatorum præsidentia demonstrata est. Quare illis potius, quam Photio fides habenda.

Ob. 2. PP. Concilii in relatione ad S. Leonem testati sunt, Marcianum, vel per se, vel per Magistratus Synodo præfuisse: Ergo &c.

Resp.

Resp. Marcianum actione 6. Synodi PP. ita esse alloquutum: *Nos enim ad fidem confirmandam, non ad potentiam ostendendam exemplo Religiosi Principis Constantini, Synodo interesse volumus.* Non ergo præsuit Imperator condendis fidei decretis, sed ad turbas compescendas, vimque omnem prohibendam, & ad pacem auctoritate sua in Concilio servandam.

Quæres, quot Canones ab hac Synodo conditi sint?

Resp. Alios editos act. 6. alios 15. sexta solos tres. Quindecima edidit viginti octo, eosque inter repetiit tres laudatos. Sane triginta solent ab aliquibus adnumerari, at duo posteriores revera non sunt Canones, sed simplices quædam Canonis formam præferentes, & Canonibus per nescio quem adnexæ Synodales Legatorum Romanorum de propositis quæstionibus interlocutiones. Recte item Hermannus Contractus, Gratianus, & passim alii ajunt, editos solos viginti septem, sequuntur enim Dionysium Exiguum, qui solos tot suæ collectioni inseruit, & vigesimum octavum quasi non editum duxit & abiecit.

C A P U T XII.

De quinta Œcumenica Synodo.

IN celebri trium capitulorum causa convocata est V. Generalis Synodus anno Domini non 554. ut visum est Cl. Christiano Lupo, sed anno antecedenti, ut patet ex correctione Eminentiss. Cardinalis Norisii in dissert. de Synodo V. Multa sunt, & hætenus eruditorum disputationibus jactata quæstionum capita, quæ hic recensere non est hujus loci, cum in Norisiano Opere videri percommode possint. Quæ omitti nequeunt aggredimur pertractanda ad juniorum mentes imbecillitate studiorum adhuc tenues instruendas, & firmandas. Quare sit

C O N C L U S I O I.

*Consensu Vigilii ab Justiniano Imperatore convocata est
V. Synodus Generalis.*

Prob. Ex Sacra Divali Imperatoris ad Synodum, in qua sic legimus: *Nos igitur sequentes sanctos PP. & volentes rectam fidem sine macula in Dei Ecclesiis prædicari, & impiorum conatum refecare, primum quidem & in vestris vos degentes Ecclesiis interrogavimus de prædictis impiis tribus capitulis, & vestram vobis voluntatem manifestam fecistis, pro*
qua

qua & comprobavimus vos, quod indubitanter & cum omni alacritate rectam fidem confessi estis, & impiam condemnastis. Quoniam vero & post condemnationem a vobis factam in eisdem ipsis permanent quidam eadem impia tria capitula vindicantes, ideo vocavimus vos ad Regiam urbem hortantes communiter convenientes quam habetis pro his voluntatem, iterum manifestare. Nec absimilia sunt quæ scribit Evagrius lib. 4. Hist. Eccl. c. 37. hunc in modum: Jam vero cum Vigilius antiquæ Romæ & Mennas Novæ primum, deinde Eutychius, Alexandriæ autem Apollinarius, & Dominus Antiochiæ Episcopatum gessit, Justinianus V. Concilium convocavit. Quod vero id absque Vigiliæ consensu factum non fuerit, ex ipsius Vigiliæ Epistola ad Eutychium est luculentissimum. Inquit enim: *Vestrum desiderium cognoscentes annuimus, ut de tribus capitulis, ex quibus questio nata est, facto regulari conventu, servata æquitate, mediis sacrosanctis Evangeliiis collationem cum unitis fratribus habeamus, & finis detur placitus Deo, & conveniens his, quæ a sanctis quatuor sunt definita Conciliis.* Atque hæc omnia comprobantur ex collat. 8. quintæ Synodi, & ex sermone acclam. ad Imperat. In prima enim legitur: *Postea tamen & concessit in scriptis in Concilio convenire, & disceptare una nobiscum de his tribus capitulis, ut definitio communiter ab omnibus nobis præbeatur fidei rectæ conveniens.* In secundo vero: *Sicut & Vigilius post hæc Justiniano Piißimo consonuit, & V. Concilium constitutum est, ut eorum Opuscula, quæ latenter reperta sunt plena abominatione, anathematizarentur.* Ex his omnibus ergo constat apertissime, non sine Romani Pontificis consensu V. Generalem Synodum convocatam ab Imperatore fuisse.

C O N C L U S I O II.

Num Vigilius, vel Eutychius Constantinopolitane II. Synodo præfuerit, videtur incertum. A Vigilio tamen & ab universali Ecclesia Concilium hoc approbatum fuisse omnino certissimum.

Dem. 1. pars. Vigilium Concilii hujus Præsidem fuisse testatus est Zonaras tom. 3. Ann. hisce verbis: *Sub hoc Eutychio Concilium V. esse coactum 165. SS. PP. quorum primus ac præcipuus fuit Vigilius; necnon Nilus Rhodiensis Episcopus in lib. de Synodis, ubi de quinta Synodo hæc habet; Præerant Synodo Vigilius Papa Romæ, Eutychius Constantinopolis.* Quibus & ipsa ratio suffragatur. Hæc enim una est ex præcipuis Synodi Œcumenicæ conditionibus,

bus, quod illis Romanus Pontifex vel per se, vel per alios præesse debeat. Econtra tamen præsentiam Eutychii affirmant acta Concilii, in cujus prima collatione hæc habentur: *Considentibus in Secretario venerabilibus Episcopis Eutychio sanctissimo Patriarcha Regiæ Constantinopolis novæ Romæ, Apollinario sanctissimo Archiepiscopo Alexandrinæ civitatis, Domino sanctissimo Patriarcha Theopolitana civitatis.* Quidquid tamen sit de his, Vigilus quintam Synodum confirmavit. Evagrius illius sæculi scriptor, qui acta Synodi legit lib. 4. c. 37. scribit: *Vigilius per litteras consensit Concilio, non tamen interesse voluit.* Has litteras tandem e ruderibus antiquitatis erutas Petrus de Marca nobili præmissa de Synodo V. dissertatione evulgavit. Ita illæ inscribuntur: *Epistola Vigilii Archiepiscopi Romæ ad Eutychium Archiepiscopum Constantinopoleos, & ad omnem præjacentem sanctam Synodum.* Legitur hæc Epistola Vigilii tom. 12. edit. Regiæ Conciliorum. In hac Epistola Vigilus sui constituti sententiam retractat, & cum sancti Augustini exemplum sequutum se dicat, illius voces hic nobis reddendæ sunt: *Si in omni, inquit, negotio sapientiæ ratio postulat, ut id de quo queritur, retractetur, neque pudori esse debet, cum ea, quæ ab initio omissa studio deinde veritatis inveniuntur, in publicum eduntur, quanto magis Ecclesiasticis disceptationibus convenit, eandem rationem in illis quoque observari, præcipue cum manifestum sit, Patres nostros, & maxime beatissimum Augustinum, qui in divinis scripturis clauit, Romanæ eloquentiæ magistrum propria scripta retractasse, dictaque sua correxisse, atque illa quæ omiserat, ac deinde invenerat addidisse. Nos quoque similiter illis exemplis invitati in controversia trium capitulorum supra memoratorum numquam desistimus, quin investigaremus, quid de prædictis tribus capitulis in PP. nostrorum litteris verius inveniri posset. Dein recitatis pluribus erroribus librorum Theodori, necnon scriptorum Theodoretæ, contra Sanctum Cyrillum, itemque Epistolæ Iba Edesseni, ita definit. Prædicta itaque tria impia capitula anathematizamus, & condemnamus, scilicet impium Theodorum Mopsuestiæ, una cum impiis ejus scriptis, & quæcumque impie Theodoretus scripsit, atque etiam Epistolam, quæ dicitur ab Iba scripta fuisse, qua superius dictæ prophane blasphemie comprehenduntur. Postea vero revocat constitutum, & alia, quæ pro tribus capitulis antea scripserat: Quæ vero, inquit, aut a me, aut ab aliis ad defensionem trium prædictorum capitulorum*

lorum facta sunt, presentis hujus scripti nostri definitione evacuamus. Subscribitur vero Epistola data ante VI. idus Decembris Imperii Domini nostri Justiniani Aeterni Augusti anno XXVII. Post Consulatum Basilii U. C. anno XII. Itaque Vigilius ante finem anni Synodum confirmavit.

Quod & præstiterè Vigilius successores Pelagius I. videlicet, quem Synodum V. recepisse antequam eligeretur Pontifex, testis est Victor Turonensis in Chronico, idque ejus Epistolæ ad Narsen & ad Episcopos Thuscix schismaticos liquido probant. Nec non Pelagius II. ut constat ex ipsius Epistola ad Eliam Aquilejensem, & Istriæ Episcopos ab Ecclesiæ Romana ob trium capitulorum defensionem divulsos.

Quid de Gregorio M. dicemus: Ejus Epistola legatur ad Joannem Episcopum Constantinopolitanum 24. lib. 1. & 36. lib. 2. & de ejus approbatione minime dubitandum. Præterea Martinus I. in Concilio Lateranensi adversus Monothelitas secretario IV. legi jussit V. Concilii definitionem cum hac Epigraphe: *Definitio Sanctæ V. Synodi*. Prætermittimus Diurnum Romanorum Pontificum, Synodum Constantiensem in formula professionis fidei, & Synodum sextam in definitione fidei act. 18. Est enim veritas hujus propositionis satis superque in aperto.

Diluuntur Objectiones.

Ob. Hispaniensis Ecclesia V. Synodum non recepit: Ergo &c. Prob. antec. Toletana Synodus III. approbavit fidei professionem, quam obtulit Rex Recaredus, in qua quatuor prima tantum Concilia memorantur. Toletanæ Synodi III. vestigia pressere Rex Recesvintus, & VIII. & XIV. Toletana Synodus: Ergo &c.

Resp. Orientalis Ecclesiæ consensum, & præsertim Romanæ judicium satis probare invictissimam quintæ Generalis Synodi auctoritatem, nec aliquid in contrarium ostendere diuturnum Hispanorum consensum, quem tolerarunt Romani Pontifices ad servandam Ecclesiæ pacem, & unitatis vinculum, donec veritas tandem illucesceret. Atque hac œconomia tanto lubentius Romani Pontifices usi sunt, quod Hispani palam & procaciter quintam Synodum non impugnarent, sed modesto silentio ipsam prætermitterent.

Quæres. Quot Canones ediderit Synodus V.

Resp. Hoc in Concilio capitula novem contra Origenistas, & XIV. contra Nestorianos, & Eutychianos fuisse condita.

CAPUT XIII.

De VI. Synodo OEcumenica.

ANno Christi sexcentesimo sexagesimo octavo Constantinus Pogonatus Constantis filius, debellatis Saracenis, & Imperii pace firmata, quæsit quid esset controversia inter Romanam & Constantinopolitanam Sedem, ac audito nonnulla partim ex temeritate, ex ignorantia partim inducta esse, de convocando Concilio generali cogitavit.

Hac de causa ad Domnum Pontificem Maximum scripsit Imperator, ad quem etiam Epiphanium misit Principis a secretis, qui legatione fungeretur, & cum ipso ageret de Legatis Constantinopolim mittendis, & de aliis ad Concilii ordinem necessariis pertractaret. Cœpta est itaque VI. OEcumenica Synodus anno post Christum natum 680. Agatonis Papæ III. qui defuncto Domino in Romana Ecclesia successit; & contra Monothelitarum hæresim nonnulla ad fidem necessaria hujus Concilii sanctionibus firmata sunt. Videamus igitur, ut consuevimus, quid de hujus Concilii convocatione & Præside sentiendum sit.

C O N C L U S I O.

Generalis sexta Synodus a Constantino Pogonato consensu Romani Pontificis convocata est, cui & Romanus Pontifex per Legatos præsuit.

Dem. i. pars ex Epistola Imperatoris ad Domnum Pontificem, in qua: *Postquam, inquit, igitur tempus non recipit perfectam congregationem fieri, adhortamur vestram Paternam Beatitudinem per præsentem nostram piam Sacram dirigere viros utiles ac modestos, notitiam habentes totius a Deo inspiratæ doctrinæ, & peritiam irreprehensibilem habentes dogmatum indutos personam vestra Apostolicæ sedis, deferentes & libros, quos oportet proferri, & omnem auctoritatem habentes personas vero, quæ dirigentur a Paterna vestra Beatitudine, decernent ex vestra quidem Ecclesia sancta (si utique videbitur ei) tres personæ sufficient, quod si & plures, quantæ ei placuerint dirigat. De Concilio vero usque ad duodecim Metropolitæ & Episcopos: de quatuor vero monasteriis Byzacenis ab unoquoque monasterio Monachos quatuor. Nam si reciperet tempus ut dictum est, & perfectam congregationem*

po-

potuissimus facere; sed quoniam tempus non admittit, Deus autem noster proprio consilio protulit, quod nos differebamus in hoc tempore per omnia volumus vestram Paternam Beatitudinem minime effici impedimentum voluntati Dei, sed eos dirigere. Idem probant litteræ Imperatoris ad Georgium Constantinopolitanum Episcopum, & omnes Synodi actiones, in quibus semper dicitur Synodus congregata secundum Imperialem sanctionem.

Prætermittimus variorum auctorum Ecclesiasticorum testimonia, quæ in uniuscujusque operibus indigitare sat erit, scilicet Venerabilis Bedæ in libello de temporibus c. 22. Pauli Diaconi lib. 19. Freculphi Lexoviensis Episcopi Chronici t. 1. c. 47. Hincmari Rhemensis Archiepiscopi Opusc. 33. c. 20. aliorumque plurium, qui & numero sunt & auctoritate gravissimi.

Dem. 2. pars. Et quidem ex actis Synodi. Actione enim I. hæc habentur: *Conveniente sacra & universali Synodo, id est Theodoro & Georgio venerabilibus Presbyteris, & Joanne venerabili Diacono vicem agentibus Agathonis sanctissimi, & beatissimi Archiepiscopi antiquæ Romæ. . . . Georgio venerabili ac sanctissimo Archiepiscopo magnæ Constantinopolis, Petro Presbytero & Monacho Apocrisiario Theodori venerabilis Vicarii sedis Hierosolymorum, Joanne Episcopo Portuensi, Abundatio Episcopo civitatis Paternensi &c.*

Idem comprobatur actio XVIII. in qua ante omnes subscribunt Theodorus & Georgius Presbyteri S. Romanæ Ecclesiæ, & Joannes Diaconus locum gerentes ter Beatissimi & universalis Papæ urbis Romæ. Eadem habet Diurnus Romanæ Ecclesiæ in fidei professione, eadem Græci auctores, videlicet Zonaras, Cedrenus, aliique plures, qui Legatos Agathonis primo loco nominarunt: Ergo &c.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. Teste Venerabili Beda, & Lamberto Scafna-burgensi, atque Hincmaro, & Mariano Scoto Synodo sextæ Georgius Constantinopolitanus, & Macarius Antiochenus præfuerunt: Ergo &c.

Resp. Auctores istos deceptos fuisse. Majorem enim fidem merentur acta Concilii ceteris omnibus.

Ob. 2. Synodus sexta dicitur habita *Præsidente piissimo & Christo dilectissimo Magno Imperatore Constantino*, ut legere est in undecim primis actionibus.

Resp. Vid. quæ diximus in Resp. ad Ob. 2. c. 10.

CAPUT XIV.

De Septima Generali Synodo Nicæna secunda.

ANno Domini septingentesimo octuagesimo quarto Indictione septima ad Adrianum I. Pontificem fungentem tertio decimo Episcopatus sui anno Constantinus & Irene Mater miserunt Constantinum Leontinensem in Sicilia & Dorotheum in Campania Episcopum Neapolitanum fidem Orthodoxam professuros, rogaturosque Romanam communionem, Ecclesiarum pacem, Generalem in Regia urbe Synodum, cui & ipse Pontifex dignaretur præsidere. Quodnam hisce responsum Pontifex dederit, incertum. Periere enim Apostolica rescripta. Anno tamen sequenti novam legationem misit Constantinus Augustus, in qua quid postulatum sit, habemus apud Theophanem. Ut ut sit, Nicæna II. Synodus inchoata est anno Christi septingentesimo octuagesimo septimo Kalendas Octobris indictione undecima, circa quam hæc solent inquiri.

CONCLUSIO I.

*Adriano Summo Pontifice consentiente convocata est
Nicæna 2. Synodus a Constantino & Irene
ejus matre Augustis.*

Dem. Ex actis Synodi, Anastasio Bibliothecario, ex Adriani Epistola & Paulo Diacono. Et quod spectat acta Synodi: Act. 1. sic habemus: *Conveniente sancta & universali Synodo, quæ per Dei gratiam, & piam Sanctionem Imperatorum, congregata est in Nicænsium Metropoli. Eadem habentur act. quarta & septima, & hæc clarius eruuntur ex Epistola Adriani ad Tarasium, in qua hæc sunt notanda: Porro post confessionem fidei vestra, inquit Summus Pontifex, notum factum est nobis, quod vestra venerabilis Sanctitas postulaverit ab Orthodoxis ac Zelatoribus & propugnatoribus veritatis, piissimis videlicet Imperatoribus nostris, quo fieret universalis Synodus, & repromiserint coram omni populo Christiano supplicationi vestra pie annuentes, synodumque in Regia urbe fieri definientes. Nos autem, quemadmodum, & ipsa Diva continebatur, jussione, dilectos nobis & approbatos atque prudentes Sacerdotes pro statu sacrarum Imaginum, ut prisco in illis partibus ordine constituentur, cum magno desiderio & maximo gaudio destinavimus. Quæ sane Adriani consensum satis exprimunt.*

Ulterius confirmantur ista Anastasii Bibliothecarii in vita Adriani amplissimo testimonio. Habet enim: *Hic elegantissimus Præsul, atque fortissimus rectæ fidei prædicator direxit missos, videlicet Petrum Presbyterum Romanæ Ecclesiæ, & Petrum Religiosum Abbatem venerabilis Monasterii S. Sabæ ad Imperatores Constantinum & Irenem adhortans eos atque prædicans per suas Apostolicas litteras pro sacris imaginibus erigendis, qualiter per testimonia Scripturarum, seu Traditionem venerabilium Fratrum, a priscis temporibus usque hætenus Orthodoxi venerantur in Sancta Catholica, & Apostolica Romana Ecclesia, quod præfati Imperatores eamdem venerantes, atque amplectentes Apostolicam Epistolam, Concilium in Nicæa congregari fecerint recentorum quinquaginta Episcoporum.* Similia habemus apud Paulum Diaconum, & apud Byzantinæ historiæ Scriptores, aliosque, quos hic referre superfluum in re tam clara & aperta existimamus.

C O N C L U S I O II.

Synodo septimæ præfuit Adrianus per Legatos suos.

Dem. Et quidem ex actis Synodi. Sic enim legitur act. 1. *Conveniente sancta & universali Synodo, idest Petro Archipresbytero Romanæ Ecclesiæ, scilicet Apostoli Petri, & Petro Presbytero Monacho & Abbate Monasterii S. Sabæ retinentibus locum Apostolicæ Sedis, Archiepiscopi Senioris Romæ Adriani, Tarasio Archiepiscopo Constantinopoleos, Joanne & Thoma Presbyteris, & Vicariis Apostolicarum sedium Orientalis Diœceseos.* Eadem leguntur actionibus v. vii. & in definitione Synodica, quæ incipit: *Petrus indignus Presbyter & Præses S. Patris nostri Sabæ, & vices agens Adriani Papæ veteris Romæ &c.* Sed a pluribus referendis superse-
demus.

Solvuntur Objectiones.

Ob. Photius in lib. de septem Synodis quinque hujus Concilii Præsides statuit, & 1. loco nominat Tarasium. In libello pariter synodico num. 787. plures statuuntur Præsides, & primo loco Tarasius similiter nominatur: Ergo &c.

Resp. Photium ex actis Synodi refelli, sicuti & auctorem libelli Synodici, qui ipsum sequutus est. Hujus auctoris errorem hominis esse Schismatici, cum & ipse aliarum OEcumenicarum Synodorum Præsidem faciat Constantinopolitanum Episcopum. Atque hæc quidem Photii testimonio re-

ponenda, nisi dicere potius velimus, verbum *Præsidere* latiori sensu ab ipso fuisse usurpatum.

C A P U T XV.

De octavo Generali Concilio Constantinopolitano quarto.

ANno Christi 869. Constantinopoli celebrata est octava Œcumenica Synodus Basilio imperante & Adriano II. Summo Pontifice ad Photianum Schisma delendum, & Ignatii restitutionem in Sede Patriarchali Constantinopolitana. Qui plura circa hujus Concilii historiam desiderat, Christianum Lupum præsertim adeat tom. 3. Interim, ut fieri assolet de hujus, Concilii convocatione inquiramus.

C O N C L U S I O I.

Basilius Augustus consentiente & jubente Adriano II.

Summo Pontifice octavam universalem

Synodum convocavit,

Dem. Actioni 1. hujus Synodi inserta est Epistola Adriani II. in qua hæc præ cæteris leguntur ad Basilium scripta: *Volumus autem per vestre pietatis industriam Constantinopoli numerosum celebrari Concilium, cui nostri quoque Legati Præsidentes delictorum, hominumque discrimine perspecto, statim cuncta impii conciliabuli exemplaria ab iis, qui illa retinent, ablata ignibus concremanda tradant.* Idem probant verba Anastasii Bibliothecarii in præfat. VIII. Synodi ad Adrianum II. in quibus: *Missisque, inquit, cum auctoritate Apostolica Vicariis, & Epistolis Decretalibus iussisti fieri Constantinopoli Synodum.* Præterea de Basilio sic loquitur act. i. sancta Synodus: *Qui universalem Synodum congregant, quæ visa sunt Spiritui Sancto pie perget.* Idem etiam testatur S. Ignatius Martyr in sua ad Synodum acclamatione act. VIII. hisce verbis: *Quoniam vero universali paci consulens piissimus, & prudentissimus Imperator noster multam habuit curam & sollicitudinem colligendi sanctissimos Vicarios ex cunctis aliis Patriarchalibus sedibus, & Synodum universalem celebrandi ad exhibitionem & satisfactionem perfectam, veritate sibi cooperante, omnipotentis providentia in finem prosperum adduxit consilium suum.* Quæ omnia adeo plene ex actionibus Concilii VI. VIII. & X. confirmantur, ut nullus supersit amplius dubitationi locus.

C O N C L U S I O II.

*Octavæ Generali Synodo præfuit per Legatos suos
Pontifex Adrianus II.*

*Dem. Actis Concilii. Et quidem act. i. hæc leguntur :
Convenientibus Donato & Stephano Episcopis , & Marino
Diacono locum tenentibus Adriani Archiepiscopi Senioris Ro-
mæ , & Ignatio Archiepiscopo Constantinopoleos novæ Romæ ,
& Vicariis Orientis Thoma Metropolitæ Tyrii . . . & infra :
Sanctissimi Vicarii Senioris Romæ dixerunt : Ergo & omnem
dubitationem omittamus e cordibus vestris & verbis , & ope-
ribus certificemus vos , quia secundum ea quæ mandata , &
jussa sunt nobis , disponemus . Ergo habemus Epistolas ad
Imperatorem & Patriarcham , & si jubetis , legantur . Et
Act. VIII. Donato Episcopo Hostiensi & Stephano Episcopo
Nepefino & Marino Diacono Sanctæ Ecclesiæ Romanæ locum
tenentibus Adriani Papæ . Et act. IX. Congregatis Papæ A-
driani Legatis , & Patriarcha Ignatio &c. Eadem habet
Anastasius Bibliothecarius in vita Adriani II. qui referens
Basilii ad Legatos alloquutionem hæc scribit : Nos (Basi-
lium intellige) cum omnibus Orientalibus Patriarchis , Me-
tropolitæ , atque Episcopis censuram Sanctæ matris nostræ Ro-
mænæ Ecclesiæ per biennium præstolantes propter Deum peti-
mus , ut Dei negotium viriliter peragatur , & tandem ali-
quando auctoritate vestri sacri collegii tam pestifera Photianæ
tergiversationis scandala propellantur , quatenus unitas &
tranquillitas optatæ diutius juxta Decreta Sanctissimi Papæ
Nicolai restaurentur . Quibus sanctæ Sedis Legati responde-
runt : Et nos ideo venimus , ideo missi sumus , sed neminem
Orientalium vestrorum unquam in nostram Synodum suscipe-
re possumus , nisi oblato libello , cujus formam de scrinio
Sanctæ Sedis Apostolicæ sumpsimus , nobis fuerit satisfactum .
Ex quibus omnibus satis Adriani II. in Constantinopolita-
na IV. Synodo per Legatos suos ostenditur præsentia .*

Solvuntur Objectiones .

*Ob. i. Actione VIII. & X. hujus Concilii legitur , Im-
peratorem Synodo præsedisse : Ergo &c.*

*Resp. Hæc nos nihil movere . Imperator enim Synodo
præfuisse dicitur non jure & auctoritate , sed solo sedis ho-
nore , & Concilii protectore . Sed hæc jam pluries contrivi-
mus & eliminavimus .*

*Ob. 2. Imperatorem rogaverunt Legati , ut ante omnes
subscriberent : Ergo &c.*

Resp. Hoc non esse auctoritatis & præsentia argumentum

tum in Imperatore, sed in Legatis urbanitatis & reverentiae signum, quod ex verbis actionis x. luculenter evincitur, quæ sic se habet: *Sanctissimi Vicarii Senioris Romæ dixerunt: Quoniam providentia Dei in prosperum finem omnia Ecclesie divenerunt negotia, oportet nos & in scriptis manu propria hæc roborare secundum Synodicam consequentiam. Unde volumus (nota verba) ut subscribant primitus Christi amatores Imperatores, & deinde secundum ordinem Sancta hæc Synodus, Basilius Piissimus & Christi amicus Imperator dixit. Tranquillissimum Imperium nostrum sequutum præcedentes, & iustissimo Imperatores, Constantinum videlicet Magnum, & Theodosium & Marcianum, ac ceteros vult subscribere post subscriptionem omnium sanctissimorum Vicariorum. Edocti enim sumus a Christo vero Deo nostro habere exaltantem humilitatem.*

C A P U T XVI.

De nona Generali Synodo Lateranensi prima, & decima Lateranensi secunda.

INvestiturarum controversiam Calixtum II. inter & Henricum IV. in Germania Imperatorem obortam Concilio Lateranensi primo occasionem dedisse, satis est omnium Historicorum consensione firmatum. Contra investituras jam a Gregorii VII. ætate acriter certatum est. Henricum III. Victor III. Gregorii successor hac de causa excommunicavit. Eadem præstiterunt Urbanus II. Paschalis II. & Gelasius, qui prædecessorum suorum contra investituras statuta firmavit. Quomodo Calixtus II. & Henricus IV. inter se pro schismate tollendo mutuis legationibus egerint, apertissima indicant historiæ veterum monumenta, de quibus habes nonnulla apud Natalem Alexandrum sæculo xi. p. 231. & seq. fusius collecta. Illud tantum hic obiter notandum, quod indicto per Imperatorem apud Wormatiam omnium Primatum generali conventu, incredibile est quam prudenti, quam sollicito cunctorum Procerum consilio pro pace & concordia per unam & amplius hebdomadam certatum sit. Tandem D. O. M. ita cor Regis inflexit, ut Imperator Ecclesiasticas investituras, cæteraque spiritualia negotia, quæ tanto tempore Teutonici administraverant, abnegaret, & in manus Episcopi Oltiensis, ac per ipsam Christo ejusque Ecclesie in perpetuum dimitteret. Inde Nun-

Nunciis de pace Sacerdotium inter & Imperium inita acceptis Henricum oravit Pontifex, ut quantocius suos oratores ad indictum mitteret Concilium. Unde ita legimus Calixtum Imperatori scribentem apud Willelmum Malmesburiensem, ex quo ista excerptimus. *De iis autem quæ viva voce referenda predictis fidelibus tuis Nunciis commisti per eosdem quid nobis & nostris videatur fratribus, respondemus. Legatos itaque nostros, qui apud vos sunt, benevolentia vestra attentius commendantes rogamus, ut quia Concilium indictum a nobis accelerat, cito eos ad nos, Domino largiente, dimittas. Tuos vero Legatos ita instructos dirigas, ut juxta promissum tuum regalia in integrum Ecclesie Romanæ restituant.* Hæc omnia apposite retulimus, ut ex ipsis etiam inde constaret, Ecumenicum Lateranense primum Concilium a Calixto II. fuisse indictum, cui & ipse Pontifex in Lateranensi Basilica præfuit.

De celebrationis anno post Gabrielis Cossartii observationes contra Baronium & Binium nulla amplius extat controversia. Quare anno 1123. habita est Lateranensis Synodus, cui tercentos & amplius Episcopos adfuisse testatur Sugerius Abbas, & nongentos nonagintas septem partim Episcopos, partim Abbates scribit Pandulfus in vita Calixti.

Hac in Synodo de Christianæ & Ecclesiasticæ disciplinæ restauratione, & de sacris expeditionibus in Hispaniam & Hierosolymam promovendis PP. etiam deliberasse scimus, unde vigintiduo Canones confecti sunt, de quibus vide Gasparum Juenin & clarissimum Baluzium ad calcem cap. 21. lib. 8. Cumque in hujus Synodi historia nihil sit, quod pressam exigat controversiæ limam, hinc ad Lateranense secundum Concilium aliqua similiter notaturi progredimur.

Secundum Lateranense Concilium ab Innocentio II. anno 1138. indictum fuit, & in Basilica Lateranensi anno sequenti eodem Pontifice Præside celebratum. Uspergensis Abbate & Ottone Frisingensi testibus mille circiter PP. adfuere. Hujus autem Synodi celebrandæ tres fuere potissimum causæ.

I. Fuit ob sedandum Petri Leonis schisma. Petrus enim Leonis anno 1130. Innocentio II. canonice electo a quibusdam factiosis Pseudo-Pontifex sub Anacleti II. nomine inauguratus est, qui Innocentium Roma armis expulit. Tandem hoc Pseudo Pontifice e vivis sublato, & a schismaticis in ejus locum Victore suscepto celebratum est Concilium

cilium Lateranense II. ad confirmandam obedientiam, quam depositis Pontificalibus vestibus Victor Innocentio jam antea præstiterat.

II. Causa in Hæresibus Petrobusianorum & Arnaldistarum est refundenda. Petrus enim de Bruis & Arnaldus de Brixia innumera in Ecclesiam mala tunc temporis invexerant, quæ in indicem retulit Petrus Cluniacensis, de quo vid. Natalem Alex. sæc. xi. pag. 169. Otto Frisingensis lib. ii. de Reb. Gest. Friderici Imp. c. 20. & Guntherus Ligurinus edit. Hannoviae Justi Reuberi pag. 322. necnon S. Bernardus Ep. 195.

III. Denique causa fuit Ecclesiasticæ disciplinæ restauratio. Collapsa enim erat diuturno schismate disciplina; antiqui siquidem Canones spernebantur, maxima erat Clericorum incontinentia, matrimonia inibant inter se consanguinei, Monachorum & Sanctimonialium dissoluti erant mores, & Ecclesiæ præsules simoniaca labe inficiebantur. Qua de re viginti & octo Canones ad rei opportunitatem hoc in Concilio conditi sunt, de quibus vide Gasparum Juenin, & Natalem Alexandrum citato loc.

C A P U T XVII.

*De Lateranensi III. IV. & Lugdunensi I.
Conciliis Generalibus.*

FRiderico I. Imperatore, & Alexandro III. in Petri Cathedra sedente indicta est Lateranensis III. Synodus ab eodem Romano Pontifice, ut convocationis litteras apertissime ostendunt, in quibus ad Episcopos Thuscæ cæterosque orbis Christiani Præsules ita scribit Pontifex. *Quia in Ecclesia Dei correctione quamplurima videmus indigere, tam ad emendanda quæ digna emendatione videntur, quam ad promulganda, quæ saluti fidelium visa fuerint expedire, de diversis partibus personas Ecclesiasticas decrevimus evocandas, quarum præsentia & consilio, quæ fuerint salubria statuantur, & quod bonum secundum consuetudinem antiquorum PP. provideatur & firmetur a multis. Quod si particulariter fieret, non facile posset plenum robur habere. Quocirca per Apostolica vobis scripta mandamus, qualiter huic nostræ dispositioni plenius desideriis cooperari curetis, & prima Dominica advenientis quadragesimæ, ad urbem Romam ducente Domino veniatis, & cooperante S. Spiritus gratia, tum in*
cor-

corrigendis enormitatibus, tam in statuendis, quæ Deo grata fuerint, communi studio, quod fuerit agendum, agatur, & uno humero sublevemus Arcam Domini, atque uno ore honorificemus Deum & Patrem Domini nostri Jesu Christi. Eadem confirmat Otto Frisingensis lib. 7. Chronicor. c. ult. sequentibus verbis. Alexander universalis totius Ecclesiæ Pater canonice confirmatus est, cui secundo confirmationis suæ anno maximum Romæ Concilium congregavit.

Celebratum est autem Concilium Lateranense III. anno Chr. 1179. quam Epocham confirmant Matthæus Paris, Willelmus Tyrius, Rogerius de Hoveden in Annalibus Anglicanis, Helmoldus in Chronico Sclavorum lib. 2. c. 28. & Albertus Stadenſis in Chronico, quidquid in contrarium scripserit Abbas Uspergenſis. Ipsi præfuit Romanus Pontifex tercentos inter Episcopos teste Willelmo Tyrio lib. 21. de bello sac. c. 25.

Concilii autem hujus convocandi prima ratio fuit Schismaticorum, secunda Albigenſium & Waldenſium damnatio: tertia Ecclesiasticæ disciplinæ restitutio. Quorum omnium hic per compendium historiam exhibemus, & qui plura voluerit, Natalem adeat Alexandrum sæc. XI.

Post Adriani itaque mortem an. 1159. in Petri Sedem Alexandro III. legitime ſuſſecto Pontificatus insignia ſumere auſus eſt Octavianus, qui a tribus Cardinalibus tantum designatus fuerat sub Victoris IV. nomine. Hoc mortuo ſucceſſive electi ſunt pseudo Pontifices & Guido Cremenſis, & Joannes Strumenſis Abbas, quo mortuo Fridericus, qui in Schismaticorum partes iverat, ſupplex a Pontifice Alexandro veniam petiit, quam cum concederet Pontifex, totius orbis Episcopos ad univerſale Concilium Lateranense tertium convocavit, ut de ſchiſmate vitando in poſterum provideret.

Quod vero ad ſecundam attinet cauſam dicimus, Waldenſes a Petro Waldo nomen ſectæ & hæreſis ſumpſiſſe, qui morte cujuſdam Lugdunenſis civis conſpecta ingentem pecuniæ vim in pauperes erogavit, quæ beneficentia maximam pauperum turbam ipſi conſociavit, quos voluntariam paupertatem juxta Chriſti & Apoſtolorum exempla ſectari docuit. Horum autem fanaticorum, quorum in Picardia, Bohemia, Bulgaria præſertim ingens fuit numerus, errores ad tria capita reducebantur. Blaſphemabant enim contra Eccleſiam Romanam, quam ſub Sylveſtro defeciſſe autumabant, de ſacramentis male ſentiebant, & Sanctorum denique

que invocationem, eorum imagines, sacros altarium & pene omnes Ecclesiæ ritus deridebant.

Ecclesiastica vero disciplina, quod tertium respicit convocationis Concilii caput, penitus erat illis labefactata temporibus. Simoniaca enim labes, Ecclesiasticorum avaritia & fastus, laicorum usura, perversus judiciorum ecclesiasticorum ordo, & in clericis multimoda grassabatur spiritualis polygamia. Quibus omnibus malis opportunum attulit remedium Lateranensis tertia Synodus viginti septem firmando Canones doctrina, & auctoritate sanctissimos, de quibus vide jam supra citatos auctores.

Ut vero ad quartum Lateranense Concilium transitum modo faciamus ab Innocentio III. anno 1213. convocatum fuisse nullus est qui dubitet, ut ex convocationis diplomate cognoscimus, quod incipit: *Vineam Domini Sabaoth*: in quo inter cetera hæc habet Pontifex. *Inter omnia, inquit, desiderabilia cordis nostri duo in hoc sæculo principaliter affectamus, ut ad recuperationem videlicet terræ sanctæ, ac reformationem universalis Ecclesiæ valeamus intendere cum effectu Quapropter habito super his cum fratribus nostris & aliis viris prudentibus frequenti ac diligenti tractatu hoc eandem ad exequendum prædicta de ipsorum consilio providimus faciendum, ut quia hæc universorum fidelium communem statum respiciunt, Generale Concilium juxta priscam SS. PP. consuetudinem convocemus propter lucra solummodo animarum opportuno tempore celebrandum, in quo ad extirpanda vitia & plantandas virtutes, corrigendos excessus & reformandos mores, eliminandas hæreses ad roborandam fidem, sopiendas discordias & stabiliendam pacem, comprimendas oppressiones, & libertatem fovendam inducendo Principes & populos christianos ad succursum & subsidium terræ sanctæ tam a clericis quam a laicis impendendum, cum cæteris, quæ longum esset per singula numerare, provide statuatur inviolabiliter observanda. Ex quibus apparet triplicem etiam fuisse hujus Synodi convocandæ rationem, videlicet expeditionem Terræ sanctæ, multarum hæresum damnationem, & collapsæ Ecclesiasticæ disciplinæ restaurationem.*

Celebrata est Synodus ista Romæ anno Vulgaris Æræ 1215. mense Novembris, cui & ipse præfuit Innocentius. Inter varias hæreses damnata est Albigenium secta, de qua in tertio Lateranensi Generali Concilio satis diximus. Proscripta etiam est insana Almarici hæresis, qui ausus est co-

stan-

stanter asseverare, quod quilibet christianus teneretur credere se esse membrum Christi, nec aliquem posse salvari, qui hoc non crederet. Damnatu quoque est error Iohanni Abbatis Florentis Monasterii in Calabria, unde oriundus erat. Ex male intellecta Petri Lombardi doctrina ipse docuit, Trinitatis Personas unum esse inter se non unitate essentiae, sed unitate concordiae affectiva & morali, id quae probabat ex verbis Christi Jo. c. 17. dicentis. *Rogo, pater, ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me & ego in te*, inferendo, quod quemadmodum fideles unum non erant unitate essentiae, sed collectione, ita divinae personae unum pariter erant, quemadmodum unum erant fideles inter se. Unde hoc in Concilio Canones 70. editi sunt, non 60. ut in Matthaei Parisii operibus legitur, forsitan per errorem typographi. At de his citati superius legantur auctores.

Ut denique ad I. Lugdunense concilium deveniamus, ab Innocentio IV. illud convocatum fuisse Lugduni in Galliis; & habitum an. 1245. cum Friderici II. Imperatoris structas sibi fugeret insidias, convocationis litterae plenissime ostendunt, in quibus inter alia haec habentur: *Hinc est, quod nos, ut ipsa Ecclesia per salubre fidelium consilium, & auxilium fructuosum status debiti possit habere decorem, & deplorando terrae sanctae discrimini, & afflicto Romano Imperio propere valeat subveniri, ac inveniri remedium contra Tartaros, & alios contemptores fidei, ac persecutores populi christiani: nec non pro negotio, quod inter Ecclesiam, & Principem vertitur, Reges terrae, Praelatos Ecclesiarum, ac alios mundi Principes duximus advocandos.* Ex quibus sane verbis plane dignoscitur, varias fuisse huius Concilii convocandi rationes. Et 1. quidem ob Tartarorum in Christianorum fines irruptionem. 2. ad Ecclesiae Graecae schisma sedandum. 3. ad haereses nascentes comprimendas. 4. ad terrae sanctae defensionem. 5. denique ob Friderici Imperatoris flagitia. Atque haec omnia Synodo Lugdunensi occasionem dedisse constat etiam ex Sterone in Annalibus apud Henricum Canisium, ex Alberto Stadeni, & Matthaeo Parisio in Historia Anglicana.

Synodo ipse praefuit Innocentius, qui peractis solemnibus ita est Concilii PP. alloquutus: *O vos omnes qui transitis per viam attendite & videte si est dolor sicut dolor meus.* Inde septemdecim a Concilio confecti sunt Canones, quorum duodecim priores in juris Canonici corpus relati sunt, de quibus citata Theologorum opera consulenda.

CAPUT XVIII.

*De Lugdunensi II. Viennensi, Constantiensi,
Basileensi Conciliis.*

Vix Gregorius X. Pontifex maximus clavum Ecclesiæ tenuit, de Græcis cum Latinis conciliandis agere cœpit. Hinc legationem ad Michaelē Palæologum Constantinopolim misit, & ad Hierosolymitanum Patriarcham cæterosque Orientales Episcopos datis litteris Concilium indixit Generale Lugduni denuo celebrandum infra biennium. Datæ autem sunt convocationis litteræ anno 1272. & quoniam in ipsis rationes convocandæ Synodi a Pontifice exponuntur, hinc aliquid claritatis & historiæ gratia ex ipsis dare decrevimus, in quibus sequentia sunt verba notanda. *Lugendum siquidem occurrit, inquit Pontifex, quod per subtractionem prædictam a Sedis ejusdem unitate subtractos, & in devio positos grandis culpæ mors afficit, quod sanctæ universalis Ecclesiæ membra tam nobilia, eadem gravis admodum & dispendiosa subtractio tanto tempore mutilavit. Lugendum iterum ac amare dolendum, quod sicut in partibus trasmarinis non tantum audivimus, sed & oculis nostris vidimus, & manus nostræ contrectaverunt, detestabilius solito blasphematur in gentibus nomen Christi, cum jam non tam verbis, quam rebus ipsis & factis, Christianis insultetur ab infidelibus, & dicatur: Ubi est Deus eorum? Dum funiculus hereditatis Domini eadem terra sancta per nefandissimos Saracenos sit audacter invaditur. Lugendum & amplius pariter, & horrendum, quod cum ille summus agricola sator bonorum omnium & plantator, agrum mundi hujus diligenter excolens, in eo seminaverit semen bonum, inimicus homo tanta in ipso invenitur superseminasse vitiorum zizania & errorum, ut ea deflere magis liceat quam narrare. Et quia salubre in his adhiberi remedium interest generaliter omnium: Nos cum fratribus nostris, aliisque viris prudentibus, exacto & frequenti tractatu præhabito, prout tantæ necessitatis instantia exigebat, de ipsorum consilio Generale Concilium, sicut imitatione digna SS. PP. consuetudo laudabilis, longæque observationis exemplum nos instruit, opportuno tempore decrevimus congregandum &c. Ex quibus patet, has fuisse Synodi congregandæ rationes; 1. ad Christianos in Syria juvandos; 2. ad Græcos ad communionem Catholicam re-*

vocandos, 3. ad Ecclesiasticam disciplinam reformandam, 4. ad sollicitæ electioni Romani Pontificis consulendum, quod licet ex convocationis diplomate non constet, constat tamen ex Canone hac in Synodo sancito, quæ inscribitur: *De electione & electi potestate*. Huic Synodo, cui & ipse præfuit, Constantinopolitano & Antiocheno Patriarchis exceptis, quingenti adfuerunt Episcopi. Interfuerunt etiam Jacobus Aragoniæ Rex, Michaelis Palæologi, Regum Franciæ, Germaniæ, Angliæ, Siciliæ & Tartariæ Oratores. Ad hoc Concilium vocatus fuerat S. Thomas de Aquino, & D. Bonaventura; sed prior fessus itinere in Fossæ Novæ Monasterio migravit ad Dominum, posterior vero in ipso Concilio Cardinalis & Episcopus Albanensis creatus est. Canones autem 31. sanciti sunt in Lugdunensi Concilio, de quibus vide in sæc. 13. Natal Alex.

A Clemente V. in Petri Cathedra sedente convocatum est Viennense Concilium anno 1307. quatuor potissimum de causis: 1. ad inquirendum in ordinem Templariorum, qui ob innumera crimina publica infamia laborabant; 2. ad nascentes hæreses compellendas; 3. ad terræ sanctæ subsidium; 4. ad reformationem Ecclesiasticæ disciplinæ. Quæ ex Bulla convocationis eruuntur aperte, in qua hæc sunt præsertim notanda. *Ex his etiam, verba sunt Pontificis, dum ministerio debitæ considerationis nostræ mentis presentantur obtutibus, ignis in nostris meditationibus exardescit, & ad tanta discrimina revelanda suspirat affectus, zelus accenditur, & spiritus anxiatur. Ad quod cum nos sufficere commode non posse sciamus, levamus oculos nostros ad montem, montem quidem Dei, montem uberem, montem pinguem, unde opportunum nobis provenire auxilium & humiliter petimus, & devote speramus. Et quia salubre in his adhiberi remedium interest generaliter omnium, nos cum eisdem fratribus nostris, aliisque viris prudentibus, exacto & frequenti tractatu præhabito, prout tantæ necessitatis instantia exigebat, de ipsorum fratrum consilio, universale Concilium, sicut imitatione digna Ss. PP. consuetudo laudabilis longævæ observationis exemplo nos instruit, a proximis Kalendis Octobris ad duos annos immediate sequentes decrevimus congregandum, ut in eo tam circa dictum Ordinem, & personas singulares, & bona ejusdem, & alia, quæ statum tangunt fidei Catholice, quam circa recuperationem & subsidium terræ sanctæ, ac reparationem, ordinationem, & stabilitatem Ecclesiarum, & ecclesiasticarum personarum, & libertatem earum, illi,*

Deo auspice, communi consilio inveniatur provisio, & ejusdem approbatione Concilii roboretur, per cujus salutiferam executionem virtus Altissimi, eliminatis erroribus, roborata fide, ad tramitem veritatis reductis errantibus, redintegrata ejusdem fidei unitate, extirpatis vitiis, virtutibus plantatis, correctis excessibus, moribus reformatis, repressis oppressionibus, libertate solita stabilitate munita, recuperatis deperditis, & ejusdem terra statu prospero reparato, occupata restituat vastata restauret & restaurata conservet &c.

Verum non ad biennium tantum, sed ad quadriennium protracta est Viennensis Concilii celebratio, quare celebrari coeptum est anno Domini 1311. Locus Concilii fuit Vienna Allobrogum. Illi præsuit Clemens V. Adfuere Cardinales, Patriarchæ Alexandrinus, & Antiochenus latini ritus cum 114. Episcopis, ut notat Guilelmus Nangius, vel 300. juxta S. Antoninum, & per septem menses perduravit.

Ullud sane notandum, tres habitas fuisse hac in Synodo sessiones. In prima Concilium alloquens Pontifex causas exposuit convocationis Concilii sumptis pro themate verbis illis Psalmi 110. *In Concilio iustorum & congregatione magna opera Domini exquisita in omnes voluntates ejus, & inde varii habiti sunt rerum agendarum tractatus.* In secunda sessione de Ordinis Templariorum extinctione cum ageret Pontifex, Concilium illis aliis verbis est alloquutus: *Non resurgent impii in judicio, neque peccatores in Concilio iustorum.* Cetera vero, quæ agenda remanserant, in 3. sessione pridie nonas Maji peracta sunt.

Varia hac in Synodo pro fide Catholica sancita sunt, & 1. damnati errores Petri Joannis Olivi ex Ordine Minorum qui eo dementiæ devenit, ut inter cetera doceret, Christi adhuc viventis latus a Milite perforatum, animam non esse formam corporis, & habitus virtutum in puerulis baptizatis non infundi.

2. Beguardi damnati sunt, qui cum Gerardo Segarelli Parmensi communes habuerunt errores, de quibus vide Natal. Alexandrum in synopsi sæc. XIII.

Constantiense Concilium quinto idus Decembris an. 1413. celebrandum anno sequenti indixit Joannes XXIII. & ad schisma tollendum, & ad hæreses comprimendas, & disciplinæ reformationem. Huic Synodo præsuit primis sessionibus idem Joannes XXIII. Post ejus fugam Joannem Episcopum Ostiensem Præsidem habuit Concilium, & ultimis quatuor sessionibus Martinum V. Pontificem in eodem Concilio

cilio creatum, qui & Synodum confirmavit. Quadraginta quinque sessionibus Synodus ista absoluta est, & quatuor annis & sex mensibus perduravit. Concilium istud unum ex illis est, quæ partim approbata, partim reprobata dicuntur, ut supra jam notasse scimus. Siquidem relate ad primas sessiones reprobatum est in Concilio Florentino & Lateranensi ultimo; approbatum tamen est relate ad ultimas sessiones & ea omnia, quæ approbavit Martinus V. Ipse enim diserte dixit se confirmare tantum decreta de fide, damnationem videlicet Wiclefi & Joannis Hus intelligens.

Ut autem aliquid de Wiclefo dicamus & Joanne Hus, illud breviter notandum, in Anglia Wiclefum ortum habuisse, Lincolnienſis Diœceſis Rectorem fuiſſe ingenii vehementis hominem, superbum, & ambitioſum. Cum iſte Pontificio Decreto a Collegii Cantuarienſis præfectura, quam præter jus invaſerat, amoveretur, ſtatim erga Romanum Pontificem odio cœpit inardescere, atque ſociis inde accitis hæreſum portenta diſſeminare. Contra Eccleſiam, ejuſque Sacramenta per ſummum nefas adeo blaſphemavit, ut hujus Peſtis errores octingentos numeraverit Thomas Valdenſis. Apud ſuos tanto habitus eſt in honore, ut nonnulli ex tam impia caterva effutierint, fidem potius adhibendam eorum magiſtro, quam Sanctis Auguſtino, Hieronymo, Ambroſio, & Gregorio. Obiit tandem Wiclefus Lutheſworthii in Diœceſi Lincolnienſi die S. Sylveſtro Pontifici ſacra, biduum ante correptus paralyſi, cum & Sylveſtri & Thomæ Cantuarienſis gloriolum nomen ſatyrica oratione proſcindere decreviſſet anno 1384.

Huſſiticos errores excepit Joannes Hus Presbyter & in Academia Pragenſi Magiſter artium, dein Rector, obſcuro loco natus, ex Villa Hus, quod *anſerem* ſignificat, cognomentum mutuatus. Wiclefi autem errores, non ore tantum, ſed & calamo impia illius hæreſiarchæ dogmata propagavit Huſſus, aliquot ejus libris in Bohemicam linguam translatis, quos magni muneris loco ad Laicos potentiores mittebat. Ab Alexandro V. & a Sacra Pariſienſi facultate damnatus, in Conſtantiensi Concilio cauſam ſuam dicere coactus eſt; cum in hæreſi autem pertinax fuerit deprehenſus, igni traditus eſt. Qui plura voluerit, legat Martini V. Bullam.

Baſileenſe Concilium a Martino V. indictum fuit, in quo & Julianum Cardinalem Dicconum S. Angeli a Latere Legatum & Præſidem ampliffima facultate creavit. Mortuo

inde Martino V. ejus successor Eugenius IV. Juliani Cardinalis Legationem confirmavit hisce verbis : *Placet nobis & volumus, tibiue mandamus, quatenus expedito negotio Bohemorum tuos gressus dirigas ad prædictam civitatem Basileensem, & ibi (prout opus videris esse) juxta tibi injuncta & ordinata in Concilio Constantiensi, optime provideas, prout in tua prudentia & circumspectione plane confidimus.* Ex quibus constat, Basileense Concilium initio quidem fuisse legitimum, nam & Legatus aderat Romani Pontificis, sed cum inde deposuerit Eugenium, & Felicem elegerit, non fuit Ecclesiæ Concilium, sed conciliabulum schismaticum & seditiosum, prout appellatum est in Concilio Lateranensi ultimo sess. 11. eo vel magis quod eo tempore, quo Concilium in Pontificem sententiam depositionis ausum est pronunciare, Legatus Pontificis non aderat, & Episcopi præcipui discesserant, & Cardinalis quidam Arelatensis sibi præsidendi munus assumpserat inducta magna Presbyterorum multitudine pro absentibus Episcopis. Eodem tempore Florentiæ aliud agebatur Concilium, in quo Græci & Latini convenerant, Græcorum Imperator, & Latinorum Imperatoris Legatus advenerant, dum interim Basilea orribili peste vexaretur propter damnatum Eugenium. Ex quibus constat, quamnam in rebus ad fidem spectantibus Basileensis Synodus præferre debeat auctoritatem.

C A P U T XIX.

De Florentina & Tridentina Synodo.

CUM Eugenius IV. Summus Ecclesiæ Pontifex Græcos optaret in Ecclesiæ gremium coadunare ac recipere, Concilium Basileense Ferrariam decrevit transferendum constitutione, quæ incipit *Doctoris gentium* data Bononiæ 7. Kalendas Octobris an. 1437. cui Cardinales octo subscripserunt. Verum cum Pestis Ferrariæ grassaretur, ibique Patres per unum annum commorati essent, per aliam Eugenii constitutionem translatum est.

Solet hoc loco inquiri, num potuerit Eugenius Basileense Concilium transferre, eo quod ipsemet Pontifex approbasset Decretum sessione 8. Basileensis Synodi, in qua Concilii translatio vetabatur. Natalis Alexander sæc. xv. multa collegit, quibus probaret, jure hanc Synodi translationem fuisse factam semper suppositione habita, quod Basileense Con-

Concilium fuerit *Ecumenicum*. Verum cum reapse legitimum esse desierit, ut supra ostendimus, non est inde cur de legitimitate hujus translationis amplius inquiramus. Hoc in Concilio Græcos inter & Latinos pax sancita æque firmata est viginti quinque sessionibus. Quare adeat Natalem Alexandrum cit. loc. qui expetierit cognoscere, quid in unaquaque sessione gestum sit, cum hæc prælibasse sufficiat.

Denique ut ad Tridentinam Synodum deveniamus, ejus convocationis causas Hæreses fuisse dicimus Lutheri, Calvini, Zuinglii, aliorumque, & morum reformationem, ut in suis litteris ad Franciscum I. Galliarum Regem Clemens VII. indigitavit. Defuncto tamen Clemente die 25. Septembris an. 1534. Paulus III. die 13. Octobris in ejus locum successus Concilium indixit Mantuæ celebrandum, sed cum id recularet Fridericus Mantuæ Dux, Vicentiæ celebrandum decrevit, sed frustra, cum ob varias causas debuerit prorogari. Tridentum denique intra Alpes Kalendis Junii anno 1542. Spirensi Germanorum Conventu approbante convocatum est, ita Pontifice in suo diplomate loquente. *Quo melius atque commodius, quæ ad integritatem & veritatem Christianæ Religionis, quæ ad bonorum morum reductionem, emendationemque malorum, quæ ad Christianorum inter se, tam Principum quam Populorum pacem, unitatem, concordiamque pertineant, & quæ ad repellendos impetus Barbarorum & Infidelium, quibus illi universam Christianitatem obruere moliuntur, sint necessaria, Deo nostris consultationibus præeunte, & lumen sapientia sua ac veritatis mentibus nostris præferente, agi in dicto sacro Ecumenico Concilio, & conspirante omnium charitate consuli, tractari, confici, ad optatosque exitus deduci, quamprimum, & quam optime possint.*

Cœpta igitur Synodus est sub Paulo III. die 13. Decembris an. 1545. sed cum Tridenti contagiosus morbus grassaretur, Bononiam translata est ab eodem Pontifice, reclamantibus Cæsaris & Regis Hispaniarum Oratoribus. Quare defuncto Paulo III. & ad Petri Sedem evecto Julio III. anno 1550. Synodum Tridentum reduxit Pauli successor, qui in suo diplomate sic suam mentem expressit: *Ut sacrum Ecumenicum Generale Concilium a Paulo III. inceptum ordinatum & continuatum, in quo plures publicæ & solennes habitæ fuerunt sessiones, pluraque tam in causa fidei, quam reformationis promulgata Decreta, multaque etiam*

ad utramque causam pertinentia examinata & discussa, ad civitatem Tridentinam reducatur. Resumpta itaque est Synodus Kalendis Maii 1551. sed ob belli tempestatem suspensa est anno sequenti.

Suspensa Synodus remansit, atque interim e vivis sublato Julio III. Paulus IV. ejus successor Concilium Tridentum revocavit diplomate dato Kalendis Decembris anni 1560. sub quo Pontifice Tridentinum Concilium est absolutum. In eo 25. sessiones habitæ sunt, videlicet sub Paulo III. sessiones undecim celebratæ, octo Tridenti, tres Bononiæ, quinque sub Julio, & sub Paulo IV. novem ad exitum Concilium perduxerunt. Quid in unaquaque sessione actum sit, habes in Historia hujus Concilii a Cardinali Pallavicino edita.

Interim ut ad graviora progrediamur, nunc tuenda est hujus Concilii auctoritas, quam impugnare ausi sunt Lutherani, qui licet Concilium expostularent, verumtamen statim ac illud noverunt indictum, varias moverunt querelas, asserendo, ipsum non esse legitimum, eo quod Legati Pontificii ipsi præessent, quod extra Germaniam haberetur, quod votum decisivum sui Ministri non haberent, aliaque hujus generis plura effutientes, ne se damnatos agnoscerent. Contra hujus Concilii auctoritatem plura etiam collegerunt Carolus Molineus, Gentiletus, aliique plures, quos hac unica propositione confutare aggredimur.

P R O P O S I T I O.

*Sacro sancta Tridentina Synodus legitima
& Œcumenica habenda est.*

Dem. Illud Concilium legitimum est & Œcumenicum, quod canonice convocatum est, quod debitum habet Præsidentem, ad quod ex præcipuis orbis partibus Episcopi conveniunt summa libertate fruentes in suffragiis ferendis, & quod a præcipuis orbis Ecclesiis receptum est; atqui hæc omnia de Tridentina Synodo verificantur: Ergo &c.

Singula per partes expediuntur.

Et primo quidem, ut supra notavimus, a Paulo III. Summo Pontifice Concilium indictum fuit, ad quem sane, ut jam probatum est, pertinet Conciliorum convocatio.

Secundo: quibuscumque actis & instrumentis Concilii Legatorum nomina præfixa sunt hunc in modum: *Sacro sancta Œcumenica & Generalis Tridentina Synodus in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea Apostolicæ Sedis Lega-*

Legatis &c. Hinc sub Paulo III. Concilii Præfides fuerunt Joannes Maria de Monte Prænестinus Episcopus, Marcellus Cervinus, & Reginaldus Polus S. R. E. Cardinales. Sub Julio III. Marcellus Cardinalis Crescentius, Sebastianus Pighinus Sipontinus Archiepiscopus, & Aloysius Lipomannus Veronensis Antistes. Sub Pio IV. Hercules Gonzaga Cardinalis Mantuanus, Jacobus Cardinalis Puteus, Stanislaus Cardinalis Ostus Warmiënsis in Polonia Episcopus, Hieronymus Cardinalis Seripandus, Ludovicus Cardinalis Simonetta, Marcus Sicicus Cardinalis Altëmpsius, & cum e vivis excessissent Cardinalis Mantue & Cardinalis Seripandus, eorum locum Cardinales Moronus & Navagerius obtinuerunt.

Tertio ad hoc Concilium ex orbe universo Episcopos convenisse ex Pauli III. convocationis diplomate est apertissimum. In eo enim Summus Pontifex aperte testatur, se convocasse omnes ex omnibus locis, tam Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, & Abbates, quam alios quoscunque, quibus jure aut privilegio in Conciliis Generalibus residendi, & sententias in eis dicendi permissa potestas est. Et reapse Legatis Pontificiis exceptis Concilio interfuerunt viginti-quinque Archiepiscopi, centum sexaginta octo Episcopi, trigintanovem Procuratores Prælatorum absentium, septem Abbates, & totidem Religiosorum Ordinum Generales. Sed hæc infra clarius constabunt.

Quarto Patribus libertatem ademptam non fuisse videbimus in solutione objectionum.

Ultimo denique Tridentinam Synodum undique, & ubique receptam, non est maximopere insudandum, ut demonstremus. Siquidem hanc Synodum suscepit Germaniæ regiones & augustissimæ Austriacæ familiæ hæreditariæ, ut patet ex Augustana Synodo ab Orhone Cardinali Trufessio celebrata anno 1567. Catholici Regis ditiones omnes Philippo Rege Imperante per edictum datum die 2. Julii 1564. Suscepit Lusitania Sebastiano piissimo ac religiosissimo Rege agente, ut ejus litteræ ostendunt ad Pium IV. ex Vaticano Archivio erutæ a Pallavicino. Excepit Polonia in Regni Comitibus eodem anno celebratis, ut patet ex vita Cardinalis Commendonii Nuntii Apostolici. Suscepit Serenissima Venetorum Respublica, promulgarique jussit inter sacrificii solemnities in Basilica S. Marci, teste Morosino lib. 8. Hist. Venetæ.

De Primariis autem Regnorum Catholicorum Ecclesiis

quid dicemus? Infiniti propemodum essemus, si omnium hic vellemus indicem texere, qua de re præcipuas tantummodo adnumerabimus. Concilium itaque Tridentinum probatum est in Mediolanensi I. Concilio Provinciali sub S. Carolo an. 1565. In Concilio Rhemenſi Provinciali an. 1564. Carolo Cardinali a Lotharingia Præſide. In Cameracenſi Provinciali Concilio an. 1565. Maximiliano a Bergis Archiepiſcopo, & Duce Cameracenſi Præſide. In Provinciali Tolerano Concilio eodem anno (Chriſtophoro Rogio de Sandoval Epifcopo Cordubenſi Præſide. In Provinciali Mechlinienſi an. 1570. ſub Martino Rythovio Epifcopo Yprenſi. In Rothomagenſi Provinciali an. 1581. Carolo Cardinali Borbonio. In Burdigalenſi an. 1583. Antonio Prevotio Sanſaco. Denique in Turonenſi ejusdem anni, in Bituricenſi 1584. Aquenſi anni ſequentis, Mexicano ejusdem anni, Toſolano 1590. Eccleſia itidem Gallicana minime prætermiſſa, ſalvis tamen ejusdem libertatibus, ut patet ex Pariſienſibus Comitibus ordinum Regni an. 1615. Reſtat ergo, ut adverſariorum querimonias patienter excipiamus & nerveſe ſimul confutemus.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. Tridentina Synodus a Romano Pontifice convocata fuit: Ergo non fuit legitima. Prob. conſequentiam: Romanus Pontifex non poterat judicis & partis perſonam agere, de multis enim poſtulabatur: Ergo convocare Concilium non poterat.

Reſp. Conc. ant. & nego conſeq. & ad ejus probationem, nego, Romanum Pontificem in Synodo partis perſonam agere debuiſſe. Non enim Romani Pontificis, ſed fidei cauſa agebatur. Proſecto, ſi hæc obſectio valeret, numquam quocumque ſæculo potuiſſent Romani Pontifices Concilia indicere, illis præſidere, & Hæreticos anathemate percutere. Deinde quis eſſe debeat hoc in caſu Judex legitimus controverſiarum ad fidem ſpectantium? Principes forſan? at contrarium conſtat ex litteris Valentiniani ad Epifcopos Orientis, ad quos ſcripſit: *Sibi, qui unus e laicorum numero erat, non licere ſe ejusmodi negotiis interponere.* Idem conſeſſus eſt Theodoſius Imperator, cum ad Ephelinam Synodum ſcriberet hiſce verbis: *Candidianum ad ſacram veſtram Synodum abire juſſimus, ſed ea lege & conditione, ut cum quæſtionibus & controverſiis, quæ circa fidei dogmata incidunt, nihil quidquam commune habeat.* Neſas eſt enim, qui *Sanctiſſimorum Epifcoporum Catalogo adſcriptus non eſt, illum*

lum Ecclesiasticis negotiis sese immiscere. Forsitan Romanus Pontifex Concilium convocare non debuit? At omisso, quod jam in superioribus probavimus, ad Romanum Pontificem Conciliorum convocationem pertinere: nonne Clementem VII. & Paulum III. non semel expostularunt Carolus V. Ferdinandus Romanorum Rex, Franciscus I. Rex Christianissimus, ut Concilium convocarent, ut Sleidanus adversæ communionis scriptor testatus est? Id ergo juris esse Pontificii Serenissimi Principes agnoverunt. Denique hoc argumentum in adversarios retorquetur. Siquidem conquesti sunt adversarii, quod Lutheranis ministris suffragium decisivum non concederetur. At quæso ipsi non poterant iudicis & partis personam agere. De multis enim contra fidem & mores expostulabantur.

Ob. 2. Canones præcipiunt, ut cum de puniendis, vel absolvendis personis agitur, prima causæ cognitio in Provincia institui debeat; Concilium ergo in Germania convocandum erat.

Resp. Canones intelligendos esse de causis privatis, & non de causis communibus, in quibus articuli fidei adducuntur in controversiam. Hinc est, quod Arriana hæresis Alexandriæ excitata, non in Ægypto, sed in Bythinia damnata est; Nestoriana lues Constantinopoli erupit, & Ephesi jugulata est. Idem de Donatistarum hæresi in Africa oborta, & Romæ damnata a Melchiade; Idem de Pelagiana, aliisque pluribus sectis, quales fuere Eutychiana & Monothelitarum Cc. Jure ergo indici potuit ac celebrari Synodus Œcumenica Tridenti contra Protestantium errores, eo vel magis, quod in eam convocationem consenserunt Germaniæ Principes in Spirensi conventu anno 1542.

Ob. 3. Ad Concilium vocati non sunt Principes Augustanæ Confessionis, imo fuerunt a Concilio penitus exclusi. Ergo non fuit legitimum.

Resp. Putidum in argumento apparere mendacium, idque aperte monstratur ex datis publicæ fidei litteris in Concilii sessionibus 13. 15. & 18. in sequentem modum existentibus; Id est ipsis est concessa facultas Tridentum veniendi, ibidemque manendi, standi, morandi, proponendi, loquendi, una cum ipsa Synodo de quibuscumque negotiis tractandi, examinandi, discutiendi, ac omnia quaecumque ipsis libuisset, ac articulos quoslibet, tam scripto quam verbo libere offerendi, propalandi, eosque Scripturis sacris, & Beatorum PP. verbis, sententiis & rationibus declarandi, adstruendi, & persuadendi.

suadendi, & si opus fuerit, etiam ad objecta Concilii Generalis respondendi, & cum iis, qui a Concilio delecti fuerint, disputandi &c. Atque hæc adeo perimunt adversarios, ut facultas ista data fuerit etiam nationibus a Romana alienis communionem hisce verbis: *Eadem sacrosancta Synodus in Spiritu sancto legitime congregata presidentibus in ea ejusdem Apostolica Sedis de Latere Legatis, omnibus & singulis aliis, qui nobiscum in iis, quæ sunt fidei, communionem non habent, & quibuscumque Regnis, Nationibus, Provinciis, Civitatibus, ac locis, in quibus publice & impune prædicatur, vel docetur, siue creditur contrarium jus, quod Sancta Romana sentit Ecclesia, dat fidem publicam, siue salvumconductum, sub eadem forma, & eisdem verbis, quibus datur Germanis.* Injustæ ergo Lutheranorum querimonix.

Ob. 4. Tridentina Synodus morte Pauli III. interveniente desistit ac prorsus concidit: Ergo &c. Prob. ant. Henricus II. Galliarum Rex renovationem Concilii a Julio III. factam adeo improbavit, ut nemini Episcoporum in suis ditionibus Tridentum commeandi facultatem permiserit, testatusque sit, se conventum illum minime pro legitimo agnoscere; ergo &c.

Resp. Paulum III. Tridentinam Synodum suspendisse, non dissolvissse. Verum licet dissolvisset, potuit jure ab Julio III. illius successore denuo convocari eadem Synodus, quia eadem in suo statu adhuc vigeant causæ. Denique licet duo, vel tria fuissent indicta Concilia, ejusdem fuissent auctoritatis, & omnium Decreta fuissent sacrosancta, quod solum negare potest pervicax Hæreticus. Relate ad Henricum reponimus, non illegitimam judicasse Concilii convocationem, sed Episcopos suos retardasse, quia cum exortæ essent aliquæ inter ipsum, & Carolum V. simultates, easque ab Julio III. foveri crederet, idcirco moram interposuit, donec lites componerentur, & cessaretur a tumultu. Et re quidem vera professus est Christianissimus, se contestationem illam non fecisse: *Quasi aut cogitaret ullo modo, aut haberet in animo meritam ac debitam a se sanctæ Sedis Apostolicæ observantiam & obediendi conditionem aut excutere, aut diminuere, quin contra operam daturum esse, ut magis ac magis in dies se dignum, probaret Christianissimi Regis cognomine, hocque maximo primogeniti Ecclesiæ filii ac fidei protectoris elogio. Animi hujus sui ac studii propensionem ad felicia melioraque tempora reservari, cum scilicet hoc humano generi, ac præcipue Reipublicæ Christianæ sum-*
mis

mis ipsius ac totius Populi Gallici votis Dei optimi maximi gratia tribuisset, ut honeste depositis armis, quæ essent parum modeste illata, & motiones animi componerentur, & hoc modo pax ipsa conveniret. Multa alia his similia protestatus est Henricus, quorum exemplaria edita sunt in commentariis rerum ad Synodum Tridentinam spectantium a Puteano collectis. Denique Carolus IX. Oratores suos cum Episcopis ad Concilium misit, qui antea acta Decreta sessione 25. perlecta plenis calculis approbarunt.

Ob. 5. Cum PP. Concilii & præsertim Hispani Episcopi in eam irent sententiam, ut crederent residentiam Episcoporum de jure esse divino, Pontifex missis multis Episcopis in contrariam alios pertraxit sententiam. Ergo nulla in Concilio libertas.

Resp. Reapse varias in sententias PP. Concilii abiisse cum disputaretur, an residentia juris esset divini, viris doctissimis ac religiosissimis ex utraque parte stantibus. Qua de re cum videretur quæstio prorsus interminabilis, ab ea definenda temperandum esse duxerunt. Declaratum nihilominus est, residentiam Episcoporum esse de præcepto divino, nullasque agnovit legitimæ absentiae causas præter *Christianam charitatem, urgentem necessitatem, debitam obedientiam, ac evidentem Ecclesiæ, vel Reipublicæ utilitatem.* Quod vero de missis additur Episcopis, putida est calumnia. Siquidem, ut ex Pallavicino constat lib. 17. c. 8. 13. triginta & amplius Itali Episcopi severissimæ sententiæ de residentia juris divini adhærebant, qui cum insimulati essent apud Pontificem, quod Apostolicæ Sedis partes non foverent, data ad Sanctitatem suam Epistola se purgasse, adeo ut in suo rescripto Pontifex certum sibi fuisse scripserit, unumquemque pro sua conscientia diservisse, id sibi non displicere, cum veller omnimodam in Concilio libertatem. Vide Cardinal. Pallav. cit. loc.

Ob. 6. Sessione 23. de Reformat. definitum est, licere cuique vigesimoquinto ætatis anno esse sacerdotem, sed hoc contrarium erat Aurelianensi Synodo, quæ triginta annos ad sacerdotii munus obeundum exegit, nec non cum antiquis pugnabat Canonum institutionibus: Ergo &c.

Resp. 1. Quod Ecclesiæ disciplina lege fidei manente, admittit novitatem correctionis, operante scilicet & proficiente, usque in finem gratia Dei, ut ait Tertullianus de Virg. veland. c. 1. Quare jure potuit statutis in Synodo Aurelianensi hoc in casu derogare. Ceterum de Aurelianensi Synodo

do ita loquutus est Cardinalis a Lotharingia in suo Provinciali Rhemenſi Concilio anno 1564. Congregatione 9. *Comitia Aurelianenſia cujuſmodi fuerunt nolo hic dicere, conſtat certe, in iis multa fuiſſe conſtituta, quæ cum jure Eccleſiaſtico pugnant ex diametro, & magnum afferunt detrimentum, & præjudicium, cur ergo eorum decretis eſſe ſtandum judicabit Eccleſia?* & Congregat. 10. *Quod attinet ad ætatem Presbyterorum, videndum eſſe, ne nimis prævectæ ætatis ordinentur, fuiſſe quidem in illis Comitibus Aurelianenſibus ſpecioſas factas leges, cujuſmodi eſt, qua cavetur, ne ordinetur ſacerdos, qui non ſit triginta aut quadraginta annos natus, & ne pro celebranda re divina dentur ſacerdoti plusquam duo ſolidi, & dimidius, ſed eæ non aliud ſpectabant, quam ne amplius ordinarentur Presbyteri.*

Ob. 7. Legati in Concilio ſibi jus proponendi reſervarunt quid agendum vel firmandum eſſet illa ſolita formula: *Proponentibus legatis, nihilque proponentes, quod Romano Pontifici non placuiſſet, conſtantiffime repugnantibus Hiſpanis præſertim Episcopis:* Ergo nulla in Concilio libertas.

Reſp. Falfum, quod Patribus Concilii fuerit adempta libertas. Patres enim liberrime in omnibus & ſingulis Congregationibus & ſeſſionibus ſententiam ſuam dixerunt etiam in iis, quæ Legatos & ipſum ſummum Pontificem ſpectabant. Ceterum ſi Legati erant qui proponerent, nil mirum, cum ad vitandam confuſionem idem factum ſit in Ephesine, Chalcedonenſi, Conſtantinopolitana 3. & 4. aliis Generalibus Conciliis. Atque hac prærogativa Pontificios Legatos jure gaudere patet ex litteris Marciani Imperatoris ad S. Leonem, in quibus præcipit Imperator, *Ut ad definitum locum . . . omnes ſanctiſſimi Episcopi debeant convenire, & quæ Chriſtianorum religioni, atque catholica fidei proſint, ſicut Sanctitas tua ſecundum Eccleſiaſticas regulas definiverit, ſua diſpoſitione declarent.*

Multa ſunt alia, quæ objicere ſolent Heterodoxi contra Concilii hujus legitimam auctoritatem; ſed omnia videre poteris apud Pallavicinum in ſua hiſtoria nerveſe confutata. Interim gratias Deo referre debemus, quod de Conciliis tractatum abſolverimus, & ad hujus libri finem devenimus.

LIBER QUARTUS.

CUm hucusque satis de auctoritate Scripturarum sanctarum, & Conciliorum, pertractatum sit, cum quarto loco possit & debeat Theologus ex Ecclesiae auctoritate argumenta desumere, hinc & nervos omnes intendere debemus, ut hac in parte quodnam sit huius loci pondus Theologiae candidati deprehendant. Quapropter quarto hoc libro de essentia, Unitate, Sanctitate, Catholicitate, Apostolicitate, Visibilitate, Indefectibilitate, & Infallibilitate Ecclesiae differemus. Et ne tempus proloquiorum inutilitate teramus, operi manum adjiciamus.

CAPUT I.

De Essentia Ecclesiae.

Ecclēsiae vocabulum non latinum est, sed ex græca profluens dictione a verbo videlicet ἐκκλησιᾶ, idest evoco, quemadmodum a verbo συναίγω, idest congrego, Synagoga dicta est Hebræorum Ecclesia. Atque id non sine mysterio aliquo factum fuisse docet aperte Augustinus in epistolam ad Romanos hisce verbis: *Ecclesia ex vocatione appellata, Synagoga vero ex congregatione*. Convocari enim hominibus magis congruit, congregari autem magis de pecoribus dici solet; unde greges proprie pecorum dici solent. Quamvis ergo plerisque scripturarum locis ipsa Ecclesia Grex Dei, & Ovile Dei, & pecus Dei vocetur, tamen cum in comparatione homines pecora dicuntur, ad vitam veterem pertinet, & apparet, huiusmodi homines non esse sempiternæ veritatis, sed temporalium promissionum tamquam terreno pabulo esse contentos. Paulus ergo vocatus Apostolus segregatus in Evangelium Dei, unde, nisi ex grege Synagoga? Eadem habet S. Doctor in Ps. 81. Verum tamen est, quod licet Christi Ecclesia Synagoga appelletur, congregatio tamen aliquando dicta est a Cyrillo Hierosolymitano præsertim, qui Catech. 18. hæc habet: *Apte Ecclesia vocatur quasi, dicas convocatio propter omnium convocationem & congregationem*. Ex quo liquet, Ecclesiae definitionem, fidelium congregationem veluti quoddam genus in se continere; unde Theologi ita solent

lent Ecclesiam definire videlicet: *Cætus Sanctorum sub uno capite Christo Deo servientium*: Quæ sane definitio Ecclesiæ in genere sumptæ apprimè congruit.

Per eorum enim Sanctorum omnia Ecclesiæ membra in unum corpus aptata significantur, quæ sanctitatem quomodolibet præferant, idest vel perfectam habeant, quales sunt Beati; vel inchoatam, quales sunt qui peregrinantur a Domino, qui vel speciem virtutis præferunt externam, vel internam habent sanctitatem & externam simul. Cum vero dicitur sub uno capite Christo, discrepantia indigitatur inter Christi Ecclesiam & veterem Synagogam, quæ negat Christum in carne venisse. Unde de Ecclesia loquutus est Paulus ad Ephes. 1. 23. hisce verbis; *Ipsam (Christum) dedit caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus ejus: & c. 5. 23. Vir est caput Mulieris, sicut Christus caput est Ecclesiæ*. At cum servire Deo finis esse debeat Militantis & Triumphantis Ecclesiæ, ideo ultimo additur *Deo servientium*.

Hanc Ecclesiæ definitionem allato modo explicatam rejecerunt Pelagiani, Novatiani, Donatistæ, Wiclefistæ, Lutherani, & Calvinistæ.

Etenim Pelagiani definiunt Ecclesiam *Congregationem hominum perfectorum nullum peccatum habentium*. Ita tradidit S. Augustinus lib. de Hæres. c. 88. inquit enim: *In idem progrediuntur, ut dicant, vitam justorum in hoc seculo nullum omnino habere peccatum, & ex his Ecclesiam Christi in hac mortalitate perfici, ut sit omnino sine ruga & macula, quasi non sit Christi Ecclesia, quæ in toto terrarum orbe clamat ad Deum: dimitte nobis debita nostra*.

Novatiani a Christi Ecclesia rejecerunt lapsos in persecutione, ut patet ex S. Cypriano Tract. de lapsis, quorum errori adhæserunt Donatistæ, ut videre est apud Augustinum lib. 3. contra Parmenianum.

Wiclefistæ solis prædestinatis Ecclesiam constare autumant. Unde isti fuerunt in Concilio Constantiensi damnati eorum articuli sess. 15. *Unica est sancta universalis Ecclesia, quæ est prædestinatorum universitas*. Et in 5. *Præscitus etsi aliquando sit in gratia, secundum presentem justitiam tamen nunquam est pars sanctæ Ecclesiæ & prædestinatus semper manet membrum Ecclesiæ, licet aliquando excidat a gratia adventitia, sed non gratia prædestinationis*.

Lutherani & Calvinistæ solos justos in vera admittunt Ecclesia, & hodierni reformatæ Ecclesiæ impiissimi sectato-

res contendunt, schismaticos, hæreticos, apostatas fundamentales tamen articulos fidei credentes veræ Christi Ecclesiæ membra esse.

Contraria docent sane Catholici asserentes, Ecclesiam non tantum constare ex prædestinatis, sed reprobos & impios etiam complecti, modo fidem sub legitimis Pastoribus exterius profiteantur; quæ cum solide demonstrari debeant. Sit igitur

C O N C L U S I O I.

Ecclesiæ membra non sunt soli prædestinati.

Dem. Scripturis, PP. & ratione. In sacris litteris, & præsertim in Evangelio Ecclesia comparatur sagenæ missæ in mare & ex omni genere piscium congreganti Matth. 13. Convivio nuptiali, ad quod intraverunt boni & mali, Ovi- li, in quo sunt agni & hædi Matth. 25. magnæ domui, in qua sunt vasa aurea, argentea, lignea & fictilia 2. ad Timoth. 2. Ergo Ecclesiæ membra soli non sunt prædestinati.

Accedunt PP. inter quos Cyprianum Ep. 51. ad Confesso- res, & 52. ad Antonianum; S. Hieronymus Dialog. adversus Luciferian. S. Augustinus tract. 45. in Jo. & lib. 2. contr. Cresconium; S. Fulgentius lib. de fide ad Petrum c. 43. & Gregorius M. Hom. 33. in Evangel. alique plures, qui omnes allato sensu explicant supradicta scripturarum testimo- nia. Sed ne singula videamur præterire, sufficiant verba educta ex Breviculo collationis cum Donatistis c. 9. n. 16. In qua collatione cum Donatistis plura retulissent scripturarum testimonia, ut ostenderent peccatores membra Ecclesiæ non esse, Catholici Episcopi responderunt: *Hæc duo tempora Ec- clesiæ, quæ nunc est, & qualis tunc erit, significata sunt etiam duabus piscationibus: una ante resurrectionem Christi, quan- do mitti iussit retia, nec sinistram nec dexteram nominans partem, ut nec solos malos, nec solos bonos, sed commixtos bonis malos intra retia suorum sacramentorum futuros doceres: Post resurrectionem autem, quando iussit retia mitti in dexte- ram partem, ut post resurrectionem nostram solos bonos in Ec- clesiâ futuros intelligeremus. Quarum sane rationum pondere adversariorum intolerabilis audacia validissime premitur ac propulsatur.*

Adde argumenta ex ratione deprompta. Siquidem si Ec- clesia ex solis constaret prædestinatis, foret ipsa invisibilis, Pagani, Iudei & Hæretici dummodo prædestinati forent in Ecclesia, a qua excluderentur fideles iusti non prædestinati, alia-

aliaque plura collige his similia argumenta, quæ in medium proferre consueverunt Theologi.

Soluuntur Objectiones.

Ob. 1. Arca Noe fuit Ecclesiæ figura, teste Augustino lib. 3. de Baptismo c. ultimo, sed in Arca fuerunt tantummodo, qui salvandi erant: Ergo & in Ecclesia soli erunt prædestinati.

Resp. Dist. maj. Arca fuit Ecclesiæ figura secundum quid conc. maj. absolute & simpliciter neg. maj. & dist. min. & paritas Ecclesiam inter & Arcam in hoc nequit consistere conc. min. secus conc. min. & nego conseq. Si inter Arcam & Ecclesiam adæquata intercederet paritas, sequeretur, omnes omnino homines salvandos esse, cum animalia omnia, quæ in Arca extiterunt, non perierint in universalis aquarum inundatione. Arca igitur typus Ecclesiæ fuit in hoc, quod sicuti in illa munda & immunda continebantur animalia, ita in Ecclesia iusti sunt & peccatores. Sicuti extra Arcam nemo salvus factus est, ita nemo extra Ecclesiam salvari potest. En ergo quomodo PP. Cyprianus, Hieronymus, Augustinus, alique Arcam Ecclesiæ assimilarunt. Horum sequi debemus doctrinam, non ex privato spiritu ad libitum somnia somniare, & chimeras confingere.

Ob. 2. Juxta Augustinum lib. 5. de Baptismo propter electos & prædestinatos Ecclesia assimilatur fonti signato, horto concluso, & puteo aquarum viventium Cantic. c. 12. Ergo &c.

Resp. Augustinum loqui de triumphantis Ecclesiæ gloria, in qua vere soli sunt electi & prædestinati. Sic legimus S. Doctorem loquentem lib. 2. Retract. c. 18. *Ubicumque Ecclesiam commemoravi non habentem maculam, neque rugam, non sic accipiendum est, quasi jam sit, sed quæ preparatur ut sit, quando apparebit etiam gloriosa.* Licet tamen de militante Ecclesia intelligenda essent Augustini verba, quemadmodum & in horto concluso vepres simul cum floribus miscentur, ita in Ecclesia boni cum malis permixti sunt.

Ob. 3. Christus caput est illius Ecclesiæ, quam salvabit: Ergo caput est prædestinatorum.

Resp. Dist. ant. Christus caput est Ecclesiæ vel sufficienter vel efficienter conc. ant. efficienter tantum neg. ant. & sub data distinct. nego conseq. Christus eodem modo est caput Ecclesiæ, quo est Ecclesiæ Salvator; at quis negare poterit,

terit, Christum totius mundi esse Salvatorem, licet non omnes salutem sint consequuturi? Pro omnibus Christum esse mortuum, prædicat Catholicum dogma; Ergo omnium caput est, pro quorum salute mortuus est. Profecto quis negabit eum pro omnibus mortuum, cum omnibus dederit & obtulerit media ad salutem æternam consequendam necessaria? Unde absolute loquendo falsum est, Christum caput esse solummodo illorum, qui salutem consequentur, cum caput sit non solum illorum, qui salutem consequentur, sed etiam illorum, qui salutem consequi possunt, licet non sint tandem salutem æternam consequuturi.

Ob. 4. Christus Jo. 10. 16. comparat Ecclesiam ovili, sed in hoc sunt oves solæ: Ergo in Ecclesia sunt soli prædestinati.

Resp. Dist. min. Et inter oves & prædestinatos semper non stat comparatio. sed inter oves & omnia Ecclesiæ membra, conc. min. secus, nego min. & conseq. Non diffitemur in sacris litteris oves aliquando sumi pro prædestinatis, verum ibi semper aliquem noscimus adjungi characterem, ex quo clare infertur prædestinationis nota. Ita Jo. 10. 27. de ovibus sermo habetur, sed de iis, quæ vocem Christi audiunt. Matth. 25. 33. oves commemorantur, sed quæ ab hædis separabuntur in extremo judicio. Et sic de cæteris. Econtra pluribus aliis in locis ovium nomine tam boni, quam mali designantur. Ita Io. 21. 18. legitur: *Pasce oves meas.* Psal. 73. 1. *Iratus est furor tuus super oves pascuæ tuæ.* Ezechielis 34. ubi oves sanæ & ægrotae describuntur, & alibi passim. Certum est Augustinum tract. 45. in Jo. ad prædestinatos verba illa aptare, sed idem est responsum, videlicet S. Doctorem de prædestinatis illa Scripturæ verba intelligere, quæ reapse oves ab hædis secernunt, & quæ vocem audiunt pastoris.

C O N C L U S I O II.

*Justi & Peccatores sunt in Ecclesia, aut publici
sint aut occulti.*

Dem. Scrip turis, Ecclesiæ Traditione, & ipsa ratione & quidem quoad peccatores, nam justos in Ecclesiam admitti ab adversariis in prænotatis jam vidimus.

Et primo quidem præter ea, quæ in præcedenti propositione ex scripturis adduximus, inservire possunt sequentia. Matth. c. 18. 15. Christus jubet, peccatores corrigendos esse, & ab Ecclesia arcendos, si non audierint: Ergo &c. Rursus Matth. c. 23. 3. nos monet Salvator, ut ea, quæ
Tom. V. O do-

docent Ministri & Doctores, faciamus, non quæ ipsi faciunt. Credidit ergo ipsos esse in Ecclesia. Accedit, quod Paulus in 1. ad Corinthios testatur se scribere Ecclesiæ Dei, quæ est Corinthi, in qua dicit esse contentiones, & cap. 5. mentionem illius incestuosi facit, quem gravissimæ tradidit poenitentiae. Profecto quis dubitet Corinthiorum Ecclesiam veram Dei Ecclesiam fuisse? Nullus profecto. Tenendum ergo, peccatores manifestos & occultos esse in Ecclesia.

Multa sunt SS. PP. in hujus conclusionis præsidium testimonia; verum quoniam omnium agmen ducit S. Augustinus, idcirco uno, vel altero hujus S. Doctoris testimonio contenti erimus. Augustinus igitur lib. 7. de Bapt. c. 51. de bonis & malis observat, quod licet alii, *qui licet ad compagem domus, seu ad societatem justitiæ non pertineant, sunt tamen in Ecclesia, sicut paleæ sunt in frumentis. Istos enim esse in domo negare non possumus dicente Apostolo in eadem domo esse vasa in honorem, alia in contumeliam.* Rursus lib. de vera Religione c. 5. hæc habet: *Neque enim in confusione Paganorum, neque in purgamentis hereticorum, neque in languore schismaticorum, neque in cecitate Judæorum querenda est religio, sed apud eos solos, qui Christiani Catholici, vel Orthodoxi nominantur, idest integritatis custodes & recta sectantes:* & cap. 6. *Carnales autem suos, idest viventes aut sentientes carnaliter, tanquam paleas tolerat, quibus in area frumenta tutiora sunt, donec talibus tegminibus exuantur, sed quia in hac area pro voluntate quisque vel palea, vel frumentum est, tamdiu sustinetur peccatum cujuslibet, donec aut accusatorem inveniat, aut pravam opinionem pertinaci animositate defendat.* Celebriora hujus S. Doctoris testimonia erui possunt ex libris contra Epistolam Petilianæ, de unitate Ecclesiæ c. 12. & 13. ex libris contra Parmenianum, aliisque multis suorum operum locis. Lege similiter Tertullianum & Cyprianum, & illos omnes, qui asseruerunt invalidum quidem Baptisma ab Hæreticis collatum, non autem a peccatoribus; Hieronymum adversus Luciferianos, & Fulgentium in lib. de fid. ad Petr.

Ultimo Catholicum dogma ratione comprobatur. Siquidem illi sunt in Ecclesia, quibus Sacramentum confertur Poenitentiae, atqui peccatoribus Poenitentiae Sacramentum confertur: Ergo &c. Deinde Ecclesia visibilis est, ut infra probabimus, sed invisibilis esset, si peccatores non essent
in

in Ecclesia ; non possent enim occulta vitia a virtutibus distinguere : Ergo &c.

Satisfit Objectionibus.

Ob. 1. Canticor. lib. c. 4. v. 7. de Ecclesia dictum est : *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te* : Ergo &c.

Resp. S. Augustinum duplici modo interpretatum fuisse allata Canticorum verba. Libro scilicet retract. 1. c. 19. & lib. 2. c. 18. de Ecclesia Triumphante intellexit, & lib. 2. de Civ. Dei c. 28. sine macula asseruit dici Ecclesiam comparative ad veterem Synagogam. Admissa hic duplici S. Doctoris interpretatione, quæ sane argumentum penitus enervat, dici etiam potest, Ecclesiam esse sine macula, non quoad singulorum membrorum sanctitatem, sed quoad sanctitatem doctrinæ & morum, quam docet & præcipit Ecclesia.

Ob. 2. Paulus in sua ad Ephesios Epistola 5. 27. scribit: *Christum seipsum tradidisse pro ea, ut exhiberet eam gloriosam non habentem maculam aut rugam, aut aliquid ejusmodi, sed ut sit sancta & immaculata* : Ergo &c.

Resp. Cum Divo Augustino in libro de Perfectione Justitiæ contra Cælestium, in allato Apostoli textu intelligi Ecclesiam, quæ per Baptismum redditur sancta & immaculata. Quamquam nec Græcorum PP. officit interpretatio, qui hoc in loco intelligunt non Ecclesiam absolute immaculatam & simpliciter, sed secundum quid tantummodo, quatenus nempe in suis præstantioribus membris nullam habeat maculam.

Ob. 3. Isaïæ 52. 1. de Christi Ecclesia ista pronunciat : *Non adjiciet ultra, ut pertranseat per te incircumcissus & immundus* : Ergo peccatores &c.

Resp. cum S. Augustino lib. cont. Donatistas c. 8. & 20. verba hæc intelligenda esse de Ecclesia Triumphante. Vide S. Doctorem citato loco & in Breviculo collationis diei tertiæ.

Instab. Versu 11. sequenti, ait propheta : *Recedite recedite exinde, pollutum nolite tangere exite medio ejus*. Ergo antecedentia verba nequeunt intelligi de Ecclesia triumphante.

Resp. Nego consequentiam. Quamquam nonnulli ex Theologis hæc versus undecimi verba intelligant de Militante Ecclesia, quatenus nempe separari debeamus animo & corpore, non autem corporaliter a Sacramentis ; tamen

non videmus, quomodo & de eadem Triumphante Ecclesia nequeant intelligi, de cujus medio recedet omnis, qui immundum & pollutum tetigerit, idest qui peccatorum sordibus non fuerit expurgatus.

Ob. 4. Ad Rom. 8. 9. hæc habentur: *Si quis autem Spiritum Christi non habet, hic non est ejus*; Sed peccatores & impii Spiritum Dei non habent: Ergo &c.

Resp. Hæc solum probare peccatores & impios non esse viva Christi membra, palmites fructuosos in vite, non tamen inde sequi ad Christi corpus non pertinere quoad externam unionem, & quoad internam fidem, quæ motum exercet aliquem in membris aridis & imperfectis.

Ob. 5. nonnulla ex D. Augustino petita argumenta. Vide tract. 6. n. 12. lib. de unit. Ecclesiæ c. 21. n. 60. & c. 22. contra Cresconium c. 21. & lib. 3. de Baptismo c. 18. quæ omnia hoc S. Doctoris ratiocinio continentur, dum ipse contra Donatistas scriberet. Donatistæ (en Augustini argumentum) ab Hæreticis baptizatos rebaptizant, quoniam Hæretici non sunt in Ecclesia, cui soli data sunt sacramenta, sed peccatores non sunt in Ecclesia, & tamen peccatorum Baptisma non iterant Donatistæ; Ergo Donatistarum doctrina est invicem pugnans: Ergo S. Doctor supponit, parem esse peccatorum & hæreticorum conditionem, quantum ad eorum exclusionem ab Ecclesia.

Resp. Quæcumque ex Augustino peti possunt hac in re argumenta facillime exsufflari, dummodo vis Augustinianæ argumentationis attendatur, & Donatistarum error perscrutetur. Sentiebant igitur Donatistæ, a probitate ministri valorem pendere Sacramenti, & impium ministrum Spiritum sanctum dare non posse, cum in eo Spiritus sanctus non esset. Hinc inferebant, validum non esse baptisma collatum ab hæreticis. Cum vero ex alia parte opinarentur, Ecclesiam constare solis justis, Baptismum ab impiis & peccatoribus collatum non iterabant, sed validum esse censebant. Quamobrem Augustinus merito ipsos Donatistas præcedenti urgebat argumento, ut eos inscitix & contradictionis accusaret. Qua de re quoties S. Doctor enuntiat peccatores non esse in Ecclesia, non esse membra columbæ, Ecclesiam esse sicut lilium inter spinas & similia, vel in sententia Donatistarum ista pronuntiat, vel Ecclesiam intelligit inadæquate sumptam, idest quoad viva ipsius membra.

Instab. S. Augustinus lib. 5. contr. Donat. c. 27. refellit
S. Cy-

S. Cyprianum, eo quod docuisset : improbos esse in Ecclesia : Ergo &c.

Resp. Nego antec. Tantum enim abest, quod hac de causa Cyprianum improbaverit Augustinus, quin potius eandem tueretur sententiam lib. 4. contra Donatistas c. 12. Itaque contra Cyprianum stylum movit S. Doctor, non quod Cyprianus docuerit, improbos esse in Ecclesia, sed quod rejiceret Baptisma ab hæreticis collatum, quod certe rejicere non debuisset, sicuti non rejiciebat Baptismum collatum ab impiis, cum tamen juxta rebaptizantium principia potior ratio non esset, cur deberet hæreticorum rejici Baptisma, & non peccatorum, cum ex his nemo Spiritum sanctum haberet.

Ob. 6. Ex his sequitur duas esse distinguendas Ecclesias : unam ex bonis, alteram ex bonis & malis constantem ; sed hoc dici nequit, quin in adversariorum castra transeamus : Ergo &c.

Resp. Duas admittendas esse vel plures Ecclesie partes, sicuti diversa distingui possunt Ecclesie tempora. Siquidem & boni & mali membra sunt Ecclesie, ut dictum est, sed boni uno modo, alio modo ad Ecclesiam pertinent mali, boni veluti pars Ecclesie interior, mali veluti pars exterior. Ita aliud est tempus Ecclesie præsens, aliud est tempus Ecclesie in futuro, quin tamen diversæ admittendæ sint Ecclesie, cum unus sit Christus Ecclesie caput.

Ob. 7. Ecclesia est sancta : Ergo constat ex solis Sanctis.

Resp. Dist. ant. Ecclesia est sancta formaliter conc. subjective nego ant. & consequent.

Ob. 8. Impii non habent Deum Patrem : Ergo ad Ecclesiam non pertinent.

Resp. Dist. ant. non habent Deum Patrem, quatenus non habent Spiritum sanctum in se manentem conc. ant., quatenus non sunt in Ecclesia. Nego ant. & consequ. Responsio patet ex dictis in responsione ad Ob. 4.

C O N C L U S I O III.

Publici hæretici non sunt in Ecclesia.

Breviter Scripturis & ratione probatur : & quidem c. 3. 10. Epistolæ ad Titum inquit de hæreticis Apostolus Paulus : *Hæreticum hominem post unam & alteram correptionem evita sciens, quia subversus est, qui ejusmodi est & delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus.* Unde sic arguo : Pastores Ecclesie debent ea curare, quæ ad proprias oves

pertinent, sed hæreticum hominem vitare debent ex laudatis verbis : Ergo hæreticus inter oves non est adnumerandus : Ergo non est in Ecclesia . Rursus D. Hieronymo interprete qui est *proprio iudicio condemnatus* semetipsum ejicit ab Ecclesia, & Pastoris prævenit sententiam ; sed hæreticus *proprio iudicio condemnatus est* : Ergo &c.

Præterea in epistola Joannis c. 2. 19. hæc legimus : *Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis, nam si fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum*. Id est non erant ex nobis secundum divinam electionem, ait lib. De Dono Pers. M. Augustinus c. 8.

Hæc omnia argumentis a ratione petitis confirmantur . Hæretici in externa fidei professione non consentiunt, Sacramenta non suscipiunt, & debitam pastoribus legitimis subiectionem non profitentur : Ergo non sunt in Ecclesia . Denique qui Ecclesiam non audiunt, extra Ecclesiam censendi sunt ; sed hæretici Ecclesiam non audiunt : ergo extra Ecclesiam censendi sunt.

Solvuntur Objectiones .

Ob. 1. SS. PP. verba illa Matthæi c. 13. *Cum autem dormirent homines, venit inimicus ejus, & superseminavit zizania in medio tritici*, interpretantur de Ecclesia, in qua granum, paleæ & zizania adinveniuntur, scilicet boni, mali, & hæretici . Ita S. Hieronymus hoc in loc. S. Augustinus in Breviculo collat. diei 3. contr. Donat. c. 8. & 9. & lib. 2. contr. Cresconium c. 34. & Serm. 18. de Verbis Domini, & Theophylactus Hom. 48. in Matth. Ergo &c.

Resp. 1. SS. PP. in scripturis interpretandis non semper eundem scopum habuisse, sed diversa pro diversarum rerum occasione tractasse : 2. in c. 13. S. Matthæi expresse agri nomine non Ecclesia, sed mundus designatur . Hanc enim parabolam rogantibus discipulis sic Christus exponit : *Qui seminat bonum semen, est filius hominis . Ager autem est mundus . Bonum vero semen hi sunt filii regni . Zizania autem filii sunt nequam . Inimicus autem qui seminavit, est diabolus &c.* Hæretici ergo pertinent ad Ecclesiam ea ratione, qua ad Ecclesiam spectat diabolus, quem in Ecclesia esse solus poterit hæreticus affirmare.

Ob. 2. Apostolus 2. ad Timotheum c. 2. 20. Ecclesiam magnæ domui comparat, in qua sunt vasa aurea & argentea, lignea & fictilia, intellige justos peccatores & hæreticos : Ergo &c. Ita S. Cyprianus Epist. 51. Augustinus lib. 4. contr. Donat. c. 12.

Resp.

Resp. 1. S. Cyprianum per vasa lignea & fictilia peccatores quidem, non hæreticos manifestos intellexisse. Et re quidem vera in citata superius Epistola de Novatiano hæretico aperte asserit, illum esse extra Ecclesiam, & Novatiani asseclas valide confutat, qui Ecclesiam ex solis iustis constare autumabant. Quare legatur S. Cypriani allata epistola. Denique tantum abest Cyprianum existimasse, hæreticos esse intra Ecclesiam, quin potius hac de causa facultatem illis negavit valide baptizandi.

Quæ vero fuerit S. Agostini mens, non melius dignosci potest, quam ex lib. 3. de Baptismo c. 19. in quo hanc præpræclarissimam exhibet Paulini testimonii interpretationem hisce verbis: *Dicit Apostolus Paulus de quibusdam, qui circa veritatem aberraverant, & fidem quorundam subvertebant, quorum sermo ut cancer serpebat, quos cum evitandos esse diceret, in una tamen magna domo eos fuisse significat, sed tanquam vasa in contumeliam. Credo, quod nondum foras exierant. Aut si foras exierant, quomodo eos dicit in eadem magna domo cum vasis honorabilibus? nisi forte propter ipsa Sacramenta, quæ separatis etiam hæreticorum conventiculis, non mutata sunt, ad unam magnam domum dicit omnes, sed diversis meritis pertinere, alios in honorem, alios in contumeliam.*

Ob. 3. S. Hieronymus in Dialogo adversus Luciferianos sic loquitur: *Arca Noe Ecclesie typus fuit ut in illa omnium animalium genera, ita & in hac universarum & gentium & morum sunt homines. Ut ibi pardus & hædi, lupus & agni, & hic iusti & peccatores, idest vasa aurea, argentea cum ligneis & fictilibus commorantur.* Ex quibus Hieronymi verbis evineitur, hæreticos esse in Ecclesia, quos lupos esse nec ullus negabit: Ergo &c.

Resp. Licet hæreticos designet Hieronymus in suo contra Luciferianos Dialogo, nullum tamen inde accedit præsidium adversariorum falso systemati. Siquidem illi, contra quos disputabat S. Doctor, rejiciebant ab hæreticis baptizatos, admittebant tamen baptismum ab improbis collatum ministris. Qua de re Hieronymus hoc argumento eos premebat: peccatores sunt in Ecclesia, licet non habeant Spiritum sanctum: Ergo licet hæretici Spiritum sanctum non habeant, sunt in Ecclesia quoad jus & potestatem baptizandi, de qua tunc erat quæstio, non vero quoad unionem aut internam, aut externam, de qua nulla habebatur controversia.

Ob. 4. Ecclesia hæreticos punit, atque eos anathemate percutit: Ergo hæretici pertinent ad Ecclesiam.

Resp. 1. Hæreticos ad Ecclesiam pertinere ratione baptismatis, ut dictum est supra. 2. Ecclesia illos punit, ut corrigantur. Sic ovis, quæ fugit, non est in ovili quidem, sed ad ovilem pertinet, cum redire possit; idem dic de servo transfuga, aliisque similibus.

Ob. 5. Hæretici habent omnes baptismi characteres, nonnulli vero sacerdotii: Ergo &c.

Resp. Etiam in damnatis utrumque adinveniri characterem. Suntne ergo damnati membra Ecclesiæ? id profecto negant omnes cum S. Thomæ: Vid. 3. p. q. 8. art. 3. Miles aufugiens cum Imperatoris vexillo pertinet ne ad exercitum, itaut vere dici possit esse in exercitu? Neminem arbitror ita desipuisse, ut hoc credat.

Ob. ultimo. Qui vera habent Sacramenta, sunt in Ecclesia, sed hæretici vera habent Sacramenta, multi enim ex iis gratiam percipiunt: Ergo &c.

Resp. Sacramenta illa Ecclesiæ esse, ex qua discedentes hæretici eorundem usum retinuerunt, non inde tamen sequitur, eos esse in Ecclesia; neque enim ad Imperatoris exercitum pertinet, qui ab exercitu transfuga vexillum secum alportavit. Præterquamquod falsum universaliter arbitror, sacramenta ab hæreticis collata gratiam conferre, siquidem parvulis exceptis, & adultis, qui simplici corde veritatem quærunt, parati ei adhærere, cum primum eam cognoverint, reliqui sane, qui hæresi ministrorum consentiunt, nullam consequuntur Sacramentorum gratiam.

C O N C L U S I O IV.

Schismatici extra Ecclesiam deputantur.

Quomodo hæretici a schismaticis distinguantur, docet S. Augustinus lib. de fid. & Symbolo c. 10. hisce verbis: *Hæretici de Deo falsa sentiendo ipsam fidem violant, schismatici autem discissionibus iniquis a fraterna charitate dissiliunt, quamvis ea credant, quæ credimus.* Unde etiam pro more suo accurate Angelicus Doctor 2. 2. q. 39. ad 3. subjungit: *Hæresis per se opponitur fidei: schisma vero per se opponitur unitati Ecclesiasticæ charitatis, & ideo sicut fides & charitas sunt diversæ virtutes, ita schisma & hæresis sunt diversa vitia.* Hisce præmissis.

Dem. Propos. quæ expressa est in operibus S. Augustini, & præsertim in citato lib. in quo post allata verba hæc sequuntur: *Quapropter nec hæretici pertinent ad Ecclesiam*

Catholicam, quæ diligit Deum, nec schismatici, quoniam diligit proximum. Quibus sane adstipulatur S. Cypriani & Optati Milevitani auctoritas; ille enim Ep. 96. hæc scribit: Ecclesia, quæ catholica est, una est, scissa non est, nec divisa, sed utiquee connexa, & coherentium sibi invicem sacerdotum glutino copulata. Hic vero lib. 1. contra Parmen. de schismaticis ita loquitur: Deserta Matre Catholica impii filii, dum foras exeunt, & se separant (ut vos fecistis) a radice matris Ecclesiæ, invidia falcibus amputati, errando rebelles abscedunt. Neque dicas cum Jurio, hunc palmarem fuisse Africanorum PP. errorem. Similia enim Chrysostomus tradidit, qui Hom. 11. ad Ephes. docuit, schismaticos similes esse manui amputatæ, quæ corporis membrum esse desit: & S. Hieronymus in c. 3. Ep. ad Titum expresse asseruit, hæreticos & schismaticos ab Ecclesia pariter separatos esse. Adde præclarissimum Ambrosii testimonium, qui de Satyro fratre suo jam defuncto lib. 1. de excessu fratris hæc narrat: Advocavit ad se Episcopum, nec ullam veram putavit, nisi veræ fidei gratiam, percunctatusque ex eo est, utrumnam cum Episcopis catholicis, hoc est cum Romana (nota verba) Ecclesia conveniret. Et forte ad id locorum in schismate regionis illius Ecclesia erat. Lucifer enim se a nostra tunc temporis communione diviserat, & quamquam pro fide exulasset, & fidei suæ reliquisset hæredes, non putavit tamen fidem esse in schismate. Nam etsi fidem erga Deum tenerent, tamen erga Dei Ecclesiam non tenebant, cujus patiebantur velut quosdam artus dividi, & membra lacerari. Etenim cum propter Ecclesiam Christus passus sit, & Christi corpus Ecclesia sit, non videtur ab his exhiberi Christo fides, a quibus evacuator ejus passio, corpusque distrahitur. Hucusque Mediolanensis Antistes sanctissimus, cujus verba nulla indigent commutatione. His adde, quæ de Ecclesiæ unitate infra dicturi sumus.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. Duo præ cæteris in S. Litteris occurrunt exempla, quæ schismaticos esse in Ecclesia mirifice probant: Ergo &c. Prob. anteced. & 1. quidem ex eo quod facta secessionem decem tribuum schisma factum est in Judæorum Ecclesia, nec ullus unquam asseruit, decem tribus in Judæorum Ecclesia non fuisse. 2. Temporibus Apostolorum visæ sunt duo fidelium communionem, Gentilium videlicet, & judaizantium, quæ in nullo exteriori vinculo conveniebant; Erant ergo tunc temporis schismatici, qui tamen non erant ab Ecclesia præcisi.

Resp.

Resp. Nihil efficere primum exemplum contra propositionis nostræ soliditatem. Siquidem distinguendum est inter illos, qui schismati Ieroboam adhæserunt. Alii enim prophana & delubra coluerunt, & Baal sacrificia obtulerunt, colueruntque Idola impietatis; alii e contra Principis edictum sequuti sunt coacti quidem, desiderio enim & animo cum Juda communicabant. Et certe apud ipsos extiterunt Prophetæ Elias, Eliseus, alique, qui sacrificiis exceptis in Hierusalem peragendis omnia tamen ad religionem spectantia servabant, ut patet ex 4. Reg. 4. 23. Primi quidem schismatici erant, non secundi.

Nec aliquid sonat secundum de primis Christifidelibus exemplum. Siquidem Judæos illos, qui ex veteri lege aliqua observabant, vel tolerabat Ecclesia, vel non. Si primum non erant schismatici; si secundum: erant ab Ecclesiæ communione segregati.

Ob. 2. Ex quo schismatici in aliquibus cum Catholicis conveniant, dici debent in Ecclesiæ unitate: ergo &c. Probant. splendidissima S. Augustini auctoritate, qui lib. 1. contr. Donatistas c. 1. hæc habet: *In quo enim nobiscum sentiunt, in eo etiam nobiscum sunt, in eo autem a nobis recesserunt, in quo a nobis dissentiunt. . . . Si ergo qui recessit ab unitate aliquid aliud agere voluerit quam quod in unitate perceperit, in eo recedit, atque disjungitur: quod autem ita vult agere, sicut in unitate agitur, ubi hoc accepit & didicit, in eo manet atque conjungitur: Ergo &c.*

Resp. Non posse schismaticos in Ecclesiæ unitate probari ex allato Augustini testimonio. Imprimis enim licet S. Doctor asserat, schismaticos cum catholicis convenire in aliquibus, tamen in aliquibus disjungi aperte fatetur. Deinde supponit expresse schismaticos in Ecclesiæ unitate non esse, inquit enim: *Si ergo qui recessit ab unitate. Denique ex quo dicat: In eo manet atque conjungitur, non ad Ecclesiæ unitatem respicit, sed ad Sacramentorum administrationem, quæ communis est schismaticis, atque Catholicis quidem, sed non sufficit ad probandam utrorumque unitatem.*

Ob. 3. Schismatici Christo inserviunt per exteriorē fidei professionem: Ergo &c.

Resp. Non tantum necessariam esse externam fidei professionem, sed & obedientiam & subjectionem legitimis Pastoribus, qualem Christus instituit.

Plura alia contra Thesim nostram adduci solent, quæ suis locis

locis solvenda relinquimus, & præsertim cum de Ecclesiæ unitate instituemus disputationem.

C O N C L U S I O V.

Excommunicati non sunt in Ecclesiæ unitate.

Scripturis, & PP. testimonio roboratur.

Matthæi c. 18. 17. *Si Ecclesiam non audierit, inquit Christus, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* Quibus in verbis Ethnico comparatur excommunicatus, sed Ethnicus non est in Ecclesia. Ergo &c.

In Prima ad Corinth. 5. 11. 13. legitur, Apostolum Corinthium incestuosum tradidisse Satanæ, sed qui cum Satana est, in Ecclesiæ unitate non vivit: Ergo &c.

Inter PP. testimonia clarissima sunt S. Cypriani verba Ep. 62. ad Pompejum. *Spirituali gladio, inquit præclarissimus ille Christi Martyr, superbi & contumaces necantur, dum de Ecclesia ejiciuntur. Neque enim vivere foris possunt, cum domus Dei una sit, & nemini salus esse, nisi in Ecclesia possit.*

Ista confirmat S. Hieronymus, qui in c. 3. Epist. ad Titum hæc habet: *Fornicator, adulter, homicida, & cætera vitia per Sacerdotes de Ecclesia propelluntur. Heretici aut in semetipsos sententiam ferunt suo arbitrio de Ecclesia recedentes.*

Sed audiamus Augustinum, qui quæst. 39. in Deuteron. asserit; *hoc nunc agere excommunicationem, quod agebat tunc interfectio, & lib. de Corrept. & Gr. c. 15. per excommunicationem, inquit, separari ab ovibus sanis ovem morbidam, ne per plures serpent dira contagia. Et denique lib. de unit. Eccles. c. ultimo expresse docet, excommunicari esse visibiliter præcidi a corpore Ecclesiæ.*

Solvuntur Objecta.

Ob. 1. S. Augustinus lib. contr. Donat. post Collat. hæc habet c. 20. *A populo Dei non separamus, quos vel degradando, vel excommunicando ad humiliorem pœnitendi locum redigimus.* Ergo excommunicati ab Ecclesiæ unitate non præciduntur.

Resp. S. Doctorem loqui de ea separatione, quæ perpetua est, & absque spe reditus: vel dici etiam potest, quod probabilius existimamus, per populum Dei intelligere Augustinum pios & justos homines, quorum commercio non privantur excommunicati, ut eorum monitis & suasionibus in viam possint redire justitiæ.

Ob. 2. Excommunicatio est medicina: Ergo in utilitatem

datur; Non ergo ab Ecclesiæ vinculo dissolvit.

Resp. disting. ultimum consequens, non dissolvit in perpetuum, conc. ad tempus, nego consequentiam. Responsio ex distinctione patet.

C O N C L U S I O VI.

Catechumeni non sunt actu in Ecclesia.

Dem. SS. PP. semper Catechumenos a fidelibus sejunxerunt: Ergo &c. Prob. antec. S. Gregorius Nazianzenus orat. 40. in S. Baptis. *Quamdiu, inquit, in Catechumenorum numero es, in pietatis vestibulo es, intrare te oportet, atrium pertransire, sancta contueri, in Sancta Sanctorum prospicere, cum Trinitate conjungi &c.* Similia profert S. Jo. Chrysostomus, qui Hom. 24. in Joannem Catechumenum a fidei alienum aperte pronuntiat. Omitto Tertullianum lib. de præscript. S. Cyrillum lib. 11. in Joan. aliosque plures, apud quos inconcussa & satis est explorata Ecclesiæ traditio.

Atque hæc rationi quidem sunt consona. Siquidem illi non sunt in Ecclesia, qui per Baptismum Christo nondum inserti sunt, & nullum habent jus ad cætera Sacramenta, sed res ita se habet: Ergo &c.

Diluuntur Adversariorum argumenta.

Ob. 1. Catechumeni salvari possunt, si decedant ante susceptum Baptisma: Ergo sunt in Ecclesia.

Resp. Licet Catechumeni nondum sint initiati Baptismate, fidem tamen & perfectam charitatem cum Baptismatis desiderio habere possunt; nil mirum ergo, si & salutem possint æternam consequi.

Ob. 2. S. Augustinus tract. 4. in Joan. reponit in Ecclesia Catechumenos: Ergo &c. probat. antec. S. Doctoris verbis: *Intendat charitas vestra: futuri erant aliqui in Ecclesia excelsioris gratiæ Catechumeni:* Ergo &c.

Resp. disting. antec. & simul explico sensum verborum: Reponit Catechumenos in Ecclesia improprie in potentia scilicet & in voto. conc. proprie & actu, nego antecedens. Responsio per se patet: sed de membris Ecclesiæ multa diximus satis.

C A P U T II.

De unitate Ecclesiæ.

UNiversalem Christi Ecclesiam in varias societates diffusam esse, quæ fidei articulos fundamentales profiteantur.

tur, a Jurio præsertim edocti recentiores tenent Protestantes; qui ejus unitatem ex tot Ecclesiarum universalitate desumunt. Quæ autem sit Catholicorum sententia, sequentibus propositionibus exponendum.

C O N C L U S I O I.

Una est Christi Ecclesia.

Ita Catholici & Protestantes tenent, ac facillime demonstratur.

Et 1. Sacris litteris, in quibus Ecclesia Corpus Christi dicitur, Ovile, & Sponsa nuncupatur; comparatur autem Terrestri Paradiso, Templo Hierosolymitano, & vesti Christi inconsutuli. Atque hanc Ecclesiæ unitatem perbelle ex variis membrorum officiis coarguit Apostolus dicens 1. ad Cor. 12. 12. *Sicut enim corpus unum est & membra habet multa, omnia autem membra corporis cum sint multa, unum tamen corpus sunt, ita & Christus. Etenim in uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus; & v. 27. Vos autem estis corpus Christi, & membra de membro.*

2. Constantissima accedit SS. PP. traditio. Et quidem S. Cyprianus de unit. Eccles. advers. Novatianos hæc habet: *Episcopatus unus est, cujus a singulis in solidum pars tenetur. Ecclesia quoque una est, quæ in multitudinem latius incremento fecunditatis extenditur, quomodo solis multi radii, sed lumen unum, & rami arboris multi, sed robur unum tenaci radice fundatum. Et in fine: Deus unus est, & Christus unus, & Ecclesia ejus & fides una, & plebs in solidam corporis unitatem concordie glutino copulata.* S. Optatus Milevitanus lib. 1. p. 8. *Christus, inquit, sponsus est unius Ecclesiæ, sicut in Canticis Canticorum ipse testatur, qui cum unam laudat, ceteras damnat.* Alia plura Augustini, & Hieronymi testimonia prætermittimus, cum jam ex superioribus satis superque de PP. traditione constet.

C O N C L U S I O II.

Ecclesia Romana centrum est unitatis.

Dem. Ex jam dictis colligitur, unitatem Ecclesiæ in tribus consistere, videlicet in eadem fide, in iisdem Sacramentis, & in iisdem Pastoribus atque Ministris; sed hi tres characteres in Ecclesia Romana conspicui sunt: Ergo &c. Deinde Ecclesia Romana Primatum habet super omnes Ecclesias, ut suo loco ostendemus: Ergo &c.

Et quidem rationi constans accedit PP. traditio, inter quos Optatus Milevitanus lib. 2. contr. Parmenianum hæc scri-

scribit: *Negate non potes, scire te in urbe Roma Petro primo Cathedram Episcopalem esse collatam in qua una Cathedra unitas ab omnibus servaretur . . . ut jam schismaticus & peccator esset, qui contra singularem cathedram alteram collocaret.* Et Hieronymus ad Damasum: *Hic, inquit, in tres partes scissa Ecclesia me ad se rapere festinat; Ego autem clamito: si quis Cathedra Petri jungitur, meus est.* Per cætera SS. PP. testimonia non percurrimus, quoniam de his alio in loco differendum erit.

C O N C L U S I O III.

Cætere hominum societates, quorum fides ab Ecclesia Romanæ fide diversa est, ab Ecclesiæ unitate certissime excluduntur.

Licet plura ad hæc pertinentia attigerimus supra, cum de membris Ecclesiæ disputatum est, nihilominus & hæc disputationis gratia non piget adjungere, ut magis magisque roboratam PP. testimonio Ecclesiæ unitatem veneremus, eamque contra calumniantium hominum dicteria strenue ac fortiter defendamus.

Demonstratur itaque Thesis nostra SS. PP. auctoritate. Et quidem perspicua sunt S. Irenæi verba lib. 1. c. 10. adv. Hæres. Nam etsi, inquit ille, in mundo loquela dissimiles sunt, sed tamen virtus traditionis una, & eadem est. Et neque hæ, quæ in Germania sunt fundatæ, Ecclesiæ aliter credunt, aut aliter tradunt, neque hæ quæ in Hiberis sunt, neque hæ quæ in Celtis, neque hæ quæ in Oriente, neque hæ quæ in Ægypto, neque hæ quæ in Lybia, neque hæ quæ in medio mundi constitutæ. Accedit Tertullianus, qui lib. de præscript. c. 4. hæc habet: *Si hæc ita sunt, constat proinde, omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesiis Apostolicis matricibus & originalibus fidei conspiret, veritati deputandam; sine dubio tenentem, quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli a Christo, Christus a Deo accepit; omnem vero doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ sapiat contra veritatem Ecclesiarum, & Apostolorum, & Christi, & Dei.* Pariter S. Clemens Alex. hac habet lib. 7. Strom. *In unius nature sortem cooptatur Ecclesia, quæ est una, quam conantur hæreses in multas discindere, eaque quæ antiqua est, & catholica, una est propter unitatem fidei.* Ita Origenes lib. 1. in Job: *Ad dimicandum, inquit, adversus Ecclesiam, non tria tantum cornua, sed innumera atque inestimabilia omnes sectæ atque hæreses faciunt, per quas universas adversus Ecclesiæ unitatem incessanter dimicant.* Eadem habet S. Hilarius lib. 7. de Tri-

Trinit. ubi ait : *Hæretici omnes contra Ecclesiam veniunt, sed dum hæretici omnes se invicem vincunt, nihil tamen sibi vincunt. Victoria enim eorum Ecclesiæ triumphus ex omnibus est, dum eo hæresis contra alteram pugnat, quod in hæresi altera Ecclesiæ fides damnat, & inter hæc fidem nostram, dum sibi adversantur, affirmant.* Denique S. Hieronymus contra Luciferianos firmissime pronunciat, *Societatem Marcionitarum, Valentinianorum, Montanistarum, Novatianorum non esse Ecclesiam Dei, sed synagogam Antichristi.* Nec desunt Conciliorum Generalium definitiones firmissimæ. Quare vid. tom. 1. Concil. p. 1498. C. & tom. 2. p. 949. B. & 1205. D. Ex quibus omnibus SS. PP. testimoniis ita contra adversarios argumentum instaurandum. Illi habent eandem Ecclesiæ fidem, qui non aliter credunt, nec aliter tradunt, qui non sapiunt contra veritatem Ecclesiarum & Apostolorum & Christi. qui non conantur Ecclesias in multis discindere, qui contra Ecclesiam non dimicant &c. Atqui ab Ecclesia Romana diffidentes societates aliter credunt, aliter tradunt, contra veritatem sapiunt Ecclesiarum, & Ecclesias conantur in multas discindere &c. Ergo &c. Vide præclarissimum opus *de variatione Ecclesiarum* Illustrissimi Bossuetii Meldensis Episcopi.

Atque hisce omnibus accedunt validissima ex ratione deprompta argumenta. Siquidem membra, quæ non manent in corpore, arescant, sed Hæretici non manent in corpore Ecclesiæ, quæ est una : Ergo &c. Deinde Ecclesiæ membra in unitate consentiant doctrinæ, sed hæreticorum sectæ vix ortæ sunt, in varia doctrinarum portenta scissæ sunt, quod sane probatione non indiget. Siquidem ex Simonis hæresi nonne Menandriani, Saturniani, Basilidiani orti sunt? ut fuse S. Irenæus ostendit lib. 1. c. 21. Nonne de Donatistis, scribit S. Augustinus lib. 1. de Bapt. c. 6. Donatistarum hæresim in multa minutissima frustra suo tempore concisam fuisse? Ex Marcionitis vero Lucianistas, Apellianos, Severianos natos fuisse docet Epiphanius lib. 1. contra hæreses. Prætermittimus Montanistas, qui Pepusianos, Artorytas Phrygastas genuerunt, Messalianos, qui Martyrianos, Sathanianos, Enthusiastas protulerunt. Sed lege citatum supra Bossuetii opus.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. Apud Catholicos alia est doctrina Theomistarum, alia Scotistarum &c. Divisiones ergo quoque sunt in Ecclesia Romana.

Resp.

Resp. Dist. antec. Alia est doctrina &c. circa fidei dogmata, nego antec. circa scholasticas controversias, conced. antec. & neg. conseq. Distinguendum igitur inter scholarum peculiare opiniones, & inter dogmata fidei. Hæc sane iuncto agmine tuentur ac propugnant totis viribus tam Scotistæ quam Thomistæ, aliique præclarissimorum Doctorum discipuli, neque de his ulla est inter Romanæ communioni-controversitas dissensio. Dissentiunt utique circa nonnulla scholarum placita, quæ in varias partes agitari Ecclesia permittit ad ingeniorum exercitium absque eo quod alii alios erroris audeant insimulare. Verum hæretici, qui hæc opponunt, circa fidei articulos dissentiunt. Vide Cardinalem Hozium lib. 1. c. Brentium, & Canisium in præfat. lib. Andree de Vega, aliosque.

Ob. 2. Ecclesia una est propter charitatem; sequitur ergo illos, qui charitatem non habent, in Ecclesia non esse.

Resp. Ecclesiam non tantum dici unam propter charitatem, sed quid unionis vinculum habet in fide, in regimine, in subiectione legitimis pastoribus, in Sacramentis &c. quæ sufficiunt ad veram Ecclesiæ unionem formandam.

Ob. 3. Cuicumque hæreticorum sectæ unitatis convenit character: Ergo &c.

Resp. Non quibuscunque hominum societatibus illam convenire unitatis notam, quæ Ecclesiæ Christi convenit, quæque consistit in eadem fidei regula, in eadem subiectione legitimis Pastoribus, atque in eadem Sacramentorum participatione.

C A P U T III.

De Ecclesiæ Sanctitate.

U*Bicumque*, inquit S. Augustinus lib. 2. Retract. c. 18. commemoravi Ecclesiam non habentem maculam, aut rugam, non sic accipiendum est, quasi iam sit, sed quæ præparatur, ut sit, quando apparebit etiam gloriosa. Nunc enim propter quasdam ignorantias, & infirmitates membrorum suorum, habet unde quotidie dicat; *Dimitte vobis debita nostra.* Ex quibus S. Doctoris verbis patet, nos in præsentî disputatione non omnium Ecclesiæ membrorum sanctitatem, sed illam, quæ in doctrina, & in ejus fundatoribus ac propagatoribus maxime elucet, vindicatos esse, quam sanctitatem

tem cum non habeant Acatholicorum Societates, sequitur illas sanctitatis nota minime posse insigniri. Quare sit

C O N C L U S I O.

Sola Ecclesia Catholicorum sancta est ea sanctitate, quæ vere & proprie Christi competit Ecclesiæ.

Dem. Siquidem nihil turpe, ut ait S. Augustinus lib. 2. de Civ. Dei c. 28. ac flagitiosum spectandum imitandumque proponitur, ubi veri Dei aut præcepta insinuantur, aut miracula narrantur, aut dona laudantur, aut beneficia postulatur. Sancta ergo debet esse Ecclesia sanctitate doctrinæ, sed talis est Ecclesia catholicorum; nihil enim ipsa docet, quod non sit sanctissimum: quod credendum proponit, id vel ex Scripturis sanctis, vel ex firmissima PP. traditione auctoritatem desumit. Tanta vis præterea & efficacia est doctrinæ Ecclesiæ Catholicæ, ut ipsa in universo propemodum orbe gentes ex omni populo, & natione sibi subdiderit, non arte verborum aut suco sermonis, sed mirifica in omnibus simplicitate: Sancta ergo esse debuit Ecclesiæ catholicæ doctrina.

Sed etiam excellenti ac ineffabili sanctitate prædita in humani generis Reparatore in Verbo Dei, qui eam fundavit sanguine suo natus ex stirpe David Christus filius Dei, qui fons est, & origo sanctitatis & iustitiæ. Sanctitatem habet in Apostolis, qui in omnem terram exierunt, & in fines orbis terræ eam propagarunt: habet in Martyribus, qui eam sanguine consecrarunt, sustinueruntque, ac firmo & constanti animo pro Christo occubuerunt. Quæ omnia sane insignia sunt excellentissimæ sanctitatis.

Diluuntur Objecta.

Ob. 1. Etiam Mahumetana Religio in orbe mirifice propagata est, & hæreticorum sectæ sunt longe lateque diffusæ: Ergo efficacia doctrinæ certum non est sanctitatis indicium.

Resp. 1. Mahumedis Religionem propagatam fuisse armorum vi, non persuasionem doctrinæ, atque hominum lubricum plurimum indulgisse; unde nil mirum si ea longe lateque ab Oriente ad Meridiem propagata est. In eo potius mirari subest, quod universum orbem attigerit Religio Christiana, quæ nonnisi dura præcipit, & relaxatos hominum mores severioris disciplinæ præceptis constanter continuit, quod sane tribui non potest nisi doctrinæ sanctitati. 2. Quod propagatæ fuerint hæreticorum sectæ, nil mirum. Ea enim per illos rescissa sunt, quæ magis ardua videbantur & onerosa,

ut magis hominum faverent libertati. Verum quæ sanctitas esse potest in tot hæreticorum sectis, si per illos veteres errores jam pridem ab Ecclesia damnati renovantur? si vitia foveantur, removeantur virtutes? si harum sectarum patroni & reformatores innumeris culpantur excessibus, Historicis omnibus undique conclamantibus?

Ob. 2. Ecclesia indiget reformatione: Ergo non est sancta.

Resp. Ecclesiam indigere reformatione non in doctrina, sed relate ad disciplinam. Fidei dogmata eadem semper fuerunt, non ita disciplina, quæ pro diversis temporum circumstantiis varia esse potuit. Denique quot reformatores passa non est Ecclesia Protestantium?

C A P U T IV.

De Catholicitate Ecclesiæ.

Catholicam appellari Ecclesiam, quod per totum orbem terrarum diffunditur, lib. 2. contr. litteras Petiliani S. Augustinus testatur c. 38. & S. Cyrillus Hierosolymitanus, qui Catech. 18. hæc habet: *Catholica vocatur Ecclesia, quia per universum sit orbem terrarum diffusa a finibus terræ usque ad extrema, & quia docet catholice, hoc est universaliter, & sine ullo defectu, vel differentia omnia dogmata.* Quæ sane horum SS. PP. testimonia, cum per se clara sint & perspicua, inquirendum hinc erit. 1. Num Catholicitas nota sit veræ Ecclesiæ. 2. Num Ecclesia Romana sit vere catholica.

C O N C L U S I O I.

Catholicitas nota est & character veræ Christi Ecclesiæ.

Dem. Propositio contra Donatistas constantissima SS. PP. traditione. S. Augustinus enim lib. de vera Relig. c. 7. hæc habet: *Tenenda est nobis Christiana Religio, & ejus Ecclesiæ communicatio, quæ catholica est, & catholica nominatur.* Et lib. contr. Epist. fundam. c. 4. *Multa sunt, inquit, alia, quæ ejus (catholicæ Ecclesiæ) gremio me iustissime tenent, tenet consensus populorum, atque gentium, tenet auctoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata.... tenet postremo ipsum catholica nomen, quod non sine causa inter tam multas hereses, sic ista Ecclesia sola obtinuit, ut cum omnes hæretici se catholicos dici velint, querenti tamen peregrino alicui, ubi ad catholicam conveniatur,*
nub-

nullus hereticorum, vel Basilicam suam, vel domum audeat ostendere. Eadem habet tract. 3. in Epist. Joannis, & lib. 3. contra Cresconium, nec non lib. 2. Oper. Imperf. contr. Julianum. Hisce omnibus consona sunt, quæ in dialogo adversus Luciferianos protulit S. Hieronymus hisce verbis: *In illa Ecclesia permanendum est, quæ ab Apostolis fundata usque ad hunc diem durat &c.* & clarius S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 18. Neque id, inquit, tantum quæras simpliciter, ubi sit Ecclesia, sed ubi catholica Ecclesia. Hoc enim proprium est sanctæ hujus, & matris omnium nostrum, quæ est sponsa Domini nostri Jesu Christi Unigeniti filii Dei. Nec prætermittendus S. Optatus, qui lib. 2. contr. Parmenianum ista profert: *Si apud vos tantummodo Ecclesiam esse, in Gallia, in Græcia, nec per tot innumerabiles insulas, & ceteras Provincias, ubi vos non estis. Ubi ergo proprietas catholici nominis? Cum inde Ecclesia dicta sit Catholica, quod sit ubique diffusa.* Plura alia sunt SS. PP. testimonia apud Theologos præclarissimos, quos videre poteris, atque consulere si lubet.

C O N C L U S I O II.

Ecclesia Romana est catholica.

Dem. Illa Ecclesia catholica est, quæ talis a SS. PP. fuit nuncupata, quæque per universum orbem diffusa est; atqui Ecclesia Romana a SS. PP. Catholica nuncupata est, & per universum orbem diffusa est: Ergo &c. Minor propositio quoad primam partem patet ex præcedenti propositione. Siquidem SS. PP. testimonia ibi recensita Ecclesiam Romanam attingunt, in ejus communione erant PP. illi, quam sane appellant catholicam. 2. Pars vero breviter ostenditur. Ecclesia enim Romana diffusa est in Oriente apud Indos, apud Persas, apud Sinenses, Japonitas, Siamenses, & in omnibus ferme Orientis insulis; in Occidente vero apud utriusque Americæ incolas, in Europa, in qua florentissima est; & denique nullus est terrarum locus, ad quem Romanæ Ecclesiæ fides non pervenerit: Ergo &c.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. Ecclesia Romana non est in Anglia, Scotia, in Provinciis foederatis, Dania, Svecia, majori Germaniæ parte, Transilvania, Moldavia, Valachia, Russia, Moscovia, &c. Ergo non est certe catholica.

Resp. 1. Et in hisce Provinciis Romanos adesse catholicos, qui non dominium, sed usum habent suæ Religionis.

2. Et Augustini tempore multos extitisse populos, qui Ro-

manæ Ecclesiæ fidem non agnoverant, cum nihilominus Ecclesia Romana & ab ipso, & ab aliis Ecclesiæ PP. appellaretur Catholica. 3. Ecclesia Romana ita ubique diffusa est, ut ceteras alias regiones seorsim sumptas antecellat. 4. Denique, ut dictum est supra, nullus est terrarum locus, in quo Romanæ fidei veritas annuntiata non fuerit; quæ sane omnia sectariorum Ecclesiis nequeunt convenire. Unde præclare S. Augustinus serm. 137. de temp. *Diversorum hæreticorum Ecclesiæ ideo catholice non dicuntur, quod per loca & per suas quæque Provincias continentur, hæc vero ab ortu solis usque ad occasum unius fidei splendore diffunditur.*

C A P U T V.

De Ecclesiæ Apostolicitate.

Apostolicæ Ecclesiæ nomine Ecclesia illa designatur, quæ ab Apostolis traditam doctrinam conservet, & ab Apostolorum regatur legitimis successoribus. Ecclesiam Christi duobus hisce characteribus debere insigniri extra dubitationis aleam positum esse arbitror. Ita enim tradiderunt S. Irenæus lib. 3. adversus hæreses, Tertullianus de Præscript. c. 20. & lib. 4. advers. Marcionem c. 4. S. Hieronymus in Epist. ad Pammach. S. Cyprianus Ep. 69. aliique plures ex Græcis & Latinis PP. Qua de re hoc tantum loco inquirendum superest, num videlicet Ecclesia Romana sola gaudeat Apostolicitatis caractere. Unde sit

C O N C L U S I O.

Sola Ecclesia Romana est Apostolica.

Dem. Contra Protestantes, præclarissimo Tertulliani testimonio lib. de Præscript. c. 36. inquit enim: *Age jam qui voles curiositatem melius exercere in negotio salutis tuæ, percurre Ecclesias Apostolicas, apud quas ipsæ adhuc cathedra Apostolorum suis locis præsident, apud quas ipsæ authentica litteræ eorum recitantur, sonantes vocem & representantes faciem uniuscujusque. Proxima est tibi Achaja, habes Corinthum, si non longe es a Macedonia, habes Philippos, habes Thessalonicenses, si potes in Asiam tendere, habes Ephesum. Si autem Italia adjaces, habes Romam, unde nobis quoque auctoritas præsto est. Ista quam felix Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt. Hucusque Tertullianus, cum & similia edidisset c. 32. præcedenti*

cedenti citati operis. Nec alia defunt SS. PP. testimonia, quæ brevitatis gratia prætermittimus, quæque & citatis locis consuli possunt, cum & suppetat ratio validissima argumenta. Siquidem illa fidei dogmata, de quibus Novatores audent cum Ecclesia Romana disceptare, per prima quinque Ecclesiæ sæcula deprædicata ac venerata sunt, quod nec ipsi adversarii audent dissimulare. Sic Calvinus lib. 3. c. 4. n. 38. ait: *Omnes fere veteres, quorum libri existunt, ubi de satisfactione agitur, aut hac in parte lapsos fuisse, aut nimis aspere & dure loquutos: & c. 5. n. 6. asserit, ante mille & trecentos annos usu receptum fuisse, ut precationes fierent pro Defunctis, sed in errorem lapsos esse veteres.* Eadem pronunciat relate ad coelibatum Sacerdotum, circa publicam Pœnitentiam, circa jejunium Quadragesimale, ac propterea nec ipsi, clamat, Augustino parcendum esse. Doctrina ergo Ecclesiæ Romanæ Apostolica est.

Deinde Apostolicitas Ecclesiæ Romanæ comprobatur etiam ex non interrupta Petri successorum serie, de qua ita Augustinus contra Epist. fund. c. 4. *Tenet me in Ecclesia ab ipsa sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas Dominus commendavit, usque ad præsentem Episcopatum successio Sacerdotum: & in Psalm. contra Partem Donati: Numerate, inquit, Sacerdotes vel ab ipsa Petri sede, & in ordine illo PP. quis cui successit videte. Ipsa est Petra, quam non vincunt superba inferorum portæ.*

Edant ergo, sic juvat superbos Novatores alloqui cum Tertulliano lib. de Præscript. c. 32. *Edant ergo origines Ecclesiarum suarum, evolvant ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis, vel Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseveraverint, habuerit auctoritatem & antecessorem.* Hoc enim modo Ecclesiæ Apostolicæ census suos deferunt. Sicut Smyrnæorum Ecclesia habens Polycarpum ab Joanne conlocatum refert: Sicut proinde utique & ceteræ exhibent, quos ab Apostolis in Episcopatu constitutos Apostolici seminis traduces habent. Profecto adeo clara sunt Tertulliani verba, ut interpretatione minime indigere videantur. Ostendant ergo adversarii, quomodo Ecclesiæ Lutherana, Calviniana, Anglicana, & aliæ prorsus innumeræ ab Apostolis derivatæ sint? Quomodo harum sectarum Pseudo Episcopi valide super ministros manus imponunt? Audiant profecto Cyprianum Epist. 32. ita loquentem: *Episcopi nec potestatem possunt habere, nec honorem, qui Episcopatus nec*

unitatem voluerunt tenere, nec pacem.

Sed Volo igitur & virtutes eorum proferre, nisi quod agnosco maximam virtutem eorum, qua Apostolos in perversum amulantur: prosequar cum Tertulliano de Præscript. c. 30. Proferant ergo perversi Hæretici, quæ in suæ fidei testimonium patrauerunt prodigia. Nulla sane: Nisi ea forsitan, de quibus loquitur Tertullianus citato in loco asserens quod isti de vivis mortuos faciunt. Sola ergo Ecclesia Romana Apostolica dicenda erit.

Solvuntur argumenta adversariorum.

Ob. 1. Summus Pontifex eligitur a Cardinalibus, qui sunt institutionis humanæ: Ergo successio Romanorum Pontificum in Ecclesia Romana nullius est ponderis argumentum.

Resp. Modum electionis ad disciplinam spectare, modum ordinationis divinæ esse institutionis. Romani Episcopi eliguntur a Cardinalibus, ordinantur tamen per impositionem manuum ab Episcopis.

Ob. 2. Plures ex Romanis Pontificibus innumeris apparuerunt fœdati flagitiis: Ergo eorum successio in Romana Ecclesia character non est Apostolicitatis.

Resp. Super Cathedram Moysis sedisse Scribas & Phariseos, & tamen a Christo mandatum fuisse, ut omnes ea facerent, quæ ipsi præscriberent, non quæ ipsi facerent. Sedem Romanam sanctam esse, sanctam & legitimam Pontificum successionem, & aliquorum corruptos mores divinæ providentiæ maximum esse indicium erga S. Petri Cathedram manifestissimum.

Ob. 3. Lutherus, Zuinglius, alique reformatores ordinati sunt in Ecclesia Catholica; ergo divinam habuerunt missionem ad Ecclesiam reformandam.

Resp. 1. Falsum esse citatos hæreticos ordinatos fuisse in Ecclesia Catholica, sed tantum a viris laicis, ut de ipsis merito dici possit cum Cypriano lib. de unit. Eccl. Hi sunt, qui se ultro apud temerarias convenas sine divina dispositione præficiunt, qui se prepositos sine ulla ordinationis lege constituunt, qui nemine Episcopatum dante, Episcopi sibi nomen assumunt. 2. Licet prætensi Reformatores in Ecclesia Romana ordinati fuissent, tamen statim ac schisma conflarunt ab jure quocumque exciderunt, ac idem de ipsis ferendum judicium, ac de Dioscoro, Nestorio, Cælestio, aliisque, qui omni exauctorati sunt ministerio statim ac in hæresim prolapsi sunt.

CAPUT VI.

De visibili Ecclesia.

Circa Ecclesiæ visibilitatem non fuit constans Reformato-
 rum, ut ajunt, opinio, siquidem Ecclesiam primo
 visibilem asseruerunt, ut patet ex confessione Augustana,
 in qua profitentur, *se credere unam sanctam Ecclesiam, quæ
 in perpetuum duratura est, eamque esse societatem sanctorum,
 in qua recte annuntiatur Evangelium, & administrantur Sa-
 cramenta.* Quæ sane reddunt Ecclesiam visibilem. Idem
 habetur in articulis Smalcaldensibus, quibus omnes Luthe-
 rani subscripserunt: idem in Confessionibus Saxonica & Wi-
 tembergensi, Bohemica, & Basileensi an. 1536. quibus
 Calvinistæ subscripserunt. Verum cum negarent Catholici
 hæreticos esse in vera Ecclesia, idque hoc ostenderent argu-
 mento, quod Ecclesia pseudo-Reformatorum ante annos
 centum quinquaginta non erat visibilis, pressi hac difficul-
 tate Ecclesiæ adversarii reposuerunt, non semper Ecclesiam
 visibilem fuisse, sed aliquibus temporibus delituisse, id pa-
 tet ex catechismo Calvinistarum in Gallia, tum ex ipso
 Calvino in præfat. institut. Qua de re duo hic ostendemus.
 1. Ecclesiam semper visibilem fuisse. 2. Hanc visibilitatis
 notam soli Ecclesiæ Romanæ convenire.

C O N C L U S I O I.

Christi Ecclesia est semper visibilis.

Dem. multiplici argumentorum genere, scripturis videli-
 cet, PP. & rationibus Theologicis.

Ecclesiæ visibilitas a Prophetis prænunciata fuit pluribus
 suorum vaticiniorum locis. Ita Isaia 2. 2. Ecclesia sub mon-
 tis nomine designatur Hieronymo interprete in hunc locum.
 Psalm. 18. soli comparatur juxta Augustinum tract. 2. in
 Epist. S. Joan. Deinde Christus Ecclesiam suam indicavit
 Parabolis Agri, Areæ, Sagenæ, ad eam pastores misit
 Matth. 5. 13. promisitque Ecclesiam suam super Petram
 ædificandam. Denique Ecclesiam visibilem esse satis super-
 que tot suis Epistolis indicarunt Apostoli, ut ea re nihil
 clarius.

Accedit PP. traditio. Origenes Hom. 30. in Matth. Ec-
 clesia, inquit, *plena est fulgore ab Oriente usque ad Occiden-
 tem.* S. Joannes Chrysostomus Hom. 4. in c. 6. Isaia: *Fa-
 cilis est, inquit, solem extinguere, quam Ecclesiam delere.*

Et ceteris aliis omissis, S. Augustinus tract. 1. in Epistolam Joannis Ecclesiam ostendit toto orbe conspicuam: ait enim; *Nonne ille lapis crevit, & factus est Mons magnus, & implevit universum orbem terrarum? Numquid digito ostendimus istum montem, quomodo ostenditur hominibus tertia luna? V. G. quando volunt homines videre lunam novam dicunt: Ecce luna, ecce ubi est, & si sunt ibi, qui non valent intendere aciem, & dicant ubi? intenditur illis digitus ut videant Numquid sic ostendimus Ecclesiam fratres mei: Nonne aperta est? nonne tenuit omnes gentes, nonne impletur, quod ante tot annos promissum est Abrahe, in semine ejus benedici omnes gentes? Ecce mons implens universam faciem terrae: Ecce civitas de qua dictum est: Non potest civitas abscondi supra montem posita. Et lib. 2. contra litteras Petiliani: Non estis, inquit, in civitate super montem constituta, quæ certum signum hoc habet, quod abscondi non potest. Nota est ergo omnibus gentibus: pars autem Donati ignota est pluribus gentibus; non est ergo ipsa.*

Adde argumenta e ratione petita. Ecclesiæ membra se manifestant in externa fidei professione, in eadem Sacramentorum participatione, & in debita Pastoribus suis reverentia. Ergo Ecclesia, quæ ex suis constat membris, visibilis est. Deinde si posset Ecclesia per aliquod tempus latere, vana esset fides nostra, possent enim omnia cessare ministeria, propter quæ Ecclesia est instituta, & hominum tunc temporis salus impossibilis redderetur: Ergo &c.

Solvuntur Objecta.

Ob. 1. Scriptura pluribus in locis indicat Ecclesiam esse invisibilem: Ergo &c. Prob. anteced. multiplici Scripturarum sanctarum eloquio. Lucæ 17. 21. de Ecclesia Christus ait: *Non venit regnum Dei cum observatione: neque dicent ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos est.* Joan. 4. 23. *Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate.* Hebr. 12. 18. *Non accessistis ad tractabilem montem, & accensibilem ignem Sed ad Sion montem & civitatem Dei viventis Hierusalem celestem, & multorum millium Angelorum frequentiam, & Ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in celis.* 1. Petri 2. 5. *Ipsi tamquam lapides vivi superedificamini, domus spiritualis, Sacerdotium sanctum, offerentes spirituales hostias Deo.* Quæ omnia plenissimam probant Ecclesiæ invisibilitatem.

Resp. falsam ab adversariis adduci scripturarum interpretationem. Hæc enim omnia nihil probant; & sane non pri-

primum testimonium. Si quidem verba illa : *Non venit regnum Dei cum observatione* indicant regnum Messiae non futurum esse cum dominatu & Imperio, quale expectabant Hebræi, sed cum gratiæ spiritualis auxilio, ut interpretatur Theophylactus, de quo divinæ largitatis munere dictum est: *regnum Dei intra vos est*. Unde nihil hisce in verbis de Ecclesia.

Sed & nihil in verbis Joannis. Præcipua enim pars divini cultus in interno consistit, ita tamen ut cultus externus servari debeat. Cum vero Hebræi carnales essent, atque externis tantum dediti cæremoniis, cumque lex ista abroganda esset, Christus peroptime respondit, *Venit hora.... quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate*. Unde nihil hic de Ecclesia.

Relate ad Apostoli testimonium dicimus, comparisonem in hoc sitam esse, quod quemadmodum Hebræi ad montem accesserunt & accensibilem ignem; ita Christi sectatores spe accedunt ad montem cælestem & civitatem Dei viventis, quæ est ipsa Ecclesia triumphans. Quare ad militantem Ecclesiam verba ista non respiciunt.

Ad Petri verba reponimus, ea dicta esse per oppositionem ad cultum Hebræorum. Illi enim toti erant in externo culto fovendo, in victimis videlicet mactandis, sacrificiis offerendis, & in legalibus servandis cæremoniis: Cum autem Ecclesia Christi non externum tantum, sed internum quoque cultum præscribat, idque per quandam legis gratia excellentiam, hinc de hac mirifica colendi ratione loquitur Apostolus, non excluso tamen externo cultu, de quo sæpissime loquitur in suis Epistolis.

Ob. 2. Juxta Apostolum ad Rom. 12. 5. & ad Cor. 12. 27. Ecclesia est corpus Christi mysticum, sed hoc est invisibile: Ergo &c.

Resp. Ecclesiam esse corpus Christi mysticum hoc in sensu, quod videlicet constet ex prædestinatis, juxta quem sensum loquitur Apostolus, hoc tamen non secluso, quod sit corpus etiam externum & reale, in quo adsunt Ministri, Sacerdotes & Sacramenta.

C O N C L U S I O II.

Character visibilitatis soli competit Catholicorum Ecclesiæ.

Dem. superioribus & ex Scripturis & ex PP. deductis argumentis. Ibi enim de Catholicorum Ecclesia, tam scripturæ, quam PP. loquuntur. Sed & hæc addenda sunt.

Ca.

Catholicorum Ecclesia excellenti quodam dignitatis gradu supra omnes quascunque hominum societates eminens est, permanens est, conspicua est: Ergo supra omnes visibilis.

Prob. antec. Ecclesia Catholica eminens, permanens & conspicua fuit in numquam intermissa Romanorum Pontificum successione; in Conciliorum suorum definitionibus, & in Hæreticis debellandis, id asserunt PP. & inconcussa id ostendunt Historiarum monumenta: Ergo &c.

Atque isti visibilitatis characteres Pseudo Reformatorum sectis minime reperiuntur. Dicant enim quomodo coram Pseudo Ecclesiæ visibiles fuerunt ante Reformationem, si nondum a Romana Ecclesia defecerant? Quæ in contrarium opponi possunt jam supra soluta sunt.

C A P U T VII.

De Ecclesiæ indefectibilitate.

Ecclesiam Triumphantem indefectibilem esse concedunt Novatores: negant tantum deficere non posse Ecclesiam militantem: imo asserunt aliquando defecisse, ut ita suarum Ecclesiarum defectibilitatem excusent, quas nequeunt probare indefectibiles. Sed advertendum, ipsos concedere quidem Ecclesiam deficere non posse, licet tamen aliquando defecerit. Nos vero ostendimus ac propugnamus, ita indefectibilem esse, ut numquam defecerit. Quare fit

C O N C L U S I O.

Vera Christi Ecclesia numquam defecit.

Dem. In sacris litteris prædicatur aperte ac manifeste, perpetuam fore Ecclesiæ Christi durationem: Ergo &c. Prob. antec.. Isaia 61. hæc habentur: *Fœdus perpetuum feriam eis, & sciens in gentibus semen eorum, & germen eorum in medio populorum; omnes qui viderint eos cognoscent illos, quia iusti sunt semen, cui benedixit Dominus.* Atque hæc verba Luc. 4. de Ecclesia novi testamenti intelligenda esse nos monuit. Daniel. 2. 44. *In diebus regnorum illorum suscitabit Deus cæli regnum, quod in æternum non dissipabitur.* Oseæ 2. 19. *Et sponsabo te mihi in sempiternum.* Psalm. 47. 9. *Sicut audivimus, sic vidimus in civitate Domini virtutum in civitate Dei nostri, Deus fundavit eam in æternum.* Et Ps. 88. 19. *In æternum servabo illi misericordiam meam, & testamentum meum fidele ipsi.* Matth. ultim. 20. *Ecce vobiscum omnibus diebus usque ad consum-*
ma-

mationem seculi. Denique ad Ephes. 4. 11. Ipse (Christus) dedit quosdam Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores, & Doctores ad consummationem Sanctorum in opus ministerii, in edificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in unitatem fidei & cognitionis filii Dei. Certe, quod Deus promisit, eventurum est infallibiliter; Promisit Ecclesie sue indefectibilitatem perennem: Ergo &c.

Accedunt luculentissima PP. testimonia.

S. Joannes Chrysostomus in Hom. de ejus expuls. Fortior enim, inquit, Ecclesia multo quam terra, imo & fortior celo, celum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. S. Hilarius lib. 7. de Trin. Hoc enim, ait, Ecclesie proprium est, ut tunc vincat, cum laeditur, tunc intelligatur, cum arguitur, tunc obtineat cum deseritur. S. Ambrosius lib. de Salom. c. 4. hæc habet: Navem Ecclesiam debemus accipere, in solo mundi istius constitutam, quæ crebris ventorum fluctibus, idest tentationum plagis, & verberibus fatigatur, quam turbidi fluctus, idest hujus seculi potestas conatur ad saxa perducere. Quæ etsi undarum fluctibus, aut procellis sæpe vexatur, tamen numquam potest sustinere naufragium, quia in arbore ejus, idest in Cruce, Christus erigitur, in puppi Pater residet gubernator, proram Paracletus servat Spiritus. Hanc per angusta hujus mundi freta duodeni in portum remiges ducunt, idest duodecim Apostoli. Verum sunt post hæc lydio lapide signanda, quæ magnus Ecclesie Doctor Augustinus de indefectibilitate Ecclesie protulit contra Donatistas clarissimis hisce verbis: Sed illa Ecclesia, quæ fuit omnium gentium, jam non est, periit. Hoc dicunt, qui in illa non sunt. Oh impudentem vocem! Illa non est, quia tu in illa non es. Vide, ne tu ideo non sis, nam illa erit, etsi tu non sis. Hanc vocem abominabilem, detestabilem, presumptionis & falsitatis plenam, nulla veritate suffultam, nulla sapientia illuminatam, nullo sale conditam, vanam, temerariam, precipitem, perniciosam prævidit Spiritus Dei. Eadem habet Tertullianus in Apologetico, alique ex PP. bene multi.

Hæc omnia confirmantur ratione eodem argumento, quod supra retulimus. Credendum enim non est, Deum saluti aditum occlusisse, sed si Ecclesia defecisset, aut aliquando posset deficere, aditum saluti hominum occlusisset: Ergo &c.

Di-

Ob. 1. Ecclesia Antichristi tempore deficiet : Ergo &c. prob. antec. nitidissima Pauli auctoritate in Ep. ad Thesalon. 2. 3. in qua hæc habet : *Nisi venerit discessio primum, & revelatus fuerit homo peccati filius perditionis* : Ergo &c.

Resp. Nego antec. & ad Pauli verba repono, per vocabulum illud *discessio* metonymice designatum esse Antichristum, quod ex particula copulativa & apertissime evincitur. Responsio est S. Augustini lib. 20. de civ. Dei c. 19. aliorumque PP.

Ob. 2. Ecclesia defecit in Adam & Eva, juxta Augustinum in Enchiridio ad Laur. c. 45. Ergo &c.

Resp. S. Doctorem citato loco tantummodo ostendere, primorum Parentum peccatum inhobedientiæ fuisse, non infidelitatis, per quam solam potest Ecclesia extingui. Neque enim illorum Theologorum sententiam probamus, qui ab Abel Ecclesiæ deducunt exordia, non a primis protoparentibus, ipsi enim promissi reparatoris signum acceperunt.

Ob. 3. Tempore Arrianæ Hæresis in Conciliis Ariminensi, & Seleuciensi sexcenti Episcopi defecerunt, ita ut juxta Hieronymi phrasim totus orbis ingemuerit, cum se videret Arrianum : Ergo tunc periit Ecclesia.

Resp. Ad hanc tritam & obsoletam Novatorum cantunculam profligandam referre hic non pigeat Jansenii Yprensis responsum in libro cui titulus *Spongia* Lovanii anno 1666. sequentibus verbis. *Cum vel maxime sæviret illa (Constantii) persecutio, verissimum fuit illud Augustini, quod Ecclesia in suis firmissimis tamquam columnis edificiis immobiliter stantibus eminebat. Tunc enim non solum Athanasius, sed fidelissimi cooperatores ejus Cajus, Ammonius, Agathodemon, Adelphius, Marcus, Paphnutius, alique tam Africa, quam Ægypti Antistites partim in desertis relegati, partim spontanea fuga, durante tempestate dilapsi fortissime perstiterunt. Tunc Gregorius ille Hispaniarum Episcopus, & Philo decus Lybie, quos Hieronymus numquam Arrianæ impietati mixtos dicit, Dracontius, quem S. Hilarion exulantem visit, Serapion Temuensis, sub Constantio confessione celeberrimus, & S. Antonii hæres, Eusebius Samosatenus ipsæ Constantio præ constantia generositate mirabilis, Cymatius Episcopus Cœlesyriæ & Carterius, quos pro fide exulasse testis est Athanasius, Catholica confessione clarissimi eluxerunt. Et ut nihil de Episcopis inferioris notæ dicam, quos Arrianus furor, dum celebrioribus subvertendis incumberet, in suis*
se-

sedibus intactos relinquebat, statim a morte Constantii integra concilia Catholicorum Episcoporum in Oriente celebrata sunt, in quibus de lapsorum Antistitum receptione tractaretur. Testatur enim Epistola Synodalis ex Concilio Alexandrino scripta, multos præclaros Episcopos ex Italia, Ægypto, & Lybia hac de causa confluxisse. Quod si vero ad Occidentem nos convertamus, Ecclesia Catholica non obstante quacumque Constantii immanitate, velut Tabernaculum Domini in sole positum radios suos in Orientem usque fundebat. Nam ut admirandos illos Episcopos S. Eusebium Vercellensem, Hilarium, Dionysium Mediolanensem pro fide exules prætermittam, idem Hilarius, quem pro Catholico nomine depresso citas, constantiam Episcoporum Germania prima & secunda, Provincia Aquitanica, & Novempopulana & Narbonensis & Provinciarum Britannia miris laudibus prædicat... Ex quibus omnibus manifestum est, quam falsum sit quod dicis, Arrianos applaudente toto terrarum orbe audivisse Catholicos.

Ad Hieronymi vero phrasim ita reponit: Significat Hieronymus, Episcopos illos cum sibi non essent conscii Arrianæ perfidiæ, ingemuisse de impostura perduellium, & miratos esse, quod, ut infra explicat, sine conscientia Hæretici ferebantur. Nam ut ibidem ex ipsis actis Concilii Ariminensis refert, Catholici illi Episcopi non solum generatim, sed etiam nominatim singulos Arrianæ hæresis articulos ab Ursacio & Valente abjurari fecerant. Hucusque Jansenius, cujus verba pro exacta inserviunt responsione.

C A P U T VIII.

De Infallibilitate Ecclesiæ.

Ecclēsiā in Conciliis Generalibus legitime congregatā infallibilem præferre auctoritatem vidimus ac probavimus jam lib. 3. Videndum nunc autem est, ac probandum similiter particularium Ecclesiarum, quæ per orbem dispersæ sunt, universalem & unanimem consensum in rebus ad fidem pertinentibus ab errore immunem esse, ac prorsus infallibilem contra pestifera Heterodoxorum dogmata.

C O N C L U S I O.

Peculiare totius Orbis Ecclesiæ infallibilis sunt auctoritatis omnes simul sumptæ.

Dem. Sacrarum litterarum testimonio. Isaia c. 59. 20. Cum venerit Sion Redemptor... hoc fœdus meum cum eis dicit

est Dominus, Spiritus meus qui est in te, & verba mea quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore seminis tui amodo, & usque in sempiternum. Olee 2. 19. Sponsabo te mihi in fide in sempiternum. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. Ita Matthæi ultimo, v. 20. Non desunt innumera alia scripturarum testimonia, quæ brevitatis gratia omittimus, & ad PP. auctoritates gressum facimus.

S. Irenæus lib. 3. adv. h. c. 3. Traditionem, inquit, itaque Apostolorum in toto mundo manifestatam, in omni Ecclesia adest perspicere omnibus, qui vera velint videre; cum jam lib. 1. c. 10. dixerit; Ecclesia per universum orbem usque ad fines terræ seminata, & ab Apostolis & a discipulis eorum accepit eam fidem, quæ est &c. Tertullianus lib. de Præscript. c. 20. Apostoli Ecclesias apud unamquamque civitatem condiderunt, a quibus traducem fidei & semina Doctrinæ ceteræ exinde Ecclesiæ mutuata sunt, & quotidie mutantur, ut Ecclesiæ fiant, ac per hoc & ipsæ Apostolicæ deputantur, ut soboles Apostolicarum Ecclesiarum... Itaque tot ac tantæ Ecclesiæ, una est illa ab Apostolis prima, ex qua omnes. Sic omnes prima &c. S. Augustinus lib. 7. De Baptismo c. 53. Nobis tutum est... fiducia securæ vocis asserere, quod in gubernatione Domini Dei Nostri J. C. universalis Ecclesiæ consensione roboratum est. Prætermittimus Cyrillum, Cyprianum, Hieronymum, aliosque tum ex Græcis tum ex Latinis sanctissimos PP.

Accedit ratio: Concilia Generalia infallibilis sunt auctoritatis, quia universalem repræsentant Ecclesiam; Ergo universalis Ecclesia inerrantiæ privilegio gaudebit. Rursus Dogma oppositum universalis Ecclesiæ consensui Hæresis est infallibiliter; Ergo universalis Ecclesiæ consensus infallibilis esse debet. His adde censuras S. Facultatis Parisiensis anno 1663. die 19. Februarii, & 1542. art. 18. & 1664. die 24. Maji contra Magistrum Gabrielem Drovét de Villeneuve, Lutherum & Vernantium injustos universalis Ecclesiæ infallibilitatis aggressores. Hucusque de vera Christi Ecclesia, de cujus notis differentes a veteri scholasticorum more discedere nec potuimus, nec debuimus.

LIBER QUINTUS.

De Romano Pontifice.

DE Supremo Ecclesiæ capite visibili, ejusque auctoritate pertractantes, ea certe in medium proferemus, quæ ab innumeris Theologis jam in medium prolata sunt. Et sane aut ea inspiciantur argumenta, quæ Romani Pontificis Primatum atque infallibilitatem vindicant, illis profecto nec antiquiora nec validiora; aut ea, quæ ab Heterodoxis & pessimæ farinæ hominibus in contrarium sunt toties & ad nauseam usque consarcinata, illis sane nulla sunt infirmiora, cum sint millies fracta penitus, atque contrita. Qua de re novitatis nihil hac in disceptatione attendat Theologiæ candidatus, vel ab aliis expectet, sed solum Romani Pontificis auctoritatem totis viribus propugnare discat ac revereri. Hæc tantum præmonuisse sufficiat: nunc controversiæ statum aperiemus.

CAPUT I.

De S. Petri Primatu supra cæteros Apostolos.

SUPRA cæteros Apostolos non ordine tantum, sed potestatis excellentia atque jurisdictionis S. Petrum emicuisse, negarunt illi, quibus semper invisa fuit Romani Pontificis auctoritas, hæretici præsertim Calvinistæ & Lutherani. Admisso enim S. Petri supra cæteros Apostolos Primatu, eadem prærogativa Petri successores decorandos esse nimis est manifestum, ac luculentissimum. Ast cum ex sacris litteris & constantissima Ecclesiæ traditione satis superque de hac potestativa Petri, ejusque successorum præeminentia constet, hinc nervos omnes intendere debemus, ut contra Ecclesiæ inimicos pro veritate pugnemus, licet ex Theologis innumeri invictissimis argumentis hanc spartam adimpleverint, quos fuscè enumerat in Præfat. ad Tract. de Rom. Pont. Doctissimus Bellarminus. Quare sit

C O N C L U S I O

*S. Petrus Primatum a Domino accepit supra
ceteros Apostolos.*

Dem. ex Matth. c. 16. 18. in quo post celeberrimam illam Petri confessionem: *Tu es Christus filius Dei vivi: Dominus respondit: Et ego dico tibi, quia tu es Petrum, & super hanc Petrum ædificabo Ecclesiam meam.* Ex quibus verbis ita argumentum conficitur. Ille a Christo constitutus est Rector Universalis Ecclesiæ & Apostolorum Princeps, super quem ædificata est Ecclesia, sed ex allatis verbis super Petrum Ecclesia ædificata est: Ergo &c.

Reponunt adversarii, Petrem esse Christum. Ita Calvinus lib. 4. instit. c. 6. §. 6. vel juxta Lutherum lib. de Pot. Papæ Petræ nomine fidem intelligi. Verum ad libitum ista dicuntur conficta, nec istas interpretationes patitur integer hujus testimonii sensus. Siquidem cum Christus Discipulos interrogasset, quem dicerent homines esse filium hominis, multi dixerunt: Dein reposuit: *Vos autem quem me esse dicitis?* Petrus illico respondit: *Tu es Christus filius Dei vivi:* In hujus Confessionis præmium ad Petrum conversus Dominus ait: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc Petrum ædificabo Ecclesiam meam.* Petræ ergo nomine Petrus intelligitur, secus absurda nimis foret ista Christi locutio: *Tu es Petrus & super me ædificabo Ecclesiam meam,* vel *Tu es Petrus & super fidem ædificabo Ecclesiam meam.* Adde Petrum in hoc supra ceteros excelluisse, quod Christi fateretur Divinitatem, quam alii de eo non prædicaverant, at quod Christus Petrum Petrum esse enuntiaret, nihil erat novæ rei. Rursus verba illa: *Tu es Petrus &c.* a Christo juxta D. Hieronymum prolata sunt in præmium confessionis, de qua antea dixerat: *Beatus ex Simon Bar-Jona &c.* At quodnam præmium esse poterat, quod Christus Petrum vocari Petrum, omnibus testaretur?

Denique Petrum Petræ nomine designatum esse allato in testimonio PP. omnes tum Græci tum Latini prædicant. Origenes Hom. 5. in Exod. hæc habet: *Vide magno illi Ecclesiæ fundamento & Petræ solidissimæ, super quam Christus fundavit Ecclesiam, quid dicatur a Domino, modicæ fidei quare dubitasti?* Athanasius in Epist. ad Felicem: *Tu es Petrus, & super fundamentum tuum Ecclesiæ columna, idest Episcopi, sunt confirmatæ.* Basilii lib. 2. in Eunom. *Petrus propter fidei excellentiam Ecclesiæ ædificationem in se ipsum suscepit.* Nanzianzenus in Orat. de moder. serv. in disp. Pe-

Petrus Petra vocatur, atque Ecclesiae fundamenta fidei suae credita habet. Chrysostomus Hom. 55. in Matth. Dominus ait: Tu es Petrus, & super te edificabo Ecclesiam meam. Inter Latinos Tertullianus: Latuit aliquid Petrum edificandae Ecclesiae Petram dictum? Hieronymus in Epist. ad Damas. de sede Petri loquens ait: Super hanc Petram edificatam Ecclesiam scio. Denique S. Augustinus in Ps. contr. part. Don. Numerate Sacerdotes, vel ab ipsa Petri sede ipsa est Petra, quam non vincunt superbae inferorum portae. Est ne ergo constans haec Ecclesiae traditio Novatorum cavillis posthabenda?

Confirmatur altero testimonio Joan. c. 21, in quo cum Christus Petrum interrogasset, num eum plus adstantibus Apostolis diligeret illis verbis: *Diligis me plus his?* Petrus illico respondit; *Domine tu scis, quia amo te*, eique reposuit Christus, *Pasce oves meas*. Ex quibus verbis ita denuo fas est argumentari. Hoc in loco Petro committitur regimen gregis, quoniam plus cæteris diligebat: Ergo vel soli Petro data est ovium cura, quod non admittimus, vel si Petro & Apostolis, sane specialiori titulo Petro onus regiminis est demandatum, secus ob vehementiorem amoris vim nil supra ceteros recepisset. Antecedens, quod negant Lutherani, abunde probat Bellarminus de Rom. Pont. lib. 1. c. 15. ex verbo Græco ποιμαίνω, quod non tantum significat *pascere*, sed *regere* variis collectis scripturarum testimoniis, inter quæ illud præcipuum est, quod habetur apud Matth. c. 2. *ἐκ σὺ μοι ἐξελευσεται ἡγούμενος, ὅς τις ποιμαίνει τὸν λαόν μου τὴν ἰσραήλ*, *Ex te mihi exiet Dux qui regat populum meum Israel*. Quibus accedunt PP. Origenes in c. 6. Ep. ad Rom. Petro, inquit, *cum summa rerum de pascendis ovibus traderetur, & supra ipsum velut Petram fundaretur Ecclesia, nullius confessio virtutis alterius ab eo, nisi charitatis, exigitur*. S. Augustinus in c. Matth. 24. *Oves ipsas pascendas, docendas, regendasque committit*. Eadem docent Ambrosius lib. 10. in Luc. Gregorius M. lib. 4. Ep. 32. ad Mauric. Imp. & S. Bernardus lib. 2. de confid. c. 8. nec prætermittendus Chrysost. in c. Joan. 21.

Plura alia sunt in sacris litteris ad Petri primatum ostendendum, de quibus fuse pertractat citato loco doctissimus Bellarminus, sed quæ supra retulimus, cæteris sunt validiora. Concludendum igitur cum Augustino lib. 2. de Bapt. c. 1. *Quis nescit illum Apostolatus Principatum cuilibet Episcopatu præferendum?*

Ob. 1. Ad Petri Primatum supra ceteros Apostolos adstruendum nihil probat allatum Matthæi testimonium: Ergo &c. Prob. antec. Petra, super quam Ecclesia dicitur ædificanda, non Petrus erat, sed Christus: Ergo &c. Prob. antec. 1. Scriptura: Habet enim Apostolus ad Cor. 10. *Petra autem erat Christus.* 2. Splendidissimo S. Augustini testimonio ex serm. 13. de verb. Apost. desumpto, in quo S. Doctor hæc habet: *Tu es ergo, inquit, Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, super me ædificabo te, non me super te: & tract. 124. in Joan. Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam. Petra enim erat Christus, super quod fundamentum etiam ædificaturus esset Petrus: Ergo &c.*

Resp. Utique Christum Petram esse & fundamentum Ecclesiæ, ac de eo Paulum loquutum esse in sua ad Corinthios Epistola. Nego tamen, Christum esse Petram illam, de qua Matthæi c. 16. ob rationes superius allatas, neque aliquid in contrarium officere utrumque Augustini testimonium. Siquidem lib. Retract. 1. c. 21. an per Petram in Evangelio Matthæi Christus, vel Petrus intelligi debeat, non vult S. Doctor definire, & utramque sententiam probabiliorē vocat, quam relinquit arbitrio lectorum: inquit enim: *In hoc libro (contra Epist. Donat.) dixi in quodam loco de Apostolo Petro, quod in eo tanquam in Petra fundata sit Ecclesia, qui sensus etiam cantatur ore multorum in versibus B. Ambrosii, ubi de Gallo Gallinaceo ait: Hoc ipso Petra Ecclesiæ canente culpam diluit, sed scio, me postea sapissime sic exposuisse, quod a Domino dictum est: Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, ut super hanc Petram intelligeretur, quam confessus est Petrus dicens: Tu es Christus filius Dei vivi, ac si Petrus ab hac Petra appellatus personam Ecclesiæ figuraret, quæ super hanc Petram ædificatur, & accepit claves regni cœlorum. Non enim dictum est illi, tu es Petra, sed tu es Petrus. Petra autem erat Christus, quam confessus Simon, sicut eum tota Ecclesia confitetur, dictus est Petrus. Harum autem duarum sententiarum, quæ sit probabilior, eligat lector. Cæterum etiam illis in locis, in quibus S. Doctor Petræ nomine Christum intelligit, uti serm. 13. de verb. Ap. S. Petrum vocat primum & præcipuum Apostolorum, & ejus Apostolatus Principatum verbis magnificis commendat.*

Ob. 2. Petræ nomine SS. PP. Petri fidem intellexerunt: Ergo

Ergo &c. Prob. antec. S. Hilarius lib. 6. de Trinit. *Super hanc igitur confessionis Petram Ecclesiae ædificatio est* Hæc fides Ecclesiae est fundamentum. S. Cyrillus Alex. lib. 4. de Trin. *Petram opinor nihil aliud, quam inconcussam & firmissimam discipuli fidem vocavit.* S. Chrysost. Hom. 55. in Matth. *Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, idest fidem & confessionem:* Ergo &c.

Resp. Dist. antec. SS. Patres Petræ nomine fidem intellexerunt subjective sumptam, atque a Petro indistinctam, conc. secus, nego. Allata igitur SS. PP. testimonia Petræ nomine Petri fidem designant, quatenus fides auxit Petri meritum, ob eamque meruit Petram nuncupari, super quam erat Ecclesia ædificanda. Ita S. Hieronymus Ep. 61. scribit: *Super aquas Petri corpus non ambulasse, sed fidem:* quibus verbis sicuti S. Doctor non negat, Petrum vere & proprie super undas ambulasse, sed fidem attingit, quæ causa fuit, cur Petrus super aquas graderetur; ita dum cæteri SS. PP. fidem Petri nuncupant Petram, minime negant, Petrum vere & proprie Petram fuisse nuncupatum.

Ob. 3. Cæteris etiam Apostolis datas esse claves Regni, cum dictum est Petro: *Tibi dabo &c.* testantur Hilarius lib. 6. de Trin. S. Augustinus serm. 30. de divers. aliique: Ergo nullum habuit Petrus Primatum supra cæteros. Præterea S. Augustinus tract. 50. in Io. hæc habet: *Si hoc Petro tantum dictum est, non facit hoc Ecclesia. Si autem & in Ecclesia fit, ut quæ in terra, ligantur, in cælo ligentur, & quæ solvuntur in terra solvantur in cælo, quia cum excommunicat Ecclesia, ligatur in cælo excommunicatus, cum reconciliatur ab Ecclesia, in cælo solvitur reconciliatus. Si hoc ergo in Ecclesia fit, Petrus quando claves accepit, Ecclesiam sanctam significavit.* Ex quibus verbis eruitur, Petrum non proprio, sed Ecclesiae nomine & persona claves accepisse: Ergo &c.

Resp. Datas quidem fuisse Petro & Apostolis claves Regni cælorum, sed Apostolis quidem cum dependentia & subordinatione ad ipsum Petrum. Ita passim SS. PP. Origenes in Scorp. c. 10. *Nam etsi adhuc clausum putas cælum, memento claves ejus hic Dominum Petro, & per eum Ecclesiae reliquisse.* Optatus Milevitanus: *Bono unitatis B. Petrus, cui satis erat, si postquam negavit solam veniam consequeretur, & præferri omnibus Apostolis meruit, & claves Regni cælorum communicandas cæteris, solus accepit.* Omittimus alios plures ex SS. PP. quorum una est plane sententia. Ad

auctoritatem vero S. Augustini dicimus, Petro collatas quidem fuisse claves nomine Ecclesiae non tanquam Ecclesiae Legato, sed tanquam Ecclesiae Principi, rectori ac moderatori, quod & idem S. Doctor aperte pronuntiat tract. 124. in Jo. hisce verbis: *Petrus Apostolus propter Apostolatus sui primatum Ecclesiae gerebat figurata quadam generalitate personam, quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura unus homo erat, gratia unus Christianus abundantiore gratia unus idemque primus Apostolus: sed quando ei dictum est: Tibi dabo claves &c. universam significabat Ecclesiam.* Et serm. 13. de verb. Dom. Petrus, inquit, *Ecclesiae figuram portans. Apostolatus Principatum tenens.* Nec aliter sentire potuit praeclarissimus fidei defensor, qui licet Christus vere & proprie fuerit Baptizatus, tamen lib. 15. de Trin. c. 26. asserere non est veritus, *Christum gessisse figuram Ecclesiae, quando baptizatus est.* Nihil ergo adversariorum sententiae accedit praesidii ex auctoritate Augustini, qua potius jugulantur, perimuntur.

Ob. 4. S. Cyprianus lib. de Unit. Eccl. hæc habet: *Hoc erant utique ceteri Apostoli, quod fuit & Petrus, pari consortio praediti & honoris & potestatis, sed exordium ab unitate proficiscitur, & primatus Petro datur, ut Ecclesia una monstretur.* Et infra: *Episcopatus unus est, cujus a singulis in solidum pars tenetur: Ergo &c.*

Resp. Duo attingere hoc in loco D. Cyprianum, potestatem videlicet intrinsecam & essentialem, & potestatem extrinsecam & accidentalem. Prima competit omnibus Apostolis, quatenus ordine sunt Episcopatus insigniti, & rerum gerendarum habent amplitudinem; secunda soli tribuitur Petro, in quo Christus centrum posuit unitatis Ecclesiae. Cum autem unusquisque teneatur unitati adhærere, ne in schisma miserrime prolabatur, debet propterea ab unitate necessario dependere. Quædam hinc resultat in centro præeminentia ac potestas, per quam tenetur unitatem servare, & cæteras ne ab unitate recedant continere. Hic plane sensus est verborum Cypriani, ut patet ex integra textus expositione. *Quamvis Apostolis omnibus, ita Cyprianus, post resurrectionem suam, parem potestatem tribuat & dicat: Sicut misit me Pater, & ego mitto vos, accipite Spiritum S. &c. tamen ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem ab uno incipientem sua auctoritate disposuit.* Hoc erant utique ceteri Apostoli &c. Atque eadem est pro altero Cypriani testimonio inconcussa responsio.

Ob. 5.

Ob. 5. SS. PP. tribuunt æqualem Petro & Paulo potestatem ; Ergo &c. prob. antec. S. Epiphanius hæres. 27. hæc habet : *Roma primi omnium Petrus & Paulus Apostoli pariter & Episcopi fuerunt*. S. Irenæus : *Ecclesiam Romanam a S. Apostolis Petro & Paulo institutam fuisse ac fundatam*. Ita ferme cæteri PP. Cyrillus Hierosolymitanus , Joannes Chrysostomus , Ambrosius , alique .

Resp. in Petro & Paulo duo esse considerata , disseminationem doctrinæ videlicet per Apostolatam , & munus regendi in Ecclesia . Dum igitur SS. PP. asserunt Petrum & Paulum in Urbe Apostolos fuisse & Episcopos , Romanam Ecclesiam ab utroque fuisse fundatam , dum ipsos Romanæ Urbis Patres , Principes Sacerdotum appellant , disseminationem doctrinæ respiciunt tantummodo & nil aliud , & si ab aliquibus Paulo primatus tribuitur , primatum intellige prædicationis , non auctoritatis .

Ob. 6. Romani Pontifices in Bullis dicunt , se habere auctoritatem Petri , & Pauli . Ita Paulus III. in convocatione Concilii Tridentini .

Resp. Et aliorum Romanorum Pontificum diplomata audienda esse . *Ex auctoritate Dei* , inquit Joannes VIII. Ep. 262. & BB. *Apostolorum Petri & Pauli , & omnium sanctorum &c. jubemus te omni Ecclesiastica communione privatum*. Nicolaus I. in sententia contra Photium lata : *Sic* , inquit , *Dei omnipotentis & Beatorum Apostolorum Principum Petri & Pauli , & omnium simul sanctorum , atque venerandorum sex universalium Conciliorum auctoritate , nec non & Spiritus S. per nos iudicio ab omni Sacerdotali honore alienus*. Alexander II. Ep. 9. *Ex parte Domini N. J. C. & sanctæ Dei genitricis Mariæ , sanctorumque Apostolorum Petri , & Pauli omniumque sanctorum & electorum Dei &c.* Quid ad hæc imbelles Refractarii ? Loquuntur ergo Romani Pontifices in suis diplomatibus de auctoritate præsidii , quod implorant , non de auctoritate , cui successerint .

C O N C L U S I O II.

Romanus Pontifex primatum habet in Ecclesia jure divino .

Sequitur ex præmissis , & breviter demonstratur .

Ille primatum habet in Ecclesia jure divino , qui est Petri successor ; atqui Romanus Pontifex est Petri successor : Ergo primatum habet in Ecclesia jure divino . Minor probatur locupletissimo & infallibili traditionis testimonio .

Atque inter PP. qui innumeri prorsus sunt , sit primus S.

Cyprianus, qui de Cornelio Romano Pontefice Ep. 52. sic loquitur: Factus est autem Cornelius Episcopus & Christi ejus iudicio, de Clericorum pene omnium testimonio, de plebis, quæ tunc adsuit. suffragio, & de Sacerdotum antiquorum, & bonorum virorum collegio, cum nemo ante se factus esset, cum Fabiani locus, idest cum locus Petri, & gradus Cathedræ Sacerdotalis vacaret. Et Epist. 55. ad Cornelium Romanum Pontificem: Post ista adhuc insuper Pseudo-Episcopo sibi ab Hæreticis constituto, navigare audent, & ad Petri Cathedram, atque ad Ecclesiam principalem, unde unitas Sacerdotalis exorta est: a schismaticis & prophanis litteras ferre, nec cogitare eos esse Romanos (quorum fides Apostolo predicante laudata est) ad quos perfidia habere non possit accessum. Accedit Optatus Milevitanus lib. 2. contr. Parmen. Cathedra unica est, quæ est prima de dotibus..... Sedit prior Petrus, cui successit Linus, Lino successit Clemens, Clementi Anacletus &c. Julio Liberius, Liberio Damasus, Damaso Siricius hodie, qui noster est socius, cum quo nobis totus orbis commercio Formatarum in una communionis societate concordat. S. Petrus Chrysologus in Epist. ad Eutychetem, quæ refertur I. parte Concil. Chalced. In omnibus autem hortamur te, frater honorabilis, ut his, quæ a Beatissimo Papa Romanæ Civitatis scripta sunt, obedienter attendas, quoniam B. Petrus, qui in propria sede & vivit & præsidet, præstat querentibus fidei veritatem. Nos enim pro studio pacis & fidei extra consensum Romanæ civitatis Episcopi causas fidei audire non possumus. S. Hieronymus Ep. 57. ad Damasum: Beatitudini tuæ, idest Cathedræ Petri, communionem consocior. Super illam Petram edificatam Ecclesiam scio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in Arca Noe non fuerit, peribit regnante Diluvio..... Quicumque tecum non colligit, spargit, hoc est, qui Christi non est, Antichristi est. S. Augustinus Epistola ad Generosum 165. Si ordo Episcoporum sibi succedentium considerandus est, quanto certius, & vere salubriter ab ipso Petro numeramus, cui totius Ecclesiæ figuram garenti, Dominus ait: Super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam, & portæ inferorum non vincent eam. Petro enim successit Linus, Lino Clemens, Clementi Anacletus &c. Damaso Siricius, Siricio Anastasius... In illum autem ordinem Episcoporum, qui ducitur ab ipso Petro usque ad Anastasium, qui nunc eandem cathedram tenet, etiamsi quisquam traditor per illa tempora subrepsisset, nihil præjudicaret Eccle-

eclesia. Ex quibus Augustini, aliorumque PP. verbis firmissima constat de primatu Romani Pontificis Ecclesiae traditio.

Quam & si rursus consulere velimus, innumera alia suppeditare poterimus argumenta. Ex traditione itaque habemus, Romanam Ecclesiam cæteris esse potentiorē, cui conveniat Principatus, & ad quam universi orbis confugere debeant Ecclesiae. Sufficiat pro omnibus S. Irenæi testimonium, qui lib. 3. advers. Hæres. c. 3. hæc habet: *Quoniam valde longum est in hoc tali volumine omnium Ecclesiarum enumerare successiones, maximæ & antiquissimæ & omnibus cognitæ a gloriosissimis duobus Apostolis Petro & Paulo Romæ fundatæ & constitutæ Ecclesie eam, quam habet ab Apostolis traditionem, & annuntiatam hominibus fidem per successionem Episcoporum pervenientem usque ad nos, judicantes, confundimus eos, qui quoquomodo, vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel cecitatem & malam sententiam, præterquam oportet colligunt. Ad hanc enim Ecclesiam propter potentiorē principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam.* Nec prætermittere possumus Tertullianum lib. de Pudicitia c. 1. vocare Romanum Episcopum Pontificem maximum, & Episcopum Episcoporum.

Præterea ex traditione & Ecclesiasticæ historiæ monumentis deducimus, Romanos Episcopos fidei controversias direxisse tanquam iudices, excommunicasse aliarum Ecclesiarum Antistites, & jus cæteris dixisse Patriarchis. Id comprobatur ex S. Irenæo, qui Victorem Romanum Pontificem adhortatus est, ne Asiaticos Episcopos ob controversiam de Paschate anathemate percelleret, teste Eusebio lib. 5. Hist. Eccl. c. 24. Ex S. Stephano, qui Cyprianus & Africanis Episcopis in causa rebaptizantium fortiter restitit: Ex eo quod Concilia Orientis irrita haberentur, nisi essent auctoritate Romani Pontificis firmata, ut ex Socrate & Sozomeno evincitur. Pluraque alia Historiarum & Pontificii Primatus firmissima monumenta prætermittimus, de quibus apud Bellarminum de Rom. Pontif. & Natalem Alexandrum sæc. pr. p. 187. aliosque.

Responsiones ad Objecta.

Ob. 1. Romanus Pontifex non est Episcopus Episcoporum: Ergo Primatum non habet supra ceteros Episcopos. Prob. antec. auctoritate Cypriani, qui in Epistola ad Quintum ait: *Neque enim quisquam nostrum Episcoporum se Episcopum constituit: Ergo &c.*

Q 4

Resp.

Resp. Nego anteced. & ad auctoritatem Cypriani pono, 1. veniam dandam esse Cypriano, si aliqua protulit sub-
iratus quandoque & commotus in Stephanum, cum juxta Augustinum sanguine suo satis maculas abluerit: 2. allata Cypriani verba referenda esse ad Africanos Episcopos, inter quos oborta erat controversia de rebaptizandis hæreticis, circa quam satis sensum suum expressit S. Martyr sequentibus verbis: *Superest ut de hac ipsa re singuli, quid sentiamus, proferamus neminem judicantes, aut a jure communionis aliquem, si diversa senserit, amoventes. Neque enim quisquam nostrum Episcopum se Episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit, quando habeat omnis Episcopus pro licentia libertatis ac potestatis suæ arbitrium proprium, tamque judicari ab alio non possit, quam nec ipse potest alterum judicare.* Ex quibus abunde patet, Cyprianum nullam de Romano Pontifice mentionem facere. Ceterum laudatus Martyr satis agnovit Romani Pontificis Primatum in fidei causis judicandis etiam contra Episcopos, ut patet ex illius Epistola 67. ad Stephanum I. in qua illum adhortatur, ut Martianum Arelatensem Episcopum deponat, qui ad Novatianos defecerat, hisce verbis: *Quamobrem facere te oportet plenissimas litteras ad Coepiscopos nostros in Galliis constitutos, ne ultra Marcianum pervicacem & superbum, & divinæ pietatis ac fraternæ salutis inimicum, collegio nostro insultare patiantur: & infra: Dirigantur a te litteræ in Provinciam & ad plebem Arelate consistentem, quibus abstento Marciano alius in locum ejus substituatur.*

Ob. 2. A SS. PP. Episcopi vocantur Petri successores; Ergo ipsis eadem tribuitur potestatis plenitudo. Prob. antec. ex eodem S. Cypriano Ep. 27. *Dominus noster, cujus præcepta metuere & observare debemus, Episcopi honorem & Ecclesiæ suæ rationem disponens, in Evangelio loquitur, & dicit Petro: Ego dico, quia tu es Petrus &c. inde per temporum & successionum vices Episcoporum ordinatio & Ecclesiæ ratio decurrit, ut Eccl. sia super Episcopos constituatur, & omnis actus Ecclesiæ per eosdem Prepositos gubernetur.* Similia scripsere Hieronymus Ep. 1. Ephrem Syrus de laud. Basilij M. Gaudentius Brix. Serm. 1. alique.

Resp. S. Cyprianum, aliosque PP. quandoque Episcopos Petri successores nuncupasse, non quod Episcopi eandem haberent Petri auctoritatem, sed quia in Petro origo est pote-

potestatis. Ceterum quæ fuerit Cypriani aliorumque PP. sententia, jam supra exposuimus.

Ob. 3. Episcopi vocantur a SS. PP. Christi Vicarii; ergo eandem habent cum Romano Pontifice auctoritatem. Anteced. Iprobant S. Cyprianus Ep. 55. & S. Bernardus Ep. 42.

Resp. dist. antec. Episcopi vocantur Christi Vicarii æqui juris cum Petro, nego antec. diversi & minoris juris, conc. antec. Siquidem Episcopi vices gerunt Christi in propria Ecclesia; Pontifex Romanus in Ecclesia universa.

Ob. 4. Nonnulli ex SS. PP. Episcopos dixere universalis Ecclesiæ curam sustinere: Ergo &c.

Resp. Nonnullorum apocryphorum scriptis allatam propositionem inniti, vel si inconcusse PP. auctoritati, PP. illi intelligendi sunt de cura universali, quæ non ex vi datæ potestatis, sed ex charitatis præcepto proficiscatur, ad quod servandum omnes tenemur.

C A P U T II.

De Infallibilitate Romani Pontificis.

DE Primatu Romanorum Pontificum disseruimus hætenus, nunc de infallibili eorundem oraculo disputandum. Neque hic sermo est de controversiis, quæ facti quæstiones respiciunt. De his ceteris omnibus enucleatius egit sapientissimus Berti. Quare vide hujus compendii lib. 17. c. 4. Quæstio igitur tota versatur circa illas controversias, quæ juris dicuntur, in quibus Pontificem Romanum infallibilem esse negant illi, quorum odium in Romanam Ecclesiam æternum est. Infinita propemodum ad hoc pertinentia congefferunt Theologi, & præsertim Thomas Waldensis lib. 2. Doctr. fid. Joannes de Turrecr. lib. 2. Summæ; Joannes Driedo lib. 4. de Eccles. dogm. Cajetanus de potest. Papæ, Hosius lib. 1. contr. Brent. Melchior Canus lib. 6. Bellarminus de Rom. Pont. aliique propemodum innumeri. Omnia summatim attingemus, ne fines prætergrediatur institutæ brevitatis ratio. Quare sit

C O N C L U S I O U N I C A.

In quæstionibus juris infallibile est Romani Pontificis judicium.

Iis prætermisissis, quæ doctissime & copiose tractat Cl. Ber-

Berti cit. loc. & ad quem Lectorem remittimus, sic Thesis nostra probatur.

I. Momentum ex Scripturis.

Quod Petro promissum a Christo est, & Petri successoribus promissum esse certissime credimus & profiteamur; atqui a Christo promissa est Petro infallibilitas; ergo & ejus successoribus. Minor ostenditur ex cap. Lucæ 22. in quo hæc habentur non juxta textum Græcum tantummodo, ut falso putavit Bellarminus, sed etiam juxta textum Latinum, ut ex utriusque collatione constare poterit. *Σίμων, Σίμων, ἰδὲ ὁ σατανᾶς ἐξηπάσασο ὑμᾶς, πῶς σινιάσαι ὡς πόν σίτον. Ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σοῦ, καὶ σὺ ποτε ἐπιστρέψῃς, σὴρίζον τὰς ἀδελφὰς σοῦ.* Simon Simon, ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum. Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Ex quibus pro infallibilitate Romani Pontificis tale colligitur argumentum.

Christus promisit Petro non esse defecturam illius fidem. sed hoc promisit ejus successoribus etiam: Ergo &c. Min, prob. Christus promisit Petro indefectibilitatem illius fidei, per quam erant fratres confirmandi; atqui fratres non tantum erant confirmandi per Petrum, sed etiam per ejus successores; Ergo promisit Petro & successoribus ejus fidei indefectibilitatem. Quare S. Lucius I. Papa & Martyr in Ep. ad Episc. Hisp. & Gall. ita scripsit: *Ecclesia Romana Apostolica est, & mater omnium Ecclesiarum, quæ a tramite Apostolicæ traditionis numquam errasse probatur, nec hæreticis novitatibus depravata succubuit secundum ipsius Domini pollicitationem dicentis: Ego rogavi pro te &c.* Et Agatho Papa in Epist. ad Constantinum Imp. quæ lecta est in 6. Synodo: *Hæc est, inquit, veræ fidei regula, quam & in prosperis & in adversis vivaciter tenuit Apostolica Christi Ecclesia, quæ per Dei gratiam a tramite Apostolicæ traditionis numquam errasse probatur, nec hæreticis novitatibus unquam depravata succubuit, quia dictum est Petro: Simon Simon, ecce satanas &c. Ego autem rogavi pro te &c.* Hic Dominus fidem Petri non defecturam promisit, & confirmare eum fratres suos admonuit, quod Apostolicos Pontifices mee exiguitatis prædecessores confidenter fecisse semper cunctis est agnitum.

II. Momentum ex PP.

Infiniti propemodum essemus, si omnia SS. PP. testimonia hic vellemus percensere. Qua de re hæc pauca sufficiant,
S. Pe-

S. Petrus Chrysologus in Ep. ad Eutychetem: Hortamur te, inquit, frater honorabilis, ut his, quæ a Beatissimo Papa Romana civitatis scripta sunt, obedienter attendas, quia B. Petrus, qui in propria sede vivit & præsidet, præstat querentibus fidei veritatem. Origenes super illa Matthæi verba: Porta inferi &c. Manifestum est, ait, etsi non exprimat, quod nec adversus Petrum, nec adversus Ecclesiam portæ prævalere poterunt inferorum, nam si prævalerent adversus Petram, in qua Ecclesia fundata erat, contra Ecclesiam etiam prævalerent. S. Cyrillus apud D. Thomam in Catena. Secundum hanc promissionem Ecclesia Apostolica Petri ab omni seductione & hæretica circumventionem manet immaculata. Theodoretus in Ep. ad Renatum Presb. Rom. Tenet sancta ista sedes gubernacula regendarum cuncti orbis Ecclesiarum tum propter alia, tum quia semper hæretici fœtoris expers permansit: S. Hieronymus in Ep. ad Damasum. Super istam Petram adificatam Ecclesiam scio. Obsecro ut mihi litteris tuis sive tacendarum, sive dicendarum trium hypostaseon detur auctoritas, non timebo tres hypostases dicere, si jubetis. Multa alia supra retulimus SS. PP. testimonia, quæ pro hujus loci firmitate etiam validissime pugnant.

III. Momentum ex Actis Conciliorum Generalium.

D. Thomas in Opusculo contra errores Græcorum ista refert Concilii Chalcedonensis verba: Veneramur secundum scripturas & Canonum definitionem sanctissimum antiquæ Romæ Episcopum primum esse & maximum Episcoporum. Et infra: Si quis Episcopus prædicatur infamis, liberam habeat sententiam appellandi ad Beatissimum Episcopum antiquæ Romæ, quia habemus Petrum Petram refugium, & ipsi soli libera potestate loco Dei sit jus discernendi secundum claves a Domino sibi datas, & omnia ab eo definita teneantur tanquam a Vicario Apostolici throni. Et sane Act. 1. hujus Synodi Leo Papa dicitur, Apostolicum gubernare Thronum, & sedes Romana caput omnium Ecclesiarum. Et Act. 2. cum legeretur Epistola Leonis PP. clamaverant: Anathema, qui ita non credit: Petrus per Leonem loquutus est; cumque Leo Dioscorum condemnasset, Synodus ait: Sanctissimus Archiepiscopus magnæ Romæ una cum ter Beatissimo Petro, qui est Petra & crepido Catholice Ecclesiæ, & ille, qui est rectæ fidei fundamentum, nudavit eum Episcopatus dignitate.

Synodus V. Generalis subscripsit iudicio Mennæ contra Anthimum pronunciato sequentibus verbis: Nos Apostolicam sedem sequimur, & obedimus, sicut charitas vestra scit, &

ipsius

ipsius communicatores, communicatores habemus, & condemnatos ab ipsa & nos condemnamus.

Prætermittimus sextam, septimam, & octavam Synodum, in quibus eadem sancita sunt. Vide Melchiorem Canum, Bellarminum, aliosque citatis locis.

IV. Momentum ex Historia Ecclesiastica.

Argumentum, quod suppeditant Historiæ Ecclesiasticæ monumenta in hunc modum conficitur. Romani Pontifices numquam a fide defecerunt, quod de aliarum Sedium Patriarchis dici nequit, & aliunde sine Conciliis Generalibus plurimas hæreses condemnarunt. Primum constat ex Macedonio, Nestorio, Sergio, qui Constantinopoli sederunt. In Alexandrina sede Gregorius, & Lucius fuerunt Ariani, & Dioscorus Eutychianus. In Antiochena Paulus Samosatenus fuit Hæresiarca, & Macarius Monothelita. In Hierosolymitana denique Eutychius & Hilarius fuerunt Arianismo imbuti, & Joannes Origenistas fovit. At in Ecclesia Urbis Romanæ, inquit Ruffinus in exposit. Symb. *neque hæresis ulla sumpsit exordium, & mos ibi servatur antiquus.* Secundum liquet ex Pelagio, Priscilliano, Joviniano, Vigilantio, aliisque a Romanis Pontificibus damnatis veluti Hæreticis, quos itidem pro veris hæreticis universalis habuit Ecclesia. Tot ergo firmissimis Romani Pontificis infallibilitas munita præsidiis firma remanet atque inconcussa.

Responsiones ad objecta.

Ob. 1. cum Centuriatoribus Magdeburgensibus, qui varios notarunt certe supposititios Romanorum Pontificum lapsus, primumque inter ceteros proferunt Liberium, qui secundæ vel tertiæ formulæ Sirmiensi juxta ipsos subscripsit; ergo, inquit, nulla est Romani Pontificis infallibilitas.

Resp. His satisfacisse Cl. Berti in Tract. de Incarnat. ubi ostendit Sap. Vir Liberium primæ formulæ solummodo subscripsisse, quæ interpretative tantum hæretica erat.

Verum quoniam deprehendisse modo confidimus, Liberium nulli ex Sirmiensibus formulis adjunxisse manum, & Liberii lapsum inanem esse calumniantium hominum phantasiam in odium Apostolicæ Sedis, idcirco sequenti Appendice, quæ nos in hanc novam trahunt sententiam, validissima argumenta subjicimus, quibus arbitramur melius Pontificiæ causæ consultum iri.

A P P E N D I X

C O N C L U S I O.

*Commentitius est Liberii lapsus, & ex Sirmiensibus
formulis nullam approbavit.*

DEm. Nullam approbavit Liberius Sirmiensem formulam, ejusque lapsus idcirco commentitius est, quoties id validissimis innitatur rationibus, & quæ in contrarium ab adversariis proferuntur argumenta sint nauci, flocci, & pili facienda: Res autem ita se habet: Ergo &c.

Ostenditur i. pars. Et quoniam Historicorum auctoritate hoc potissimum in loco certandum est, recensendum prius est, quod de Liberio posteris amandarunt Sulpitius Severus, Socrates, Theodoretus, Cassiodorus, & Ruffinus.

Sulpitius Severus itaque Histor. Sac. lib. 2. hæc habet de Liberio: *Liberius quoque Urbis Romæ, & Hilarius Pictavorum Episcopus dantur exilio Sed Liberius paulo post Urbi redditur ob seditio-
nes Romanas.* Socrates Hist. Eccl. lib. 2. c. 37. Ed. Vales. *Ceterum, inquit, Liberius haud multo post ab exilio re-
vocatus Sedem suam recepit, cum Populus Romanus sedi-
tione facta, Felicem Ecclesia
expulisset, & Imperator licet*

*invitus assensum illis præbuis-
set, Theodoretus Hist. Eccl.
l. 2. c. 17. ait: Gloriosus igitur
veritatis athleta in Thra-
ciam, uti præceptum fuerat,
perrexit. Elapso autem bien-
nio Constantius Romam profe-
ctus est stexus itaque
Imperator (precibus Roma-
narum Matronarum) egre-
gium illum, omnique laude
dignissimum ab exilio redire
jussit. Ambos vero (Liberium
& Felicem) in commune Ec-
clesiam administrare permisit:
Quod cum populus recusaret,
omnes una voce clamarunt:
Unus Deus, unus Christus,
unus Episcopus Post
has christianissimæ plebis ac-
clamations pietate, ac justi-
tia plenas reversus est admi-
randus ille Liberius. Eadem
ferme recitat Cassiodorus, &
Liberium appellat Veritatis
propugnatorem, & victorem
sanctissimum, Hist. Trip. lib.
5. cap. 18. Ruffinus Aquile-
jensis lib. 1. Histor. cap. 27.
Liberius, inquit, Urbis Romæ
Episcopus, Constantio viven-
te regressus est. Sed hoc utrum
quod acquieverit voluntati suæ
ad*

ad subscribendum, an ad populi Romani gratiam, a quo proficiscens fuerat exoratus, indulgens, pro certo comperum non habeo.

Hinc præmissis in Liberii patrocinium primum hoc sit argumentum.

Ruffino duo incerta erant, idest Liberium revocatum fuisse ab exilio, eo quod acquieverit Constantii voluntati, & quod Constantius illi indulserit motus precibus populi Romani. Atqui Sulpitius Severus, Socrates, Ruffino æquales, Theodoretus homo doctissimus, Cassiodorus, *Vir acerrimi ingenii, & insignis eruditionis*, ut ait Hincmarus Rhemenfis, expresse, & definitive asserunt, Liberium ab exilio revocatum, non ex eo, quod Constantii acquieverit voluntati, quod ipsis debebat esse perspectum, sed quia ortæ sunt Romæ seditiones, aut quia a Matronis Romanis, quod idem est, Constantius fuerat exoratus, ut Liberium revocaret. Ergo Liberius numquam Sirmiensem formulam approbavit.

Deinde Theodoretus appellat Liberium ab exilio redeuntem *egregium, omnique laude dignissimum, atque admirandum*: Ergo Constantii minis certe non cessit, quod sic ostendo. Quia Theodoretus Liberium in exilium secedentem vocat *gloriosum civitatis atletam*, Liberius an-

te exilium sane Sirmiensem formulam non approbavit: Ergo quia *egregium* nuncupat, omnique laude dignissimum, atque admirandum post exilium, profecto cum esset apud Bæream integer in veritate permansit.

Præterea Romanus Populus, ut ex præmissis didicimus, enixe Constantium rogavit, ut Liberium ab exilio revocaret, adeo ut revertenti Liberio *obvius cum gaudio exiverit*, juxta Marcellinum Tom. V. Bibl. PP. & ipse Liberius, juxta Hieronymum in Chronico, *quasi victor Romanam intraret*. At quis est, qui nesciat, Romanum populum Nicænæ fidei studiosissimum fuisse, atque Athanasium ejusque defensores impense dilexisse? Age jam, si Liberius Athanasium damnasset, si fautoribus Arrianorum præbuisset auditum, fuissetne de Liberii salute adeo sollicitus? & tanto exultasset gaudio, dum ille Romam reverteretur? Liberium ergo, inquit Sozomenus Histor. Eccl. lib. 4. c. 15. *utpote Virum undeunque egregium, & qui pro Religione Imperatori fortiter restitisset, populus Romanus impense diligebat*. Quod magis ita confirmo.

Felix erat populo Romano invisus, quia juxta Theodoretum loco cit. *Formulam fidei a Nicænis PP. expositæ integram quidem, atque inviolatam*.

violatam servabat, cum iis tamen, qui eam labefactabant, libere communicabat. Atque ob hanc causam nemo ex Civibus Romanis in Ecclesiam ingressus est, dum ille intus esset. Si ergo Liberius primæ saltem formulæ, quæ interpretative saltem labefactata erat, subscripsisset, in eadem fuisset Felicis conditione.

Ulterius Episcopos illos, qui Arimini lapsi erant, Liberius execravit, & pœnitentiæ leges lapsis imposuit, apud Socratem lib. 4. Histor. cap. 12. Si ergo & ipse lapsus fuisset, aliquo sane documento ea recantasset, quæ Imperatoris vi, & Arrianorum fraudibus irretitus admitterat.

Præterea litteras, & Legatos ad Liberium Romam reversum miserunt, tanquam

ad Nicænæ fidei, & vocis *ὁμολογίας* defensorem. Imo Eusebius Vercellensis Tom. 4. Ital. Sac. Romam veniens Liberium Papam adiit, quem summo gaudio Liberius excipiens, collegam illius se fore congratulabatur, ostenditque ei B. Eusebius fidei decretum, quod ipse & Athanasius vir gloriosus Alexandria peregrerunt cum ceteris Orientalibus Episcopis. Quis ergo credat hæc evenire potuisse, nisi documento aliquo suæ fidei constantiam Liberius comprobasset? Ultimo, nec Severus Sulpitius, nec Socrates, nec Sozomenus, nec Theodoretus, nec alii plures hunc Liberii lapsum unquam censorie notarunt. In odium ergo Romanorum Pontificum fabula hæc consarcinata est. Secunda pars constabit ex solutione argumentorum.

Responsiones ad Objecta.

Ob. 1. In Historia Arrianorum, quæ extat in Epistola S. Athanasii ad Solitar, hæc habentur: Sic itaque a principio ipsam Romanam Ecclesiam labefactare conati sunt (Arriani) optantes suam illi admiscere impietatem. Porro Liberius extorris factus post biennium denique fractus est, minisque mortis perterritus subscripsit: verum ea ipsa re comprobatur cum violentia eorum, tum Liberii in Hæresim illam odium, ejusque pro A-

thanasio suffragium, quamdiu scilicet libere arbitrioque suo agere licuit. Nam quæ tormentorum vi præter priorem sententiam eliciuntur, ea non reformidantium, sed vexantium sunt placita: & nonnullis interjectis: Constantius . . . Osum, quem exiliis vice anno integra Sirmii detinet, nec Deum metuens impius homo, neque Patris erga Osum affectum reveritus improbus ille, neque senectutem (centenarius quippe erat) vene-

veneratus vir inhumanus. Hæc namque omnia hæreseos gratiæ nihil fecit novus ille Achab, aliusque nostri ævi Balthasar. Tantam enim seni vim intulit, tandiuque illum ditinuit, ut malis oppressus vix tandem cum Valente & Ursacio communicaret, neque tamen scriberet contra Athanasium. Sed eam rem minime neglexit senex, instante quippe morte, vim sibi illatam quasi testamento declaravit. Ex his ergo patet, quid de Liberio sentire debeamus.

Resp. Quæ superius in contrarium ex Historia Arrianorum in medium prolata sunt verba, ea ex laciniosis mendis esse confecta. Si quidem Arrianorum historia n.4. meminit Leontii Arriani Antiocheni Pseudo-Episcopi hisce verbis: Leontius Castratus, qui nunc Antiochiæ Episcopus est. Dum ergo hæc scribebatur historia, Leontius in vivis adhuc degebat. Verum Leontius iste supremum diem clausit anno 356. ut ex Socrate probant Baronius ad eundem annum, & Valesius in Notis ad Socr. necnon Petavius in Animadv. ad Epiph. Scribebatur ergo Athanasii historia anno 356. Sed quis est, qui nesciat Osi Cordubensis lapsum anno 357. contigisse, & Liberii subscriptionem ad annum 358. referri? Dum ergo hæc scribebatur Historia, nihil adhuc Liberio contige-

rat. At reponunt, Athanasium potuisse hæc addere historiæ in sequentibus annis: Recte quidem, sed non vere: Athanasius enim falsa scribere non potuit. Si quidem hæc in historia hoc solum Osi crimen fuisse dicitur, quod malis oppressus, vix tandem cum Valente, & Ursacio communicaret. Sed hoc est apertum mendacium. Audiamus tres de Osi lapsu nitidissimos testes Athanasio æquales & Arrianorum persecutionibus agitados. Hilarius itaque Pictavorum Episcopus in lib. de Synod. exhibet exemplum blasphemiae apud Sirmium per Osum, & Potamium conscriptæ, idest subscriptione sua firmatæ, ut adnotarunt Benedictini Hilarii Editores. Idem in lib. cont. Constant. Imp. Sirmiensem formulam hæreticam nuncupat, eamque appellat deliramenta Osi, & incrementa Ursacii. Eusebius Vercellensis in Epist. ad Gregorium Eliberitanum Episc. Osum vocat Transgressorem. Demum S. Phœbadius Agenensis Bibl. PP. 1. 4. cum Osi lapsum sibi objecisset, non mihi, inquit, ejus auctoritate præscribitur, nam si nonaginta fere annis male credidit, post nonaginta illum recte sentire non credam. Hæc sane ostendunt, Osum aliquid plus præstitisse, quam vix cum Ursacio, & Valente communicare. Quis autem cre-

credat Athanasium in rebus tam magni momenti, & quorum ipse pars magna fuit, Officii lapsum ita occultasse, ut linimento verborum immi-neret, cum aliunde falsitatis accusari posset ab Arrianis eum undequaque prementibus? Quæ ergo superius ex hac historia contra Liberium adducta sunt in historia Arrianorum, certe sunt aliena manu inserta, quemadmodum certum est juxta omnes hanc eandem historiam initio manc-
cam ac mutilam esse. Adde in fine hujus historię pro-mitti Epistolam, quæ res in *Synodis Arimini, & Seleucia in Cappadocia gestas enarret*. Hæc autem desideratur. Quæ omnia sunt certæ depravatio-nis indicia.

Ob. 2. S. Hilarius in lib. contr. Constant. num. 11. Imperatorem alloquens: *Ver-tisti, inquit, deinde usque ad Romam bellum, eripuisti il-line Episcopum (Liberium), & oh te miserum! qui nescio utrum majore impietate rele-gaveris, quam remiseris*. Ex quibus contra Liberium hoc sit argumentum. Per Hila-rium impietas fuit Liberium relegare, & forsitan major ipsum ab exilio remittere: ergo Liberius juxta Hilarium Imperatoris acquievit volun-tati.

Resp. Ista facillime solvi. Scimus enim Constantium Li-berio reditum concessisse sub
Tom. V.

hac impia lege, ut cum Fe-lice in commune Ecclesiam administraret. Infandum sane scelus, quo *sedes Petri deho-nestaretur*, juxta Sozom. lib. 4. c. 15. Quod clarius expref-sit Nicephorus lib. 9. c. 37. hisce verbis: *A duobus Præ-sulibus simul gubernata, quod discordiæ signum, & ab Ec-clesiasticis legibus alienum est*. Merito ergo asseruit S. Hila-rius: *nescio utrum majore im-pietate relegaveris, quam re-miseris*.

Ob. 3. in Hilarii fragmen-tis plures leguntur Liberii E-pistolæ, quæ manifeste ipsius lapsum comprobant. Videli-cet fragm. IV. Epist. quæ in-cipit: *Studens paci*. Fragn. VI. Ep. *Pro Deifico timore*, & Ep. *Quia scio vos ad Vr-facium Valentem, & Ger-minium*. Accedunt hisce in Epistolis celebres Anathema-tismi ejusdem Hilarii in Li-berium. Ita in Ep. *Pro Dei-fico timore*, pag. 1337. *Ana-thema tibi a me dictum, Li-beri, & sociis tuis*. Et in Ep. *Quia scio vos n. 9. Prævari-catori anathema una cum Ar-rianis a me dictum*. Ergo Li-berii lapsus non est commen-titius.

Resp. Possem cum Dupinio reponere t. 2. Bibl. horum fragmentorum auctorem igno-tum omnino esse, & incertæ prorsus ætatis, aut cum Em. Perronio in lib. cui titulus: *Replique à la reponse du Roi*
R. de

de la grande Bretagne, illud esse opus aut Hilarii Diaconi Luciferiani, aut alterius ex eadem Luciferianorum Secta Hilario Pictaviensi æqualis. His tamen prætermisissis ea, quæ nobis obijciuntur, supposita, vitiosa, & S. Hilario prorsus indigna ostendere contenti sumus. Ita clamat Liberius, ita Athanasius, ita docet temporum ratio.

Exordiamur a Liberio, & ab Epistola quæ incipit: *Studens Paci*. Hac in Epistola Pseudo Liberius scribit, se Pontificatus sui initio acceptis Orientalium epistolis ad Athanasium deferendas Alexandriam tribus legatis tradidisse litteras, quibus ipsum sub excommunicationis pœna Romam accedere jubebat, Athanasium vero in Urbem venire noluisse, eapropter a se excommunicatum fuisse. Sed hæc omnia falsa profecto sunt.

Siquidem extat Epistola Liberii de lapsu Vincentii Capuani fragm. 6. quæ cum superioribus pugnat. Eam enim sic concludit Liberius: *Post cuius factum duplici affectus mœrore mihi moriendum magis pro Deo decrevi, ne viderer novissimus delator, aut sententiis contra Evangelium commodare consensum*. Hæc Epistola data est aut anno 353. aut initio sequentis, quoniam scripta est post Vincentii lapsum. Liberius autem ordinatus fuit anno 352. omni-

bus consentientibus. Hoc posito quis credat, Liberium excommunicationis pœnam tulisse in Athanasium initio Pontificatus sui, si initio Pontificatus sui tanto fuit ob lapsum Vincentii dolore correptus? Deinde fragm. V. extat Epistola Liberii ad Constantium Imper. in qua reddit rationem, cur expostulantibus Orientalibus Athanasium damnare noluerit sequentibus verbis: *Quod eodem tempore 80. Episcoporum Ægyptiorum de Athanasio sententia repugnabat... unde contra divinam legem visum est etiam, cum Episcoporum numerus pro Athanasio major existeret, in parte aliqua commodare consensum*. Quæro jam: qui ob acceptas Orientalium litteras Athanasium damnasse dici possit Liberius, cum eodem tempore Ægyptiorum Epistolam ad se perlatam adserat, atque ob eam Orientalibus noluisse commodare consensum?

Hactenus Liberium Liberio vindicavimus, nunc Athanasium consulamus.

Iste itaque S. Doctor in Hist. Arrianorum n. 35. refert Constantium Eusebium Eunuchum Romam misisse, qui minis, & muneribus Liberium ad condemnationem Athanasii pertraheret. At Liberius restitit inquit: *Qui, quæso, adversus Athanasium id agatur? Nam quem non una so-*
lum,

lum, sed & altera Synodus ex toto orbe coacta, purum, innoxiumque jure declaravit, quem Romana Synodus cum pace dimisit, quo pacto dammare possumus? Hæc sane sunt peremptoria.

Sed spuriam hanc esse Epistolam declarat ipsa temporum ratio.

Et sane anno 352. ad Pontificatum evehctus est Liberius. Anno autem 353. misit Athanasius ad Constantium Legatos Arelatem, qui ab ipso postularent, ut juberet, sicut jamdudum ipsi placuerat, consilium ad Aquilejam congregari pro causa Athanasii. Qui ergo fieri potuit, ut Pontificatus sui initio Liberius acceptis Orientalium litteris, Legatos tres miserit Alexandriam, qui Romam Athanasium evocarent, eumque reluctantem a sua communione repulerit?

Hæc sane tanti sunt ponderis, ut clarissime pateat, nihil præsidii contra Liberium ex fragm. Hilarii peti posse.

Quod de Epistola *Studens Paci*, diximus, idem de cæteris plane dicendum, quia si stylum, & cætera spectemus, dem in omnibus ingenium, & eadem auctoris indoles, quod in Epistola *Quia scio*, præsertim apparet, cum ibi eadem crambes recoquatur hisce verbis: *Cognoscat prudentia vestra, Athanasium, qui Ecclesie Alexandrinae Episco-*

pus fuit, priusquam ad Comitatum S. Imperatoris pervenissem, secundum litteras Orientalium Episcoporum ab Ecclesie Romane communione separatum esse, sicut teste est omne Presbyterium Ecclesie Romane. De quibus jam in superioribus censoriam protulimus veritatis notam.

Qua de re ad Anathematismos deveniamus.

Illos profecto supposititios esse, & incerta manu Hilario additos sentiunt Baronius ad ann. 357. n. 50. Benedictini PP. in Notis ad Hilar. & Nat. Alex. Diff. 32. Sec. 4. Art. 1. Et quidem jure merito, quod sequenti ratiocinio facillime suaderi potest. Opus istud ab Hilario ad limam redactum est Liberio jam Romam reverso. Quapropter quis credere potest hæc in Liberium jam correctum, & resipiscentem (juvat enim hic ejus lapsum supponere) voluisse Hilarium tanto zelo ac fervore proferre? cum jam tunc temporis Liberius, adversariis consentientibus, fidem Catholicam strenue defenderet. Apage cum his geris.

Fatendum ergo illa omnia commentitia esse, adeoque nihil Liberii infallibilitati detrahere.

Ob. 4. Faustinus, & Marcellinus Presbyteri in Præfat. ad Libellum precum Valentiniano, Theodosio, atque

Arcadio ab ipsis oblatum, qui primum a Sirmondo ex tenebris erutus in Biblioth. PP. illatus est Tom. 5. Edit. Lugd. pag. 652. ista de Liberio testati sunt: *Post duos annos venit Romam (Constantius) pro Liberio rogatur a populo, qui mox annuens ait: habetis Liberium, qui qualis a vobis profectus est, melior revertetur. Hoc autem de consensu ejus, quo manus perfidia dederat, indicabat. Quid ad hæc?*

Resp. 1. cum Tillemontio tom. 7. Adnot. 5. in Lucifer. Calar. allatam Præfationem nihil commune habere cum supplici Libello precum, adeoque Faustinum, & Marcellinum auctores non habere. Ridiculum siquidem videtur parvo libello præfationem adjicere. Adde allatam Præfationem ita exordiri: *Temporibus Constantii Imperatoris filii Constantini*, perinde ac si sermo haberetur de re multis jam sæculis præterita: Quæ cum perpenderet accurate Sollerius tom. 7. Julii ad diem 29. in comm. critico de S. Felice Papa allatam præfationem inter apocrypha amandavit.

Ob. 5. S. Hieronymus de Scriptoribus Ecclesiast. & in Chronico comprobat aperte Liberii lapsum. Inquit enim ultimo loco: *Liberius tadio victus exilii in hæreticam pravitatem subscribens, Romam*

quasi victor intravit. Et de Script. Eccl. Fortunatianus, inquit, natione Afer, Aquilejensis Episcopus imperante Constantio . . . in hoc habetur detestabilis, quod Liberium Romanæ Urbis Episcopum pro fide ad exilium pergentem primus sollicitavit, ac fregit, & ad subscriptionem hæreseos compulit. Sunt ne & hæc commentitia?

Resp. Hieronymum falsa retulisse, & falso rumore fuisse deceptum. Neque hoc in maximo Doctore insolitum prorsus, atque inusitatum, si oculos convertamus ad ea, quæ in Chronico de Cyrillo Hierosolymorum Antistite, ejusque ordinatione falso adnotavit, aut quæ adversus S. Joannem Chrysostomum veluti Origenistam ac flagitiosum hominem scripsit ad Theophilum Ep. 88. Nil mirum ergo, quod & circa Liberii lapsum decipi passus sit Hieronymus, cum & aliunde quisque sciat, aliis iis, quæ spargebantur fabulose de magno Meletio Antiocheno Episcopo, facilem auditum accommodasse.

Quid præterea, si cum Scalligero, & Tillemontio asseramus, vix ullum esse librum, cujus tum editiones, tum MSS. Codices tot mendis scateant, ac Hieronymi Chronicon? Sane quod spectat ad Liberii lapsum in Vaticano Hieronymiani Chronici exem-

exemplo illum desiderari scimus ex P. Mamachio, quemadmodum & in perantiquo Lucensi Codice, ut Mansius testatur in notis ad Natalem Alex. Diff. 30. sec. 4.

At inquis quid hæc, si eadem repetit Hieronymus in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis?

Repono & ista facili negotio falsitatis convinci. Quod ut commonstrem, assero, Fortunatianum strenuum fuisse Catholicæ fidei defensorem, idque ostendo ex Epistola Liberii ad Eusebium Vercellensem, quam ex Vercellensi Archivio primus omnium eruit Baronius, atque in ea sic de Fortunatiano loquitur Liberius: *Etiam ad fratrem, & Coepiscopum nostrum Fortunatianum, quem sciebam nec personas hominum vereri, & futura magis præmia cogitare, litteras erogavi, ut ipse pro sinceritate pectoris, & pro fide, quam se scit etiam cum discrimine vite præsentis custodisse, etiam nunc vobiscum dignaretur excubare.*

Præterquamquod nullum ex tota antiquitate proferri potest monumentum, quo probetur Fortunatianum Arrianæ, aut Semiarianæ hæresi nomen dedisse.

Ob. 6. Testimonia Philostorgii, Sozomeni, Nicephori, Petri Damiani, qui omnes vere lapsum esse Liberium testantur.

Resp. quod neque his frangimur, atque a proposito dimovemur. Et quidem non auctoritate Philostorgii, utpote hominis Arriani *Impii mendaciorum artificis*, ut eum vocat Photius.

Nec Sozomeni tangimur verbis, cum potius in causæ nostræ sit patrocinium quidquid ex ipso erui potest. Refert enim laudatus Scriptor lib. 4. c. 15. Liberium fuisse Beræa Sirmium ab Imperatore accersitum, moxque tentatum, ut *Filium Patri non esse consubstantialem profiteretur*. Addit Episcopos Arrianos, cum ea quæ contra Paulum Samosatensem, & contra Photinum Episcopum Sirmii decreta fuerant, ac præterea *fidei formulam in Dedicatione Antiochensis Basilicæ editam, in unum tunc libellum conjecisset, perinde quasi quidam sub obtentu vocabuli consubstantialis propriam hæresin stabilire conaretur, dedisse operam, ut Liberius, & Athanasius, alique consentirent*. Denique ait, Arrianos sparsis rumoribus divulgasse, Liberium quoque consubstantialis vocabulum condemnasse, & *filium Patri dissimilem confiteri*. Liberium vero recognita edidisse formulam, qua eos, qui *Filium secundum substantiam, & per omnia Patri similem non esse assererent, alienos ab Ecclesia pronunciabat*.

In hucusque narratis est ne ullum verbum de Athanasio per Liberum damnato? Ostendat, qui potest ex Sozomeno Liberum damnasse aliquatenus, aut reticuisse vocem *ὁμολογίων*. Cæterum etsi Sozomenus Liberum cecidisse assereret, ejus auctoritas non valde nos urgeret, quippe qui Liberianam Historiam fabellis aspersit. Quod patet præsertim ex eo, quod asserat, Episcopos Sirmienses Clerum Romanum postulasse, ut Felix & Liberius simul Romanam Ecclesiam administrarent.

Quod de Sozomeno dictum est hætenus, de Nicephoro dictum esse volumus, qui omnia ex Sozomeno excerpsit.

Petrum Damianum, aliosque non moramur, cum nimis a Liberii temporibus distent.

Ob. 7. Apud Anastasium in Lib. Pontif. Tom. 3. de Liberio hæc habentur: *Consensit præceptis Constantii, ut una participatio conveniret communionis cum hæreticis tantum ut non rebaptizarent: Ergo &c.*

Resp. Hæc esse non cæteris leviora, sed prorsus levissima. Etenim imprimis librum illum Anastasii non esse omnium Eruditorum sententia est, cum ex duobus Catalogis ab Henschenio editis Tom. 1. Apr. collectum fuisse Viri emunctæ naris cognoverint. Verum non ex

primo collectionem hanc fuisse factam, certissimum est, cum iste in exordio Pontificatus Liberii desinat, sed ex secundo, quem interpolatum agnosco ex iis, quæ in ipso narrantur de Sinuessana Synodo, inventa Cruce, de Julii Papæ exilio, cæterisque similibus. Sed quid multis indigemus? Quodnam sane commenti genus illud est, in quo adstruitur dogma rebaptizantium a Constantio & Arriani inductum? Quis audivit unquam tale?

Ob. 8. In Adonis Martyrologio ad diem 14. Augusti ista leguntur: *Natale S. Eusebii Presbyteri & Confessoris, qui præsentem Constantio cum fidem Catholicam constantissime defenderet, & Liberium Papam doleret Arrianæ perfidiæ consensisse: Ergo &c.*

Resp. Hæc quidem esse peremptoria. Sed interim notandum, hæc non esse Ecclesiasticis verba, sed Adonis, qui ea descripsit, quæ in Passionum Codicibus invenit, misso prorsus severioris critices examine. Quamobrem nil mirum, si in Ussuardi & hodierno Baronii Martyrologio illa omissa sunt.

Instab. Illa olim legebantur in Romano Breviario: Ergo &c.

Resp. Post Pii V. aliorumque Pontificum correctiones ablata sunt: Ergo erant emendanda. Sed finge etiam-

num

num extare: quid inde? Nil prorsus. Non desunt enim multa in Romano Breviario, quæ & adhuc indigent severiori lima. Vide Papebroch. in Propyl. Guidonem Grandi Dissert. Camald. 3.

Ob. 9. Felix II. qui Liberio in exilium misso, Petri cathedram tenuit, Antipapa non fuit, sed verus, ac legitimus Pontifex. Ita Bell. de Rom. Pont. lib. 4. c. 9. Shelstratus Antiq. Tom. 1. Diss. 2. aliique. Ergo Liberius canonico crimine, causæ nimirum catholicæ proditione sua excidit dignitate.

Resp. 1. Concedi posse Felicem II. Antipapam non fuisse, quin ex eo argui possit, Liberium fidem suam formulæ subscriptione commaculasse, etiam admissa auctoritate Pontificalis, vel Pseudo-Anastasio, cui adversarii innituntur. Hæc enim sunt hujus libri verba de Liberio: *Et congregati Sacerdotes, & cum consilio eorum Liberius ordinaverunt in loco ejus Felicem Presbyterum Episcopum, venerabilem virum.* Ex quibus unum e duobus infertur, videlicet: Quod cum videret Liberius nullam sibi fore spem reditus, quamdiu in proposito persisteret, vel ultro abdicasse Pontificatum, vel more majorum in persecutionibus frequentissimo jussisse, ut in ejus locum Episcopus Vicarius ordinaretur jure succes-

sionis, si in exilium mori contingeret. En Liberium in fide constantem, & Felicem legitimum Romæ Episcopum.

Resp. 2. Quod melius re expenia nulla fides habenda est Pseudo Anastasio millies interpolato, ut ostendunt sequentia. Ibi enim fingitur I. Constantium cum Liberio & Eusebio Romæ eodem tempore fuisse, omnibus repugnantibus Chronologis. Vid. Bolland. t. 3. Aug. II. Damasum facta Synodo cum Episcopis 28. & Presbyteris 25. mortuum Liberium damnasse, cum in tota antiquitate nulum sit de hac Synodo vestigium. III. Felicem in Civitate Corona 3. Idus Novembris occulte juxta muros passum esse cum multis tamen Clericis & Laicis. IV. in Vita Liberii Felicem depositum de Episcopatu habitasse in *pradiolo suo via Portuensi, ubi & requievit in pace* IV. Calend. Aug. Quæ omnia pluribus aliis omissis falsa & contradictoria esse nemo non videt. Ex quibus responsio nostra est, Felicem e Catalogo Romanorum Pontificum esse expungendum. Non ignoro, viros pietate celebres reclamare. Nihilominus pro certo habeo, S. Augustinum, & Optatum Milevitanum pro legitimo Pontifice Felicem non agnovisse. Vid. Ep. 53. al. 165. & lib. 2. cont. Parmen

men. cum alias duo isti PP. Liberio fuerint pene æquales. Eamdem sententiam amplectati sunt Onuphrius Panvinius in suis ad Platinam notis; Ciacconius in Vit. Fel. Christianus Lupus in Dict. Gregorii VII. t. 5. Dupinius Bibl. t. 2. Tillem. t. 6. Natalis Alexand. Dissert. 32. in sec. 4. & doctissimus Fleury t. 3.

Instab. Felix II. veluti sanctus veneratur. Ita legere est in Sacramentario & Antiphonario S. Gregorii M. & præsertim in Tolosano, in quo inter alios Pontifices sic Felix invocatur: *S. Felix Apostolice ora*. Idem habetur in pervetusto Kalendario Romano Frontonis, ubi sic legitur: *D. 29. (Julii) Natalis S. Felicis Papæ*. Idem in cæteris Martyrologiis Adonis, Rabani, Notkeri, Ussuardi, Baronii, Rosweidi &c. Ergo Felix non fuit Antipapa.

Resp. Hæc omnia monumenta satis valida non esse ad Felicis sanctitatem tuendam. Et sane prætermisissis Martyrologiis Adonis, Notkeri, & Rabani, in quibus assuta est fabula Constantii ab Eusebio Nicomediensi rebaptizati e cœnosis fontibus hausta, quod spectat ad Sacramentarium Gregorianum, Tolosanum, & Kalendarium Frontonis dicimus, illa intelligi posse de S. Felice I. qui fuit Pontifex & Martyr. Ita Natalis Alexander, &

Tillemontius eo vel magis quod si de Felice I. non intelligeretur, nullum ipse locum in sacris fastis haberet.

Ad Romanum Martyrologium reponimus, non deesse clarissimos viros, qui sentiant, aliquem quandoque veluti Sanctum in sacris Tabulis irrepsisse, qui vere Sanctus non fuerit, idque probant ex prima Baroniani Martyrologii editione, in qua ad diem 24. Januarii commemoratio agebatur *S. Xinoridis Martyris* ex male intellecto Chrysostomo, qui Hom. 14. de Lazaro Xinoridis appellativo nomine par Martyrum indicat. Confirmant ex eo, quod post correctum secundo a Baronio Martyrologium ad diem 2. Novembris nunciatur in Sacris Tabulis Theodorus Laodiceus, quem tamen Arriana pice tinctum obiisse ostendunt Valesius, Florentinius, Pagi, & Bollandistæ. Neque in iis, quæ ad Geographiam, Chronologiam, Topographiam, & Historiam pertinent, Martyrologium infallibilis auctoritatis esse quisquam suspicetur. Non enim in eo se implicarunt Romana Ecclesia aut aliæ quæcumque Ecclesiæ, ut nihil in Kalendaris, Breviariis, Martyrologiis ponerent, quod extra aleam dubitationis esset. Sed vid. Honorat. a S. Maria T. 2. lib. 1. Dis. 2. art. 5. §. 3.

Instab. In orbiculis Basilicæ

ex Ostiensis depicta est Rom. Pontificum Chronologia. Hæc pictura, ut judicant Viri doctissimi ad quintum Ecclesiæ sæculum spectat, eaque Felicem repræsentat. Ergo non est Felix inter Pseudo Pontifices annumerandus.

Resp. Falsos tunc temporis per Italiam rumores de Liberii lapsu sparfos fuisse, & falsos etiam de Felicis martyrio. Qua de re facile potest quisque sibi suadere, Pictorem, aut illum, qui operi præerat, existimasse, se

de Romana Sede bene mereri, si Sanctum illum legitime Ecclesiam administrasse edoceret.

Cæterum Antipapa esse potuit Felix, quin ejus sanctitati aliquid detraheretur. Sancta fuit mulier, quæ erat in civitate peccatrix, & Sancti, qui erant Publicani. Certe Felicem cum Arrianis communicasse concedunt adversarii. Quod si hocce peccatum ejus non officit Sanctitati, cur alia oberunt? Sed his tandem finis imponatur.

Ob. 2. Honorius I. Hæresi adhæsit Monothelitarum: Ergo &c.

Resp. Et de hoc universalis Ecclesiæ Pontifice peculiarem institui quæstionem in Buziano Compendio in tract. de Incarn.

Ob. 3. Joannes XXII. negavit visionem Dei intuitivam: Ergo &c.

Resp. Vide Buzianum Comp. tract. de Visione. Alia plura sunt argumenta, quæ contra Pontificiam auctoritatem proferuntur ab Hæreticis, sed ea nimis putida, fatua & insulsa sunt, ut in iis immorari idem sit ac oleum & operam perdere. Quare vide Bell. cit. loc. & Melch. Canum de Loc. Th. aliosque.

LIBER SEXTUS.

De SS. Patrum auctoritate.

DE SS. Patrum auctoritate in rebus Theologicis verba facturi rem totam certis volumus potius continere limitibus, quam prolixiorum effundere dissertationem, id enim instituti nostri ratio non postulat. Quæ de re ad certos quosdam Canones, quæ in hanc rem disputari solent, revocabimus, ne Theologiæ Candidati in

Patrum interpretatione a veritate recedant, & ex his, quantum necessitas postulat, valeant delibare.

CAPUT UNICUM.

C A N. I.

IN iis quæstionibus, quæ ad fidem non pertinent, nec traditionem aut sacras litteras respiciunt, omnium Patrum aliqua in re consensus probabile, non certum argumentum suppeditat.

C A N. II.

Quod si duo vel plures ex PP. in rebus ad fidem minime spectantibus consenserint, tantum illis auctoritatis demandandum, quantum rationibus, quas attulerint.

C A N. III.

Unius aut duorum SS. PP. auctoritas in rebus ad fidem pertinentibus probabilem facit fidem, non certam.

C A N. IV.

In fidei dogmatibus roborandis universalis Patrum consensus Theologo est firmissimum veritatis fundamentum.

C A N. V.

Si aliquis SS. Patrum docuerit aliquod dogma, quod postea ab Ecclesia rejectum fuerit, illud tanquam errorem reputare debemus, ipsum refellere, non S. Doctorem.

C A N. VI.

In aliqua Hæresi confutanda PP. qui ante illam scripserunt, minoris sunt auctoritatis, majoris vero illi, qui eam data opera confutarunt.

Sex istis regulis rite adhibitis in PP. lectione juvenes proficiant. Multa alia sane forent animadvertenda, sed Theologiarum disceptationum usu invalescente erunt aspera in vias planas. Quare ea prætermittimus.

Verum quoniam in rebus Theologicis, & in Augustinensium præsertim Theologia magna est auctoritas S. Augustini, quem cum de auxiliis agitur divinæ gratiæ, sequi tene-mur ac tueri, idcirco de ejus auctoritate nonnulla explanare per appendicem studuimus, & quæ apud alios sparsa leguntur, in hoc uno erunt congesta.

De Auctoritate S. Augustini in rebus Theologicis.

A P P E N D I X.

QUamvis omnia ad fidem probe tenendam, moresque honestati conformandos in omnibus S. Scripturæ libris accurate tradantur, nullus est tamen, qui neiciat Pauli Apostoli auctoritatem præ cæteris esse consulendam, qui singulari Dei consilio prædestinatus est vas electionis, & veritatis extitit prædicator.

Jam vero ut inter Scriptores sacros eminet Paulus, sic inter antiquæ fidei conditores, inter præclaros traditionis testes & Interpretes eminet certe Augustinus. Utinam illum sequerentur omnes: nullus profecto foret controversiis locus. Sed illud maximopere dolendum, Augustino non tantum Hæreticos insensos fuisse, sed contra illum Catholicos etiam arma sumpsisse; quod sane censeo plus esse quam detestabile.

Horum omnium catalogum texere maxime piget, sed cum necessitas postulet, aliquorum saltem hic exscribere non pigeat nomina reverenda, minime tamen reverenter tractanda.

Et sane Semipelagianorum omissis querimoniis, qui apud Massiliam degentes contra S. Augustinum ejusque

doctrinam de gratia insurrexerunt, Prospero & Hilario testibus in Epistolis ad S. Augustinum datis, primum hic nominabimus Jacobum Pereyret in Parisiensi Academia Theologiæ Professore, qui in sua Navarrici Collegii schola doctrinam de gratia traditurus præmisit *Apparatum ad tractatum de gratia, in quo Sanctissimi Doctoris auctoritatem nunc furtim aggreditur, nunc aperte oppugnat* (verba sunt anonymi, qui Apparatum confutavit). Unde inter alia commentus est, *Summos Pontifices doctrinam S. Augustini aliquo pacto improbasse; in aliquibus Augustinum inconstantem & varium esse, nec unius labii & scientia; sursurosos esse aliquos ejus libros; Seniores Augustini Hipponensis nonnullas esse propositiones etiam nunc scandalosas, & immituentes offensiones in pias aures, damnatas quasdam in Bajo & Jansenio, geminas ejus opiniones damnatas a Pontificibus, & a Facultate Parisiensi; Urbani VIII. in Bulla edenda mentem non fuisse, ne præjudicium doctrinæ S. Augustini afferret &c.* Sed huic jam præluserat Lovanii Joannes Schinkelius Molinistarum ex-
tro

tra Societatem militantium antesignanus. Is eo temeritatis prorupit, ut scribit insignis Academiae Lovaniensis Theologus in manuscripta D. Augustini Apologia, ut perruptis agminibus ipsum Augustinum cominus aggredere-
tur, & in scholis publicis illius Universitatis non tantum viva voce injuriosissima quæque, ipsis etiam hæreticis insolita in venerandum istum Præsulem pronunciaret, sed quo vulnera altius infligeret, discipulis quoque suis perlegeret, & dictaret tractatum a se compositum de auctoritate S. Augustini, in quo nihilo mitius S. illum Doctorem excepit. Ex hoc in Augustinum iniquo opere 22. selectæ sunt propositiones tenoris sequentis.

I. Augustini quædam dogmata ab Apostolica Sede in terminis esse damnata.

II. Miseram fore Ecclesiam, si Augustini placitis obstricta maneret.

III. Ecclesiam a tutela & pedagogia Augustini esse vindicandam.

IV. Augusti auctoritatem non plus valere, quam rationes, quas allegat, evincant.

V. Augustinum fuisse Doctorem perinde ac alium quempiam modernorum.

VI. Augustini dotes, seu naturales, seu infusas non fuisse altioris ordinis, quam alio-

rum Doctorum etiam Scholasticorum.

VII. Si post Augustinum nihil christiana eruditioni accesserit, Scholasticam Theologiam penitus rejiciendam fore.

VIII. Augustini auctoritatem interponentibus respondendum esse, Ecclesiam in suis filiis usque hodie crescere etiam eruditione.

IX. Augustinum Juliani Pelagianistæ argumentis non satisfecisse.

X. Si triumphus Ecclesiæ de Pelagianis niteretur posterioribus Augustini scriptis, immerito de iis illa triumphasset.

XI. Volentem sustinere partem Juliani non posse rationibus convinci.

XII. Augustini Theologiam de originalis peccati traduce esse rusticanam.

XIII. Ex Augustini opinione de peccato originis cogi nos incidere in sententiam Pelagii.

XIV. Augustinum sacrarum Litterarum auctoritatem sua expositione enervare, & ludibrio infidelium exponere.

XV. Augustinum quasi sub caligine constitutum ad veritatem a recentioribus inventam non attendisse.

XVI. Augustini sententiam fidelium non paucos turbasse, ejusque auctoritate percussos in Pelagianismum declinasse.

XVII. Augustini sententiam a multis duram nimis, indignam-

gnamque divina bonitate ac clementia judicari non mirum.

XVIII. *Ab Augustino, aliisque idem sentientibus peti posse, undenam suae scientiae certitudinem hauserint.*

XIX. *Augustini vestigiis non esse insistendum, sed aliter philosophandum.*

XX. *Augustini locutiones, quamvis aliquo sensu veras, improprias tamen esse, nec passim frequentandas.*

XXI. *Utrum Augustinus contra quod sentimus, sentiat, non admodum referre.*

XXII. *Non recte dici: illud saltem necessario ab omnibus esse tenendum, quod Augustinus asseruit, nec retraxit.*

Notandum tamen est omnes istas propositiones Schinkelii non esse, sed septimam, octavam, & vigesimam secundam legi in libro Joannis Roberti Jesuitae, cui titulus est: *An Nathanael fuerit Bartholomaeus Apostolus*. Decimamtertiam, decimamoctavam, & decimamnonam esse Gabrielis Vasquezii & primam quidem I. Tom. in I. 2. disp. 132. c. 3. n. 14. Secundam vero Tom. I. p. I. disp. 97. c. 3. n. 20. Tertiam denique Tom. 2. in I. 2. disp. 193. c. 4. n. 39.

Præterea decimaquarta, 15. 16. & 17. sunt Ludovici Molinae petulanter S. Doctore insultantis mirabile inventum. Et prima quidem in tractatu

De Opere sex dierum disp. 1.

Secunda in *Concordia* q. 23.

a. 4. & 5. disp. 1. memb. 6.

Tertia ibidem membr. ult.

Quarta ibid. memb. 6.

Vigesima, & 21. excerptæ sunt ex articulis n. 12. & 20. Jesuitarum Lovaniensium censura notatis ab Universitatibus Lovaniensi & Duacensi an. 1587. & 1588. Reliquæ vero propositiones Schinkelii sunt.

Interim in lucem emissio hujus Anti Augustiniani opere, Lovaniensis Academia graviter exulcerata, quod præcipui Magistri sui nomen & auctoritatem tam impiis dentibus dilaceratam videret, hominis istius audaciam detestata scripta quoque ipsius publico Decreto reprobavit 24. Maji 1644.

Neque his contenta ultra ipsas Alpes remedium quaesivit, quo auctoritatem Magistri sui vindicaret, & petulantes istas linguas compesceret, atque primos illos ejusdem S. Patris discipulos Prosperum & Hilarium imitata, qui Romam ad Cælestinum Papam profecti aliquando fuerunt, querelasque de Gallo- rum Semi-Pelagianorum petulantia adversus S. Augustinum deposuerunt, per binos quoque Deputatos suos Apostolicam Sedem accessit, atque exsurgentem Semipelagianam in eundem Augustinum temeritatem Urbano VIII. Pon-

Pontifici exposuit, auctoritatemque ipsius pro eadem retundenda instantè imploravit subjuncto supplici libello.

Sed Urbano VIII. paulo post e vivis sublato remedium intermissum fuit, quod tamen ab ipso non frustra sperandum videbatur, quippe qui in primo istorum Deputatorum alloquio aperte declaraverat die 26. Novembris 1643. *Intentionis suæ neutiquam fuisse ullum præjudicium S. Augustino procreare*, (editione scilicet Bullæ adversus Janseanium) imo *quicumque contrarium assererent, cohibendos esse*.

Interim Innocentium X. Urbani in Petri Cathedra successorem interpellarunt, porrecto ipsi altero supplici libello, qui de Pontificis mandato ad S. Officii Congregationem missus vepribus hæsit, forsitan adversariorum potentia, artibus & falsis suggestionibus retardatus.

Contigit porro anno 1650. ut per Hispanias spargeretur libellus, in quo legebantur duæ & viginti illæ propositiones in S. Augustinum contumeliosissimæ, sed a Patribus Augustinensibus ad eam proterviam reprimendam nil validius visum est, quam rem ad Catholicum Regem deferre, ac petere mandatum regium ad Inquisitores fidei, quo juberentur D. Augustini auctoritatem tueri, easque

propositiones ea, qua dignæ erant, censura notare. B. Patris Augustini causam adversus eos, qui ejus doctrinam oppugnabant, defendendam imprimis suscepit Bartholomæus De los Rios Augustiniani Ordinis decus singulare, qui adeo feliciter hanc spartam implevit, ut supremus fidei quæsitör propositiones illas examinandas sumeret, easque ad Commissarium Generalem Fratrum Minorum sigillatim missas, ejus de iis sententiam rogaret. Ille cum eas attente perlegisset, censere se respondit, omnes esse vehementissime suspectas, e pectore hæretico sine dubio prodiisse, actum esse de Ecclesia, si sic pedibus conculcetur Augustini auctoritas, atque adeo eas e libris scriptisque omnibus, in quibus reperirentur, expungi oportere. Tandem die Martii 18. a supremo Inquisitorum fidei Tribunali emanavit Decretum, quo 22. illæ propositiones proscribebantur tanquam *respective falsæ, improbables, absurde, malesonantes, piarum aurium offensive, temerariæ, erroneæ, sapientes heresim, & in sanctitatem, pietatem, doctrinamque gloriosissimi Patris S. Augustini incliti Ecclesiæ columinis contumeliosæ*. Verum illius Decreti promulgatio ob causas adhuc ignotas dilata fuit. Ceterum Inquisitores Vallisoletani Decretum edi-

ediderunt, quo eadem censura propositiones illas 22. percusserunt, promulgatumque illud Decretum fuit Vallisoleti & Burgis anno 1650. uno e diebus Dominicis quadragesimæ.

At Pater De los Rios libellum supplicem iterum obtulit Inquisitori Generali, quo nomine suæ Religionis exponebat Decretum censuræ ab eo latæ in 22. propositiones in publicum editas, quibus S. Augustini auctoritas convellebatur, neque Madriti, neque in ullo oppido Archiepiscopatus Toletani fuisse promulgatum, quamquam censuræ exemplaria ad omnes Regni Hispaniarum Inquisitores ideo missa essent, mandatumque ut solemniter ubique promulgaretur. Quare supplex petebat ab Inquisitore Generali mandati, ut Madriti, Toleti, inque Oppidis omnibus illius Archiepiscopatus censura publicaretur, designatis & ad verbum expressis viginti illis & duabus propositionibus.

Tum postulavit, ut sibi Decreti & Censuræ exemplum authenticum traderetur, facultasque fieret ea prælo subjiciendi, mittendique ad omnes Augustinianorum Conventus in tabulariis domesticis asservanda.

Qua de re paucis exinde diebus publicata fuit Madriti ea censura, & ad valvas Ec-

clesiæ S. Sebastiani, inque aliis locis consuetis affixa sed continuo detracta fuit ab emissariis eorum, qui patiebantur suos Theologos impune in S. Augustinum jactare contumelias, nec ferre poterant, ut adversus obrectatores Augustinus defenderetur, eoque factum est, ut vix ullis notum esset, aut editam fuisse censuram, aut publicatam; iisque, quorum jussu & cura detracta esset, facile foret hominibus persuadere, neque affixam uspiam, neque latam fuisse. Traditum etiam fuit Procuratori exemplar censuræ authenticum jussu supremi Inquisitoris.

Eodem hoc an. 1650. editus est in lucem a P. Joanne Adamo Jesuita Gallo cum permissione Patris Claudii Dellingendes Provincialis, & approbatione trium e Societate Theologorum liber materna lingua scriptus hoc titulo: *Calvinus a seipso, & armis S. Augustini, quæ injuste usurparat, jugulatus*, in quo Jesuita iste amplius audere non timuit, quam omnes collegæ sui, ut patet ex sequentibus propositionibus ex illius libro decerptis.

I. *Arma Augustini inexpugnabilia non esse.* c. 4. pag. 581.

II. *Si intra verborum S. Augustini altitudinem me continuerem, Calvinista essem.* c. 8. p. 640.

III. Or-

III. Orbi universo notum est, inter omnes Patres unum Augustinum Eucharistiæ Mysterium maxime confudisse. c. 16. p. 760.

IV. Augustini arma apta non esse ad exterminandos Calvinistas. c. 4. p. 596.

V. Augustini sententiam de impiorum hominum reprobatione ob originale peccatum licitum est horrere, quod mater est illius, quam Calvinus tanta impietate ac rabie contra Ecclesiam inculcat. c. 10. p. 667.

VI. Augustinum dixisse, Mannam & Eucharistiæ esse æqualiter figuram Christi. c. 7. p. 624.

VII. Doctrinam S. Augustini de Mysteriis gratiæ, libertatis, Prædestinationis & Eucharistiæ esse difficillimam intellectu, & eam obscuritatem magnas divisiones tum vivo tum mortuo Augustino peperisse. c. 4. Dial. 6. de Op. Prob. pag. 610.

VIII. S. Augustinum non semper distinguere id, quod docet uti dubium, & quod tradit ut indubitabile, eod. cap.

IX. Augustinum noluisse suos sensus clare exponere, vel in illis explicandis non ita felicem fuisse, ut nullus de ejus mente dubitandi supersit locus. Ibid.

X. Augustinum immerito aliquos velle, ipsum esse Oraculum Gratiae, & Concilii

Tridentini Interpretem. Ibid.

Hæ propositiones ad notitiam venire sapientissimi Patris Bartholomæi De los Rios, quare sub initio anni 1651. novum libellum supplicem Inquisitori obtulit, in quo inter alia memorabat, venisse in notitiam suam, summa impudentia Joannem Adamum Jesuitam de S. Augustino pene, ut de Calviniano loqui in libro, quem anno proxime elapso ediderat. Quapropter ab Inquisitore Generali nomine trium Provinciarum Castellanae, Tarracoenae, & Andalusienae, supplex petiit, ut ejus jussu iterato censuræ latæ in 22. propositiones decreto promulgentur, eaque cura in illis affigendis adhiberetur, ut neque avelli, neque lacerari possent, Ita factum est, & Rex Catholicus a Pontifice petiit, ut eam censuram confirmaret, arrogantiamque frangeret eorum, qui tam irreverenter de S. Augustino loquerentur. Interim Dominici Ordinis Præpositus omnibus Monasteriorum Superioribus injunxit, ut ab omnibus sui Ordinis Concionatoribus ac Theologis S. Augustini doctrina ubique constanter & intrepide prædicaretur, docereturque, & cum Augustiniani Ordinis supremo Antistite summum Pontificem convenire decernit, & ambo a sua Sanctitate postulant por-

porrectis enixis precibus, ut crescentem in dies adversus S. Augustini doctrinam, auctoritatemque æmulatorum audaciam ac proterviam auctoritate Apostolica compesceret. Tam æquis postulatis benigne annuit Pontifex, iussitque ut peculiari Decreto **xxii.** Propositiones S. Augustini nomini & honori tam contumeliosæ sine mora proscriberentur. Verum conatus illos iussaque Pontificis irrita fecere vafrities, artesque Molinisticæ.

Interim post illas inducias resumptis scriptorum armis se accinxere Augustiniani agminis strenui pugiles non pauci, qui magni Parentis partes (sapientissimi Cardinalis Norisii verba usurpo in Præf. ad Vind.) acerrime defensoarunt. Pater Carolus Moreau Gallus, qui tom. i. suarum in Tertullianum animadversionum satis prolixas vindicias pro Augustino inseruit, quod iidem præstiterat vir insignis Joannes Rivius Belga lib. 4. de vit. Augustini. Verum omnes Augustini defensores longo post se in ervallo reliquit Eminen- tissimus Cardinalis Norisius in illo immortali opere, quod sanctissimi sui Patris honori vindicando consecravit typis Patavinis, hoc titulo: *Vindiciae Augustiniane* anno 1708. cujus operis condendi primam occasionem, si curiosius inquiramus, constabit eam

Tom. V.

fuisse libellum illum supplicem Innocentio Papæ X. a Lovaniensibus Theologis anno 1644. oblatum, ex quo decerpæ duæ & viginti illæ propositiones sancto gratiæ defensori injuriosæ & per Hispaniam vulgatæ Augustianorum animos ad sui Parentis defensionem inflammaverunt.

Nec ad Augustini gloriam & magnam Norisii laudem prætermittendum, illis in Vindiciis Patris Annati, Joannis Martinoni, aliorumque pessimorum calumnias satis superque, ac plenissime confutari.

Hanc historiolum litteris consignasse legentibus arbitror non ingratum nec inutile. Hinc viam quasi sternimus ad S. Augustini auctoritatem in rebus Theologicis vindicandam, quam illi negant imperiti & inimici homines; atque ut a scholastica methodo non discedamus, ad sequentes Theses perlegendas juvenes adhortamur, atque ut eas memoriæ tradant, iterumque monemus.

CONCLUSIO I.

In controversiis Theologicis explicandis, maxime si ad aliquam hæresim referantur nonnullæ, potior esse debet auctoritas illorum Patrum, qui hæreses illas profligarunt.

Dem. Patres illi, qui hæreses confutarunt aliquas, majorem habent ceteris omnibus peritiam illorum fidei dogmatum, quæ contra easdem hæreses propugnarunt: Ergo potior illorum auctoritas esse debet etiam in iis controversiis, quæ ad idem dogma referuntur. Consequentia patet. Antecedens ostenditur. Patres illi, qui aliquod fidei dogma contra hæreticos propugnarunt, omnia considerarunt diligentius, maturius examinarunt, & clarius intellexerunt: Ergo &c. anteced. patet ex Augustino, qui lib. 16. de Civitate Dei hanc auream exaravit regulam. *Multa, inquit, ad fidem catholicam pertinentia, dum hæreticorum callida inquietudine agitantur, ut adversus eos defendi possint, & considerantur diligentius, & intelliguntur clarius, & instantius prædicantur, & ab adversario mota questio discendi existit occasio.* Sic in Psalm. 67. num. 39. *Multi sensus scripturarum sanctarum*

latent nec asseruntur commodius & acceptabilius, nisi cum respondendi hæreticis cura compellit. Unde in Psalm. 54. num. 22. jam præmiserat: *Numquid enim perfecte de Trinitate tractatum est, antequam oblatrarent Arriani? numquid de pœnitentia antequam obsisterent Novatiani &c.?* quod in prædestinationis & gratiæ negotio contigisse affirmat lib. de Don. Persev. c. 20. n. 54.

Et sane quis dicat, ubi de Trinitate agitur, Clementem Alexandrinum, Arnobium, aut Lactantium potius esse consulendos, quam Athanasium, Basilium, Gregorium Nazianzenum? Ubi de Incarnatione, majorem esse Theophilo Alexandrino, quam Cyrillo fidem habendam? Ergo ut sapientissime monuit Perronius c. 5. obs. 3. in unoquoque argumento ii Patres sunt aliis præferendi, qui contra aut post exortas hæreses scripserunt.

CONCLUSIO II.

In controversiis Theologicis enodandis illi Patres, qui multis & majoribus annis hæresim aliquam confutarunt, ceteris sunt præferendi, qui paucioribus annis idem argumentum pertractarunt.

Sequitur ex præmissis, & est per se manifesta.

CON-

CONCLUSIO III.

S. Augustinus in dogmate de gratia & libero arbitrio, necnon de Prædestinationis Mystério ceteris Patribus est antefereendus.

Dem. S. Augustinus per annos viginti contra Pelagianos pugnavit: Ergo &c. Prob. antec. enumeratione facta illorum librorum, quos S. Doctor adversus gratiæ inimicos conscripsit, & ex iis, quæ contra ipsos fortiter gessit. Et sane anno 412, cum Carthago novis de gratia & libero arbitrio quæstionibus Cælestii fautoribus undique conclamantibus personaret, Augustinus stylum in Pelagianos acuens tres ad Marcellinum virum Consularem, quem in suas partes hæretici trahere conabantur, libros edidit, quos de peccatorum meritis & remissione inscripsit. In horum primo Adam, nisi peccasset, minime moriturum, ejusque Posteris originali labe infectos nasci demonstrat, in altero vero quatuor hæc quæstiones solvit: *Utrum possit homo esse sine peccato. Utrum sit. Si non est, cum possit esse, cur non sit. Utrum qui omnino numquam ullum peccatum habuerit, non solum quisquam sit, verum etiam potuerit aliquando esse vel possit?* In postremo volumine

nonnullis argumentationibus, quæ in Pelagii super Paulinas Epistolas commentariis legebantur, responderet, nam eisdem S. Doctor finitis duobus libris prioribus acceperat.

Anno sequenti cum plerique Cælestii erroribus imbuti pravas doctrinas Carthagine spargerent, Augustinus rogatus ab Aurelio in Basilica majori luculentissimam orationem ad Carthaginienses habuit, qua ex sacris litteris aperte ostendit, pueros nasci infectos originali peccato, excludi illos regno cælorum, si absque Baptismo decedant, nec usquam fingi posse tertium locum, ubi sine Baptismi gratia mortui felicem ac beatam vitam agere possint. Quo vero validius Catholicam sententiam adversus Pelagianorum conatus Carthaginiensibus persuaderet, eandem S. Cypriani sanctissimi illius urbis Episcopi testimonio confirmavit. Hæc omnia ex ipso habemus Augustino c. 12. lib. de Gest. Pelagii ad Aurelium, qui hæc habet: *Unde coacti sumus sollicitudine charitatis, quam erga Ecclesiam Christi nos habere convenit, etiam ad B. memoriam Marcellinum, qui eos quotidie disputatores molestissimos patiebatur, & me per litteras consulebat, de quibusdam istarum quæstionibus scribere, & maxime de Baptismo parvulorum, de quo*

etiam postea, te jubente, in Basilica majori gestans quoque in manibus epistolam gloriosissimi Martyris Cypriani, & de hac re verba ejus recitans, atque pertractans, ut error iste nefarius de quorundam cordibus auferretur, quibus persuasa fuerant, quæ in his gestis videmus damnata, adjutus orationibus tuis, quantum potui, laboravi. Laudata Augustini oratio nunc etiam legitur inter sermones ejusdem de verb. Apost. estque sermo 14. in cujus calce etiam de rebus Pelagianorum differit. Ex hoc S. Doctoris sermone adeo commota est universa civitas, ut Cælestius Carthagine pelleretur.

Anno 414. multos inter Pelagii Discipulos recensebantur Timasius & Jacobus adolescentes honestissime nati, qui ipsius Pelagii exhortatione monasticam vitam agebant, at pravis doctrinis imbuti contra Dei gratiam disputabant. Hæc ubi Augustinus accepit, admonere identidem juvenes non destitit, qui cum primum corrigi cœpissent, secretum Pelagii librum de Natura inscriptum ad Augustinum miserunt. S. Doctor ceteris, quæ ad manum aderant, intermissis Pelagii librum evolvit, quem cum erroribus passim scatentem agnovisset, statim justum eidem volumen opposuit, quod *de Natura & Gratia* inscri-

ptum iisdem adolescentibus dicavit, quo veluti præsentissimo antidoto egregii illi juvenes præmuniti Pelagianum virus evomere. Docet autem Augustinus hoc in libro, neminem per naturæ legem salvari posse, sed tantum per fidem & sacramentum sanguinis Christi. Non ita laudandum esse Creatorem, ut convincamur dicere superfluum Salvatorem, laudandam hominis naturam primitus a Deo creatam, sed hanc Adæ peccato sauciatam ab eodem sanandam esse. Vitia quæ patimur non divino operi, sed voluntati humanæ, justæque Numinis vindictæ adscribenda: in nostra fuisse quidem potestate ne illa acciderent, ut autem auferantur a Deo solum sperandum, illumque insuper exorandum non modo, ut præterita peccata condonet, verum etiam rogandum, ut futuris sua nos gratia eximat. Neminem excepta Dei Genitrice fuisse sine peccato, libertatem arbitrii divino auxilio roborandam: nullum denique veterum Patrum contraria docuisse, quod explicatis eorundem a Pelagio adductis testimoniis erudite demonstrat. Hæc ibi Augustinus, qui tum primum Pelagium hæretica docere cognovit: *Præposuit de Gratia, inquit, questionem; id respondit quod habebat in corde; definita questio est, non quam vole-*

volebamus, sed ubi, quid sentiret, dubitabamus. Eodem tempore Hilarius ab Augustino solutionem petiit quinque questionum, quas e Sicilia illi transmiserat, cum Pelagii discipuli Syracusis turbas darent. Reposuit S. Doctor data ad Hilarium prolixiori Epistola, neminem in hac vita vivere posse sine peccato, liberum arbitrium absque gratiae adiutorio non posse divina mandata servare, damnari infantes ex hac vita migrantes nondum regeneratos, Divites non teneri ad universa bona pauperibus eroganda, nec ullum esse debere ad jurandum proclivem.

Anno 417. Hipponensis Antistes pereruditam transmisit ad Paulinum Nolæ in Campania epistolam. In hac eum reddebat certiore de iis, quæ tum in Africa per synodos Carthaginensem & Milevitanam, tum Romæ ab Innocentio gesta fuerant contra Pelagianos. Disputat etiam ibidem de Prædestinatione electorum, ac reproborum damnatione tanto argumentorum pondere, ut nihil melius.

Animus certe hic non est omnia S. Doctoris scripta recensere, sed tantum aliqua per saltum attingere. Quare Augustinum misisse Hierosolymam libros Pelagii anno 418. vertente, illiusque fraudes detexisse, dein jussu Zo-

zimi in Mauritaniam perrexisse, Hipponem reversum ad Sixtum, dein ad Valerium Comitem contra Pelagianos scripsisse, sufficiat commemorasse.

Prætermittendum tamen non est, elaboratissimum illud Augustini opus, quod S. Doctor contra Julianum scripsit anno 422. in quo, licet in ceteris fuerit mirabilis, factus est plane divinus. Nec silentio prætereundum, quod cum Semipelagiani in Gallis ducibus Cassiano, ac Monachis Lerinensibus Augustini sententiam de gratuita Prædestinatione ad fidem, & ad gloriam carperent & acerrime insequerentur, duobus libris de Prædestinatione SS. & de dono Perseverantiæ editis illos penitus S. Doctor compressit, donec anno 430. labente contra Julianum denuo scribens ad superos evolavit. Unde merito S. Prosper in Præfat. contra Collatorem scripsit: *Viginti amplius annis contra inimicos gratiæ Dei Catholica acies, hujus VIRI ductu, pugnat ac vincit, quia non paritur respirare, quos vicit.* Quæ verba ad rectum temporum ordinem servandum etiam de Prosperi etate intelligenda esse non dubito.

CONCLUSIO IV.

Augustini doctrinam de Gratia & libero arbitrio ceteris esse anteferendam ex Oraculis Romanorum Pontificum demonstratur.

Dem. Innocentius I. respondens Epistolis ad ipsum ab Augustino aliisque quatuor scriptis contra Pelagianorum errores inter alia de his hæc habet : *Earum tenor integratione consistit, ut & illis omnem tollere possit errorem, & idoneum dato quovis nostræ legis exemplo, quem sequi debeant, dignum possit præbere doctorem.* Bonifacius teste D. Prospero adv. Collat. c. 21. n. 57. *adversus libros Pelagianorum B. Augustini Episcopi responsa poscebat.* Cælestinus non modo S. Augustini doctrinam commendavit & summis laudibus extulit, sed ejus obrectatores, qui eum excessisse calumniabantur, damnavit. *Augustinum, sunt illius verba, sanctæ recollectionis Virum pro vita sua atque meritis in nostra semper communione habuimus, nec unquam hunc sinistrae suspicionis saltem rumor aspersit, quem tantæ scientiæ fuisse olim meminimus, ut inter Magistros optimos a meis semper Prædecessoribus haberetur.* Bene ergo de eo omnes in commune senserunt, utpote qui ubique

cunctis & amoris fuerit & honori. Quis profecto audiens Augustinum a Cælestino Pontifice inter Magistros optimos connumeratum, & de illo omnes bene in commune sensisse, omnibusque amoris fuisse & honori, ea tempora non detestetur, in quibus tot hostes nactus est Augustinus, quæ utinam tempora nostra non essent? S. Leo Epist. ad Episcopum Aquilejensem declarans quæ essent tenenda juxta fidem Catholicam contra Pelagianos, duo integra capita ex Augustini Enchiridio ad Laurentium decretis suis inseruit. S. Gelasius in Epist. ad Episcopos per Picenum omnia Augustini scripta plenis calculis comprobavit non solum, sed etiam damnavit ei adversos libellos Joannis Cassiani & Fausti Rhegiensis. Cum Oriens ob ejusdem Fausti de Gratia libros in partes scinderetur, scripsit de his quæstionibus in Augustini libris quarendam esse, quid Romana & Catholica teneret Ecclesia. *De Arbitrio tamen libero,* inquit in Epistola ad Possessorem, *& gratia Dei, quid Romana, hoc est Catholica sequatur & asseveret Ecclesia, licet in variis libris B. Augustini, & maxime ad Hilarium & Prosperum possit agnosci, tamen in scriniis Ecclesiasticis expresse capitula continentur.* Hinc Joannes II. Epist. 3. ad quosdam Senatores,

res; *S. Augustinus*, inquit, cuius doctrinam secundum Prædecessorum meorum statuta Romana sequitur & servat Ecclesia. Cum peteret a M. Gregorio Innocentius Africae Præfectus libros quos legeret: Si delitioso, respondit Gregorius, pabulo cupitis saginari, *B. Augustini Patriotæ vestri opuscula legite, & ad comparisonem sitiginis illius nostrum fursurem non quaratis.* Merito propterea Urbanus V. in Epistola ad Tolosanensium laudibus celebrat D. Thomam, quod *B. Augustini vestigia insequens, Ecclesiam doctrinis & scientiis quamplurimis adornaverit.* Quid reponunt ad hæc illi, qui Augustini vestigia sequi recusant? Sed audiant Martinum V. Serm. de S. Monica, qui Augustinum tantæ scientiæ fuisse prædixit, ut nihil pene ex Scripturis sacris possit nisi eo duce intelligi, nihil nisi eo interprete explicari: unde inquit in fine: *Unus postremo omnium Patrum Sapientumque ingenia & studia exhibet.* Erubescant ergo, qui aliquid in sacris litteris sine Augustino invenire præsumunt. Confundantur ergo illi, qui adversus Augustinum Classicum audent insonare, & se illi totis viribus opponere & adversari. Sed audiatur Clemens VIII. qui indicta celebri illa De auxiliis Divinae gratiæ Congregatione ita Consultores est alloquutus: *Quam-*

vis nemini nisi Deo rationem reddere debeam mearum actionum, dicam tamen impræsentiarum rationes, propter quas astringere statui totam hanc disputationem ad normam doctrinæ S. Augustini. Prima est, quod si teste B. Prospero fere initio libri contra Collatorem viginti annorum spatium acies Ecclesiæ ita dimicavit contra Pelagianos, ut tandem Augustino duce vicerit, oportet etiam ut in causa simili eundem ducem agnoscamus & sequamur. Secunda est, quod idem Sanctus nihil videtur prætermisisse eorum, quæ ad præsentis controversias dirimendas pertinent, quandoquidem si agatur de necessitate gratiæ, eam describit dicens: *Necesse est ut nos præveniat, comitetur & sequatur: si de vi, asserit vires efficacissimas præbere voluntati: Si de effectu, testatur, de nolente volentem* (attendunt hæc verba Molinistæ qui volunt, gratiam ad arbitrii nutum inservire) *facere: Si de modo, asserit, Deum facere omnipotentissima facilitate* (audiant rursus aures pervicacissimæ) *Denique sic dissolvit objectiones, ut doceat liberum arbitrium non tantum bene cum illa gratia, quam defendit, coherere, sed etiam fieri liberius, quando ab illa fuerit liberatum.* Tertia tandem ratio est, quod cum multi Pontifices Prædecessores nostri doctrinæ S. Augustini de

*Gratia tam acres fuerint as-
sertores ac vindices, ut hare-
ditario jure eam in Ecclesia
relinqui voluerint, æquum non
est ut patiar, illam hac quasi
hereditate privari. Hic tan-
dem fileant, conticecant, at-
que obmutescant penitus sce-
lestissimi S. Augustini objur-
gatores, & injustissimi incre-
patores. Nec alia via inces-
sit Paulus V. qui de auxiliis
Congregationem a Prædeces-
sore suo institutam suspendit.
At quid dicemus de Pontifi-
ce Innocentio X. qui teste
Morino Tomo 4. Traditio-
nis pag. 465. asseruit, quod,
ubi est S. Augustinus, ibi est
Ecclesia? Potest ne Ecclesia
esse in Moliniano systemate,
in quo non esse Augustinum,
professus est aperte Molina?
Sed audiamus Alexandrum
VII. Academia Lovanien-
si scribentem, eamque adhor-
tantem, ut Augustino sem-
per adhæreat. De reliquo, sunt
ejus verba, non dubitamus,
quin vos pro singulari scientiæ
pietatisque studio sanam &
incorruptam, qualem tot Apo-
stolica Sedis declarationes, &
SS. PP. traditiones requirunt,
doctrinam semper amplexuri
..... sitis, nec non præclaris-
simorum Ecclesiæ Catholice
Doctorem Augustini & Tho-
mæ inconcussa tutissimaque dog-
mata sequi semper... velitis.
Profecto si Apostolica Sedis
judicio Augustini & Thomæ
dogmata sunt inconcussa, &*

*turissima, cur ea non sequun-
tur Molinistæ & Suaresiani?
Sed cum responsio nulla sit
nisi pervicaciæ & proterviæ,
Clementis X. verba referamus,
Sapientissimo Norisio in Vin-
diciis referente. Eximta, ver-
ba sunt Pontificis, omnisque
humana laudis præconium lon-
ge supergressa S. Augustini....
Ecclesiæ Doctorem præcellentissi-
mi (qui spiritu Dei plenus
hæresum errorumque tenebras
tanquam fulgentissimum Chri-
stianæ Religionis jubar profun-
dissimis, simulque sole clario-
ribus scriptis profligavit....)
decora grato devotoque effectui
recolentes &c. Nec minus præ-
stitit Innocentius XII. in E-
pist. ad Theologos Lovanien-
ses, in qua hæc habet: Apo-
stolica vos auctoritate mone-
mus..... ut..... sapientiæ
... vacetis... profitentes.... do-
ctrinam præclarissimorum Do-
ctorum Augustini & Thomæ
quorum ILLE tantæ scientiæ
fuit, ut inter magistros opti-
mos, etiam a nostris prædeces-
soribus haberetur, & cujus do-
ctrinam secundum eorundem
prædecessorum statuta, Roma-
na sequitur, & servat Eccle-
sia, alter vero mira eruditione
eamdem Ecclesiam Dei clari-
ficat, & sancta operatione sæ-
cundat.*

Hæc sunt de præclarissimo
Ecclesiæ lumine Summorum
Pontificum oracula; quisquis
ergo illius doctrinam non se-
quitur, oracula Romanæ, &
Ca-

Catholicæ Ecclesiæ non sequitur, & quisquis ei adversatur, Ecclesiæ adversatur. Merito ergo illius doctrina de gratia & libero arbitrio reliquis est anteferenda, vel Augustinus Patribus cæteris huic in quæstionibus majorem præferat auctoritatem, cum de nullo alio tam gloriosa dicta sint aut prolata encomia.

CONCLUSIO IV.

Integritas Augustiniana doctrinæ ex Conciliis comprobatur.

Dem. Concilia Africana, quæ deinceps ab universa Ecclesia recepta sunt, quæque Pelagiana dogmata obtriverunt, mirum in modum auctoritatem Augustini prædicant atque confirmant. Prosper enim de quodam ex his Africanis Conciliis loquens Carm. 2. de Ingr. hæc habet: *Concilium, cui Dux Aurelius, ingeniumque Augustinus erat...*

Præterea consuluerant quidam Synodum Africanorum PP. in Sardiniam propter fidem exulantium, quid circa gratiam & liberum arbitrium tenendum esset. At ecce quod fuit per illos pronunciatum responsum: *Præ omnibus studium gerite, libros S. Augustini, quos ad Prosperum & Hilarium scripsit, memoratis*

fratribus legendos ingerere: quorum mentionem Hormisdas Sedis Apostolica Antistes.... cum magno præconio Catholica laudis inseruit, cujus hæc sunt verba: de arbitrio tamen libero &c. ut supra. Num vero hisce obsequentes paruerint Molinistæ & Suareziani, qui tanta in Augustinum invexere calumniarum portenta, ipsi viderint.

At quid de Arausicana II. Synodo dicemus, quæ ab Ecclesia & orbe universo fuit comprobata? Editi sunt hac in Synodo canones viginti-quinque contra hæresim Semipelagianorum ipsissimis Augustini verbis contexti. Qui non credit, ardeat tom. XI. Collectionis Labbeanae, & perfrictæ frontis homines conterentur. At quid plura? Legantur acta Conciliorum Valentini, Lingonensis, Tullensis, Florentini, ac denique Tridentini, in quo Augustini verba ad Canones condendos sæpissime sunt usurpata. Ex quibus ad nauseam usque patet, veros esse Augustini hostes, qui in systemate de gratia & libero arbitrio illi adversantur.

CONCLUSIO V.

*Augustini doctrinam de gratia
& libero arbitrio sapientissi-
mi comprobarunt Ecclesiae
Patres.*

Dem. inter Patres, quibus falsa innotuerant Pelagianorum dogmata, non ultimum habet locum S. Hieronymus, qui illa saepius profligavit. Huic statim ac Augustini libri innotuerant, nova exorientis syderi luce adeo percussus est, ut illico calamum continuerit, & Augustino certaminis locum & triumphum gloriam reliquerit. Hæc eruuntur ex ejus Dialogo 3. in quo hæc habet: *Scripsit vir sanctus & eloquens Episcopus Augustinus unde superse- dendum huic labori censeo, ne dicatur mihi illud Horatii: in sylvam ne ligna feras. Aut enim eadem diceremus ex superfluo: aut si nova voluerimus dicere, a clarissimo ingenio occupata sunt meliora.* Num Molinistæ & Suaresiani meliores Hieronymo? Absit tam grave mendacium. Profecto cum ipsi in suis de gratia systematibus nova invexerint, agnoscant tandem præclarissimum Augustini ingenium, a quo meliora sunt occupata. Unde Epist. 95. ad ipsum Augustinum data ita Augustini laudes collegit citatus S. Doctor hisce verbis:

*Maacte virtute in orbe celebra-
ris, Catholici te conditorem
antiquæ rursus fidei veneran-
tur atque suspiciunt, & quod
signum majoris gloriæ est,
omnes hæretici detestantur.* Sane, qui Augustinum non suspiciunt atque commendant, aut in orbe non sunt, aut si in orbe sunt, eum detestantur.

Hieronimi auctoritatem confirmat S. Prosper, cui certe Pelagianorum & Semipelagianorum iniquissima dogmata innotuerant. In Chronico autem ad annum 430. ita scribit: *Augustinus Episcopus per omnia excellentissimus moritur libris Juliani respondens, & gloriose in defensione Christiana gratia perseverans.* Et in Epist. ad Rufinum: *Tu autem dilectissime si vere de his questionibus instrui desideras, sicut desiderare te convenit, ipsis B. Augustini disputationibus cognoscendis impende curam, non in Molina, Suaresio, Vasquezio, De los Cobos, Arrubalio, aliisque diversis hominibus, & Augustino insensissimi perlegendis, ut in confutenda Dei gratia defecatissimam ac saluberrimam evangelicæ Apostolicæque doctrinæ intelligentiam consequaris: & in carmine de in-
grat.*

*Istius ergo inter cunctos, qui
de grege sancto*

In-

*Insanas pepulere feras, in-
dustria major,*

*Majus opus totum præstan-
tius imbuit orbem.*

..... istius ore

*Flumina librorum mundum
effluxere per omnem*

*Quæ mites humilesque bi-
bunt, campisque animo-
rum,*

*Certant vitalis doctrinæ im-
mittere rivos.*

Post hæc audiamus S. Pos-
sidium, qui ad Macedonium
scribens appellat Augustinum
Patrem Patrum, Doctorem
Doctorum: num Molinistæ &
Suaresiani Augustino doctio-
res? Oh sycophanticam pro-
terviam! *Parem Prophetis in
absconditorum mysteriorum re-
velatione... Abyssum sapien-
tiæ.* Porro prædestinatio my-
sterium est, at Molinistæ, &
Suaresiani non audeant se Au-
gustino comparare, nisi An-
gelis meliores efficiantur,
quod est impossibile.

Accedit S. Fulgentius Ru-
spensis Episcopus, qui lib. 2.
de veritate prædestinationis, &
gratiæ Dei de Augustino, cui
semper adhæsit, ista pronun-
ciat ad gloriam sui nominis
sempiternam: *S. Augustinus
indutus virtute ex alto abun-
dantius illis omnibus labora-
vit: ipsius enim ministerio Do-
minus uberiores hujus rei fi-
delibus suis instructionem præ-
buit... cuncta hostilium ma-
chinamenta telorum..... con-*

fringens. Spero & contractu-
rum esse illa machinamenta,
quæ & hodiernis contra
ipsum moliantur temporibus,
non solum ipse de hoste victo-
riam referens triumphavit,
quin etiam posteris certandi ac
vincendi ordinem.... ostendit
.... ut vincere possimus qui
Augustini doctrinam non se-
quuntur. Hunc legat omnis,
qui salutem æternam adipisci
desiderat, humiliterque orans
misericordiæ Dominum in eum-
dem spiritum legens accipiat.
quem ille accepit ut scriberet,
& eandem illuminationis gra-
tiam adipiscatur ut discat,
quam ille accepit ut doceret.
Creditis ne post hæc Moli-
nam accepisse illuminationis
gratiam, in suo Gratiæ syste-
mate contra Augustinum con-
sarcinando? Credant alii, sed
non ego. Per Molinam enim
Augustinus fuit sub caligine,
at ipse sub luce. Oh arrogan-
tiam non ferendam! Unde ad
hæc apposite Venantius For-
tunatus in orat. Domin. *Qui-
cumque, inquit cum Apostolo
Paulo, idest oculo Ecclesiæ, &
cum B. Augustino Episcopo
Hipponensi consonat, in eo
ignorantiæ caligo non regnet:*
Ex quibus facile est subsumere,
Molinam, qui, ut ipse fate-
tur, cum Augustino non con-
sonat, immo se illo meliorem
prædicat, ignorantia tenebris
caligare. Nec Cassiodori testi-
monium prætermittendum, qui
Præfat. in Psal. de Augustino
ita

ita scribit: *Ad Augustini facundissimi Patris confugi lectionem est enim litterarum omnium magister egregius, & quod in ubertate rarum est, cautissimus disputator. Decurrit quippe tanquam fons purissimus, nulla fæce pollutus, sed in integritate fidei perseverans, nescit hereticis dare, unde se possint aliqua colluctatione defendere. Totus Catholicus, totus orthodoxus invenitur, & in Ecclesia Domini suavissimo nitore resplendens superni luminis claritate radiatur. Sed audiat Beda Venerabilis lib. de sex ætat. mund. ad annum. 4376. B. Augustinus, inquit, Hipponensis Episcopus, & omnium Doctor eximius Ecclesiarum . . . emigravit ad Dominum quinto Kalendas Septembris. Eadem habet Remigius Antisiodorensis Monachus, seu Haymo Halberstadensis in Epist. 2. ad Cor. in qua hæc habet: Sicut sol excedit in lumine omnes planetas, ita Augustinus omnes excessit in exponendo sacras Scripturas. Alii Doctores comparantur stellis, Augustinus soli. Nam sicut stelle lumen a sole recipiunt, sic omnes Doctores lumen recipiunt ab Augustino. Porro quis audebit asserere, Augustini doctrinam purissimam non esse, qui omnes excessit in exponendo scripturas, qui soli comparatur, & qui est Doctor eximius omnium Ecclesiarum? Ita scri-*

bebat Hincmaro Augustinianæ doctrinæ non satis æquo Prudentius Tricassinus in Ep. ad eund. hisce verbis: *Hoc primum præcipueque moneo & postulo, ut doctrinam Beatissimi Patris Augustini omnium absque ulla dubietate undeque doctissimi sanctarum scripturarum in omnibus concordissimam (quippe cum nullus Doctorum abstrusa earum scrupulosius rimatus, diligentius exquisierit, verius invenerit, veracius protulerit, luculentius enodaverit) vestri Pontificatus tempore, commento quolibet impugnari non permittatis: quando tanto celestis gratiæ munere donata existit, ut nullo cuiusquam conamine ullatenus evelli possit, cum eam & Apostolicæ Sedis sublimitas, & totius Ecclesiæ Catholicæ unitas auctoritate concordissima approbarint, ac roborarint, adeo ut nullus ei singulariter, verum universitati Ecclesiæ Catholicæ cum ea & in ea queat inniti.*

Innumeros alios prætermittimus Augustinianæ doctrinæ sectatores ac vindices strenuissimos, inter quos Lupus Ferrariensis in Collect. t. 2. Remigius Lugdunensis in lib. de tuend. verit. Scripturæ, Rupertus lib. de Operibus Spir. S. c. 19. & D. Bernardus serm. 80. in Cant. aliique plures de quibus consule historiam, de auxiliis auctore P. Serry, & laudatum præ-

cla-

clarissimum Cardinalem Norisium loc. cit.

Solvuntur Objecta.

Quoniam & multa ab injustis adversariis contra Augustinum mendacissima procacitate objecta fuisse jam in superioribus indicavimus, cumque iis jam plenissime satisfecerit in hist. Pelagiana, & in Vindiciis Augustinianis non sine magno laudis præconio iterum nominandus Eminentissimus Card. Norisius, omnia idcirco per compendium hic dabimus, quæ tamen poterit quisque apud auctorem preclarissimum erudite ac prolixè exarata suaviter degustare. En ergo futilles adversariorum argutationes.

Ob. 1. cum P. Adamo Dial. 6. de Op. probab. c. 4. doctrina S. Augustini de mysteriis gratiæ, libertatis &c. difficillima est intellectu & obscura: Immerito ergo volunt, ipsum esse oraculum gratiæ, & Concilii Tridentini interpretem.

Resp. Nil arrogantius, nil absurdius, nihilque proferri posse contra S. Doctorem indecentius. Siquidem concedimus, S. Augustini doctrinam de gratia & libero arbitrio obscuram esse ac perdifficilem ob eximiam mysteriorum divinorum profunditatem. Nulli mortalium enim usque adeo facile fuit libertatem cum gratia conciliare. Denegare

tamen non potest etiam perfrictæ frontis homo, Augustinum obscuris lucem, & difficilibus facilitatem pro ea, qua præditus erat, rerum divinarum sapientia ingessisse. In lectionibus Apostolicis, S. Doctoris sunt verba serm. 13. de verb. Apost. superioribus, *quas charitati vestræ, quantum Dominus adjuvare dignatus est, exposuimus, multum laborem & sollicitudinem passus sumus. Compatiebamur vobis, & solliciti eramus & pro nobis, & pro vobis. Quantum autem existimo, adjuvit & nos & vos Dominus, & ea, quæ prorsus difficilia videbantur, sic per nos enodare dignatus est, ut nulla quæstio remaneret, quæ conturbet mentem piam. Impia enim mens odit etiam ipsum intellectum. Et tertio de Pecc. mer. c. 2. Ea, quæ pro natura quæstionum dilucide dicta existimo, adhuc non intelligunt, non mihi calumniantur pro negligentia, vel pro meæ facultatis indigentia, sed Deum potius pro accipienda intelligentia deprecentur. Etiam Julianus obscuritatem S. Doctori objecerat lib. 3. Op. Imp. c. 61. qui hoc ab Augustino tulit responsum: *Quia tenebras vestras redarguunt, vobis lucida non videntur, & quæcumque vobis sua radiante luce molesta sunt, contra illos cor clauditis, ne inde nox fugetur erroris. Idem Hæreticus S. Patris**

Patris sententiam veluti difficilem intellecto inculcaverat; sed præco veritatis reposuit: *Prorsus intelligor velis notis; sed tu contra ista nihil dicturus, vis non intelligi, quod ego verissimum atque firmissimum dixi.* Ibidem lib. 4. cap. 140. Verum hæc non ita visa sunt de Augustini sententia Sanctissimis Ecclesiæ PP. de quibus multa satis diximus in præcedentibus propositionibus.

At quoniam ista proferre minime veritus est contra S. Augustinum P. Adamus, edisserat ipse rationem aliquam, qua obscuritas & difficultas in questionibus ad gratiam, & liberum arbitrium pertinentibus vitari possint? Moliniano forsitan systemate? Ita est: Non ita tamen visum est Thomistis & Augustinensibus, qui dextris junctis contra Moliniana scita fædus iniere. Ultraquamquod contra discordem Molinæ concordiam a nonnullis doctissimis affertur, & quidem firmissimis monumentis, illam semper displicuisse Viris in Ecclesia summis ac sapientissimis. Et quidem de illa ita scripsisse ad Archiepiscopum Viennensem Doctissimum Baronium ostendit ab eo data Epistola, de qua fides facit Petrus Matthæus in *Historia septem annorum pacis lib. 7. narr. 4.* se illam vidisse propria hujus Cardinalis manu exaratam, cujus au-

thentiam approbarunt etiam PP. Societatis, ut videre est in MSS. Cardinalis Riccii apud Gonet in Apolog. Thom. Tantummodo de libris Molinæ remanet controversia. Legi eos, sed non sine stomacho, cum in illis nihil potentius agere præseferat, quam S. Augustino adversari (licet Sanctum numquam nominet) eumque oscitantia redarguere, seque illo in iis Disputationibus vigilantiores, acutioresque jactare. Quis potest eum talia loquentem absque nausea tolerare? licet ut anguis effugiat, & e manibus facile elabatur, ut etsi temerarium quis inveniat, haud facile possit hæresis convincere, & sugillare. Non hujusmodi commentatoribus indiget Ecclesia Dei, quæ puritate, candore, nitore delectari tantummodo consuevit ipsa non habens maculam, neque rugam. Legi, inquam, eum, & ad quinquaginta & amplius notavi propositiones, verba, phrasas, quas vel saltem affines esse erroribus Pelagianorum, & Semipelagianorum (licet ipse cautius intra Catholicæ fidei limites vel protestandos saltem se contineat) nemo puto, qui absque affectu illa perlegerit, negabit omnino. Quid Ecclesia Dei indiget hujus Molinæ libris, ut discat, quæ a tot SS. Patribus, Conciliis atque Decretis iam ante tot sæcula didicit atque docuit? . . . Mea siquidem sen-

sententia eo (idest Molina volumine) non indiget Ecclesia Catholica, in quo vel saltem quaedam auditui horridula essent corrigenda, &c. Affuerunt plura aliquorum e Societate Theologorum testimonia Molinianum Systema damnantia. Et quidem Bellarminus lib. 1. de Grat. & lib. arbit. ita Molinae placita sugillat: Hæc opinio (Molinae) aliena est omnino a sententia B. Augustini, & quantum ego existimo, a sententia etiam Scripturarum Divinarum: quod multis Sanctissimi Doctoris, & variis utriusque Testamenti locis adstruit, inde subdit: Hæc opinio evertit omnino fundamenta prædestinationis divinæ, quam Sanctus Augustinus ex divinis litteris solidissime comprobavit. Hæc ille, dum esset opinione liber. Bellarminum excipit Henricus Henriquez e Societate Jesu Theologus, quo in suo Tractatu De ultimo fine hominis Molinam reprehendere non est veritus an. 1593. Loca ex eo propemodum infinita colligerem, quibus nova Concellitæ sui figmenta passim oppugnat. Sed eo me levarunt onere Didacus Alvarez in sui Resp. lib. 1. c. 1. Salmanticensis tr. 3. de Scient. Med. Dis. 10. dub. 8. Franciscus Macedo Coll. 11. Diss. 1. Sect. 5. Joannes Baptista Gonet in Apolog. art. 5. quos, si lubet, consulere liceat.

Accedit Joannes Mariana ejusdem Societatis Professor, qui in Opere de Regimine Soc. de Molina hæc pronuntiavit c. 4. Ab hoc præclaro fonte emanarunt illi turbines & procellæ, quibus nostra Societas tentavit exagitare sapientissimos Dominicanæ familiæ Theologos, quos potius venerari debebat, ut purioris doctrinæ Antistites, quam sequi externa Ludovici Molinae Commenta. Cujus viri libellus ab examine Theologorum Sacræ Inquisitionis delatus fuit Romam. Vide Gonet in Apol. art. 6. Antonium Reginald. in Thes. Apolog. Thes. 7. Joannem Cazalas in Cand. lilii vind. §. 160. Picinardum Tom. 3. de approb. Doctrinæ S. Thomæ, aliosque. Non prætermittendus Claudius Typhanus in lib. de Ord. c. 26. qui hæc habet: In qua Molinae doctrina multa occurrunt improbanda. Ac primum id periculi in concilianda sine ejus distinctione nostra libertate cum præscientia divina, quo minus cautos minusque intelligentes terrere se putat, non ego solus non video, sed neque ulli antea eum Doctores Scholastici, aut SS. PP. animadverterunt. Et c. 41. statuit, Concordiam Præscientiæ, Providentiæ, & concursus Divini cum nostra libertate ab antiquis & præstantissimis Theologis longe melius, solidiusque declarari, quam ab ullis

ullis recentioribus. Eadem scripsit Joannes Phelipæus alter Jesuita, & Rothomagensis Collegii Rector. Eadem doctissimus Petavius lib. 6. Theolog. Dogm. c. 6. Ex his itaque concludendum, Augustini adversarios recoctam Pelagianorum crambem, & illorum renovare injustas querelas.

Ob. 2. S. Augustinus in suis contra Pelagianos, & Semipelagianos Disputationibus scater undique antilogiis: Ergo &c. Ita Adamus c. 6. pag. 614.

Resp. Nego anteced. & fas sit repetere surdis antiquas basce esse hæreticorum calumnias, & querimonias, quibus jam S. Doctor plenissime & abunde satisfecit cum disputaret contra Julianum lib. 5. c. 9. in quo hæc habet: *Sententias meas inter se contrarias putas, vel putari cupis, tanquam improbem, quod ante approbaverim, aut amplectar, quod ante respuerim. Audi ergo apertam sententiam meam, & intellige, vel sine intelligere alios non offundendo caligines nebulosæ disputationis serenitati sincerissimæ veritatis.* Et lib. 6. in fin. cont. eundem: *Ad omnia me tibi respondisse, Juliane, & omnia refellisse &c. puto quod prospicis, si pervicax non sis.* Et in fin. lib. 1. *Vitreas argutias tuas & fragilia, quibus tibi multum videris acutus & nitidus, argumenta con-*

fringam. Et lib. 3. c. 3. *Tuarum velut acutarum argumentationum nihil non solum, destructumque dimittam.* Hinc S. Prosper in c. 2. cont. ingratos canit, nullum argumentum Pelagianorum non dilutum fuisse.

. *nullumque omnino relictum.*

Docta fides, quod non dissolveret argumentum.

Et S. Prudentius in Epistol. ad Hincmarum & Pardulum eorundem hæreticorum argumentis a S. Augustino abundantissime & competentissime satisfactum esse scribit. Cæterum si quæ in Augustini libris antilogiæ adparentes sunt, eas facilem pati solutionem, notissimum est illis, qui quæstionum adversariorum, & temporum diversam rationem distinguere probe noverint.

Ob. 3. Cum P. Annato lib. 8. sui August. c. 2. pag. 862. & Adamo c. 7. cit. loc. aliisque: S. August. contra Pelagianos & Semipelagianos disputans æstu contentionis abreptus excessit: Ergo illius sententiæ minime standum.

Resp. Nego anteced. Siquidem & ista jamdiu S. Doctori Julianus Pelagianorum insolentissimus opposuit, ut constat ex illius verbis apud Augustinum lib. 2. de Nupt. & Concup. c. 3. *Si qui aut liberum in hominibus arbitrium* (verba

(verba sunt Juliani) aut Deum esse nascentium conditorem dixerit, Cælestianus & Pelagianus vocatur. Ne igitur vocentur hæretici, sunt Manichæi, & dum falsam verentur infamiam, verum crimen incurrunt instar ferarum, quæ circumdantur pinnis, ut cogantur in retia. Eadem Semipelagiani reloxerunt, ut patet ex Cassiani verbis cap. 11. coll. 13. Multi enim singula hæc credentes ac iusto amplius asserentes variis, sibi que contrariis sunt erroribus involuti. Sed omnes isti oblocutores acriter reprehenduntur in Epistola, quam Cælestino Papæ adscribunt adversarii hisce in verbis: Quia nonnulli, qui Catholico nomine gloriantur, in damnatis autem hæreticorum sensibus, seu pravitate, sive imperitia demorantes piissimis Disputatoribus obviare præsumunt; & cum Cælestium atque Pelagium anathematizare non dubitent, Magistris tamen nostris, tamquam necessarium modum exceßerint, obloquuntur. Quibus addendum, quod si Augustinus de excessit erit culpandus, nullus inter PP. erit profecto, qui dum Catholicæ Ecclesiæ dogma aliquod propugnat atque tueretur de excessu pariter non possit insimulari; atque ita latum patebit hæreticis effugium. Nec alia profecto ratione PP. auctoritatem sprexit Calvinus, dum ipso se muniit cly-

Tom. V.

peo sequentibus verbis. De lib. arb. art. 7. apud Tappenum: Græci, & præ aliis, atque inter eos Chrysostomus in extollenda humanæ voluntatis facultate modum exceßere. Præterquamquod de Augustino non ita sensere præclarissimi Ecclesiæ PP. de quibus satis in supradictis propositionibus. Nec ita opinatus est P. M. Clemens VIII. qui gravissimam de auxiliis Divinæ gratiæ controversiam ad unius Augustini mentem expendendam esse voluit. Quid ad hæc nugacissimi objurgatores Augustinianæ doctrinæ?

Alia non desunt contra præclarissimum Ecclesiæ lumen prolata cœnvicia, quæ eum ab Eminentissimo Norisio sint ultra operis pretium eliminata ac contrita, ne ligna in sylvam feramus, ab iis refellendis superledemus.

Ex hucusque tamen dictis clarissime deprehenditur, quanta sit in rebus Theologicis huius S. Doctoris auctoritas. Verum cum experientia duce cognoverimus, aliquando juvenes Augustini doctrinæ insudantes in illius operibus per-volutandis confundi persæpe, ac perturbari, cum ignorent prorsus vel tempus, quo scriptæ sunt, aut rationes, quæ Augustino occasionem scribendi præbuerunt, idcirco omnium illius operum Catalogum hic adnectere voluimus, majori, qua fieri potest exactis-

T

etis-

ctissima brevitate, ut ad manus facillime haberentur, quæ amplis voluminibus jam sunt

a doctissima PP. S. Mauri Congregatione exarata.

I N D E X

*Operum S. Augustini Hipponensis Episcopi, & Ecclesie
Doctores eximii.*

Anno 386.

Contra Academicos libri III.
de quibus vide Epistolam S.
Doctoris primam Hermoge-
niano, & librum XV. de
Trinitate c. 12. & lib. Hen-
chirid. c. 20. & 1. Retract.
c. 1.

De Beata vita lib. 1. scri-
ptus apud Cassiciacum. Vide
Retract. 1. c. 7.

De Ordine lib. 2. Vid. Re-
tract. 1. c. 3.

Epistolæ (Hermogeniano
(Nebridio

Anno 387.

Soliloquiorum lib. 2. Vide
Retract. lib. 1. c. 4.

De Immortalitate animæ lib.
1. Vide 1. Retract. c. 5.

Epistolæ (Nebridio
(Nebridio

Anno 388.

De Quantitate animæ lib.
1. Vid. 1. Retract. c. 8.

De Diversis questionibus 80.
liber unus,

Anno 386.

De Musica lib. vi. Vid.
Epist. Augustini Memorio,
& 1. Retract. c. 11.

De Magistro lib. 1. Vid.
lib. 9. Confess. c. 6. & 1.
Retract. c. 12.

De Genesi contra Manichæos
lib. 2. Vid. lib. 8. de Genes.
ad litt. c. 2. & 1. Retract.
c. 10.

De Moribus Ecclesie Catho-
licæ contra eosdem lib. 2.
Vid. 1. Retract. c. 7.

Epistolæ Nebridio vii.

Anno 390.

De vera Religione lib. 1.
Vide 1. Retract. c. 13.

(Romaniano
(Maximo Madau-
(rensi

Epistolæ (Celestino
(Gajo
(Antonino

Anno 391.

De Utilitate credendi con-
tra Manich. lib. 1. 1. Retract.
c. 14. De

De Duabus Animabus lib. 1. c. 9.

1. contra Manichæos vid. ib.

Epistola Valerio Episcopo .

De Continentia lib. 1. contra Manichæos.

De Mendacio lib. 1. Vid. 1.

Retr. c. ult.

Anno 392.

Disputatio contra Fortunatum Manichæum lib. 1. 1. Retr. 16.

*Epistolæ (Aurelio Episcopo
(Maximino*

*Epistolæ (Licentio
(Paulino
(Hieronymo
(Alipio*

Anno 396.

Anno 393.

De Genesi ad litteram Imperf. lib. 1. vid. 1. Retr. 18.

De Sermonem Domini in Monte secundum Matthæum . Vid. 1. Retr. 6. 19.

De Fide & Symbolo lib. 1. contra Manichæos . 1. Retr. 17.

De Agone Christiano lib. 1. contra Manichæos.

*Epistolæ (Paulino & The-
(rasia
(Proculejano
(Eusebio
(Eusebio
(Casulano*

Anno 397.

Anno 394.

Expositio quarundam Propositionum ex Epistola ad Rom. lib. 1. 1. Retr. c. 23.

Inchoata expositio Epistolæ ad Rom. lib. 1. 1. Retr. 23. 24.

Contra Adimantum Manichæi Discipulum lib. 1. Vid. 1. Retr. 22.

Epistola ad Galatas expositionis liber 1. 1. Retr. 23. 24.

De Diversis questionibus ad Simplicianum lib. 2. Vid. 3. Retr. c. 1. De Prædestin. SS. c. 20. & Epist. ad Simplicianum.

Contra Epistolam Manichæi lib. 1. 2. Retr. 2.

*Epistolæ (Simpliciano
(Profuturo
(Hieronymo
(Aurelio
(Paulino & The-
(rasia
(Glorio, Eleusio,
(&c.
(Eleusio, Glorio,
(&c.*

Anno 395.

De libero Arbitrio lib. III. contra Manichæos. Vid. Epistolam Marcellino, & Retr.

Anno 398.

Epistolæ (Paulino & The-
(rasia
(Publicolæ
(Eudoxia
(Honorato

Anno 399.

*De fide rerum quæ non vi-
dentur* lib. 1. contra Paganos.

Epistolæ (Principibus Colo-
(niæ Suffectanæ
(Crispino Episcopo
(Donatistæ
(Severino

Anno 400.

Annotationes in Job 2. Re-
tract. c. 13.

*De Consensu Evangelista-
rum* lib. 4. Vid. 2. Retract. c. 16.

Quæstionum Evangeliorum
lib. 2.

De catechizandis rudibus
lib. 1. 2. Retract. c. 14.

De Opere Monachorum lib.
1. 2. Retr. 21.

*Contra Epistolam Parmenia-
ni* lib. 3. 2. Retr. 17.

*De Baptismo contra Dona-
tistas* lib. 7. 2. Retr. 18.

Contra litteras Petiliani lib.
3. 2. Retr. 25.

Epistolæ (Generoso
(Januario
(Ad Inquisitiones
(Januarii
(Celeri
(Celeri

Anno 401.

De Bono Conjugali lib. 1.
contra Jovinianum 2. Retr.
22.

De Sancta Virginitate lib.
1. 2. Retract. 23.

*Breviculus Collationis cum
Donatistis*. 2. Retr. 34.

Epistolæ (Pammachio
(Victorino
(Aurelio
(Theodoro
(Severo
(Severo
(Quinctiano

Anno 402.

De Unitate Ecclesiæ lib. 1.

Epistolæ (Xantippo
(Crispino Cala-
(mensi
(Hieronymo
(Castorio
(Naucelioni

Anno 403.

Epistolæ (Hieronymo

Anno 404.

*De Actis cum Felice Ma-
nichæo* lib. 2. 2. Retr. 8.

Epistolæ (Hieronymo
(Præsidio
(Contra Donati-
(stas
(Felici & Hilari-
(no
(Ecclesiæ Hip-
(nensi

(nensi
(Paulino & The-
(rasia ad Presby-
(terum quemdam
(Manich.

Anno 405.

*De Natura Boni contra Ma-
nichæos 2. Retr. 9.*

*Contra Secundinum Mani-
chaum lib. 1. 2. Retr. 10.*

(Paulino & The-
(rasia
(Hieronymo
(Alipio
Epistolæ (Novato
(Paulo
(Ceciliano
(Emerito Donati-
(stæ

Anno 406.

*Contra Cresconium Gram-
maticum lib. 4. 2. Retract.
26.*

(Januario
(Festo
Epistolæ (Nectario
(Italica
(Vincentio
(Paulino & Therasia

Anno 408.

(Olympio
(Olympio
(Bonifacio
Epistolæ (Italica
(Donato
(Memorio
(Deogratias

Anno 409.

(Nectario
(Donatistis
(Macrobio
(Macrobio
(Severo
(Victoriano
Epistolæ (Donato
(Cresconio
(Fortunato
(Florentino
(Generoso
(Dioscoro
(Consentio
(Populo Hipponensi

Anno 410.

*De Unico Baptismo contra
Petilianum lib. 1.*

Anno 411.

*Breviculus Collationis cum
Donatistis. 2. Retr. 34.*

(Albina Piniano ,
(& Melania
(Alipio
(Albina
Epistolæ (Armentario
(Marcellino
(Marcellino
(Proba
(Proba

Anno 412.

*Ad Donatistas post collatio-
nem. 2. Retr. 40.*

T 3

De

De Peccatorum meritis lib.

3. 2. Retr. 23.

De Spiritu & littera lib. 1.

2. Retr. 37.

(Volusiano

(Marcellino

(Apringio

(Volusiano

(Marcellino

(Marcellino

Epistolæ (Honorato

(Ad Donatistas

(Saturnino & Eufraſi

(Marcellino

(Cirtensibus

(Anaſtaſio

(Pelagio

Anno 413.

De Fide & Operibus lib. 1.

2. Retr. 38.

Epistolæ (Paulina
(Fortunatiano

Anno 414.

De Bono Viduitatis lib. 1.
contra Pelagianos.

(Paulino

(Proba & Juliana

(Cæciliano

Epistolæ (Macedonio

(Macedonio

(Hilario

(Evodio

Anno 415.

De Genesi ad litteram lib.

12. 2. Retr. 12.

Ad Orosium contra Priscil-
lianistas.

De Natura & Gratia lib.

1. 2. Retr. 42. contra Pela-

gianos.
De Perfectione justitiæ ho-
minis.

(Evodio

(Evodio

(Hieronymo de Ori-

(gine animæ

Epistolæ (Hieronymo

(Evodio

(Maximo

(Peregrino

(Donato

Anno 416.

Tractatus in Joannem 124.
contra Donatistas.

In Epistolam Joannis ad
Parthos Tractatus 10.

De Trinitate lib. 15. 2. Re-
tract. 15.

(Donato

(Aurelio

(Innocentio Pontifici

Epistolæ (Innocentio Pontifici

(Eidem

(Hilario

(Joanni

(Oceano

Anno 417.

De Gestis Pelagii lib. 1. 2.
Retr. 47.

(Bonifacio

Epistolæ (Paulino

(Dardano

(Juliana

Anno

Anno 418.

*Contra Sermonem Arrianorum lib. 1.**De Gestis cum Emerito Cæsarensi Donatistarum Episcopo 2. Retr. 51.**De Gratia Christi, & de Peccato Originali lib. 2. 2. Retr. 50. contra Pelagianos.**De Patientia lib. 1. contra Donatistas.*

(Bonifacio

(Optato

(Sixto

Epistolæ (Celestino

(Mercatori

(Sixto

(Asellico

(Hesychio

Anno 419.

Locutionum lib. 7. 2. Retr.

37.

*Quæstiones in Heptateuchum lib. 7. 2. Retr. 55.**De Conjugiis adulterinis.**De Nuptiis & concupiscentia lib. 2. contr. Pelag. 2. Retr. 53.**De Anima lib. 4. 2. Retr. 56.*

(Hesychio

Epistolæ (Valerio

(Largo

Anno 420.

*Contra mendacium lib. 1. adversus Priscillianistas. 2. Retr. 60.**Contra adversariorum legis & Prophetarum lib. 2. 2. Retr. 58.**Contra Gaudentium Donatistarum Episcopum lib. 2. 2. Retr. 59.**Contra duas Epistolas Pelagianorum lib. 4. Retr. 2. 62.*

(Dulcidio

Epistolæ (Consentio

(Valerio

Anno 421.

*Enchiridion ad Laurentium contra Manichæos, Apollinaristas, Priscillianistas &c. 2. Retr. 63.**De cura gerenda pro mortuis lib. 1. Retr. 64.**Contra Julianum lib. 6. 2. Retr. 62.*

Epistolæ (Claudio

Anno 422.

Epistolæ (Feliciæ

Anno 423.

(Celestino Papæ

Epistolæ (Felicitati & Rustico

(Ad Monachos

Anno 425.

De Octoginta Quæstionibus lib. 1. contra Donatistas. 2. Retr. 64.

Epistolæ (Quintiliano

Anno 426.

Scripta S. Augustini incom-
pertæ ætatis.*De Doctrina Christiana lib.*
4. 2. Retr. 14.*De Civitate Dei contra Pa-*
*ganos lib. 2. 2. Retr. 43.**De Gratia & libero arbi-*
trio lib. 1. contra Pelagium.
2. Retr. 66.*(Acta Ecclesiastica*
(Valentino
Epistolæ *(Eidem*
(Vitali
(Palatino
*(Proculo & Cylinnio.**(Dario*
(Fratribus Madau-
(rensibus
(Longiniano
(Eidem
(Deuterio
(Ceretio
(Pascentio
(Eidem
(Eidem
(Elpidio
(Læto
(Chrisimo
(Possidio
(Lampadio
(Romulo
(Sebastiano
(Restituto
(Auxilio

Anno 427.

Collatio cum Maximino Ar-
*rianorum Episcopo lib. 2.**De Correptione & Gratia*
lib. 1. contra Pelagium . 2.
Retr. c. ult.*(Bonifacio*
Epistolæ *(Quodvultdeo*
*(Eidem*Epistolæ *(Ad Classicianum*
(Pancario
(Felici
(Benenato
(Eidem
(Rustico
(Christino .
(Orontio
(Martiano
(Cornelio
(Audaci
(Ecdiciæ
(Sapidæ
(Maximæ
(Seleucianæ
(Florentinæ
(Fabiolæ
(Sanctæ Plebi
(Nobilio

Anno 428.

De Hæresibus ad Quodvult-
*deum .**De Prædestinatione SS. &*
*de Dono Perseverantiæ lib. 2.*Epistolæ *(Alipio*
(Honorato

Anno 429.

Epistolæ *(Dario*

<i>Enarrationes in Psalmos</i>	<i>De verbis Apostoli</i> 35.
<i>De Symbolo</i>	<i>Homilia</i> 50.
<i>De Disciplina Christiana</i>	<i>Sermones de Tempore</i> 256.
<i>De Cantico novo</i>	<i>Sermones de SS.</i> 68.
<i>De utilitate jejunii</i>	<i>Sermones de Diversis</i> 123.
<i>De Urbis excidio</i>	<i>Fragmenta</i> 37.
<i>Contra Faustum Manicheum</i>	<i>ex MSS. Carthusiae</i> 11.
<i>lib. 33. 2. Retr. 7.</i>	<i>Additi ab Jacobo Sirmondo.</i>
<i>Opus Imperfectum contra</i> 40.	
<i>Julianum lib. sex.</i>	<i>Alii pauci tom. 5. PP. S.</i>
<i>Sermones de verbis Domini</i>	<i>Mauri.</i>
64.	

E X A M E N.

*Doctrina P. Ludovici Molinae de concordia liberi arbitrii
cum gratiae donis R. D. Jacobo Le Bossu Ordinis
S. Benedicti Doctore Parisiensi auctore.*

„ **D**UO quidem vocabula
 „ satis aperiunt, Moli.
 „ nam non de sola explica-
 „ tione suae sententiae, quam
 „ non semel fatetur se desi-
 „ derasse in antiquis PP. sed
 „ de nova illius a se facta
 „ inventione hanc tradidisse
 „ liberi arbitrii cum donis
 „ gratiae concordiam, dum
 „ §. Nos pro nostra, dicit:
 „ Quae si data explanataque
 „ semper fuissent; & §. Lon-
 „ gior loquitur aperte: Hac
 „ nostra ratio conciliandi li-
 „ bertatem arbitrii cum divi-
 „ na Praedestinatione, a ne-
 „ mine quem viderim hucus-
 „ que tradita. Duæ autem
 „ istæ voces data & tradita,
 „ satis ostendunt id, quod
 „ diximus: multo vero magis
 „ particula, nostra. . . .
 „ Porro duo etiam sunt, quæ
 „ jure videntur in hac nota
 „ reprehensibilia. Primum est
 „ discessus a communi PP.
 „ sententia. Secundum est.
 „ pauca reverentia, quam
 „ demonstrat versus S. Au-
 „ gustinum & ejus doctrinam:
 „ ita ut non desint, qui pri-
 „ mum temeritati, secundum
 „ inverecundiae adscribant, id
 „ quod nollem ei impingere,
 „ sed de utroque dicendum
 „ duobus capitibus, ita ta-
 „ men ut hæc animadversio,
 „ quia non est dogmatica,
 „ sit futura multo brevior se-
 „ quentibus.

CAPUT I.

De discessione a PP. sententia.

IN rebus fidei discessio-
nem a PP. sententia ,
& introductionem novita-
tis , ut quis proprium suum
inventum obtrudat , suspe-
ctam esse & periculosam ,
ita compertum est , ut non
egeat probatione . Nihilo-
minus id clarius futurum
existimo , si illud & exem-
plo S. Basilii , & doctrina
Vincentii Lerinensis illu-
stravero . M. ergo Basilius
Ep. 62. tam tenax fuit
antiquitatis , ut encomii ,
quod descripsit in laudem
Musonii , præcipuum caput
exponens ita loqueretur :
*Nihil de suo , nihil quod
novæ alicujus cogitationis
inventum resiperet , in me-
dium adduxit , sed juxta
benedictionem Moysi , ex
ipsis arcanis cordis ac bonis
thesauris vetera veterum ,
& quæ ante faciem junio-
rum vetera essent , proferre
novit .* Is , inquam , Basilius
M. cum orans apud Popu-
lum utroque sequenti mo-
do glorificationem absol-
visset Deo , & Patri , in-
terdum cum filio ipsius &
Spiritu sancto , interdum
per filium in Spiritu san-
cto , & aliqui dicerent , il-
lum novis usum esse voci-
bus , ut refert scribens ad

Amphilochium c. 29. *Vene-
randa sunt antiqua dogma-
ta , quæ ob antiquitatem &
sanitatem quamdam , ha-
beant quiddam reverendum.*
Unde etiam id quod dixe-
rat , confirmat antiquorum
auctoribus , citans Clemen-
tem Romanum , & Ale-
xandrinum , Irenæum , Dio-
nyfium Alexandrinum , A-
fricanum , Athenogenem ,
Gregorium Thaumaturgum ,
Firmilianum , & Meletium
Pontificem .

Quod autem attinet ad
Vincentium Lerinensem ,
cum pene totus sit in utro-
que Commonitorio , scri-
bens adversus prophanas
hæresum novationes , in
ablegandis a rebus fidei no-
vitatibus , & adstruenda an-
tiquitate , satis esse videbi-
tur hoc loco citare , quæ
ex summis Pontificibus ad
hujus rei confirmationem
profert .

Primum igitur caput 9.
in 1. Commonitorio ex B.
Papa Sixto in Epistola ad
Africanos , profert id quod
ad everfionem Anabaptis-
mi conclamati in Concilio
Carthaginensi post tempo-
ra Agrippini illius Aucto-
ris definierat Sixtus : Ni-
hil novandum , nisi quod
traditum (subaudi) reci-
piatur . Id enim , inquit
Vincentius , proprium est
christianæ modestiæ & gra-
vitatis , non sua posteris
tra-

„ tradere , sed a majoribus
 „ accepta servare. Deinde in
 „ 2. Commonitorio c. 3. au-
 „ thoritate Sixti conjungit
 „ B. Cælestini sententiam ,
 „ qui ita alloquitur Gallorum
 „ Episcopos: *Desinat itaque,*
 „ *si ita res est , ut ad me*
 „ *perlatum est , videlicet ,*
 „ *incessere novitas vetustatem.*
 „ Verba , quæ Vincentius
 „ subjicit verbis Sixti , viden-
 „ tur directe ferire Molinam,
 „ sicut verba Cælestini , qui
 „ de rebus controversis , de
 „ quibus nunc agitur , defi-
 „ niebat , illius doctrinam ut
 „ apparet , jugulant .

„ Non sum nescius aliquos
 „ uti ad Molinæ defensionem
 „ eodem Vincentio Lerinensi
 „ Commonitorii primi cap.
 „ 27. concedente , aliqua no-
 „ ve dici in rebus fidei. Ve-
 „ rumtamen satis se explicat
 „ auctor , dum ita loquitur :
 „ *Eadem tamen , quæ didici-*
 „ *sti , ita doce , ut cum dicas*
 „ *nove , non dicas nova , se-*
 „ *que magis aperit in se-*
 „ *quentibus , dum dicit c. 28.*
 „ *Crescat quidem intelligen-*
 „ *tia , scientia , sapientia ,*
 „ *sed in suo dumtaxat gene-*
 „ *re , in eodem scilicet dog-*
 „ *mate , eodem sensu , ea-*
 „ *demque sententia . Et c.*
 „ 32. rem , quibusdam inter-
 „ positis , sic illustrat , ut
 „ fateatur , Ecclesiam in De-
 „ cretis Conciliorum , quæ a
 „ majoribus sola traditione
 „ acceperat , posteris per scri-

„ pturæ chirographum confi-
 „ gnare , plerumque propter
 „ intelligentiæ lucem , non
 „ novum fidei sensum , novæ
 „ appellationis proprietatem
 „ signando . Unde qui Mo-
 „ linæ facerent negotium
 „ de solis vocibus non usita-
 „ tis hætenus , sicut est ap-
 „ pellation *Scientiæ mediæ* ,
 „ videtur operam perdere ,
 „ nisi doceret , res , quibus
 „ explicandis adhibentur , ab
 „ illo alio sensu intelligi , &
 „ ex consequenti ab illo no-
 „ va contra vetustatem se-
 „ cundum diversum dogma
 „ proponi . Hoc autem facile
 „ constabit ex sequentibus
 „ & ex ratione discessionis
 „ a S. Augustino fiet evi-
 „ dens .

CAPUT II.

*De pauca reverentia , quam
 exhibet Molina S. Augu-
 stino in hac doctrina .*

„ **L**ocus , qui citatur ex
 „ concordia , paulo pro-
 „ lixior est : Neque , inquit
 „ Molina , ex Augustini opi-
 „ nione concertationibusque
 „ cum Pelagianis tot fideles
 „ fuissent turbati , ad Pela-
 „ gianosque defecissent
 „ concertationesque , ait pau-
 „ cis interjectis , inter Catbo-
 „ licos facile fuissent compo-
 „ sitæ . Ubi cum vocat opi-
 „ nionem D. Augustini , quam
 „ debuisset potius vocare sen-
 „ ten-

„tentiam, nisi stabilire vo-
 „lens suum iudicium pro
 „catholica sententia, judi-
 „cium tanti Sancti nolisset
 „recipi pro sola opinione.
 „Monstrat præterea se in
 „sequenti loco, quem nunc
 „citabimus, agere perperam,
 „dum nititur hunc Sanctum
 „ad suam opinionem tradu-
 „cere, confessus nunc li-
 „benter S. Augustinum sic
 „opinatum, ita ut hæc quæ
 „citatur incommoda, inde se-
 „cuta sint. Aliorum etiam
 „relinquo iudicio, si con-
 „certationes illæ dicendæ
 „sint fuisse *inter Catholicos*
 „simpliciter, quæ ex occa-
 „sione Scriptorum S. Augu-
 „stini emerferunt inter Ca-
 „tholicos & Semipelagianos.
 „Sed jam agamus de loco
 „citato ex comment. in 1.
 „part. in quo sic scribit:
 „*Interim vero dum sub ea*
 „*quasi caligine ad hoc non*
 „*attendit S. Augustinus* (nem-
 „pe prædestinationem & re-
 „probationem non fuisse si-
 „ne præscientia qualitatis
 „usus liberi arbitrii, habi-
 „taque consideratione) *il-*
 „*lius arbitratus cum sua de*
 „*prædestinatione sententia esse*
 „*conjunctum, Deum velle*
 „*solos prædestinatos salvos*
 „*fieri &c.* Profecto mirum
 „mihi est, repertos fuisse
 „aliquos, qui ut Molinam
 „excusarent, rejecerunt eam
 „caliginem a Molina S. Au-
 „gustino attributam, ad alios

„illius sæculi Theologos,
 „cum hæc vocabula *non at-*
 „*tendit, & arbitratus esse*
 „*conjunctum &c.* alio quam
 „ad illius personam vel do-
 „ctrinam applicari ne-
 „queant; sequiturque inde,
 „Molinam fateri se clara
 „luce suæ doctrinæ sic hanc
 „materiam illustrare, ut opi-
 „nionis S. Augustini caligi-
 „nem expellat.

„Ceterum postquam sen-
 „tentiam Sanctorum Thomæ
 „& Augustini versavit &
 „reversavit, sentiens se non-
 „nisi vi tantos auctores sibi
 „facere posse propitios, tan-
 „dem §. *ex his patet, in*
 „hæc verba prorupit: Imo
 „vero esto hi duo Patres in
 „eam sententiam inclinassent
 „salva reverentia, quæ illis
 „debetur maxima, quoad il-
 „lud secundum non esset ad-
 „mittenda.

„Oh quantum S. Prosperi
 „Aquitani iudicium de S.
 „Augustino a verbis Molinæ
 „est differens, dum post ci-
 „tatam S. Cælestini com-
 „mendationem illius (quam
 „statim subjiciemus) excla-
 „mat: Contra istam clarissi-
 „mæ laudationis tubam, con-
 „tra istam sacratissimi testi-
 „monii dignitatem audet
 „quisquam malignæ inter-
 „pretationis murmur emitte-
 „re, & perspicuæ sincerissi-
 „mæque sententiæ nubem
 „obliquæ ambiguitatis obten-
 „dere! quod licet applicet
 „ad

„ ad se, contra eos, qui ab
 „ approbatione B. Cælestini
 „ eximebant libros S. Augu-
 „ stini de Prædestinatione
 „ Sanctorum & de Dono
 „ Perseverantiæ; intelligit
 „ tamen extendi etiam ad
 „ alios, unde in fine Epi-
 „ stolæ ad Ruffinum: Tu
 „ autem dilectissime & vene-
 „ randissime mi frater, si ve-
 „ re de his questionibus in-
 „ strui desideras, sicut desi-
 „ derare te convenit, ipsis B.
 „ Augustini disputationibus
 „ cognoscendis impende curam,
 „ ut in confitenda Dei gratia
 „ defecatissimam ac saluber-
 „ rimam Evangelicæ Apostoli-
 „ cæque doctrinæ intelligen-
 „ tiam consequaris. Sed &
 „ in Epistola quam ad eum-
 „ dem Augustinum scripsit,
 „ cum illum merito ita salu-
 „ tasset: Domino beatissimo
 „ Papæ ineffabiliter mirabili,
 „ incomparabiliter honorando
 „ &c. reddens rationem, cur
 „ ad illum scribat, nempe
 „ se id facere studio fidei,
 „ adjungit: Excubante enim
 „ pro universis membris cor-
 „ poris Christi vigilantissima
 „ industria tua, & adversus
 „ hæreticarum doctrinarum in-
 „ sidias veritatis virtute pu-
 „ gnante &c. Jam vero au-
 „ diamus ipsum Cælestinum
 „ cum magna commendatio-
 „ ne de sancto Augustino &
 „ ejus doctrina loquentem,
 „ dum scribit ad Venerium

„ & alios quinque, quos no-
 „ minat, necnon ad ceteros
 „ Galliæ Episcopos: *Augu-*
 „ *stinum*, ait c. 2. *S. recor-*
 „ *dationis virum pro vita sua*
 „ *atque meritis in nostra com-*
 „ *munionem semper habuimus,*
 „ *nec unquam hunc sinistra*
 „ *opinionis rumor aspersit:*
 „ *quem tantæ scientiæ olim*
 „ *fuisse meminimus, ut inter*
 „ *Magistros optimos etiam a*
 „ *meis semper decessoribus*
 „ *haberetur. Bene ergo de eo*
 „ *omnes in communi sense-*
 „ *runt, utpote qui ubique*
 „ *cunctis & amoris fuit &*
 „ *honori.*

„ Hic præter id, de quo
 „ agimus, nempe Sanctos
 „ cum multo majore reve-
 „ rentia de S. Augustino lo-
 „ quutos fuisse, quam Mo-
 „ linam, duo sunt, quæ be-
 „ ne notanda esse credimus.
 „ Unum, illudque præcipuum,
 „ quod ad sententiam suorum
 „ decessorum adjungit quoque
 „ suæ probationis calculum
 „ per prædecessores intelligens
 „ Innocentium Zozimum &
 „ Bonifacium, sicut etiam
 „ S. Prosper testatur ad fi-
 „ nem libri contra Collato-
 „ rem, dum expectat etiam
 „ Sixti, successoris ejusdem
 „ Cælestini sententiam, quam
 „ tulit postea, sub cujus
 „ Pontificatu dictum librum
 „ scribebat. Ut ex eo con-
 „ stet, eum qui a D. Au-
 „ gustini doctrina discedit,
 „ simul

„ simul etiam a sanctæ Se- „ mos Pontifices Innocen-
 „ dis determinationibus se- „ tium & Zozimum , quo-
 „ cedere . „ rum definitionibus utitur
 „ Alterum est , quod non „ sequentibus capitulis , sed
 „ contentus fuit Cælestinus „ præsertim ad S. Augusti-
 „ S. Augustinum ex anteces- „ num , quem norunt omnes
 „ forum sententia collocasse „ piissimum disputatorem con-
 „ inter magistros optimos , „ tra Pelagianos , atque ex
 „ nisi etiam annumeraret in- „ hujus loci principio con-
 „ ter suos , dum cap. 3. suæ „ stat , B. Cælestinum Semi-
 „ Epistolæ ita loquitur : *Quia* „ pelagianos , qui facessabant
 „ nonnulli , qui catholico no- „ negotium doctrinæ S. Au-
 „ mine gloriantur , in damna- „ gustini , vix habere pro
 „ tis autem hæreticorum sen- „ Catholicis , licet eo nomi-
 „ sibus , sive pravitate , sive „ ne gloriarentur , cum ta-
 „ imperitia , demorantes , „ men Molina eos appellet
 „ piissimis disputatoribus ob- „ Catholicos , sicut antea
 „ viare præsumunt , & cum „ notavimus .
 „ Pelagium & Cælestium „ Porro certum est in 2.
 „ anathematizare non dubi- „ Concilio Arausicano , quod
 „ tent , Magistris tamen no- „ nonnulli afferunt sub Leo-
 „ stris , tanquam necessarium „ ne Magno , alii probabi-
 „ modum excesserint , oblo- „ lius affirmant anno 3. Hi-
 „ quatur &c. Unde constat „ larii ejus successoris cele-
 „ illud dictum , *Magistris* „ bratum fuisse , scilicet an-
 „ nostris , non referri ad sum- „ no Christi 463. (1) actum
 esse

(1) Quo anno hæc Synodus peracta fuerit , olim a Baronio erra-
 tum est , itidemque Bellarmino , Suario , Vasquio & aliis , qui tem-
 pore Leonis Papæ eum conventum coactum dixerunt , quia tempus
 Cæsarii Arelatensis ignorabant ; at ex subscriptione ejusdem res mo-
 do certa evasit , ibi enim legimus : *Cæsarius in Christi nomine Epi-*
scopus constitutionem nostram relegi , & subnotans subscripsi V. No-
nas Julii Decio juniore V. C. consule . Hic Decius junior consula-
 tum gessit anno 529. Sed omne dubium de tempore
 hujus synodi tandem sustulit Epistola Bonifacii II. ad Cæsarium . .
 Hæ litteræ Bonifacii in antiquis codicibus dicuntur datæ
 VIII. Kal. Februarias Lampadio & Oreste Cos. anno scilicet 530.
 & hoc pacto editæ sunt Romæ anno 1652. in fine Opusculorum S. Augu-
 stini de Gratia . At Sirmondus Baronii Chronologiam sequutus le-
 gendum putat P. C. Lampadii & Orestis , qui est annus 531. Car-
 dina-

„ esse contra Semipelagianos „ clusum fuisse promulgari
 „ ex occasione Fausti Re- „ decreta , quæ olim a Ro-
 „ giensis Episcopi , illorum „ mano Pontifice ad Gallia-
 „ hæresim renovantis , con- „ rum Episcopos transmissa
 fue-

dinalis Baronius Anastasium imitatus Bonifacii initia statuit Lampadio & Oreste Coss. mense Octobri , finem vero die 17. Octobris P. C. Lampadii & Orestis anno scilicet 531. sed utrobique eundem errasse certum est . Etenim celebrata anno 529. V. Nonas Juliis synodo secunda Arausica Cæsarius ejusdem confirmationem petiit a Felice Papa misso Romam Armenio Presbytero & Abbate rogans Bonifacium , quem amicissimum habebat , ut a Pontifice confirmationem impetraret ; Ceterum priusquam discederet Armenius , moritur Felix , eligiturque Bonifacius , licet nonnulli pro Dioscoro schisma conflasset , qui tamen intra paucos dies moriens alteri citra controversiam Pontificatum relinquit . Do initium Epistolæ Bonifacii ad Cæsarium : *Per filium nostrum Armenium Presbyterum & Abbatem litteras tuæ fraternitatis accepimus , quas ad nos , ut apparet , inscius adhuc sacerdotii mihi commissi* (Ita enim ex vetustissimo Codice Vaticano legit Holstenius in notis ad Synodum Bonifacii II.) *sub ea , qua in Deo tenemur , charitate direxeras , quibus credideras postulandum , ut id quod a B. recordationis Decessore nostro Papa Felice pro Catholicæ fidei proposueras firmitate , mea explicaretur instantia . Sed quia id voluntas superna disposuit , ut quod per nos ab illo speraveras , a nobis potius impetrares &c.* Subscribitur Epistola : *Data VIII. Kal. Februarias Lampadio & Oreste VV. CC. Coss.* Ibi-que mentio habetur Synodi a Cæsario celebratæ . Quis vero existimet , Cæsarium post annum scripsisse ad Sedem Apostolicam , se synodum apud Arausicam coegisse ? Quare anno eodem 529. celebrati a se concilii Felicem Papam certiore reddidisse dicendus est . Dum vero Armenius litteras Romam delaturus esset mortuo Felice eodem anno 529. successit Bonifacius , qui anno sequenti die 25. Januarii respondit Cæsario . Certe subscriptiones Epistolarum Felicis , quæ ponuntur datæ Consulibus Lampadio & Oreste , ex hac Bonifacii subscriptione corrigendæ sunt , præsertim cum alteram datam ad Sabina XII. Kalend. Novembris ipse etiam Baronius eadem spongia emendandam dicat . Sed neque finis Pontificatus Bonifacii recte statuitur a Baronio , ac ceteris communiter cum Anastasio die 17. Octobris P. C. Lampadii . Nam aperte falsitatis convincuntur ex actis synodi Romanæ a Bonifacio eodem celebratæ , & a Luca Holstenio editæ , ubi sessio prima ita incipit : *Post consulatum Lampadii & Orestis VV. CC. sub die VII. Iduum Decembris in Consistorio B. Andreae Apostoli præsidente Venerabili Viro Papa Bonifacio &c.* Ex quibus vixisse Bonifacium usque ad Decembrem anni 531. evidenter demon-

„ fuerant, quæ quidem ex li- „ approbata, & definita sunt,
 „ bris S. Augustini transcri- „ conformiter, ut par est cre-
 „ ta, & a Leone Magno „ dere, ad illa XIII. decre-

„ 12

demonstratur. Extat in Ecclesia S. Petri ad vincula Romæ hæc in-
 scriptio.

SALBO PAPA N. JOANNE COGNOMENTO
 MERCURIO EX SCE. ECCL. ROM. PRESBYTERIS
 ORDINATO EX TIT. SCI CLEMENTIS AD GLORIAM
 PONTIFICALEM PROMOTO BEATO PETRO
 AP. PATRONO SUO A VINCULIS EJUS SEVERUS
 PB. OFERT. ET IT. PC. LAMPADI ET ORESTIS
 VV. CC. URBICULUS CEDRINUS.

Infert Baronius ad annum 531. *Ex his igitur quam perspicue vides
 sedere cœpisse hoc anno 531. post Bonifacii obitum Joannem cogno-
 mento Mercurium.* Verum inde tantum colligitur anno 531. Joannem
 Papam fuisse, non vero anno superiori eundem Pontificatum iniisse.
 Ponitur enim in inscriptione: *Iterum post consulatum Lampadii &
 Orestis*, quo charactere non indicatur annus 531., sed insequens 532.
 Vir diligentissimus Panvinus scribit 22. Januarii anno 532. Joannem
 Papam electum. Et sane ante dies 44. sedebat Bonifacius ex sessione
 secunda laudatæ Synodi celebrata *post consulatum Lampadii & Ore-
 stis VV. CC. sub die 5. iduum Decembrium.* Certe rideo legens scho-
 liaften Ciacconii, qui in margine argutulus notat veteres usos ea nota
 IT nempe ITERUM, hoc est, inquit, anno 531. inepte, cum hic
 annus sit *Post consulatum*, sequens vero iterum *Post consulatum Lam-
 padii.*

Felix ejusque successor Bonifacius de Augustiniana schola optime
 meriti fuere. Ille enim ex unius Augustini libris sententias deprom-
 psit, quas tanquam fidei oracula fidelibus credendas proposuit, unius
 Augustini ore in profligandis diuturnis de Divina Gratia litigiis usus.
 Hic vero eadem dogmata adprobavit, & ad assequendam perfectio-
 rem divinæ Gratiæ intelligentiam *præ cæteris B. Recordationis Au-
 gustinum Episcopum* tanquam Magistrum optimum proposuit lauda-
 vitque. Hinc factum est, ut horum duorum Pontificum Sanctioni-
 bus Cassiani, Fausti, ac reliquorum ejusdem doctrinæ hominum
 errores tanquam hæreses postea ab orthodoxis omnibus rejecti fue-
 rint, neque amplius inter adiaphora numerari potuerint. Ita lon-
 gissimo certamini, quod centum annos & quod excurrit Gallias præ-
 fertim in partes distraxerat, Augustino causa adjudicata ab utroque
 Pontifice finis tandem impositus fuit. *Card. Norisius lib. 2. Hist.
 Pel. 6. 53.*

„ ta Cælestini , quæ trans-
 „ missa fuerant ad prædictos
 „ Galliæ Episcopos . Gelasius
 „ autem scribens ad Hono-
 „ rium Ep. 4. admonet eum,
 „ ne iterum Pelagiana hære-
 „ sis , quam S. Augustinus
 „ contriverat , pullulet , quam
 „ Epistola præcedente dixe-
 „ rat ab Apostolica Sede per
 „ B. Memoriam Innocentium ,
 „ ac deinde Zozimum , Bo-
 „ nifacium , Cælestinum , Si-
 „ xtum , Leonem continuis
 „ & incessabilibus sententiis
 „ fuisse prostratam . Unde
 „ non mirum si is summus
 „ Pontifex , ut est in C. *San-*
 „ *cta Romana Ecclesia* distinct.
 „ 15. approbans Opuscula SS.
 „ Augustini , Prosperi , & Hi-
 „ larii , rejecerit opuscula Cæ-
 „ lestii , & Fausti Regiensis
 „ Episcopi . Nec prætereun-
 „ dus est in hoc quasi cata-
 „ logo Hormisdas Summus
 „ Pontifex , cujus Epistola ,
 „ quæ tom. 1. Epistolarum
 „ Summorum Pontificum est
 „ 67. in tomo vero 2. Con-
 „ ciliarum recentioris editio-
 „ nis est 70. sic concluditur:
 „ *De arbitrio vero libero &*
 „ *gratia Dei , quid Romana,*
 „ *hoc est Catholica sequatur*
 „ *& asseveret Ecclesia , licet*
 „ *in variis libris B. Augusti-*
 „ *ni , & maxime qui sunt*
 „ *ad Hilarium & Prosperum,*
 „ *possit cognosci , tamen in*
 „ *scriniis Ecclesiasticis expres-*
 „ *sa capitula continentur ,*
 „ *quæ si tibi desunt , & ne-*
 „ *Tom. V.*

„ *cessaria creditis* (alloqui-
 „ tur Possessorem Episcopum ,
 „ ad quem scribit) *destina-*
 „ *bimus : quamquam qui di-*
 „ *ligenter Apostoli dicta con-*
 „ *siderat , quod sequi debeat,*
 „ *evidenter cognoscat .* Ex
 „ quibus omnibus & aliis ,
 „ quæ qui scribunt de hac
 „ re proferunt in medium ,
 „ satis evidens est , neminem
 „ a sententia S. Augustini
 „ posse discedere , qui non
 „ simul discedat ab Eccle-
 „ siæ totius consensu , tot
 „ tantorumque Pontificum de-
 „ cretis . Hinc est , quod au-
 „ gustæ memoriæ Papa Cle-
 „ mens VIII. in prima Con-
 „ gregatione ex his , quas in
 „ præsentia sua voluit habe-
 „ ri (illa porro *Congregatio*
 „ vocabatur *de auxiliis* , ini-
 „ tiumque habuerat circa ini-
 „ tium mensis Januarii 1598.)
 „ convocatis coram se Con-
 „ sultoribus , ac etiam Gene-
 „ ralibus , tam Societatis Je-
 „ su , quam Ordinis Domi-
 „ nicanorum existentibus ,
 „ cum illis , iis quibus onus
 „ disputandi commiserat 20.
 „ die mensis Martii 1602. qui
 „ erat dies Mercurii quar-
 „ tæ hebdomadis quadragesi-
 „ mæ , in hanc sententiam per-
 „ oravit : *Quamvis nemini ,*
 „ *nisi Deo rationem reddere*
 „ *debeam mearum actionum ,*
 „ *dicam tamen impræsentia-*
 „ *rum quare sim resolutus ad*
 „ *adstringendam totam hanc*
 „ *disputationem ad normam*
 „ *V* „ do-

„ *doctrinae S. Augustini de gra-*
 „ *tia*. Deinceps tres rationes
 „ hujus suæ resolutionis pro-
 „ posuit. Prima fuit, quod si
 „ teste B. Prospero fere ini-
 „ tio libri contra Collatorem
 „ 20. annorum spatio acies
 „ Ecclesiæ ita dimicavit pro
 „ gratia contra Pelagianos,
 „ ut tandem Augustino du-
 „ ce vicerit, æquum esse, ut
 „ in causa simili eundem du-
 „ cem sequamur. Secunda est
 „ quod idem Sanctus nihil vi-
 „ detur prætermisisse eorum,
 „ quæ ad præsentis contro-
 „ versias pertinent, quan-
 „ doquidem si agitur de ne-
 „ cessitate gratiæ, eam descri-
 „ bit dicens, esse necesse ut
 „ nos præveniat, comitetur,
 „ & sequatur, si de vi, asse-
 „ rit vires efficacissimas præ-
 „ bere voluntati, si de affe-
 „ ctu, testatur facere de no-
 „ lente volentem, si de modo,
 „ asserit Deum id facere o-
 „ mnipotentissima facilitate,
 „ denique sic dissolvit obje-
 „ ctiones ut doceat, liberum
 „ arbitrium, non tantum be-
 „ ne cum illa gratia, quam
 „ defendit, cohærere, sed et-
 „ iam fieri liberius, quando
 „ ab illa fuerit liberatum. Ha-
 „ bebat autem locos propria
 „ industria ex B. Augustino

„ excerptos, quos admodum
 „ apposite ad singula, quæ
 „ dicta sunt, confirmando re-
 „ citabat. Tertia vero ratio
 „ fuit, quod cum multi Ponti-
 „ fices sui prædecessores doctri-
 „ næ S. Augustini de gratia
 „ tam acres fuerint assertores
 „ & vindices, ut quasi hæredi-
 „ tario jure eam voluerint in
 „ Ecclesia relinqui, non es-
 „ se æquum, ut patiatur, il-
 „ lam hac quasi hæreditate
 „ privari: seque id numquam
 „ passurum resolute assevera-
 „ vit. Et ita mansit fixus in
 „ hac resolutione, ut cum
 „ sequentes disputationes vo-
 „ luerit fieri more rotali (in
 „ illo enim Romano integer-
 „ rimæ Rotæ judicio, causæ,
 „ in quibus aliquid difficul-
 „ tatis est, proponuntur per
 „ dubia, quasi dicas, quæstio-
 „ nes antequam terminentur)
 „ singula pene dubia, quæ
 „ proposuit disputanda postu-
 „ labant: An articuli excer-
 „ pti ex Molinæ doctrina es-
 „ sent apud S. Augustinum,
 „ aut secundum doctrinam,
 „ & mentem illius: De re-
 „ bus autem quæ controver-
 „ tebantur, si quando propo-
 „ neret, quid sentiret, mo-
 „ nebat, se id dicere non
 „ resolvendo aut definiendo.

O R A T I O.

A Clemente VIII. P. M. habita 20. Martii 1602.

In prima Congregatione de auxiliis coram ipso
Pontifice celebrata.

QUamvis soli Deo, non autem ulli mortalium, actionum mearum teneartationem reddere, placet tamen impræsentiarum consilii mei causas aperire, cur, inquam, hanc universam de auxiliis divinæ gratiæ controversiam ad mentem S. Augustini expendendam duxerim. Et enim S. Prosperum a Ruffino hac in re consultum sapientissime respondisse semper existimavi: si vere de his questionibus instrui desideras, sicut desiderare par erat, ipsis S. Augustini disputationibus cognoscendis curam impenderet, ut in confitenda Dei gratia defæcatissimam ac saluberrimam Evangelicæ Apostolicæque doctrinæ intelligentiam consequeretur. Quo factum est, ut summi Pontifices Romani, mei prædecessores Zozimus, Bonifacius, Cælestinus, Leo, & Hormisdas S. Augustini doctrinam contra Pelagianos ita laudaverint, ut illius scripta, quæ intra Gallias a novis Pelagianæ hæresis sectatoribus reprehendebantur, consulto approbaverint. Quemadmodum enim isti credebant, se omnia auctorita-

tum munimina posse convellere, si hanc pastoralis speculæ validissimam turrim creba Pelagiani arietis illusione pulsavissent, ita illi considerantes sanctissimum virum sapientissime Pelagianorum versutias deprehendisse, & machinas omnes, quibus gratiæ divinæ virtutem effringere, & conterere moliebantur, copiose in multis voluminum disputationibus destruxisse & funditus evertisse, illius & argumentis adversus hujusmodi pestem semper usi sunt. Adeo certe ut S. Bonifacius prædecessor meus, cum esset doctissimus, adversus libros tamen Pelagianorum B. Augustini Episcopi responsa semper poposcerit. Quos si ego in definiendis his questionibus imitarer, id & rationi congruum, & Deo acceptum fore ratus sum. Quippe dum potestatis auctoritate mihi cum illis communi cœlitus a Deo concessa utor, & eisdem cum illis vestigiis insisto, & ex eodem fonte, jure hæreditario defæcatissimam & saluberrimam Evangelicæ Apostolicæque doctrinæ intelligentiam hauriri volo, & eam

quam ab illis hac in parte accepi hæreditatem posteris meis relinquo, justissimam Deo facti mei reddam rationem.

Quibus omnibus accedit, ita S. Augustinum omnes difficultates, quæ vel a Pelagianis, & eorum sectatoribus tunc movebantur, vel potius moveri possent, penetrasse & explicuisse, & ita illorum omnia sophismata dissolvissse, ut nihil hac nostra tempestate de gratia Dei in controversiam vertatur, quod a S. Augustino non fuerit jam olim copiose pertractatum. Vanum est enim quod a nonnullis dicitur putari, præsentis quæstiones esse recenter a Theologis Scholasticis excogitatas; cum nihil contra divinæ gratiæ necessitatem &

virtutem a recentioribus quibusdam nunc asseratur, quod a Pelagianis & Semipelagianis olim assertum non fuerit; nihil etiam adversus illos pro ejusdem divinæ gratiæ virtute atque efficacia, & necessitate dici oporteat, quod S. Augustinus ante mille fere & ducentos annos docuerit.

Etenim celebrem illam distinctionem, qua veteres Theologi gratiam partiti sunt in sufficientem & adjuvantem, seu efficacem, ex doctrina S. Augustini desumptam fuisse apparet ex lib. de Corrupt. & Gr. c. 12. ubi expresse dicit, adjutoria divina ita distinguenda esse, ut aliud sit adjutorium sine quo aliquid non fit, & aliud quo aliquid fit. Unde inquit: *Primo homini* &c.

LIBER SEPTIMUS.

De auctoritate Scholasticorum.

QUæ sequentibus quatuor libris pertractanda supersunt, ea compendiose potius delibare proposuimus, & summatim attingere, cum longam cætera non expostulent tractationem. Et quidem quod ad Scholasticos attinet sive antiquos, sive recentiores, certas quasdam regulas sequenti capite subjiciemus, ut certum ferri possit de eorum auctoritate judicium, unde sit

CAPUT UNICUM.

Theologi illi, qui scholas in varia distraxerunt placita, Scholastici passim nuncupari consueverunt, inter quos facile Principes extiterunt D. Thomas Aquinas, Magister Sententiarum, Ægidius Viterbiensis; Joannes Duns Scotus, Gregorius de Arimino, aliique plures. Quanta illorum autem in rebus Theologicis sit auctoritas, sequentes ostendunt Canones.

C A N. I.

In rebus, quæ ad fidem, & mores pertinent, si Scholasticorum argumenta scripturis, traditione, Generalium Conciliorum definitionibus firmata non sint, nulla illorum est auctoritas. Perlege Vincentium Contensonium Tom.3. Dissert. præamb. c. 2. Spec. 3. qui errores Casuistarum recenset, dum opinionum portenta pro lubito invexerunt in morum perniciem sempiternam.

C A N. II.

Si plures Scholastici in aliquod consentiant dogma, & omnia exigant ad normam Scripturæ sacræ, & traditionis, paucis aliis insignibus reclamantibus, tantum illorum auctoritati, quantum rationibus, quas asserunt, mandandum est.

C A N. III.

Si omnes Scholastici in aliquod unanimes consentiant dogma, magni ponderis est illorum auctoritas, quæ tribus hisce regulis tota concluditur.

LIBER OTCAVUS.

De auctoritate Philosophorum in rebus theologicis.

IN Philosophorum libris perlegendis, & philosophicorum argumentorum usu cautionem quamdam Theologo esse adhibendam nullus non videt, qui probe noscat cum Tertulliano lib. de præscript. c. 7. quantum intersit Athenas inter & Hierosolymas, Academiam & Ecclesiam. Non-nihil tamen utilitatis, & præsidii ex Philosophorum quorundam argumentis Theologum posse desumere, sequenti capite sumimus demonstrandum.

CA

CAPUT UNICUM.

IN rebus licet theologicis philosophica studia odio plusquam Vatiniano Lutherani prosequantur, illud certissime indubitatum est, summos olim Ecclesiæ Doctores Iustinum nempe, Origenem, Gregorium Nazianzenum, Basilium, Gregorium Nyssenum, Damascenum, Augustinum, aliosque philosophica studia minime fuisse dedignatos: imo cum tales essent Eusebio teste lib. 5. Eccl. Histor. c. 10. Ecclesiasticæ scholæ præfici solebant. En illius verba: *Consuetudo antiquitus tradita servabatur, ut divinarum scripturarum Doctores in schola Ecclesiastica habeantur viri dumtaxat scientiæ & eruditione probatissimi. Hujus officii auctor & dux tunc satis illustris habebatur Panthenus, qui in Philosophis Stoicis prius nobiliter floruiſſet. Idem tradit Origenes, qui lib. 6. c. 15. narrat, non solum a Panthæno, sed ab Heracla, aliisque plerisque Doctoribus Apostolicis Philosophorum libros legi solitos.*

In hujus rei confirmationem nonnulla ex sacris litteris & SS. PP. in medium afferemus. D. Paulus in suis ad Gentes exhortationibus, & in sua fidelium institutione Poetarum & Philosophorum retulit testimonia, & ex iis argumenta desumpsit. Ita ad Athenienses loquens ex Arati Astronomi phænomenis illud usurpavit: *Ipsius enim & genus sumus.* Et ad Corinthios scribens ex Euripidis Poetæ tragœdiis illud protulit. *Corrumpunt bonos mores colloquia prava:* Et in sua ad Titum Epistola ex Oraculis Epimenidis Philosophi illud intulit: *Cretenses semper mendaces, malæ bestiae, ventres pigri,* illico subjiciens: *Testimonium hoc verum est.*

Nec alia via incedere visi sunt Ecclesiæ PP. sanctissimi. Ita Hieronymus in cap. 17. Hierem. & lib. 2. advers. Jovinianum hunc hæreticum confutat atque perstringit variis Philosophorum testimoniis, multisque Philosophorum commentariis, & rerum naturalium editis exemplis. Ita Epiphanius Philosophorum præsidio hæreticos probat esse fugandos Hæres. 51. Legatur Augustinus lib. 2. De Doctr. Christ. c. 40. Socrates lib. 3. Hist. Eccl. c. 16. Unde concludendum, Theologum Philosophorum argumentis Pauli & SS. PP. exemplo uti posse. Sed ad sequentes Canones advertendum.

CAN. I.

C A N. I.

Philosophorum auctoritas, & universalis consensus in rebus theologicis rem de fide non facit.

C A N. II.

Philosophorum auctoritas, quando contra Scripturam, Concilia, PP. &c. pugnet, exitiosa est & condemnabilis.

C A N. III.

Multa theologica dogmata contra ipsos Philosophos ex communi Philosophorum consensu certiora fiunt, ut si ex illorum sententia probetur Dei existentia, animæ immortalitas &c.

LIBER NONUS.

De auctoritate Historiæ humanæ in rebus theologicis.

QUantum in historicis rebus Theologum deceat esse versatum, vel illi abunde magno sunt argumento, qui ejus ignoratione in varios prolapsi sunt errores. S. Augustinus lib. de doctr. Chr. 2. c. 28. ostendit nonnullos circa scripturas errasse, eo quod ad historiæ cognitionem illis aditus non pateret. Nec mirum, cum teste Cicerone historia magistra vitæ sit, & lux etiam veritatis. Ut tamen veræ a falsis historiæ distinguantur, a Theologo consulendæ sunt criticæ artis regulæ, de quibus ad hanc usque diem innumeræ prodierunt tractationes. Ut autem quisque probe dignoscat, quantum auctoritatis humanæ historiæ sit demandandum, sequentium Canonum teximus indiculum.

CAPUT UNICUM.

Historia alia est sacra, prophana alia, alia Ecclesiastica. De prima non est hic sermo, cum illa inconcussum sit fidei nostræ monumentum. De duobus aliis igitur inquirendum.

C A N. I.

Nulla historia sive prophana, sive Ecclesiastica certum Theologo præbet fidei argumentum.

C A N. II.

Aliquorum Historicorum consensus, sive illi sint prophani

ni, vel Ecclesiastici, dummodo graves & fide digni, probabile suppeditat Theologo argumentum.

C A N. III.

Omnium Historicorum consensus nullo contradicente, certum Theologo suppeditat argumentum.

LIBER DECIMUS.

De usu rationis in re theologica.

Rationem utiliter a Theologo consulendam esse, illum solum ignorare arbitror, cui rationem homini a Deo datam esse ad veritatem comparandam, ignorare contigerit. Neque vero ratio naturalis per modum principii in rebus theologicis se habere debet. Has enim partes habent Scriptura, PP. Concilia &c. Sed ea utitur Theologus, ut ex revelatis principiis conclusiones eliciat, aut exponat motiva credibilitatis. Quare sit

C A P U T U N I C U M.

Quanti valeat in rebus Theologicis ratio, quantaque sit ejus auctoritas, sequentes Canones ostendunt.

C A N. I.

Generalia, & communia principia rationis naturalis, qualia sunt: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Bonum est faciendum: Malum fugiendum*, & his similia, certum præbent Theologo argumentum.

C A N. II.

Conclusiones, quæ alia via, quam per demonstrationem ex illis inferuntur, lineam non excedunt probabilitatis.

Regi interim sæculorum immortalis, & invisibili soli Deo gratias agamus, quod istis de locis Theologicis elucubrationibus finem imposuerimus.

F I N I S.

